Julien Gracq

Sirte Kıyısı

ROMAN

Çeviren: Aykut Derman

YKY
Yapı Kredi
Yayınları

SİRTE KIYISI

Julien Gracq 1910'da Fransa'nın Loire bölgesinde doğan *Julien Gracq*, tarih ve coğrafya öğretmenidir. Romanlarında, coğrafi bölgenin insan üzerindeki etkilerini incelemiştir. Roman dışında denemeler, düzyazı ve şiirlerle tiyatro oyunları da kaleme almış olan *Julien Gracq*, Alman romantizminin ve gerçeküstücülüğün etkisinde kalmıştır. 1991'de *Le Rivage des Syrtes* adlı romanına verilen Goncourt Ödülü'nü reddeden, içindeki bunaltıyı özenli üslubuyla damıtan bu ilginç yazara göre dil; insanları buluşturan, birleştiren, onları mistik yoldan anlamayı sağlayan bir araçtır.

Aykut Derman 1942'de İstanbul'da doğdu. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde okutmanlık yaptı. 1970'ten bu yana çeşitli yayınevlerine, ansiklopedi ve dergilere çeviriler yaptı. Çeşitli konularda elliye yakın çevirisi var.

Julien Gracq'ın
YKY'deki kitapları:

Ormanda Bir Balkon *(2011)*
Argol Şatosu *(2011)*
Sirte Kıyısı *(2012)*

JULIEN GRACQ

Sirte Kıyısı

Çeviren:
Aykut Derman

Roman

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 3648
Edebiyat - 1046

Sirte Kıyısı / Julien Gracq
Özgün adı: Le Rivage des Syrtes
Çeviren: Aykut Derman

Kitap editörü: Füsun Önen Pinard
Düzelti: Korkut Tankuter

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı ve Cilt: Ertem Basım Ltd. Şti. / Ankara
Tel: (0312) 640 16 23
Sertifika No: 16031

Çeviriye temel alınan baskı: Librairie Jose Corti, 1991
1. baskı: İstanbul, Haziran 2012
ISBN 978-975-08-2310-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2008
Sertifika No: 12334
© LIBRAIRIE JOSE CORTI, 1951

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

İÇİNDEKİLER

Komutanlık Görevine Başlama • 7
Harita Odası • 22
Görüşme • 39
Sagra Harabeleri • 56
Ziyaret • 71
Ateş Yükselmesi • 103
Vezzano Adası • 124
Noel • 143
Deniz Seferi • 182
Elçi • 202
Son Denetim • 236
Kentin Gizli Mahkemeleri • 255

Komutanlık Görevine Başlama

Ailem, Orsenna'nın en köklü ailelerindendir. Çocukluğumdan, babamın bizi her yaz götürdüğü, San Domenico Sokağı'ndaki eski konak ile Zenta kıyısındaki kır evi arasında geçen, orada tarlalarını atla dolaşırken ya da kâhyalarının hesaplarını denetlerken ona eşlik ettiğim, huzurlu, dingin, dolu dolu yaşanmış yılları anımsıyorum. Kentin eski ve ünlü üniversitesini bitirdikten sonra, düşçülüğe yatkın yaradılışım nedeniyle, bu arada annem öldükten sonra payıma düşen servetin de etkisiyle meslek seçmekte pek acele etmedim. Orsenna Senyörlüğü, geçmiş yüzyıllarda ordularının gücü sayesinde İnançsızlar'a karşı kazandığı zaferin ve Doğu ile yaptığı ticaretten elde ettiği inanılmaz kârların kendisine sağladığı ünün gölgesinde yaşayan bir senyörlüktür. Dünyadan el etek çekmiş, inandırıcılığını ve servetini yitirdiği halde saygınlığı sayesinde alacaklılarının aşağılamalarına karşı durabilen çok yaşlı ve çok soylu bir insana benzer; zayıf ama hâlâ dingin ve görkemli görünen etkinliği, sağlamlığını uzun süre koruduğu için, bedeninin içinde sürekli yol alan ölümün varlığını dışa vurmayan ihtiyarlar gibidir. Bu yüzden, vaktiyle vatandaşların Orsenna kamu görevlerine ve devlet hizmetine talip olmakta gösterdiği efsanevi düşkünlük, gençliğe özgü ateşli ve sınırsız itkiler de hesaba katılırsa, ülkenin bu kötürüm halinde benim açımdan çekici olmaktan oldukça uzaktı. Dönemin gerileme dönemi olduğunun en belirgin göstergesi, senyörlüğün vergi gelirlerine dört elle sarılmasıydı. Kentte, genç soyluların sürdüğü özgür yaşam üzerinde düşçül, alışılmadık,

birçok bakımdan pek benimsenemeyecek bir şeyler dolaşıyordu. Onların bu ateşli zevklerine, günlük coşkularına, haftalık tutkularına ben de saflıkla katıldım (toplum içinde köşe başlarını çok erken tutmuş sınıfların vaktinden önce gerinip esnemek gibi bir kötü huyu vardır) ve kentin kaymak tabakasından gençlerin övdüğü o *en büyük özlem*'in getirdiği zevkleri çok çabuk benimsedim. Günlerimi şairleri okumakla, kırda yalnız başıma yaptığım gezintilerle geçiriyor, Orsenna'nın üzerine kurşun gibi çöken fırtınalı yaz akşamlarında, kenti çevreleyen ormanlara dalmayı seviyordum. Bu özgür at gezintilerinden aldığım zevk, özverili atların hızlarını iki katına çıkarmaları gibi, saatler geçtikçe içimde bir kat daha artıyordu. Çoğu kez, sabahın alacakaranlığında geri dönüyordum. Alacakaranlığın dağılmaya başladığı vakte denk gelen bu dönüşleri seviyordum. Bayrağımızın uçlarının yüzyılların sisi içinden yükseldiği için soyluluk kazanmış olmasının bizim için paha biçilmez değerde oluşu gibi, Orsenna'nın kubbeleriyle çatıları da sabahın pusu içinden daha berrak fışkırır gibiydi. Atımın kente yaklaşırken yavaşlayan adımları, belirsiz bir gizle ağırlaşmış gibi geliyordu bana. Gece uğraşılarım daha uçarıydı; Orsenna'da, senatonun meydanı boş bıraktığı ölçüde gelişen akademilerin düzenlediği platonik yarışmalarda yaşıtım olan gençlerle boy ölçüşüyor, aşka çok önem veriyor, o alanda herkesten daha ateşli ve özgür davranıyordum. Beni terk eden metreslerim oldu. Onlara önce yalnızca öfkelendim ama bir başka metres edinme konusunda pek de hevesli olmadığımın farkına varınca gerçekten telaşlandım. İlmikleri bana sezdirmeden giderek ölçüsüzce çözülen, daha birkaç gün önce kabul edilebilir bir yaşantı gözüyle baktığım bu önemsiz yırtık, gözümün önünde birden lime lime oldu; yaşamım bana onarılmaz biçimde boş göründü, kendime zahmetsizce kurduğum alan eriyor, ayaklarımın altından kayıp gidiyordu. Birden, yolculuk yapma hevesine kapılarak uzak bir eyalette görev almak için senyörlüğe başvurdum.

Bütün tüccar devletlerin yönetimi gibi, Orsenna yönetiminin ayırt edici özelliği de, ordularına ve donanmalarına komutanlarına, hatta küçük rütbeli subaylarına karşı daimi kıskanç güvensizliği olmuştur. Savaşların sürekli olduğu dönemde, gü-

cünün önemli bir bölümünü seferber etmek zorunda kalan Orsenna soylu sınıfı, uzun süre korkulan entrika ya da devlet darbesi gibi risklere karşı, askeri kadroları sivil iktidara çok sıkı biçimde bağlamakla kendini yeterince güvence altında hissetmediğinden; en soylu aileler, her türlü silahlı komplo girişimini daha doğmadan boğmak için, gençlerini çok eski dönemlerden beri kilit noktalardaki görevlere getirmeyi kendileri için küçültücü bir davranış olarak görmemiştir. O gençler, senyörlüğün ünlü "gözleri"dir. Yetkileri kesin olarak belirtilmemişse de, aslında önemli bir ismin ağırlığı köklü bir ailenin itibarının daima el altından desteklendiğinden, genellikle seferler sırasında bile ellerinde geniş kapsamlı bir karar verme yetkisi olur. Bu uygulama, Orsenna'nın giriştiği savaşların yürütülmesinde görüş birliği ve karar alma konularında kimi zaman ortaya çıkan kuşku ve çekingenlik ortamından zarar görmüş olmakla birlikte, sağlanan bu *yanıltıcı konumun*, senyörlüğün en önemli yönetim görevlerine atanan bu kişilerin siyasal karar alma ve diplomatlık becerilerini kısa sürede geliştirdiği görüşü ağır basmıştır. Dolayısıyla, ilk dönemlerde uygulanan güvenlik amaçlı bu tartışmalı kollama görevi, yüksek mevkilere yapılan atamalarda uzun süre zorunlu bir seçenek olarak kullanıldı. Orsenna, bugün içine düştüğü gerileme ve gerginlik ortamında, büyük kuşku uyandıran bu durumu fazla risk almadan yumuşatmayı başarmıştır. Ne var ki batış sürecindeki tüm imparatorluklarda görüldüğü gibi, bu süreç yönetim çarklarında ve ekonomide ortaya çıktığı oranda geleneklerin baskısı, atalet ilkelerinin hepsinde ağır basan bir etki olarak kendini daha açık biçimde gösterir; böylelikle, ailelerin "gözü" olan oğullar, dış ülkelerdeki büyük av partilerine katılmak için de olsa, aynı anlamsız anlayış içinde hâlâ söz konusu görevlere atanmaktadır. Zaman içinde yarı gülünç hale gelmiş olmakla birlikte özenle korunan bu gelenek hâlâ bir erkeklik cüppesi kuşanmanın simgesi sayılmaktadır. Babam, yarı emeklilik döneminde benim uçarı yaşamımdan kaygılanmıştı; yeni eğilimlerimi sevinçle karşıladı ve senyörlüğe yaptığım başvuruyu, hâlâ yitirmediği büyük saygınlığıyla destekledi. Bu konudaki olumlu ilke kararı kendisine iletildikten birkaç gün sonra gönderilen bir Senato kararıyla,

senyörlüğün Sirte Denizi'nde konuşlanmış hafif kuvvetlerinde görevlendirildiğim tarafıma bildirildi.

Babam, beni başkentten uzaklaştırmak ve daha yıpratıcı bir yaşamın yorgunluklarından kurtarmak isterken belki de içimde uyanan belli belirsiz değişiklik isteğinden fazlasının gerçekleşmesini sağlamıştı. Ülkenin güney sınırları içinde kaybolup gitmiş Sirte taşrası, Orsenna topraklarında 'dünyanın sonu' gibidir. Seyrek ve bakımsız yollar, yarı çöl sayılabilecek bir arazi aracılığıyla burayı başkente bağlar. Bölgenin düz ve sığ yükseltilerle kaplı kıyıları kente kullanılabilir bir liman yapılmasına izin vermez. Uzayıp giden denizin kıyıları boştur; yapı kalıntıları ve antik yıkıntılar bu kıyıların ıssızlığını daha da belirgin kılar. Aslında o ıssız kumsallar vaktiyle zengin bir uygarlığa ev sahipliği yapmıştır; bölge, Arapların işgal ettiği dönemde, ustalık ve yaratıcılıklarının ürünü olan sulama kanalları sayesinde verimli hale getirilmiş, ancak o zamandan bu yana yaşam, mumyalaşmış bir siyasal bedenin cimri kanı buralara kadar ulaşamıyormuş gibi bu uzak uçlardan çekilmişti. Ayrıca, iklimin de giderek kuraklaştığı, ender görülen bitki öbeklerinin, çölden gelen rüzgârlarla kemiriliyormuşçasına yıldan yıla kendiliğinden azaldığı söylenir. Devlet görevlileri Sirte'ye genellikle, sıkıntıyla geçen bitip tükenmez hizmet yıllarında yapılan bir hatanın kefaretinin ödendiği bir çile yeri gözüyle bakar; kendi isteğiyle orada kalanlar ise Orsenna'ya rustik ve yarı yabanıl özellikler atfeder. "Sirte derinliklerine" yolculuk yapmak zorunda kalanların yanına bir sonu gelmez şakalar alayı katılır. Şakalar, oraya hareket etmezden bir gün önce zevk ve eğlence arkadaşlarıma verdiğim veda şöleninde de eksik olmadı. Yine de kadeh kaldırmalar ve gülüşmeler arasında, masanın çevresinde kimi zaman belli belirsiz bir sıkıntı halinde, bozulması zor bir sessizlik hüküm sürüyor, bir hüznün gölgesi geçiyordu. Yaşayacağım sürgün, ilk anda göründüğünden daha ciddi, daha uzaktı; yaşantımın gerçekten değişeceğini herkes duyumsuyordu. O yabanıl Sirte adı daha şimdiden beni bu neşeli çevrenin dışına sürüyordu. Bu çiçeği burnunda dostluk çevresinde ilk kez kesin bir gedik açılacaktı. Hatta açılmıştı bile. Açıldığını fazlasıyla belli ettiğim için daha

şimdiden onları sıkıyordum, bunun silinmesi için gitmemi içten içe arzu ediyorlardı. Akademi binasının eşiğinde birbirimizden ayrılırken Orlando birden, akşamın sudan konuşmalarıyla çelişen gergin ve dalgın bir havayla bana sarılarak ciddi bir ifadeyle, "Sana Sirte cephesinde başarılar" dedi. Ertesi gün Orsenna'dan, Sirte'ye resmî kurye götüren süratli bir araçla erken saatte ayrıldım. Bildik bir kentten sabahın erken bir saatinde, aşina olmadığınız bir yere doğru hareket etmenin büyülü bir yanı vardır. Orsenna'nın uyuşuk sokaklarında henüz hiçbir hareket yoktu. Palmiyelerin iri yaprakları kör duvarların üzerine olanca genişliğiyle açılıyor, katedralden yükselen çan sesi, yapıların yaşlı ön yüzlerine sağır ve dikkatli titreşimlerle yansıyordu. Bildik ama henüz belirsiz, bana daha şimdiden tuhaf yönler seçiyormuş izlenimi veren sokaklarda kayıp gidiyorduk. Böylesine bir ayrılış beni doyurmuyordu; tek yaptığım, kekremsi havayı solumak, bu bulanık uyku halinin ortasında daha şimdiden uyanık iki gözümün bana verdiği zevki tatmaktı. Yönergenin buyurduğu saatte hareket etmiştik. Kenar mahallelerin bahçeleri bir hoşluk duygusu yaratmadan geçip gitti. Nemli kırlarda durgun, buz gibi bir hava vardı. Arabanın koltuğuna gömülüp bir önceki gün kançılaryadan yemin karşılığı aldığım büyük deri çantanın içindekileri merakla incelemeye koyuldum. Kazandığım yeni önemin somut belirtisini ellerimin arasında tutuyordum; bunu neredeyse çocuksu bir zevkle tartıp değerlendirmekten vazgeçecek olgunluktan henüz uzaktım. Çantanın içinde, atanmamla ilgili çeşitli resmî belgeler vardı ve sayıca çok olmaları beni keyiflendirdi. Üstlendiğim görevle ilgili yönergeler ve işgal edeceğim mevkide izlemem gereken davranış biçimlerini daha sonra salim kafayla okumaya karar verdim. Son belge, senyörlüğün armasıyla mühürlenmiş sarı, kalın bir zarftı. Gözüm birden, zarfın üzerindeki özenli el yazısına takıldı: "İvedi Özel Yönerge'nin alınmasından sonra açılacaktır." Bunlar gizli buyruklardı. Hafifçe doğrularak kararlı gözlerle ufku taradım. Sirte'deki bu yitik göreve atandığımdan bu yana içimde uyanan hem saçmalık, hem gizem taşıyan bir anı yavaş yavaş su yüzüne çıkıyordu. Gitmekte olduğum cephede Orsenna savaş halindeydi. Ancak

durumun ciddiyetini ortadan kaldıran şuydu ki ülke o cephede üç yüzyıldan bu yana zaten savaştaydı.

Sirte Denizi'nin ötesinde, karşı kıyıda yer alan Farghestan* hakkında senyörlükte pek bilgi yoktur. Antik çağlardan beri neredeyse sürekli olarak uğradığı yıkıcı istilalar sonucu (sonuncusu da Moğol istilasıdır) ülke insanları, oluşan bir kum tepesinin hemen ardından gelen başka dalgalarla kaplanıp örtülen hareketli kum tepelerini andırır hale gelmiş, uygarlığı da Doğu'nun aşırı incelmişliği ile göçebelerin yabanıllığından oluşan bir mozaik görünümüne bürünmüştür. Sağlam olmayan bu temel üzerine oturan siyasal yaşam ise çarpıcı olduğu ölçüde şaşırtıcı nabız atışlarına benzer biçimde gelişmiştir; ülke, çıkan anlaşmazlıklar sonucu kimi zaman kendi içine kapanmış, birbirine kin besleyen feodal kabilelere bölünecek hale düşmüş, kimi zaman da çöllerin bağrından doğan mistik bir dalga ile tüm tutkuları bir potada eritmeyi başaran hırslı bir fatih, Farghestan'ı belirli süre, meşale gibi, yanar halde tutabilmiştir. Orsenna'da, Farghestan hakkında, iki ülkenin birbirine resmen düşman olmasının dışında –ki bunu herkes okul sıralarında öğrenir– kimse pek bilgi sahibi değildir; daha fazlasını da merak etmezler. Nitekim üç yüzyıl önce, Sirte Denizi'ndeki seyrüseferin henüz azalmadığı dönemde, Farghestanlıların kendi kıyıları boyunca sürekli korsanlık yapması yüzünden Orsenna, düşman kıyıya bir misilleme seferi düzenleyip oradaki limanları ayrım gözetmeden vurmuştu. Bunu birçok çarpışma izledi, ardından, her iki tarafa da hiçbir önemli çıkar sağlamayan bu düşmanlıklar azalarak zamanla kendiliğinden bütünüyle yok oldu. Kabile savaşları, Farghestan limanlarındaki denizciliği uzun yıllar felç etti. Orsenna'nın da kendi hesabına denizcilik alanındaki etkinlikleri giderek durgunluk dönemine giriyordu; seyrüseferin giderek azaldığı, gelip geçen gemilerin tek tek eksildiği, önemi ikinci dereceye düşen bu denizde Orsenna gemileri de dolaşmaz olmuştu. Böylece Sirte Denizi de giderek büyük gemilerin uğramadığı gerçek bir ölü denize dönüştü. Kumlu limanlarına yalnızca en küçük tonajlı kıyı gemileri uğrar oldu. Günümüzde Orsenna, yıkıntıya dönüşmüş bir üsse, saldırı silahlarından olabildiğince arındırılmış birkaç küçük savaş gemisiyle, avlanma mevsiminde oraya gelen

* Yazarın yarattığı hayali ülke (edt.n.)

sünger avcılarını denetlemekten başka bir şey yapmaz. Ne var ki bu genel gevşeklik içinde, söz konusu çatışma durumunu yasal olarak sona erdirme isteği uyanmadığı gibi, silahla sürdürme isteği de uyanmayınca, Orsenna ile Farghestan, zenginliğini bütünüyle yitirmiş, güçten düşmüş olduğu, karşılıklı hak hukuk aramak bundan böyle iki tarafa da pek bir şey kazandırmayacağı için, anlı şanlı geçmişi üzerine titreyen gururlu iki devlet olarak kaldı. Barışı sağlamak için ilk adımı atmada iki taraf da aynı ölçüde çekimser kalınca, kibir dolu ve ayrıntılara takılmış bir somurtkanlığa gömüldüler; sonrasında dile getirilmeyen bir anlaşmaya varılmış gibi, her türlü temasa kesinlikle son verildi. Orsenna, kıyı suları dışındaki seyrüsefere önem vermez oldu. Benzeri tutumun aynı dönemde Farghestan tarafından da benimsendiğine inanmamız için çok güçlü nedenler var. Orsenna, böylesine zararsız bir savaşla geçen uzun yıllardan sonra, diplomatik barış girişimini düşünmenin bile çok kesin, çok tahrik edici, aşırı bir hareket olduğunu, uzun süre önce hayırlısıyla göçüp gitmiş bir savaşın ölüsünü mezarında ters döndürme riski taşıdığını düşünmeye başladı. Ayrıca, adı konmamış bu çıkış yolunun büyük zaferleri ve Orsenna'nın zedelenmemiş onurunu gösterişle yüceltme konusunda en büyük özgürlüğü vermesi, genel huzur bakımından ülkeye fazladan bir garanti sağlıyordu; böylelikle, bombardımanın yıldönümlerinin zafer şenliği olarak kutlanmasının sürdürülmesi, savaşın, son soluklarını rahatlıkla alıp vermesine olanak sağlanmış oluyordu. Bunun dışında, senato fikir değiştirip bir elçilik binası yapılması için ayrılmış ödeneği, Farghestan savaşında askerlere komuta etmiş amiralin heykelinin dikilmesinde kullanmaya karar verince, Orsenna halkı, özünde bilgece olan bu kararı alkışlarla karşıladı ve Farghestan savaşının o heykelin bronz dudaklarında gerçekten son nefesini verdiğini hissetti. Bu, Orsenna'da genellikle Farghestan sorunu olarak düşünülen, işin içine birazcık da olsa hoş bir maskaralığın karıştığı konunun dingin ve soylu yanıydı. Ama işin bir başka yanı daha vardı...

Orsenna şairleri okunduğunda, bu boş, son derece sıradan, hiçbir pitoresk döneminin imgelemi harekete geçirecek özellik taşımaya uygun görünmediği savaşın onların yazılarında, tarih kitaplarında yazılanlara oranla ne kadar ölçüsüz bir yer kapla-

dığını görmek insanı çok şaşırtır. Bunları, lirik düşlerinde inatla dile getirmeleri, bilinen olaylara ölçüsüz ekler yapma konusunda kendilerine aşırı özgürlük tanımaları, bu üçüncü sınıf savaşın aşamalarını sakız gibi uzatıp durmaları ve bunu dehalarını gençleştirecek tükenmez bir kaynak bulmuşçasına yapmaları daha da çarpıcıdır. Bu allame şairlerin söz konusu tutumu zaten halk geleneklerinde de yansımasını güçlü biçimde buluyordu; yalnızca Farghestan folkloru üzerine yazdıklarıyla bile çok etkileyici bir katalog oluşturabilmişlerdi. Böylelikle, şairlerin dizelerinde yeniden incelikle canlandırılan dilin, günlük resmî yazışmalardaki ölü dilde bile aynen kullanıldığını, dolayısıyla bu tarihsel kadavranın küllerinin el değmemiş biçimde korunduğunu gözlemlemek ilginçti. Dolayısıyla senyörlükte, görünüşte doğru mantıksal bir gerekçeyle de olsa, kimsenin gönlü gerçek savaşın sürdüğü dönemde kullanılan sözcüklerin birine bile dokunmaya hiçbir zaman razı olmamıştı. Sirte kıyısı, devlet dairelerinde "Sirte cephesi" olarak anılmayı sürdürüyor, gözetmekle görevlendirildiğim zavallı gemi leşleri "Sirte donanması" güney yolu üzerinde sırayla yer alan kasabalar da "Sirte menzilleri" olarak geçiyordu. Üç yüzyıl önce kançılaryada oluşturulmuş dosyadan bir kâğıt bile eksilmemişti. Bunu Diplomasi Hukuku Okulu'nda, devlet dairelerinde çalışacaklar için zorunlu olan stajı yaparken gözlemleyebilmiştim; Farghestan'a o dönemde yöneltilmiş yakınmalar orada, bilenmiş olarak ilk günkü keskinliğiyle duruyordu. Güney bölgesi şefi bana, donanmadaki gemilerin bordalarındaki topların dökümünü aktarıyormuş gibi, "Yetmiş iki tane şikâyet var" demiş, ben de ses tonundan, bu yetmiş iki şikâyeti Orsenna'nın sonsuza kadar korunacak mirası olarak kabul ettiğini ve adı geçen değerli birikimi ancak yaşamı sona ererken teslim edeceğini anlamıştım. İnsan, düş gücünü bu belirsiz göstergelerin zayıf ışığında zorlayacak olsa, bazı karışık kafaların bu savaşın sona ermemiş olmasından bile beslenmekte olduğunu, asıl tuhaflığın da bundan kaynaklandığı düşünebilirdi; oysa savaşın sona ermesiyle gerilim aslında kaçınılmaz olarak düşecekti. Ne var ki söz konusu tuhaflık, kendiliğinden kapanmaya hazır dudakları hâlâ yarı açık tutmakta direnen eller tarafından şurada burada anlamsız biçimde kurulmuş gizli

bir komplo varmış gibi, enerjisini bütünüyle açığa çıkarmamış, özsuyunu henüz bütünüyle tüketmemiş, vaktiyle hoş karşılanmamış tarihsel bir olayın tuhaf anormalliği orada anlaşılmaz biçimde sevilip el üstünde tutulmuş gibi, hâlâ hüküm sürüyordu.

O sırada Orsenna kırlarının nihayetinde yer alan inişli çıkışlı ormanlık arazileri geçiyorduk. Yer yer Roma'dan kalma kaplama taşlarının örttüğü, kimi zaman asmaların dallarına dolandığı yeşilliklerin oluşturduğu kemerlerle kaplı bu dar, silah namluları gibi doğrultulmuş yollar, bu manzaraların sonunda, uzaklarda sabahın maviliğine bürünmüş koyaklara açılıyordu. Orsenna'nın olgun görkemi ve zenginliği, sonbaharı içine sindirmiş bu kırlar boyunca insanın kalbine işliyordu; üzerimizde, dallardan ağır ağır, damla damla süzülen serinlik, saydam havaya koku olarak karışıyor, ağaçların arasından iri aydınlık lekeler halinde süzülen güneş ışınları, yolun üzerinde kafesler oluşturuyordu. Derin sabahtan huzurlu bir bolluk, saf bir gençlik karşılaması yükseliyordu. Açık kırlık alanlar arasında gerçekleşen bu tatlı kaçışı hafif bir şarap içiyormuş gibi yudumluyordum. Ne var ki benim kalbimi dolduran, kesin bir gelecekten çok, çevremde hissettiğim güvenli ve alışıldık bir varoluşun direnişiydi. Yaşadığım kentten son hızla uzaklaşırken, Orsenna'yı tüm varlığıyla ciğerlerime dolduruyordum. Beni bu ülkede tutan bağların ne kadar derin olduğunu, ülkemin olgun ve sevecen güzelliğiyle insanı tutsak eden bir kadından farkı olmadığını düşünüyordum. Sonra, ara sıra, bu hüzünlü duyguların üzerinden, ılık bir gecede oluşan canlı ve insanı uyaran bir esinti gibi, tedirgin edici bir sözcük, "savaş" araya giriyor; çevremdeki manzaranın çok berrak renkleri, bir fırtınanın belli belirsiz tonlarına dönüşüyordu. Mercanza'ya vardığımızda, sinir bozan kararsız düşlerden yorulup çevremdeki manzarayla daha fazla ilgilenmeye başlamıştım.

Güney rüzgârı, daha eski Norman kalesinin surlarının ilerisinde, bitki örtüsünün giderek zayıflamasına karşı yumuşamaya başlıyordu. Orsenna'nın nemli ormanlarının üstünde dolaşan hafif buğulu havanın yerini, uzaklara serpiştirilmiş çiftliklerin alçak ve beyaz boyalı, çiğ ışık altında parlayan duvarlarının seçilebildiği parlak ve katı bir kuraklık almıştı. Birden düzleşen arazi, karşımıza, yolun güneş ışınları altında daha keskin bir izle

belirgin kıldığı geniş, çıplak stepler çıkarıyor, aşırı hızın oluşturduğu rüzgâr bu ovalık arazide kulaklarımızda daha şiddetli şaklamalar halinde yankılanıyordu. Üzerine sürü halinde devasa bulutların çöktüğü bu dümdüz ufuklar, tıraşlanmış steplere gelişigüzel serpiştirilmiş, çıplak ovayı deniz fenerleri gibi gözetleyen yüksek Norman gözetleme kulelerinin belirmesiyle açıklardaki bulutları daha çok andırır hale geliyordu. Yeni evcilleştirilmiş manda sürüleri rüzgârdan sinirlenmiş gibi, dik boynuzlarıyla ve dikilmiş tüyleriyle birden sürü halinde bataklıklardan çıkıp tırısa kalkıyordu. Burası daha özgür, daha yabanıl bir ülkeydi; çıplak yüzeyine sürtünmemize izin vererek hızımızı kendiliğinden arttırıyor, bizi yalnızca kendi sert eğimi karşısında son derece duyarlı olmaya zorluyor ve son hızla ilerleyen aracımızı sürekli daha uzağa, sonsuz uzaklıklara gitmeye, kendi ufuklarını aşmaya kışkırtıyordu. Gece, doğudan yükselerek duvar oluşturan fırtına gibi karşımıza dikildi; başımı yastıklara dayayıp kendimi sessiz bir coşkuyla dingin takımyıldızlarını izlemeye kaptırdım. Son yıldızları Sirte semalarında bizim için parlıyor olsagerekti.

Sirte'deki ilk günlerimi düşündüğümde, ayak basar basmaz duyumsadığım aşırı güçlü gurbet izleniminin ve benim için ön plana geçen bu hızlı yolculuğun anısını her defasında şiddetle yeniden yaşarım. Tozlu yolun belli belirsiz ışımalarla belirgin kıldığı, soğuk havadan oluşan bir ırmağın içinde kayıp gidiyor gibiydik; karanlık, yolun her iki yanından üzerimize kapanıyordu; birilerine rastlama umudunun daha şimdiden hiç bulunmadığı bu sapa yollar boyunca, karanlıkta oluşan ve hemen kaybolan biçimi belirsiz gölgelere eşdeğer sayılabilecek hiçbir şeye rastlamıyorduk. Her türlü kerteriz noktasının yokluğunda, herhangi bir belirti karşısında insanı hareketsiz kılan yön bulma ve uzaklık belirleme duyusundan yoksunluğun, bir yolun ortasında kaybolmuş olmanın yol açtığı huzursuzluğun verdiği sersemlik gibi, hafif ve sürekli olarak içimi sarmakta olduğunu duyumsuyordum. Yıldızların, düşsüz bir uykuya dalmış bu toprağın üzerine dört bir yandan boşalan olağanüstü tuhaf ışıltısı, kabarmış deniz gibi sığlaşıyor; insan, çok uzaklarda varlığını sezdiği bir denizin uğultusuna elinde olmadan kulak vermiş gibi, mavi ve kuru kıvılcımların çıtırtısıyla işitme duyusunu hastalıklı bir

duyarlılığa büründürüyordu. Katıksız gölgenin en derin yerine sürüklendiğim bu coşkulu koşuda, Orsenna'nın bilinmeyen güney gecelerinde suya ilk kez giren biri gibi yıkanıyordum. Bana bir söz verilmişti, bir gizin perdesi aralanmıştı bana; mutlak bir karanlıkta, neredeyse bunaltıcı bir içtenliğin içine giriyor, kendimi daha şimdiden kör gözlerimle bütünüyle sunmuş olarak, Tanrı esininin bana bildirileceği yere gözleri bağlı ilerlermiş gibi sabahı bekliyordum.

Gün, ıslak bir çalılığın ve çıplak bir ovanın üzerindeki alçak bulutların ardından ışıdı. Arızalı, berbat, cılız bitki örtüsünün oluşturduğu, kabuk gibi iri tabakaların kemirdiği yolda ilerleyen araba, sert iniş çıkışlarla sarsıldı. Çizgi halindeki yol, alçak bir hendeği andırıyordu. Her iki yanında insan boyunda, sık ve grimsi bir sazlık denizinin ortasında sert açılarla kesilip oluşturulmuş, gözle tarandığında insanın içini kaldıran bu yol, sürekli kıvrımlarının çıkışları her an kapatır göründüğü bir duvarla çevrilmiş gibiydi. Islak sis tabakasının içinde gözün alabildiği uzaklıklarda ne bir ağaç ne de ev seçilebiliyordu. Süngerimsi yumuşaklıktaki şafak, bir deniz fenerinin alçak bulutlar üzerinde el yordamıyla, fırçanın tuvale dokunur gibi gezdirdiği soluk ışıklarıyla yer yer deliniyordu. Yağmurun kuşkulu ve içe işleyen pervasızlığı, sağanağın duraksayarak düşen ilk damlalarının şaşırtıcı *başbaşalığı* bu belirsiz yalnızlıkların boşluklarını dolduruyor, ıslak yapraklardan ve kokuşmuş sulardan yayılan kokuyu yoğunlaştırıyordu; kumsalın keçeyi andıran yumuşak yüzeyine düşen her damla, zarif netlikte bir iz bırakıyor, yağmurun yapraklardan düşen en iri damlaları gözle seçilebiliyordu. Sol tarafta, yola pek uzak olmayan yerlerde, sazlık denizi, ilerilerde gri kumların oklar halinde örttüğü, dil gibi uzanan köpüklerin sis altında belli belirsiz kayıp gittiği yerde bataklıkları ve ıssız deniz kulaklarını sınırlıyordu. Yağmurun zaman zaman birden kesilip sonra duraksayarak yeniden başlaması ve bu eşitsiz aralıkların uyandırdığı tuhaf *askıda kalışlar,* manzaranın kuşkulu sessizliğini daha da duyarlı kılıyordu. Araba, bu puslu günde, bu uykulu ıslaklık ve ılık yağmur altındaki bu kuşkulu yolculuğa kaçamak bir giriş yapmış gibi, daha dikkatli yol alıyordu. Sona ermekte olan karabasanın bu ölgün boğuntusu, bu sıcak ve ıslak solukta

çağlar içinde geriye gidiyor, özlü çizgilerine, belirsiz bulanıklığa ve ilk dönemlerine özgü, içinde tuzaklar kurulan yüksek otlu bir çayırlığın gizine yeniden kavuşuyordu.

Bu uykulu topraklarda saatlerce yol aldık. Ara sıra gri bir kuş sazların arasından ok gibi fırlıyor, fıskiye üzerinde titreyen toplar gibi çırpınırken, gökyüzünün en yüksek yerinde, kendi çığlığının tekdüze doruğunda gözden kayboluyordu. Denizin sığ yerinde karaya oturmuş teknelere benzeyen, boynuz biçiminde, sönmüş büyük bir körük gibi duran pus tabakası, sisi iki ayrı renk tonuyla deliyordu. Kimi zaman bir esinti, sazlara hüzünlü okşayışını dokunduruyor, deniz kulaklarının suyu buğusunu, ölü, yansıma vermeyen deriyi andıran donuk buz kalıbının üzerinde bir an için buharlaştırıyordu. Sise bürünmüş bu belirsiz toprağın ardında, yastığın altında kalmış ağız gibi boğulan bir şey vardı. Birden, uzayıp giden iz yeniden yola dönüştü, yoğunlaşmış sisin içinde gri bir kule belirdi, deniz kulakları her yönden bizi karşılamaya gelip yolun su hizasındaki kıyılarını perdahladılar, birkaç hayalet yapı belirgin hale geldi. Yolculuğumuz sona eriyor, amiralliğe varıyorduk. Islak yol cılız bir parlaklık kazanırken, arabaya yön vermek için sis duvarının içinde fener sallayan bir siluetin yanında bir denizci yağmurluğu, yıpranmış bir subay kasketi, üzerinde su damlacıkları birikmiş sert ve kısa bir bıyık belirdi; Yüzbaşı Marino, Sirte Üs Komutanı.

Soğuk bir ilişkinin ince ayrımını belirtir gibi, sevimsizliğe kaçan yapay bir hava içinde ve saygısızlığa varan ilgisiz bir ses tonuyla, basitçe "sıkıcı" bir insan olmasının dışında –ki oradaki gizli servislerce hafife alınması, bunun açık göstergesiydi– Orsenna'da bana komutandan pek söz etmemişlerdi. Hakkındaki bu olumsuz değerlendirme, en geri plana itilmesine ve ta buralara kadar sürülmesine yetmişti. Şimdi orada, sisin yol açtığı o göz yanılsamalarının bittiği yerde, yağmurun içinden çıkmış iri bir siluet olarak artık gerçek varlığıyla karşımda duruyordu ve birlikte yaşayacaktık. Birden bir yabancının elini sıktığımın bilincine vardım. Güçlü, ağır ve iyiniyetli bir eldi bu, beni kibarca karşılıyordu ve sesinde, yürek temizliğiyle gizlenmiş bazı alaylı sözler, böylesine netameli ve kırılgan bir ilişkinin başlangıcında beni rahatlatmaya yönelikti. O anda, üstlendiğim

görevler konusunda karşılıklı bir *güceniklik* yaşanmayacağını anladım (bu da az şey değildi) ama aynı zamanda, o konuda daha fazla bilgi edinmenin de epey zaman alacağını sezdim. Bu seri ve keskin bakışta, güçlü ve güven veren sesiyle çelişen, pusuya yatmış bir kavrama gücü, dingin bir maskeyi andıran yüzü ile ölçülü ağzında ise hissedilir bir soğukkanlılık ve sakınım vardı. Kasketinin çok aşağı indirilmiş siperliğinin altında, gözleri soğuk deniz grisi rengindeydi. Elimi sıkmakta belirgin biçimde geciken, meşin gibi esmer elinin iki parmağı eksikti. Yüzbaşı Marino, sisin içinden etiyle kemiğiyle ortaya çıkarken içimden bir ses bana, o sisin içine bundan böyle bir daha kolay kolay gömülemeyeceğini fısıldıyordu.

Boş bir denizin kıyısındaki bu ot çölünün hayaletimsi sisleri içinde birdenbire beliren bu amirallik, benzerine az rastlanır bir yerdi. Sis, deve dikenlerinin kemirdiği bir toprak parçasının ilerisinde, yanında uzun, alçak birkaç evin yer aldığı bir fundalığın ardında harabe halinde bir kaleyi andıran yapının dış çizgilerini kalınlaştırıyordu. Kale, zaman içinde yarı yarıya dolmuş hendeklerin arkasında, birkaç mazgal ve surlarında açılmış tek tük top delikleriyle güçlü, ağır, gri bir kitle halinde beliriyordu. Yağmur, bu parlak kaplama taşlarını zırhla kaplamıştı. Ortalıkta, terk edilmiş bir harabenin sessizliği hüküm sürüyor, çamura bulanmış yollarda tek bir nöbetçinin ayak sesi bile duyulmuyordu. Sağda solda yer alan gri liken çayırları arasından üzerinde çiy tanelerinin parladığı ot öbekleri fışkırıyor; hendeklere dolan molozlara, eğri büğrü demir parçaları, yemek artıkları karışıyordu. Gizli giriş kapısı, surların hatırı sayılır kalınlığını gözler önüne seriyordu; Orsenna'nın görkemli dönemleri, üzeri antik bir güçle ve küfle kaplı bu alçak devasa tonozlara damgasını vurmuştu. Kentin eski efendilerinin arınasını taşıyan toplar ağızlarını, zeminin hemen üzerine oyulmuş deliklerden, içinden sisin donduru cu soluğunun yükseldiği devinimsiz beyaz buhar çukurlarına doğru açmışlardı. Barutun, yüzeylerinde uzayıp giden döküm çapakları oluşturduğu o boş dehlizlere, insana bulantı veren bir terk edilmişlik havası sızıyordu. Bugün, cephesinde yazılı amirallik adının gülünç durduğu bu devasa kötürüm binanın, bu meskûn yıkıntının karşısında, bir düş mirasının alaycılığı bizi

bir hüzün düşünün içine çekmiş gibi, karşılıklı sessizliğimizi koruyorduk. Bu uyuşturucu sessizlik, sonunda bizi mazgalın karşısında hareketsiz kıldı ve o anda, ileride benim gözümde anısı yoğun bir anlam kazanacak bir mimikle karşı karşıya kaldım. Açık denize dikilmiş gözlerimizi birbirimizden daha rahat kaçırabiliyorduk. Marino, dev bir topun kundağına rahat ve alaycı bir tavırla yaslanıp cebinden çıkardığı pipoyu topun kama koluna uzun uzun vurdu. Sarı bir ışık demeti, sisin içinden bize kadar ulaşırken iç avlulardan birden bire yükselen huzurlu bir horoz sesi, bu devasa yıkıntıya gülünç bir evcillik kazandırdı. Aynı anda, olup biteni kestirip atan çok kuru, "İşte böyle!" sözü tuhaf biçimde kulağımda yankılandı; Marino böylelikle, çizmesinin topuğuna daha sertçe vurarak ziyareti bitirip büyüyü bozar gibiydi.

Sis, daha şimdiden mürekkep mavisine dönmeye başlamıştı bile, gece bastırıyordu. Yüzbaşı Marino beni, emrinde çalışan üç subayla tanıştırdı; Sirte flotillasının subay kadrosunu oluşturuyorlardı. "Hoş geldin" sofrası istisnai olarak kalenin top yuvalarından birinin içinde kurulmuştu; böylelikle gündelik yaşam mekânın dışına itilmiş, düşleri bozmaya cüret edemez hale gelmiş oluyordu. Bu burçların sıradan yaşamı ürküttüğü söylenebilirdi. İnsanı kaygılandıran yankılar yapan bu tonozların altında sohbet pek iyi gitmiyordu. Beni, dün terk ettiğim Orsenna hakkında soru yağmuruna tutuyorlardı (Orsenna artık çok uzaktaydı); meşalelerin alçak ve çıplak duvara doğru dik yükselen dumanlarına bakıyor, küf tutmuş mahzen ve döşeme taşlarının serin kokusunu soluyor, dar ve uzun geçitlerin yankılarını uyandıran, üzeri mıh çakılı ağır kapıları dinliyordum. Bana göre, bu yapay ve zayıf aydınlatma altında yer alan, tam olarak seçemediğim yüzlerin çevresinde bir sis aylası dolanıp duruyordu; ilk karşılaşmanın insanı duraksatan ve gerginleştiren zorlaması, içimi dolduran tuhaf ve gerçek dışı duyguyu daha da güçlendiriyordu; Marino'nun kesinlikle bozmak istemediği suskunluk anlarında, sofradakilerin yüzleri taş kesilerek bir an için, Orsenna saraylarının duvarlarında asılı duran tablolardaki o kahramanlık çağlarına özgü sert ifadeli, soğuk yüzlerle özdeşleşiyordu. Sıra, kadeh kaldırmaya geldiğinde subayların en genci

bana, "'Sirte cephesine' hoş geldiniz" dedi. Marino'ya gelince, yönetmeliğe uyarak kupasını, alaycı olduğu kuşku götürmeyecek gülümsemesini sergileyecek yüksekliğe kaldırdı. Basit, alçak evlerden biri olan komutanlık köşkünde bana lojman hazırlamışlardı. Evin kaba döşeme taşlarıyla döşenmiş uzun, nemli, neredeyse boş odalarına aynı soğuk küf kokusu sinmişti. Odamın denize bakan penceresini geceye açtım; koyu karanlıkta, deniz kulaklarına vuran suyun zayıf çırpıntısı duyuluyordu. Lambanın titrek alevinin duvarlarda yarattığı iri gölgeler aklımı karıştırıyordu; lambayı üfleyerek soğuk, küflü, kefen kokan sert ve pürtüklü yatağa girdim. Dalgaların hafif sesi, yeniden hüküm sürmeye başlayan karanlıkta kulağıma kadar geldi. Akşamın verdiği hafif sersemlik inatla sürüyordu. Koluma çimdik attım; Sirte'de olduğum kesindi. Karanlığın içinden kulağıma net olarak bir köpek havlaması, kümesin gürültü patırtısı ve bir cıyaklama geldi. Neredeyse o anda hemen uykuya daldım.

Harita Odası

Senyörlük adına yürütülen aşağılık casusluk siyasetinin bütünüyle çağdışı olduğuna ikna olmak, amirallikte ülkenin herhangi bir yerinden çok daha kolaydı. İşaret kulesinin üzerinden 'Sirte Üssü'ne doğru şöyle bir bakmak, iflah olmaz bir çöküşün görüntüsüne tanık olmak için yeterliydi. Kalenin karşısında, otların istila ettiği, yer yer yıkılmış bir dalgakıran, deniz çekildiğinde dip tarafında geniş bataklıkların ortaya çıktığı küçük bir limanın ağzını kapatıyordu. Dalgakıranın genişleyen bölümünde piramit oluşturan, insanların yanına pek seyrek uğradığı devasa bir kömür yığını yükseliyordu; üzerini azgın otlar, hatta bodur ağaçlar bürümüş, terk edilmiş maden yataklarındaki toprak kümelerini andıran bu yığın zaman içinde doğayla bütünleşmişti. Düşük tonajlı, harap görünüşlü iki küçük savaş gemisi, dalgakıran boyunca demirlemiş, dar ve uzun üç dört motorbot, denizin bataklık kesiminde yan yatmıştı. Küçük limanın dip tarafında bulunan, üzerinden botların yukarı çekilebileceği eğik düzey, içinde teknelerin onarılabileceği hangara çıkıyordu. Bataklıklarla çevrili dar bir kanal, geniş sazlıkların arasından kıvrılarak açıklara doğru gidiyor, deniz kulaklarının bulunduğu yerde dar bir boğazdan açık denize ulaşıyordu. Limanın alışılagelmiş görünümü, derin uyku halini andırıyordu. Kış öncesinde yaşanan hâlâ sıcak günlerin öğleden sonrasında yükselen sıcaklık dalgası, ıssız dalgakıranın sararmış otlarını ürpertiyordu yalnızca; rıhtımlar boyunca bir dalga şıpırtısı bile duyulmuyor, *Redoutable**

* Korkutucu, ürkütücü anlamına gelen Fransızca sözcük (ç.n.)

savaş gemisinin bacasından, devriyeye çıkacağının belirtisi olabilecek ince bir duman bile yükselmiyordu. Amirallikteki şom ağızlılar bu durumun fırtına habercisi olduğunu ileri sürüyordu ki bu, Sirte'de ender rastlanan bir olaydı. Komutan Marino'nun, "her işte bir hayır vardır" felsefesine göre ise olağan dışı bir durum yoktu. Gemi mürettebatının küçük bir kısmı, kaleye bitişik yapılardan birine yerleşmişti. Bu ıssız bölgelerde hizmete ve el işçiliğine duyulan gerekseme giderek azaldığından, atıl artı değer, Sirte'nin artalanında kurulmuş donanımlı, yarı yabanıl büyük koyun sürüleri besleyen ender çiftliklerde değerlendirilir hale gelmişti. Savaşla pek ilgisi olmayan ama bu gülünç üssün yönetim giderlerine önemli ölçüde parasal katkıda bulunan söz konusu uygulamadan hoşnut olan Orsenna'daki devlet makamları, bu duruma uzun süreden beri göz yumuyordu. Dolayısıyla, komutan Marino'nun çoğu zaman, *Redoutable*'ın köprüsünde boy gösterecek yerde, çizmelerini giyip mahmuzlarını taktıktan sonra, sabahın erken saatinde bozkırlarda uzun gezilere çıktığı, kaba davranışlı çiftçilerle lojman ve ücret konularında sert tartışmalara girdiği, denizcinin yerini böylelikle, giderek toprakla uğraşan sıradan bir işletme yöneticisinin aldığı görülüyordu. Böylece, bütçeyle ve muhasebeyle ilgili her şey, amirallikte herkesin en önemli uğraşı haline gelmişti. Sirte üssü, başkentteki makamlar karşısında askeri etkinliklerinden çok, ettiği kârlarla övünen tuhaf ve verimli bir işletmeye dönüşünce, muhasebenin titiz biçimde tutulması ve el emeğinin akıllıca ve yerinde kullanılması, senyörlüğün subayların yeteneğini ölçmede yararlandığı denek taşı haline gelmişti. Orsenna'nın ticari dehası böylelikle, doğası gereği kendisine en sert direnişi göstermesi gereken askeri disiplini uzun vadede kâra dönüştürmeyi başarıyordu; insana kaygı veren bu gevşekliğin ilerleyişi, aynı zamanda, insanların kendini riske atmaktan kaçınmasıyla ve topraktan yükselen o güven uyandıran, sınırlı çağrıya uymasıyla da gözlenebilirdi. Sirte sonbaharına güzelliğini veren, gökyüzünün kırışıksız olduğu sabahlardan birinde, kalenin mazgallarından birine oturmuştum. Bir yanda ıssız denizi ve güneşin altında cüzzama yakalanmış izlenimi veren, bataklıklar tarafından kemirilen boş limanı, diğer yandaysa gündelikçi bir çoban grubunun başında kırlarda

atla dolaşan Marino'yu görebiliyordum. Top güllelerinin soluğunu tanımış ağır, sıcak taşlara elimle dokunuyor, içimden bir hüzün dalgasının yükseldiğini duyumsuyordum; bana öyle geliyordu ki bu devasa kör kütle, uğradığı ihanet yüzünden ikinci kez ölmenin acısını çekiyordu.

Bu durgunluk ortamında, gözlemci olarak üstlendiğim görevlerin beni olabildiğince az kaygılandırması gerekiyordu. Amirallikte gözlenmesi gereken hiçbir şey olmadığı kısa sürede ortaya çıkmıştı; gülünç duruma düşmemek ve tecrit edilmişliğin sıkıntısını biraz olsun dağıtmak için, dikkatimi görünüşte çok zararsız olan kişilere yöneltmeyi denemekten başka çarem yoktu. Marino'nun teğmenleri, Roberto, Fabrizio ve Giovanni orada kendi sürgünlerini yaşayan, amirallik aracı kendilerini tatil günlerinde en yakındaki Maremma kasabasına götürmeden önce oldukça telaşlı görünen, benim yaşımda gençlerdi. Bu gizemli geziler, birlikte yenen yemeklerde sonu gelmez tartışmalara ve şakalara konu oluyordu. Amirallikte kadın yoktu. Her üçüyle de kısa sürede arkadaşlık kurdum; Orsenna'dan oraya en son gelen ve bu kırsal garnizondaki adamsendecilik karşısında en az benim kadar şaşıran Fabrizio'nun arkadaşlığından özellikle zevk alıyordum. Roberto ile Giovanni günün büyük bölümünü, yarı bellerine kadar sazlıkların içine gömülmüş durumda, bataklıklarda kaynaşıp duran göçmen kuşları avlayarak geçirirken Fabrizio ile ben, yanımızda götürdüğümüz kitaplar elimizde, güneşin altında surlardaki mazgallardan birinin dibine çöküyor, bir dizi sakin patlamadan oluşan bu gizli manevralarını uzaktan izliyorduk; hafif mavi duman, hareketsiz sazların üzerinde dimdik yükseliyordu; sonbaharın son günlerindeki yaldızlı gökyüzünde, her tüfek patlamasının ardından, sazların içinden boğuk çığlıklarla fıskiye gibi, küme halinde yükselen yabanıl kuşlar, o noktada doğal bir çatlak oluşmuş izlenimi uyandırıyordu. Akşam olurken uzak bir çiftlikten dönmekte olan Marino'nun atının nal sesleri, deniz kulaklarının üzerindeki şosede yankılanıyordu. Akşam yemeği sırasında kışlalarda başlayan hafif koşuşturma, amiralliğe günün geçici son hareketliliğini getiriyordu. Gece, beşimizi birden sofranın üzerine dağ gibi yığılmış nar gibi kızarmış av etlerinin çevresinde topluyordu. Masanın çevre-

sinde şamatacı bir dostluğun hüküm sürdüğü bu akşam yemeklerini seviyorduk; dört bir yanımızda fersah fersah uzayıp giden boş karanlık, bu sıcak bağdan oluşan açık alanın ortasında bizi birbirimize daha çok yaklaştırır gibiydi. Marino'nun sakınımlılığı ve keşişlere özgü suskunluğu bu canlı gençlik banyosunun içinde eriyordu; bizim keyfimizi, neşemizi seviyordu ve küçük limanımıza sis çöküp bizi çaresiz ve hüzünlü kıldığında, antik usule uygun olarak hâlâ zeytinyağı tabakasının altında korunan kekremsi Sirte şarabından bir testi getirmemizi ilk isteyen o oluyordu. Akşam yemeği sona ermekteydi; avcı Giovanni, havada yoğunlaşan puro dumanı yüzünden öksürüyor, bize dalgakıranın üzerinde yürüyüş yapmayı öneriyordu. Ölü suların üzerine kımıltısız bir tuzlu serinlik çökmüştü; dalgakıranın ucundaki fener, zayıf ışığıyla etrafa göz kırparken arkamızda, kalenin gölgesi, takınaklı bir varlık gibi, deniz kulaklarının üzerine olanca ağırlığıyla iniyordu. Gelgitin hafifçe hareketlenmeye başladığı rıhtımın kenarına oturup bacaklarımızı aşağıya sarkıtıyorduk. Marino, piposunu yakıyor, yarı kapalı gözlerini bulutlara dikerek profesyonel bir ses tonuyla, ertesi gün havanın nasıl olacağını ilan ediyordu. Asla şaşmayan bu hava tahminini, bir an için, bayrak törenindekini andırır gururlu bir suskunluk izliyor, akşam töreni böylelikle sona ermiş oluyordu. Sesler giderek ağırlaşıyor, oluşturduğumuz seyrek salkımın taneleri geniş fundalık boyunca teker teker dökülüyor, kapılar birbiri ardından duvarların sessizliğine çarpılıp kapanıyordu. Penceremi tuzlu geceye açıyordum; elli fersahlık kıyı boyunca her şey dinlenmekteydi; uyuyan suyun üzerindeki dalgakıranın feneri, mahzen dibinde unutulmuş idare lambası gibi boşuna yanmaktaydı.

Kabuğuna çekilmiş bu yaşantıda sevimli bir yan buluyordum. Zaman zaman Orsenna'ya yazdığım raporlar çok kısaydı, oysa dostlarıma Sirte'den gönderdiğim mektuplar uzun mu uzundu. Öyle zamanlar oluyordu ki aydınlık ve dingin bir ikindi vakti, çölün en ucunda yer alan bu küçük, uyuşuk, titrek yaşam hücresinin zayıf atışlarını hiç çaba göstermeksizin kalbimin ta derininde duyumsuyormuşum gibi geliyordu bana. Üzerinde kurumuş birkaç çiçek tutamının boşlukta sallandığı kale duvarlarının bir köşesine dirseklerimi dayayıp başımı kaldırdığımda,

onun tehdit edici enginliğini bir bakışta kucaklıyordum. Ender gidiş gelişlerde karıncalar gibi ilerleyen insanlar, bir koşum takımının şakırtısı, tek başına inip kalkan bir çekicin hangardan gelen sesi, çan seslerinin titreştirdiği havada bana kadar net olarak geliyordu. Bana yabancı gelmeyen, çok iyi bildiğim bu senli benlilikten tat alıyordum ama köye özgü bu doğal hareketlilikten bir kaygı ve bir çağrı yükseliyordu. Bulutun içinden bakar gibi yukarıdan gözlemlediğim gidiş gelişlerin uyuşukluğu üzerine olanca ağırlığıyla bir düş çökmüştü sanki; onları daha uzun süre izleyecek olursam, içimden, ayağımızı kaldırdığımızda tabanımızın altında gördüğümüz karınca yuvasının bizi geren bilinçsiz hay huyunu andıran o tuhaf büyülenmişliğin yükseldiğini duyumsuyordum. O durumda aklıma çoğu kez Marino'yu ve kaleyi ilk ziyaret edişim geliyordu; piposu kale topunun kenarına çarptığında yaptığı insana güven veren el hareketi yeniden gözlerimin önünden geçiyor ve birden, kendine ait bu küçücük koloninin bağrında onun devasa koruyucu varlığını ta içimde duyumsuyordum. Varlığı da o dingin itkinin ta kendisiydi; içtenlik dolu sol elinin, naiflik dolu bir yaşamın önündeki gölgeleri incelikle bir kenara ittiğini görerek ondan ne kadar farklı olduğumu, aynı zamanda onu ne kadar çok sevdiğimi duyumsuyordum.

Kurallara aldırmadan yaşıyordum. Amirallikte kimsenin yaşamı tekdüze değildi; yavaşlatılmış ve anlaşılmaz kılınmış bu etkinliğin ortasında o, zamanın getirdiği rastlantıların ve denizin kaprislerinin etkisi altında, neredeyse köylülere özgü bir çeşitliliğin ve süreksizliğin izlerini taşıyordu, oysa ben o yaşamın en küçük zorlamalarından bile, herkesten fazla kaçabiliyordum. Bir bakıma hem özgürlük, hem boşluk sayılabilecek bu durum ilk günlerde bana acı vermişti. Başta, kendimi var gücümle arkadaşlarımın zevk aldığı zorlu etkinliklere vermiştim; bu etkinlikler geçirdiğimiz boğucu yalnızlık saatlerini kısaltıyordu. Deniz kulaklarında dolaşan iri balıkları zıpkınla avlıyor, bir tavşanı çıplak bozkırda kaçmaya zorlayarak atlarımızı peşinden dörtnala koşturuyorduk. Ara sıra komşu çiftliklerden, hani şu koyunların otladığı çayırları talan eden tavşanların sürek avıyla kovalandığı yerlerin birinden davet alıyorduk; bu da bizim için meşalelerin ışığında gecenin geç saatlerine kadar yenilip içilen büyük bay-

ram kutlamaları yerine geçiyordu. Günün, büyük bir öbek halinde ortaya yığılan ganimeti, akşam havasında çevreye güçlü bir et kokusu yayıyordu. Yorgun ve uyuklar halde, atlarla geri dönüyorduk. Bozkırın üzerinde basık bir gün doğarken ufukta zayıflamakta olan bir ateş, bize bir başka sürek avının sona erdiğini işaret ediyordu. Ben fazla sağlam yapılı değildim, bu eğlenceler bedenimi bitkin düşürüyor, kalbimi boş bırakıyordu ama öte yandan bu kaba yaşamın aslında sağlıklı oluşu, kafamın içinde Orsenna'dan düşündüğüm ölçüde uzaklaşmamı engelliyordu. Bununla birlikte, söz konusu yaşam giderek benzersiz bir yansımayla yavaş yavaş renklenmeye başlamıştı; elimde olmaksızın, ilk günlerin aylaklığı kendi varlığını daha uzun bir süre duraksamaya izin vermeyecek şekilde, gizemli bir çekim merkezi etrafında düzene giriyordu. Beni kaleye bağlayan bir giz vardı; yıkıntılar içinde saklanacak yerler bulmuş çocuk gibiydim. İkindi başlangıcında, yakıcı güneş altında, siesta saatiyle birlikte amiralliğe boşluk egemen oluyordu; devedikenlerinin arasından, hendek boyunca kimseye görünmeden, kalenin gizli kapısına kadar ilerliyordum. Tonozlu uzun bir dehliz, taşları ayrıklaşmış nemli merdiven basamakları beni kalenin iç istihkâmına ulaştırıyor, mezara benzeyen mekânın serinliği omuzlarıma örtü gibi inmiş durumda harita odasına giriyordum.

Avlulardan ve labirentlerden oluşan bu mekân üzerinde yaptığım araştırmalar sırasında merakımı uyandırdığı için kapıyı ilk kez ittiğimde, tanımlayamayacağım ya da insanı yalnızca yaşamın rahat çizgisinden sapmaktan kurtaran (söylendiğine göre, Rusya'nın orta kesiminde, umutsuzluk uyandıracak kadar yavan bazı ıssız bozkırları aşarken sapma gösteren) gizli bir pusula ibresine benzetebileceğim bir duygunun, her türlü doğrulamanın dışında bana, insana *çekici* gelen ve içine hiç tartışmasız girilmesi uygun olacak bir mekânın varlığını bildiren bir duygunun içimi ağır ağır sardığını duyumsamıştım. Kalenin tozlu yıkıntılarının arasındaki bu uzun, basık ve tonozlu salonda insana öncelikle çarpıcı gelen şeyler; eşine kolay kolay rastlanmayacak temizlik, kılı kırk yaran, hatta hastalık derecesine vardırılmış düzen, düşüş ve çöküş karşısında kibirli bir direnişle salonda bulunan her şeyin *hizmet vermeye hazır olma* durumunu inatla sürdürmesiydi.

Kapının zıvanalarını, gözetim altındaki bu yalnızlık üzerinde, bir tiyatro kalabalığının üzerinde döndürür gibi, bir gala şölenine gelen davetlileri içeri girmeden önce huzursuz edermiş gibi gıcırdatırken, her defasında benliğimde, görünüşte boş olan bir odanın kapısını habersizce açıp karşımda birden kör bir adamın yüzünden bile daha korkunç, boş, eriyip gitmiş, bir nöbetçinin soluk aldırmayan gerginliği içinde taşlaşmış bir yüz bulmuş gibi hafif bir şok yaşıyor, buna engel olamıyordum.

Oda bütünüyle karanlık sayılmazdı; camlarını kamburlaştıran sayısız hava kabarcığının etkisiyle parlaklığını neredeyse yitirmiş vitraylardan düşen gün ışığı, camlara belirsiz, sürekli bozulmakta olan bir nitelik kazandırıyordu. Odada günün her saatinde hüküm süren loşluk, durgun bir günbatımı hüznünü içinde eritmiş izlenimi veriyordu. Meşeden yapılmış, üzeri cilalı çalışma masalarıyla kaplıydı; çıplak duvarların önüne yerleştirilmiş koyu renk ahşap gömme dolaplarda neredeyse hepsi dörder sayfadan oluşan katlı kâğıt tabakaların ağırlaştırdığı cildinin rengi dönmüş kitaplar ve denizcilikte kullanılan eski moda aygıtlar vardı. Odanın dibindeki duvarda, tonozun yarı yüksekliğinde açılmış uzun dar koridor boyunca, kafesli kapakları bulunan bir başka hafif dolap dizisi sıralanıyordu. Çıplak duvarlar, dünya haritaları, toz kokusu, cilalanmaktan ve uzun uzun silinmekten avuç içi gibi eşitsiz yıpranmış masaların görüntüsü dershaneleri çağrıştırıyordu. Ne var ki duvarların kalınlığı, manastır sessizliği ve kararsız gün ışığı, özel ve unutulmuş bir disiplinin incelenmesini kapalı kapılar ardına hapsetmişti. Henüz maddesel olan bu izlenim, neredeyse aynı anda bir başka izlenimle iç içe giriyordu; odada, adakların çivilendiği yerlerde bu ağır atmosferden, solmuş ve kabuğuna çekilmiş düşünceden geriye kalmış, ayak sürüyen bir şeyler vardı sanki. Bu belirsiz benzeşmenin seyri tarafından yönlendiriliyormuşçasına odanın ortasına doğru birkaç adım atıldığında da silikleşmiş mürekkep ve toz rengine bürünmüş ortamda göz birden, sağ duvarda leke gibi parlayan çok iri, taze bir kan lekesine takılıp kalıyordu. Kırmızı ipekten yapılmış, sert kıvrımlarla duvar boyunca aşağı sarkan Saint-Jude bayrağıydı bu; Orsenna'nın, Farghestan'a karşı yaptığı savaşlarda amirallik kadırgasının pupasında dalgalanan

amblemi. Önünde alçak bir peyke uzanıyor, ona bir masa ile tek bir iskemle eşlik ediyordu; arına, odanın tuzağı andıran, ışığa boğulmuş merkezini hedef gösterircesine işaret ediyordu. Bizi alıp götüren aynı büyülü iz, artık kullanılmayan bir sarayı gezerken ya da boş bir mahkeme salonunu ziyaret ederken üzerine oturmayı *denediğimiz* kral tahtına ya da yargıç koltuğuna yöneltir gibi, beni o iskemleye yöneltmişti; masanın üzerine Sirte Denizi haritaları yayılmıştı.

Bir dinleyici kitlesi beklermiş izlenimi uyandıran peykeden hâlâ biraz tedirgin olmakla birlikte kısa bir süre sonra, elim kolum büyüyle bağlamış gibi üstünde oturuyordum. Sirte'nin verimsiz toprakları, orasına burasına kara sinek konmuş izlenimi veren seyrek çiftlikleriyle, kenarları deniz kulağı çıkıntılarının ince oyasıyla bezenmiş beyaz bir örtü gibi önümde uzanıyordu. Denizin üzerinde kıyıya siyah noktalar halinde paralel uzanan bir çizgi belli bir uzaklıkta uzayıp gidiyordu: Karakol gemilerinin bölge sınırı. Daha da uzakta, canlı kırmızı bir çizgi vardı; uzun süre önce gizli bir anlaşmayla, hangi durumda olursa olsun yönergelerce aşılması yasak olan sınır çizgisi olarak kabul edilmişti. Orsenna ve oturulabilir çevresi, ilginç ve soyut çizgileriyle imgelemim için daha da kamçılayıcı hale gelmiş olan bu alarm sınırında bitiyordu. Kırmızı hat, yerde gördüğü çizginin hipnotize ettiği kuş gibi, gözlerimi üzerinde birçok kez tam inanç sayılabilecek bir inatla gezdirdiğimde, benim için tuhaf bir gerçeklik taşır hale gelmişti. Bu durumu kendime itiraf etmekten kaçınarak söz konusu somut sınır için mucizeler icat etmeye, denizde bir yarık, uyarıcı bir işaret, bir *Kızıldeniz* yaratmaya hazırdım. Çok çok ötelerde, bu büyülü yasağın bir hayli uzağında, Farghestan'ın bilinmeyen, Tengri yanardağının gölgesine kutsal bir toprak gibi sıkışmış alanları, Rhages ve Trangées limanları, o topraklara kemer gibi dizilmiş, adlarındaki takıntılı hecelerin belleğime taç gibi düğümlendiği kentleri vardı: Gerrha, Myrphée, Thargala, Urgasonte, Amicto, Salmanoé, Dyrceta.

Orada kimi zaman, iki elimi haritanın üzerine bastırmış, avuç içlerimin karıncalanmasının bile çekip alamadığı hipnozlu bir kımıltısızlığa yapışmış durumda saatlerce öylece kaldığım oluyordu. Haritadan sanki hafif bir uğultu yükseliyor, kapalı

odayı ve odanın pusu kurmuş sessizliğini kaplıyordu. Kimi zaman ahşap kaplamalardan gelen bir çıtırtı, başımı huzursuzlukla haritadan kaldırıp karanlığı, gece olduğunda hazinesini ziyaret edip karanlıkta elinin altında mücevherinin cıvıltısını ve zayıf parlaklığını duyumsayan cimri biri gibi, o manastır karanlığında gizemli bir şekilde bir şeylerin uyandığını elimde olmadan fark etmişim gibi kolaçan etmeme neden oluyordu. Kafamın içi boş, çevremdeki karanlığın odaya süzüldüğünü, uykuda dönen bir başın ağırlığıyla ve batan bir geminin boyun eğmiş kabullenişiyle duyumsuyordum; onunla birlikte ben de ayakta, sessizliğe doymuş derin sulara enkaz gibi gömülüyordum.

Bir akşam, her zamankinden daha uzun sürmüş bir ziyaretten sonra odadan çıkmak üzereyken, döşeme üzerindeki ağır ayak sesleri beni irkiltti ve her türlü düşünceden önce (hesaplı bir merak içindeydim ve kapıldığım telaş, odadaki varlığımın, üzerime giderek daha fazla çöktüğünü duyumsadığım *suç üstü* durumunu artık değiştiremezdi) yerimden sıçramama neden oldu. Komutan Marino, içeri girdiğinde beni fark etmedi, gece bekçilerinde rastlanan boşlukla ve karanlıkla uzun süreden beri haşır neşir olma haliyle kapıyı acele etmeden kapatırken sırtı kayıtsızlıkla bana dönüktü. Ben de gerçekten, bir anda, odada bulunan her şeyin içten bir şiddetle onu dışarı ittiği duygusuna, insanın bir müzenin içindeki güzergâhta sarsak sarsak yürüyen gece bekçisinin karşısında duyumsayabileceği o tuhaf duyguya kapıldım. Denizcilere özgü ağır ve acemice yürüyüşle birkaç adım daha attı, fenerini kaldırdı ve beni fark etti. Bir an hiçbir şey söylemeden birbirimize baktık. O ağır ve kapalı yüzde doğduğunu gördüğüm şey, şaşkınlıktan çok, bir anda beliren ve onu tüm varlığıyla söndüren bir hüzün ifadesiydi; yaşlılarda görülen, son hastalığına yakalanmadan önce, gizemli bir uyarı ışınının içine vurduğu bir insanın bilgelik dolu, öngörülü yüz ifadesiydi. Gözlerini benden kaçırıp fenerini masanın üzerine koydu ve bana, oda karanlığının gerektirdiğinden daha boğuk bir sesle şunu söyledi:

"Çok çalışıyorsun Aldo. Gel de akşam yemeğini ye."

Fenerinin tonozlara yansıttığı iri gölgelerin arasından kalenin gizli kapısına ulaştık. Bu küçücük olay o kadar büyük bir ıs-

rarla kafama takılacaktı ki sonunda beni etkileyecekti. Yatağıma ölüm sessizliği içinde uzanmış durumda kendimi anımsamaya zorladığım şey, özellikle ondaki o ani, yüzünü panjur gibi örten hüzün ifadesi olduğu gibi, kulak kabartmama neden olan o çok *anlamlı*, örtülü anlamlarla dolu ses tonuydu. Bir sabah, apaçık ortada olan gerçek anlamı kafama şimşek parlamasıyla dank etmeden önce, uzun saatler boyunca o yansımasız mırıltıyı belleğime yeniden yerleştirmek zorunda kalacaktım: Marino, benim harita odasını sık sık ziyaret ettiğimi biliyor, gizliden gizliye de kınıyordu.

Bu son derece önemsiz olay, sonunda kafamı hak ettiğinden daha fazla işgal ederek Marino ile aramızda, en azından benim imgelemimde, en küçük belirtilerini bile gözlemekten kendimi alamadığım, tasarı halinde bir suç ortaklığı yaratacaktı. Kısa süre sonra, o gece karşılaşması aramızda bir daha hiç konu edilmediği halde, kendimi Marino'nun olayı unutmadığına inandırabildim. Akşam yemeği bittiğinde, koyuvermeyi ve sürdürmeyi çok sevdiği, yanık tenli yüzünün hafifçe kızarmasına yol açan kahkahalar arasında gözü bana kaydığında, yüzünde, bundan böyle yalnızca hareket etmenin ve tutunmanın daha zor olduğu bir düzlem üzerinde yer alacakmışız gibi, beni yıpratmak isteyen, *üzerime atlayan* o neşeli grubun birlikteliğinden beni dışlayan bir gölgenin, sabit bir yara izi gibi belirdiğini görüyordum.

Yaşamım yavaş yavaş değişiyordu. Ben bu sürgünü, içimde birdenbire doğan bir sadelik isteği yüzünden seçmiştim, bana denge sağlıyordu. Orsenna'ya gelmekle yitirdiğim zevklerden pişmanlık duymuyordum. Amirallikten hiç ayrılmıyordum; kendisinin Maremma'da neredeyse her hafta peşinden koştuğu basit zevkleri ve bir saatlik aşkları reddetmeye kadar vardırdığım vazgeçiş, Fabrizio'yu şaşırtıyordu. Ben o tür oyalanmalara artık hiç gerek duymuyordum. Sirte'deki bu yitik yaşama bağlanan doğru tanımlanmamış yoksunluk, gerektirdiği özveriye boşu boşuna katlanış, bana göre karanlık bir ödünlemenin güvencesini taşıyordu. O yaşam, boşluğunda, yoksunluğunda ve katı kurallarında bile, Orsenna'da yaşanan tüm şölenlerin sunduğu sıradan ve incelikli zevklerden daha çok coşku yaratan bir heyecanın ödülünü istiyor, bunu da hak ediyordu sanki. Bu çıplak

yaşam, yararsızlığı apaçık ortada olduğu halde, alınması gereken bir şeymiş gibi kendini bana sunuyor, sıradan destekleri hor görüyor ve uçurumun kenarından, kendini tehlikeye atarcasına, boşluğa doğru hiç düşünmeden yaptığı atılıma denk düşecek bir destek bekliyordu. Hüzünlü sevimliliği, kendisini gözetleyen birinin beklentisini boşa çıkaracak türdendi; dünyanın huzur verici akıntılarına duyarsız kalan duyargaları, açıklara özgü bir esintinin yakarışıydı; nöbetçi haykırışı, yarattığı aşırı duyma kararsızlığı içinde daha şimdiden güçlü bir yankının çağrısıydı. Marino'nun karaya demirlemek için aşırı çaba harcadığı bu uyuyan gemi, benim toy bakışlarım altında ufuklara doğru kendiliğinden yol alır gibiydi, yalpalamadan seyredişinde vaat dolu belirsiz bir şeyler vardı sanki. Kendimi, adımlarını birden tanıyıp titremeye başlayan denizci bir geminin güvertesinde olduğunu duyumsayan gözüpek bir kaptan gibi duyumsuyordum. Amirallikte her şey uyuyordu ama bu, bilicilik ve mucizelerle dolu gecede insanı pek de yatıştıramayan bir uykuydu. Düzey yitirmiş bu yaşamı sabrımla yüceltiyordum; bekleyişin getirdiği sonsuz düş kırıklığını besleyen ve bunu olayın gerçekliğini kendi güçlü kaynaklarıyla besleyerek yapan o gece bekçilerinin soyundan geldiğimi duyumsuyordum. Maremma'ya doğru giden arabanın amiralliği birkaç saatliğine boşaltıp beni, zayıf ışığını yalnızca bana yansıttığını sandığım gizli bir hazineyi içinde barındıran gizemli bir toprağın tek sahibi kıldığı o tatil günlerinin gelmesini sabırla bekliyordum. O saatlerde boş kazamatlarının, olağanüstü kalın taşlarının içinde maden ocakları gibi gizlenmiş dehlizlerinin sessizliğinde kayıtsız bakışlarla yıkanan kale, düşsel boyutlarını yeniden kazanıyordu. Hafif ve sağırlaşmış ayaklarım, eski bir güzergâhı yeniden öğrenen hayaletin adımları gibi, aynı zamanda hem duraksayan, hem yönlendirilmiş adımlarla dehlizlerde dolaşıyordu; orada cılız, buna karşılık –bir ayna oyununda gücü birden bire gizemli bir odak ile çakışan ve bir anda yakalanan ışıklar gibi– ışık saçan bir yaşam misali deviniyordum. Ayaklarım beni, ilk gelişimde Marino ile birlikte önünde bir süre oyalandığım mazgal deliğine götürüyordu. O sırada o deliği kaplamış olan iç karartıcı pus, zaman zaman yerini zemin hizasında fırın ağzı gibi parlak bir kare oluşturan güneş ışınının

iri yansımasına bırakıyordu. Gökyüzünün ortasında asılı duran yarı aydınlık bu daracık, devasa taşlardan oluşan çıplak çerçevenin içinde, ta ötelerde güneş ışınının ilmiklerini gri taşlar boyunca, deniz mağaralarındaki gibi çözüp bağlayan parıltılı maviliğin karanlık ve büyüleyici yekpare örtüsünün, insanın içini kaldırırcasına ışıldadığını görüyordum. Kale topunun kamasına oturuyordum. Devasa bronz kundak boyunca kayan bakışlarım topun çıplak uzantısıyla hizalanıyor, madenin donuk atılımını uzatıyor, onunla birlikte, katı bir durağanlık içinde deniz ufkunda şahlanıp dikiliyordu. Gözlerimi, üzerinde dil gibi sessizce kayan dalgaların her türlü izden yoksunluğu, tam bir silinişin tamamlanmamış devinimi içinde daha da derinleştirmekte inat ediyormuş izlenimi verdiği bu boş denize dikiyordum. Kendime itiraf etmiyordum ama bu bekleyişten bir mucizenin gerçekleştiğini belli edecek bir işaret bekliyordum. Denizin boşluğunda bir yelkenlinin belirmesini bekliyordum. Arzuladığım bu yelkenliye bir ad arıyordum. O adı belki de bulmuştum.

Derin düşünmeyle geçen bu sessiz saatler, dakikalar gibi akıp gidiyordu. Deniz kararıyor, ufuk hafif bir sisle kaplanıyordu. Kavisli yoldan, gizli bir buluşmadan geliyormuş gibi geri dönüyordum. Kalenin arkasında, Sirte'nin kavrulmuş kırlık alanları, boz topraklar halinde uzanmaya başlamıştı bile. İstihkâmın perde hatlarının üzerinden, Marema'dan dönen arabanın yol boyunca uzaklarda kaldırdığı toz bulutunu gözlüyordum. Cılız çalılıklar arasında minicik, bildik ve çok alışılmış görünümüyle uzun süreden beri zikzak çiziyordu. Bana gelince, kulesinden etrafı gözetleyen gece bekçisi gibi, kale duvarının üzerinden onu gözlüyor, Marino'nun, bu sakin yolculuktan dönüşte kendisini bu kadar yüksekten karşılayışımdan hoşlanmadığını duyumsuyordum.

Bomboş görünen o günlere zihnimde geri döndüğümde, bir izi, beni özel bir uyanıklık içinde tutacak bir iğne izini arıyor, bulamıyordum. Hiçbir şey olmuyordu. Hafif ve ateşli bir gerilim içine giriyordum. Duyarsız, buna karşılık sürekli *uyarı halinde*'lik buyurusuydu bu, gözün bir yakın dürbün alanına yakalanıp oradan çıkamadığını duyumsaması gibi bir şeydi. İnsanın boş evde masanın başına oturmuş, koridora açılan

kapıya sırtı dönük çalışırken omuzları arasında duyumsadığı belli belirsiz ürpertiydi. Boş geçen bu pazar günlerini, geleceği billur kürelerin en saydam olanından öğrenmeye çalışır gibi, bir derinlik olarak, işitme duyuma eklenecek bir boyut olarak iple çekiyordum. Bunlar benim için bir cephane nöbetinin ve bir gözcü birliği sessizliğinin, denizin belirsiz, düş kırıcı uğultusuna vantuz gibi bütünüyle yapışmış taş bir kulağın varlığının göstergesiydi.

Bu gizli baş başa kalmalar beni arkadaşlarımdan belirsizce uzaklaştırıyordu. Maremma dönüşlerine, bastırılmış gülüşlerle örtülen imalar ve gizemli davranışlar eşlik ediyordu. Orsennalı bazı aileler, soyluluğun biraz çılgın mizacını ele veren kaprisli bir davranışla, yaz sonlarını geçirmek için bu yitik kasabaya geliyor, Fabrizio ve Giovanni de bu ailelerle sürekli görüşüyordu. Aralarında yaptıkları konuşmalarda tanıdığım bazı adlar da geçiyordu; o kişilerden ironik bir saygıyla söz eden Fabrizio'ya kulak verdiğimde, eski soyluluğun ve daha coşkulu bir yaşamın, avuç içinde bir an tutulan kutsal bir mücevherin üzerinde pırıldayan romantik bir cila gibi parlaklık kazandığını duyumsuyordum. Marino'nun gözlerinde bile bir an için daha büyük bir dikkatin uyandığı seziliyordu. Ağzından çıkan yıpranmış heceler kulağıma artık sıkıntının ve özel bir düş kırıklığının katıksız tınısını yansıtıyordu; o heceler konuşma içinde geçerken, sefere katılan arkadaşlarına kendini birden bire ele vermiş bir genç kâşifin duyduğu sıkıntı ve kaygıya benzer bir duyguyu yaşıyordum. Bir pikniği ya da deniz kulakları üzerinde yapılan bir gezintiyi anlattığı sırada Fabrizio'nun sözünü sertçe kesmek ve kötü bir ifade kullanarak soyluluk konusundaki ideallerinden birini kaidesinin üzerinde sarsmak geliyordu içimden. Orsenna'yı içimdeki horgörüyle eziyor, çok yukarılarda uçuyor, gizli yaşamımın görünümlerini paylaşan, beni o görünümler aracılığıyla daha yüksek bir yaşamın gülünç karikatürleri önünde alçaltan Fabrizio'ya, Marino'ya kızıyordum. Bir akşam Aldobrandi Ailesi'nin kır evinin büyük bir hayranlıkla betimlenmesi sırasında, her zamankinden daha fazla etkilenerek salonu birden, neredeyse gözyaşları içinde terk ettim. Fabrizio peşimden koşup beni fundalıklarda yakaladı.

"Ne oldu Aldo? Kızdın mı?"

"Bırak! Beni anlayamazsın sen."

"Tahmin bile edemeyeceğin kadar iyi anlıyorum seni."

"Sahi mi?"

Sertçe geri döndüm. Buğulanmış ay yüzünü donuklaştırıyordu ama gölgede kalmış gözleri tuhaf biçimde açılmıştı. Sesi de dokunaklı ve ağırdı.

"Çok gururlusun Aldo. Buraya geldiğinde böyle değildin. Bir şeyler değiştirmiş seni."

"Hiç de öyle değil Fabrizio. Gerçekten. Aramızda bir sorun yok. Beni sinirli kılan, bu yalnızlık."

"Ama sen bu yalnızlıktan hoşlanıyorsun, arıyorsun onu. Bizimle paylaşmak istemediğin bir şeyin arayışı içindesin. Hep oradasın, kalenin tepesinde. O yıllanmış taşların içinde hazine bulmuş gibisin."

Gülmeye başladım. Fazlaca ilgisiz kaçan bir gülüş oldu.

"O kadar cimri olduğumu düşünmemiştin galiba?"

"Değiştin sen, emin ol. Benim dostumsun, doğru. Ama benden biraz nefret de ediyorsun. Burnumuzun yerde sürtmesini sağlayan bu yaşamı sürdürdüğümüz için bize acıyorsun. Marino'ya bile..."

"Marino ile hiçbir alıp veremediğim yok, şerefim üzerine yemin ederim. Burada Marino'dan daha çok sevdiğim, değer verdiğim kimse yok."

"Bizden uzaklaşıyorsun Aldo, açıkça duyumsuyorum. Beni üzüyor. Her şeyden o kadar kopuyorsun ki..."

Kaşlarımı kaldırdım, soğukkanlılığımı bütünüyle yitirmiştim. Ne var ki ardından gelen sözler kendimi savunmama bile izin vermedi.

"Bir değişiklik mi bekliyorsun?"

Kahkahayı bastım. Biraz kırıcı bir gülüş oldu.

"Büyük ilerleme Fabrizio."

"Başkentin kibar çevreleri beni istiyor. Beni donanma komutanına yaver yapmak istiyorlar. Tüm balolara resmi görevli olarak katılacağım, böylelikle silahlı kuvvetlerin çapkınlık alanındaki ününü pekiştirme görevini yerine getireceğim. Buna ne diyorsun peki Fabrizio? Mesleğimde dev bir adım atmış olacağım."

"Şanslı olduğunu söyleyeceğim. Gülme. Ne olursa olsun, bu yitik delikte olmaktan daha iyidir."

"Fakat şunu bil ki reddediyorum Fabrizio! Red-de-di-yorum."

Umutsuzca ve hüzünlü bir gülümsemeyle omuz silkti.

"Tuhafsın Aldo! Bunu bir yıl sonra düşünürsün."

"Çoktan düşündüm ben."

Bu kez de ben omuz silktim. Fabrizio'nun sesi birden gerginleşti. Karanlıkta beni omuzlarımdan yakalayan bir sesti bu.

"Burada aradığın ne senin? Senin gibi birinin buraya gelmiş olması çok tuhaf. Burada kim olduğunu bilmeyen yok, gelmeden önce de kendi seçimini yapabilirdin."

"Sorguya mı çekiliyorum?"

Yeniden öfkeleniyordum. Bu çok genç, genç olmakla birlikte çok da rahatsız edici ve sorgulayıcı ses tonundan çok rahatsız olmuş, karşılık vermek üzere en çok yaralayacak sözü bulmaya çalışıyordum. Vicdanın kesinlikle rahat değildi.

"Bu soruyu senin kulağına Marino mu fısıldadı?"

"Marino hiç soru sormaz. Ama Marino şairleri sevmez, en azından amirallikte. Kendi ağzından duydum. Sen de şairsin Aldo."

Sesi, amirallik ritüeline uygun bir ince ayrımla Marino sözcüğünü vurguluyordu. Oysa bu, o akşam benim için katlanılabilir gibi değildi.

"Hem de şairlerin en kötüsü, değil mi? Sana öyle söylemiştir."

"Hayır Aldo, Marino seni çok seviyor. Ne var ki senden korkuyor."

O anda zıvanadan çıktım.

"Onu gammazlıyorum, değil mi? İspiyonluyorum! Demek ki hepiniz beni ispiyoncu olarak görüyorsunuz! Kalede yaptığım gezintiler de kanıtı. Ne kadar açık! Her şey ortaya çıkıyor. Pazar günlerini dehlizlerde araştırmayla geçirmem bu yüzden. Siz de işimi kolaylaştırıyorsunuz. Ne incelik! Araştırın öyleyse sevgili dostum, meydanı size bırakıyorum. Ben düşmanım! Dışlanan bir ihbarcıyım!"

Fabrizio'nun dost ve üzgün yüzü beni durdurdu.

"Delisin sen Aldo, deli. Bak bana; Marino seni hepimizden

çok seviyor ama senden korkuyor. Nedenini kendisi biliyor ama ben bilmiyorum..."

Fabrizio kaşlarını çattı. Onu bir anda çocukluğuna geri götüren bu gençliğe özgü saf ve abartılı sorun çözme çabası beni eğlendirmişti.

"Kimi zaman onun haklı olduğunu düşünüyorum."

Yarım ağız gülümseyerek omzuna vurdum.

"Tamam Fabrizio. Bana kin besleme. Bu kadar ilginç bir korku da uykularını kaçırmasın. Zaten uyku meleğinin yaklaşmakta olduğunu görüyorum. Küçük çocuklar için vakit bir hayli geç oldu."

Karşılıklı şakalaşmayı âdet haline getirmiştik. Fabrizio çalılıklarda beni izlermiş gibi yaptı, birkaç el şakası yaptık birbirimize. Çocukluğumuza yine çok yaklaşmıştık ama ben ondan tam iki yaş büyüktüm. Barışmış olmak ikimizin de yüreğini iyice ısıtıyordu. Ne var ki Marino, o başkaydı. Fabrizio yalan söylemeyi bilmez, Marino ise hiçbir zaman boş konuşmazdı.

Ilık bir akşamdı; o karanlığın içine, yara aldıktan sonra otların arasına dalan bir hayvan gibi daldım. Ayaklarım beni denize götürüyordu. Sürüden kovulan, yalnızlıktan çılgına dönmüş durumda gecenin içine dalan bir hayvan gibi amirallikten kaçıyordum. Kalbimi, böğrümü yoklamışlar, farklı bir türden olduğumu anlayıp onlardan sonsuza kadar ayrı kalmam gerektiğine karar vermişlerdi. Marino'yu gözümde piposu ağzında, kaygılı ve gri gözlerini boşlukta dolaştırıp beni sürüden kovma yargısını verirken canlandırmaya çalışıyordum. O anda bütün uzuvlarımı saran sancılı bir kasılma içinde kendimden tiksiniyordum. Amirallikte yaşantıların en masumunu sürdüğümü sanırken herkes aleyhimde konuşmuştu. Marino'nun gri ve umursamaz bakışları, ağır yoğunluğu yüzünde değil de belli belirsiz o yüzün ötesinde odaklanmış izlenimi veren o bakışlar gözümün önünden şaşmaz bir kerteriz noktası gibi geçiyordu. Bu, onunla daha ilk karşılaşmamızda, benim davranışım sonucu kendiliğinden ortaya çıkmış ikircikli durumu anımsamazlık edemeyeceğim kerteriz noktasıydı. Sözcük değildi, kendime karşın ondan gizlemeye kalkışmayacağım o yaşama ait, gizemi olmayan bir hareket değildi, onun karşısında kendimi *hatalı* bulmuş olduğum bir an değildi...

Katettiğim mesafenin farkına bile varmadan, deniz kulağını kapatan ve kıyı boyunca dil gibi uzanan ince kum şeridine varmıştım. Kum şeridi, ayışığının pırıl pırıl parlattığı suların ve dikilmiş sazlıkların ortasında, kumaşın kenarına geçirilmiş koyu renk kürkten uzun bir zıh gibi önümde uzanıyor, gecenin yakınlaştırdığı ufukta kaybolmaya koşuyordu. Amirallik arkamda, sisin içinde, deniz kulağının üzerinden bembeyaz yükseliyordu. Bir kum girintisine açık denize karşı uzanıp düşünmekten yorgun, zihnim boş, gözlerim dalgın, ayın deniz yüzeyindeki ışık oyunlarını, dakikalar geçtikçe daha da derinleşiyormuş izlenimi veren sessizliğin içinde uzun süre izledim. Kafamın içindeki düşlerle ve düşüncelerle uzun bir süre geçirmiş olmalıyım ki insanın içine işleyen gece ayazı çıktı. Omzumdaki paltoyu düzeltmek için bir an doğruldum. Denizin üzerinde, pek uzun sayılmayacak bir uzaklıkta, ayışığının yansıdığı dalgaların arasında, küçük bir teknenin belli belirsiz karaltısını işte o anda fark ettim. Bir süre kıyı boyunca ilerledikten sonra, limanın yer aldığı dar geçide vardığında sağa kıvrıldı, devriye gemilerinin gezdiği sınırı aşarak açığa yöneldi ve kısa süre sonra ufukta gözden kayboldu.

Görüşme

Ertesi sabah erkenden Marino'ya görüşme isteğimi ilettim. Gözüme hiç uyku girmemişti. Kritik bir görüşme yapacağım için düşüncelerime biraz çekidüzen vermeye çalıştığımda, dün yaptığım keşfe dalıp gitmiş olduğumu fark etmek bana tuhaf geliyordu. Aslında kuşkuya yer vermeyecek nitelikte olmakla birlikte, bu kuşkulu belirtinin ortaya koyduğu *gerçeğin* Marino üzerinde bırakacağı etkiyi görmekte sabırsızlanıyordum. Kendime itiraf etmesem de sahip olduğu benzersiz çözümleyici dinginlik rezerviyle bu belirtiyi de tehditler rafına kaldıracağını düşünüyordum. Aynı zamanda bu keşfin hoşuna gitmeyebileceğini seziyor; ona kafa tutacağım, şahsında gizli yasağın karşısına dikileceğim, onu elini açmaya zorlayacağım duygusuna kapılıyordum. Yalnızca bunu Marino'nun karşısında yapmak bile bu kadar basit bir girişime ağırlık ve karmaşıklık yüklüyordu. Buz gibi sabahın bir vaktinde loş dehlizlerde ilerlerken içimde, beni birden korkutan, düşüncelerimle davranışlarım üzerinde (onları etkilediği için değil ama bana karşın etkileyebileceği, değiştirebileceği için güçlü gelen) ne olduğunu bilmediğim anlatılamaz bir ağırlığın kıpırdadığını duyumsuyordum.

Marino'yu kalenin bodrum katında, Orsenna'ya sabah raporlarını gönderdiği bürosunda buldum. Odada bir korunmuşluk, bir manastır havası vardı, bu izlenim de oturur haldeki ağır siluetine, onu o konuma yerleştiren başyapıtı tamamlamak için vurulan son fırça darbesi gibi ekleniyordu. Uzayıp giderek onu çerçeveleyen dar dehliz perspektifinin dip noktasında, büyünün

tepedeki belirsiz bir denge noktasından çıkıyormuş izlenimi uyandırdığı tablolarda olduğu gibi, insana neredeyse mucizevi biçimde *hareket edecekmiş* gibi geliyordu. Karşımda gördüğüm gerçek, birazdan kendisiyle çekişeceğim Marino'nun ta kendisiydi. Bilinen şeylerle birliktelik içinde, onlara dayanarak ve onları kendi koruyucu kütlesiyle destekleyen Marino; beklenmedik, birden ortaya çıkan, başkalığı olan şeylere karşı inatla set oluşturan o kişi. Bir dosya yığınının üzerine koyduğu piposu, altındaki barut fıçısına kafa tutuşuydu. Çiftçilere özgü ağır, dikkatli eli, günlük saban izini sayfaların üzerine, kalın bir mürekkep izi olarak süslü biçimde yerleştiriyordu. Birbirinin benzeri uzun, tarihi ve gizi olmayan günler dizisi, bu bozulmaz, dokunuşuyla hayaletleri dağıtan zırhı dövmüş, içinde alışılmış, çekici bir gizemin tüketildiği bu dalgıç çanını sonsuza kadar değişmeden kalacakmış gibi kalafatlamıştı.

Marino'nun bakışı, zeminde yankılanan ayak seslerimin uyarısıyla beni bir an uzaktan yakalamış, sonra kısılan idare lambaları gibi hemen sönerek yeniden dosyalara dalmıştı. *Geldiğimin farkındaydı.* Savunma biçimlerinden biri de buydu. Gafil avlanmaktan hoşlanmıyordu. Yanına iyice yaklaşıncaya kadar bekledi; gri gözlerini daha bana çevirmeden kalemini neredeyse bilinçsizce elinden bıraktı; böylelikle bana, sabah mesaisinin bittiğini sezdirmek istiyordu sanki. Beni beklemişti. Bu olağanüstü sezgi beni sarsmıştı.

"Pek erkencisin Aldo. Bu sabah çok sis var, değil mi? Burada herkesin erkenden uyanmasına neden oluyor. Boğazı yanıyor insanın. Roberto'ya hep söylüyorum; sabahın sisli olması, amirallikte kışın ilk gününün habercisidir."

Buğulu camın ardından hoş bir tavırla dışarıya uzunca bir süre baktı. Buğulu camlardan hoşlandığını duyumsuyordum. Hep böyle bakıyordu zaten, gri gözünün önünde duran bir buğu tabakası, görülmemesi gereken şeyi ondan gizliyordu.

"Buraya geldiğin ilk günkü havayı anımsıyor musun? Ben anımsıyorum. Yılların kazandırdığı mesleki deneyim. Aşina bir baş, o başı, gökyüzünün oluşturduğu fon üzerinde, bana ilk göründüğü biçimiyle anı olarak kafamın içinde, gölgelerle, bulutlarla, rüzgârla, sıcak havayla birlikte saklıyorum. Bulutların

tümüyle birlikte, onları sana resmedebilirim... Sen kendini her zaman sislerin oluşturduğu fon üzerinde, başında bir ayla ile görüyorsun. Gerçek bir ayla (gülme!), sisler içindeki bir cep fenerinin halkası."

Yüzünde beliren biraz zorlama gülüş, kararsızlık içinde silindi. Karşılıklı gevezelik etmek şimdiye kadar ikimiz için de kolay olmamıştı. Marino'nun, ardında neler gizlediğini bilmediğim senli benli konuşması bile dostça olmaktan çok, resmiyete yakınlığı ile bizi birbirimizden uzaklaştırıyor, aramızda hiçbir iyi niyetin dağıtmaması gereken bir tedirginlik doğuruyordu. Sesi, hafif sıkıntılı soğuk bir havaya bürünerek sordu:

"Benimle gevezelik etmeye gelmiş olman ne güzel."

"Ne yazık ki biraz ciddi bir konu."

Marino'nun yüzü belli belirsiz gerildi.

"Ya? Görevle ilgili öyleyse?"

"Siz karar vereceksiniz."

Bir önceki gün yaptığım keşfi oldukça soğuk bir şekilde, ayrıntıları atlamamaya dikkat ederek anlattım. Anlatı ilerledikçe, sesimin madeni ve saldırgan bir ton kazandığının farkına varıyordum; dakikalar ilerledikçe, inanılırlığımın kaçıp uzaklaştığını duyumsuyor gibiydim. Marino gözlerimin içine bakarken yüzünün kasları hiç kıpırdamıyordu. O beni değil, *ben* onu dinliyormuşum duygusuna kapılıyordum. Dinlediği, onda avcı içgüdüsünü uyandıracağını sandığım hayalet geminin geçişi değildi; beni sahte bir nezaketle, hastalığın belirtilerini sesinin kesintilerinde, yüzündeki tiklerde saklayan doktorların hastalarını dinledikleri gibi dinliyordu.

Uygun olduğu gibi, bir an sessiz kaldıktan sonra "Peki..." dedi. "Bu akşam geçit dolaylarında devriyeye çıkılması emrini veririm. O geminin her akşam o bölgeye gelme olasılığı hiç olmasa da..."

Ses tonu, gitme vaktimin geldiğini bildiriyordu. En çok da bundan korkmuştum. Profesyonel ve tınısız sesiyle, ziyaretimi hizmete ilişkin bir ayrıntı düzeyine indirerek değersizleştiriyor, böylelikle beni cezalandırıyordu. Bununla birlikte, bu aşırı ilgisizliğiyle de uyarıyordu. Oyununu çok iyi oynamıştı.

Üsteledim:

"Vahim olan bu akşam gelmemesi değil, bir daha hiç gelmemek üzeri gitmiş olması."

"Gitmiş olması mı? Ne demek istediğini tam anlayamadım."

"Oysa gayet açık."

Yavaş yavaş ısınıyordum.

"Nereye gider ki bu gemi? Maremma'nın dışında, buraya en yakın liman üç bin mil mesafede. Gece gezintisine çıkmış Maremma serserileriydi herhalde."

"Devriye sınırının dışında mı?"

"İçmişlerdir belki."

"Ya da ne yaptıklarını bilerek daha uzağa gitmeye karar vermişlerdir..."

Marino gözlerini bana ilk kez kin ve belirgin bir düşmanlıkla dikti; yanlışlık yapması son ana kadar engellenmeye çalışılmış biri gibi.

"Sanmıyorum. Açık denizde, öyle mi? Saçma."

"Karşı sahilde limanlar var. Farghestan sahilleri var."

Bu sözcük ortaya bir felaket sessizliği gibi çöktü. O ülkenin adını anan ben olmuştum. Öteden beri başka bir yer söz konusu olmamıştı zaten. Marino susuyordu. Zehir saçmaya başladığını duyumsadım.

"Buralarda kimsenin ağzında dolaşmayan bir sözcüğe benziyor."

Bu yanıt, karşıma buz gibi bir düşmanlık duvarı dikti.

"Hayır. Ağızlarda hiç dolaşmayan bir sözcüktür o."

"Hoşunuza gitmese de bu sözcüğü benim ağzımdan duyacaksınız. Buraya gelirken, beni askeri bir bölgeye gönderdiklerini sanmıştım. Oysa burada alabildiğine dinginlik hüküm sürüyor. İnanmaya hazırım. Geldikten sonra biraz daha inandım. Ama gözlerimizi yummamızın bir yararı yok. Her şey bir yana, savaş halindeyiz."

Son sözlerimi geleneksel alaycılık vurgusuyla söylemiştim, ne var ki Marino'nun sesi birden, hiç rastlamadığım katı bir gurur havasına büründü:

"Amirallikte gözüne kınanması gerekli gibi gelen şeyleri açıklayacak olan sensin. Görevin bu. Alaycılığın hoş kaçmıyor Aldo, seni uyarıyorum. Ben bu parmakları amirallik hizmetinde

kaybettim. Burada amirallik kıyılarının güvenlik içinde olmasını sağlamak için bulunuyorum ben, şimdiye kadar da görevimi aksattığımı anımsamıyorum. Söz konusu güvenliği sağlama tarzıma gelince, yalnızca beni ilgilendirir. Sen bu konuda söz edebilmek için oldukça gençsin bence..."

Bakışlarını belli belirsiz başımın üzerine yöneltti, böylelikle sergilediği *kesin kararlılık*, yüzüne birden güzellik vermişti.

"... Bunu da ayrıca dikkate alacağım."

Böylesine ciddi bir ses tonunun bahsi kafamı aşırı derecede karıştırmıştı, kendimi tuhaf bir biçimde rahatsız hissediyordum. Fakat Marino hatasını gözlerimden okumuştu bile. Bir an savunmasız kaldıktan sonra, o çok alışık olduğu soğukkanlı alaycı havasına geri döndü:

"Bana o sefil kaçak gemi yüzünden işi fazla ileri götürdük gibi geliyor. Bu saçmalık yüzünden birbirimizi kıracak değiliz herhalde. Öyle olmasını sen de istemezsin, değil mi Aldo?"

Ağır ağır söylenmiş bu sözlerin perdesinin ardında gri gözü, kuşkuları dağıtacak bir onayın gelmesini bekliyor, bu ani şaşkınlığı ne ölçüde kavradığımı anlamaya çalışıyordu.

"Sizi kırmak istemedim, biliyorsunuz."

"Gençsin, seni anlıyorum. Ben de vaktiyle senin gibiydim, görev aşkıyla doluydum. Doğrusunu istersen, çok bencil bir görev aşkıyla doluydum. Başımdan çok özel şeyler geçeceğini düşünüyor, yazgımın öyle olduğuna inanıyordum. Sen de benim gibi yaşlanacaksın, anlayacaksın Aldo. İnsanın başından özel şeyler geçmiyor. Hiçbir şey olmuyor... Belki aslında bir şeylerin olması da iyi değildir. Amirallikte canın sıkılır. O bomboş ufuktan bir şeyin doğduğunu görmek istersin. Senden önce başka insanlar tanıdım, hepsi de senin gibi gençti; hayalet gemilerin geçtiğini görmek için gecenin bir yarısında uyanırlardı. Sonunda da görürlerdi. Bu, burada bizim bildiğimiz bir şey: Güney serabı. Gelir, geçer. Sirte'de imgelem aşırı çalışır, baştan söyleyeyim; ama o işin de sonu gelir, insan sonunda imgelemini yıpratır. Bozkırlarımızda koşuşturan kanatları körelmiş kuşları gördün. Onlar bence güzel bir örnek. Üzerine konacak ağaç olmayan, peşine düşecek şahin bulunmayan bir yerde kuşların uçmasına gerek kalmaz. Kendilerini çevreye uyarlamışlar. İnsan, amirallikte de kendini uyarlıyor ve işler

böyle yürüyor, böylelikle yolunda gidiyor. Böylece burada güvenlik içinde yaşıyorsun. Aşırı can sıkıntısı çekiyorsan ve kendini o sıkıntıya, burada başarılı bir yol gösterici olan o tekdüzeliğe teslim etmek istemiyorsan, ben de sana bir dost, bir baba öğüdü vereyim. Beni iyi anlamanı isterim. Çünkü seni çok seviyorum Aldo, sen de biliyorsun. Ünlü bir ailenin adını taşıyorsun, senyörlükte ağırlıklı bir saygınlığınız var. Sana buradan gitmeni öğütlüyorum."

"Gitmek mi?"

Marino'nun gözleri uzaklara daldı. Açık denizde yakalanması olanaksız bir kerteriz noktası arar gibiydi.

"Burada kollayıp koruduğum bir denge var benim. Başarmak kolay değil. Ayrıca, terazinin kefelerinden birine aşırı ağır basan bir ağırlığı kaldırmayı da gerektiriyor."

"Aşırı ağır basan ne peki?"

"Sen."

Yanıt vermeden önce bir an soluğumu tuttum. Marino'nun ses tonu beni yanıltmış olamazdı; şu anda bile beni seviyordu, yüreğimin derinliklerinde duyumsuyordum. Ne var ki ben daha da ilerisini görmekte kararlıydım.

"Beni buradan kovuyorsunuz. Çok ciddi nedenleriniz olmasa yapmazdınız. Buradaki davranışlarımda hoşunuza gitmeyen şeyin ne olduğunu kendi ağzınızdan daha kesin bir ifadeyle öğrenebilir miyim?"

"Rolleri tersine çevirme. Anlamazlıktan gelmek çok kolay. Ben kendimi senin insafına bırakmıştım. Orsenna'ya göndereceğin bir haber, beni buradan bir daha dönmemek üzere uzaklaştırabilir. Söz konusu olan görev değil, seninle erkek erkeğe konuşmaktı, bunu anlamış olduğunu düşünüyordum. Benim kızdığım, senin kendine karşın takındığın tavırdı. Burada bir sıkıntı nedeni, giderek bir tehlike kaynağı haline gelmen beni kızdırıyordu."

"Bu kadar büyülü bir gücüm olduğunu bilmiyordum doğrusu. Yaptığım kötülükleri bundan böyle hep yüzüme mi vuracaksınız?"

Marino bir an sessiz kaldı. Kafasının içindeki zor bir düşünce düzeninin anahtarını arıyordu sanki.

"Biraz önce dengeden söz ettim. Dengenin güven verici yanı,

dengeye getirilmiş olan şeylerin hiç kıpırdamamasıdır. Dengenin gerçeği ise, hafif bir soluğun her şeyi yerinden oynatmaya yetmesidir. Burada hiçbir şey yerinden oynamıyor, bu durum da üç yüz yıldır böyle sürüyor. Ayrıca hiçbir şeyde de (insanların o şeylere bakışının değişmesi dışında) hiçbir değişiklik olmamıştır. Bununla birlikte, Rodrigo'dan (Farghestan'ı topa tutan amiral) bana gelinceye kadar çok şey değişmiştir. Burada her şey çok ağır ve oturaklıdır, öyle ki her gün çukurlara yuvarlanıp giden taşları bile kaldırmakta zorluk çekersin. Ama belki de sen daha fazlasını yapabilirsin. İşte bu yüzden ben burada gürültüsüz patırtısız yaşıyorum ve soluğumu tutuyorum. Hatta bu deniz kabuğunu, taşeronun derin uykusunun yatağına dönüştürüyorum. Bu da seni çok şaşırtıyor. Fabrizio'nun yaptığını yapıp sütten kesilmiş köpek yavrusu gibi tepinmekle suçlamıyorum seni. Burada hoplayıp zıplamak için yeterince alan var. Çöl, en hırçın olanlarını bile pes ettirdi. Ben seni, uyuyan bu taşlar üzerinde düş kurmayacak kadar alçakgönüllü olmamakla suçluyorum... Hırçın düşler... Ben artık yaşlandım, ölmenin ne demek olduğunu öğrendim. Bu, zor ve uzun olduğu gibi yardım ve incelik de isteyen bir uğraştır. Sana söylemek istediğim şu Aldo: Bu dünyada her şey iki kez ölür, ilk kez kendi işlevi içinde, ikinci kez gösterge olarak; ilk kez, nelere hizmet ediyorsa onların içinde, ikinci kez, bizden istemeyi sürdürdüğü şeylerin içinde. Benim suçladığım tek şey, senin inceliğin."

"Öyleyse ben de sizin hoşgörülü ve kusura bakmayın ama biraz romantik bir insan olduğunuza inanacağım. Amirallikteki yaşamın bu kadar büyük bir düşselliği gizlediğini düşünmüyordum. Korkarım ki siz de buna biraz katkıda bulunuyorsunuz."

Birdenbire, tartışmada ön almak gibi ahmakça bir isteğe kapılmıştım. Konuşmamızın kritik noktayı aşmış olduğunu hemen anladım. Marino'nun tek isteği emin olmaktı.

"Doğan her yeni gün biraz romantiktir..."

Kahkahayla güldü.

"Fırtınanın geldiğini, yalnızca havayı koklayarak duyumsayabilmek için biraz romantik olmak gerekir. Ama sen rahat ol Aldo, işini sürdür. Fırtına falan yok. Fırtına olmayacak. Hiçbir şey olmayacak. Mantıklı insanların başına hiçbir şey gelmeyecek..."

Sesinde, bana takıldığını gösteren bir tını olsa da biraz tedirgindi.

"Belki de her şeye karşın buraya alışırsın. Kış mevsimi sevimlilikten yoksun değildir. Bu arada neredeyse unutuyordum, anlaşılan senin için şölenlerle dolu bir yaşam başlayacak. Maremma'da dostlarımız var, seni çok merak ediyorlar. Hatta sana kurallar içinde bir de davet isteğini aktaracağım."

"Ben buradan bir yere kıpırdamıyorum, biliyorsunuz."

"Büyük hata ediyorsun ama senin bileceğin bir iş. Prenses Aldobrandi, yarın akşam evinde yapacağı akşam davetine katılmanı istiyor. Seni evinde görmekten çok memnun olacağını, bu konuda sana ısrar etmemi söyledi. Nasıl istersen öyle davran. Kendisini tanıyorsun galiba. Her neyse, mesleğinde ilerlemesi gereken yeniyetmeye öğüt verir gibi öğüt vermeyeyim sana. Yeterince gelişmiş bir çocuksun... Bu akşamlık bu kadar yeter; devriye gemileri için talimat vereceğim..."

Yarı alaylı gözlerle bana baktı:

"Sen de bizimle gel. Sıkıntın geçer."

Marino'nun yanından ayrılırken kendimi özel bir ruh hali içinde buldum. Bazı yönlerden benim için çok ağır anlamlar taşıyacak olan bu gergin konuşmanın üzerindeki fırtına bulutlarını son anda beliren ani bir soluk kaldırıvermişti. Marino beni Sirte'den kovmak istemişti ve gizli kapının eşiği aşıldığında, birdenbire kavuştuğum tasasızlığa bile şaşıramaz durumdaydım. Anılar yığın halinde üzerime geliyor, o bulutları güçlü bir sabah yeli gibi dağıtıyordu. Vanessa Aldobrandi'yi düşünüyordum.

Selvaggi bahçeleri mayıs ayında tepenin tam dibinde kayalıklardan ve mermerden oluşan labirentin bittiği yerden başlayarak aşağıya doğru inen ovanın bitimine kadar açık kükürt rengi kesintisiz bir örtü halinde uzanır ve karşıda Orsenna'yı o yönden bir duvar gibi örten karanlık ormanların bulunduğu noktadaki yalıyarın dibinde kıyıyı fisto gibi işleyen dalgalara ulaşır. Onu kentin aşina gürültülerinden ayıran doruk noktası aşıldığında, küçük vadiyi öğle üzeri, insanın kulağının daha tiz, daha yırtıcı bir nota açlığını bütünüyle doyurmadan önce, çok tiz bir notanın tırmalaması gibi, baş döndüren nergis ve sümbül kokuları kaplar. Kaygan bir örtüyle kaplanmış, denizin içine doğru merdiven

gibi inen mermerin son basamaklarında titreşen yapraklar bu gölgelere, kıpırtılı bir suyun duvar üzerinde oynaşan gölgeleri gibi can verir ve sessizliğin yoğunluğu, gürültülü patırtılı bir sokaktan çıkışta varılan büyülü bir yerin; terk edilmiş, her şeyin hafif ve gergin bekleyiş içinde olduğu, tek bir arının çıkardığı vızıltının bile bir orgun zengin tınısı gibi yankılandığı, Meryem Ana'nın ermiş Elisabeth'i ziyaretini olanca ağırlığı içinde bekler gibi bekleyen mezarlıkların sessizliğini andırır. Orsenna'daki bu yarı terk edilmiş bahçeler pek bilinmiyordu; ben oraya sık sık, öğleye doğru, kimselerin bulunmadığından emin olarak, her defasında gizli bir kapıyı açmanın sevinciyle ve sonsuz bir suçluluk duygusu içinde kaçıyordum. O bahçe her defasında, harlayan ateşiyle ve aynı zamanda, tükenmek bilmez dağıtıcılığa sahip bir vaadin kendiliğindenliğiyle gülünçlüğü içinde yalnızca beni bekliyormuş gibi orada duruyordu.

O sabah üniversiteden erkenden ayrılmış, birkaç sokak uzaktaki Orlando'da oyalanıyordum. Bu kaçamak gezilerin yüzümü kızartacak gizli yanları oluyordu. Benim gözümde manzarası en güzel yere gitmek üzere son basamaklarını iniyordum ki beklenmedik bir kadın siluetiyle olduğum yerde kaldım. Genellikle dirseklerimi korkuluğa dayadığım yerde bir kadın duruyordu.

Ona fark ettirmeden geri çekilmem zordu ama o sabah insanlardan kaçmak isteyen özel bir ruh hali içindeydim. Bu netameli durumda, kararsızlık beni hareketsiz kıldı, ayağım havada asılı, soluğumu tutmuş durumda, siluetin birkaç basamak arkasında öylece kalakaldım. Bir genç kızın ya da çok genç bir kadının siluetiydi. Hafifçe yukarıdan baktığım için yitik profilinin çiçek tarlasının üzerinde sevimli ve üzeri karla kaplı bir alandaki titreşimleri andıran uçucu bir kontur halinde belirginleştiğini görüyordum. Ne var ki beni çarpan, yarı gizli bu yüzün güzelliğinden çok, içimde her saniye büyüdüğünü yoğun biçimde duyumsadığım, *bir şeyi yitirme* duygusuydu. Baskın karakterli siluetin ayrıcalıklı bir yer ile benzersiz uyumunda ve seçilmiş kadınlar arasındaki mevcudiyeti hissi içinde, *bahçenin kraliçesinin* bu yalnızlık noktasına az önce sahip olduğu inancı bende giderek güçleniyordu. Kentin gürültülerine sırtını dönmüş, heykeli andıran kımıltısızlığıyla bahçeye birdenbire, bir sürgünün

bakışı altında manzaranın törenselliğini kazandırıyordu; çiçek tarlalarının, bir orkestrada gelmekte olduğunu duyumsatan ana temanın müziğe yüksek bulutların gölgesini düşürmesi gibi, benim gözümde birden daha keskin renklere bürünen vadinin yalnızlığının ruhuydu o. Genç kız birdenbire topukları üzerinde tüm bedeniyle dönerek bana hınzırca gülümsedi. Vanessa'yı işte böyle tanımıştım.

Kendini bir manzara ya da nesneden ayrılmaz kılma ayrıcalığının onu anlamlı bir *simge* rolüne hem indirgediğinin, hem yücelttiğinin çok sonra farkına varacaktım. "Kumsalda yıkanan kadın", "dokuma tezgâhının başındaki şato sahibi kadın", "kulesindeki prenses"; bunlar, bu büyülü elin sahip olduğu korkutucu *kapma* gücünü daha sonra değerlendirmeye çalışırken aklıma gelen neredeyse simgesel deyişlerdi. Vanessa, nesneleri delip geçiyordu. Bir hareketle ya da ses tonunu şaşılacak şekilde kolaylıkla değiştirerek, bu arada bunu, bir şairin kullandığı sözcüğün bizi yakalayıp sarıvermesi gibi, kitleleri bir el hareketiyle elektrikleyen bir başbuğun sahip olduğu büyük tutkuyla ve büyüleyici gücüyle fark ettirmeden yaparak nesneleri avucunun içine alıveriyordu.

Yaşlı Aldobrandi, Orsenna'da ikircikli ruh hali ve maceracılığıyla ünlü bir ailenin reisiydi. Ailenin adı neredeyse efsanevi bir şekilde her türlü sokak çatışmasına, soyluların birbirine düzenlediği, kimi zaman senyörlüğü temelinden sarsan her türlü komploya karışmıştı. Rezalet yaratan yadsımalar, dolap çevirmeler, romantik kız kaçırmalar, cinayetler, yüksek rütbeli subaylar arasında oynanan oyunlar; bütün bunlar, toplum yaşamındaki açık ihanetlere, hatta devletin en üst katlarına varıncaya kadar her türlü rezalete bulaşmasına neden olan, kendi törelerine bağlı olarak aile içinde de aynı dizginsiz ve pervasız şiddeti uygulayan bu prens soyuna ait tarihin sayfalarını dolduruyordu. Aldobrandi Ailesi'nden biri, çiftçilerin başkaldırısını ve Mercanza'nın ayrılıkçı savaşımını büyük incelik gerektiren önlemlerle bastırmışken bir başkasının, büyük bombardıman sırasında, Farghestan surlarının savunulmasında görev aldığı ileri sürülürdü. Kibirinin çevresine duvar örmüş ve kentin göbeğinde, Borgo semtindeki sarayının içinde kamp kurmuş gibi yaşayan bu yumuşak-

lıktan yoksun, yasa tanımaz, herkesten uzak duran sert insanlar, Orsenna'nın üzerine, yuvasına tünemiş kartal gibi, sonsuza kadar üremek ya da çevreye yıldırımlar yağdırmak üzere tünemişlerdi. Orsenna'da insanlar onların kendilerine malettiği o küstah *"fines transcendam"** deyişini yineleyip dururken bir yandan da aynı aileden birçok kişi sürgüne gönderildiği için acı bir anlama büründüğünü anımsayarak bu deyişin kazanmış olduğu gerçek ironik anlamı da unutmuyordu. Vanessa'nın düzenbaz lafebesi babası, kenar mahalleleri büyük serveti sayesinde ayaklanmaya razı ettiği için sürekli sürgüne gönderilen kurbanların sonuncusu olmuştu; çok genç bir erkek tarafından abartılan bu durum, Vanessa ile olan ilişkimde aşırı ve romantik bir saygı uyanmasına neden oldu. Vanessa, kentin en zengin kesiminin üyelerinden biriydi, ayrıca, yüzünü şöyle böyle gördüğü bir babanın durumu onu pek de ilgilendirmiyordu. Ona karşı bende saygı ve koruma duygusu uyanmasına neden olan şey, tehdit altındaki öksüz bir çocuk olmasıydı. Birbirimizi yalnızca uzayıp giden ve gizli çiçeklerini bize sunan bu bahçede görüyorduk. Düşünüyorum da neredeyse hiç konuşmuyorduk; Vanessa'nın bana bütünüyle açtığı alev alev ışıyan dünya karşısında dakikalarca birbirimize bakıyorduk. Bana göre, sürülen kişinin aştığı uzak denizlerin hırçın yansıması gözlerinin önünden geçiyordu; kendimce abarttığım mutsuzluğu, içimdeki sevince set çeken bir art düşüncenin doğmasına, bana kutsal bir şeye saygısızlık gibi gelen ve pek de dürüst olmayan düşüncelerin geriye itilmesine neden oluyordu. Yokluğunda, bana daha fazla yakınlaşmasını dilemeksizin, onun düşünceli ve manevi elini, düşlerimin sonsuz derinlikteki perspektifini belirsiz bir uzaklıktan beni yönetiyormuş gibi seviyordum. Bana sık sık, babasının ara sıra yazdığı mektuplarda anlattığı ülkelerden söz ediyordu; o anlarda, kesik kesik, boğuk sesi, içindeki dingin coşkuyu ele veriyordu. Orsenna'ya ve gündelik olaylara karşı duyduğu ilgisizlik son derece aşırı ve küçümseyiciydi. Zenginliğinin üzerine büyük bir hoşnutlukla yerleşmiş, onunsa bütünüyle 'yabancısı' olduğu bu kentin göbeğinde yaptığımız uzun görüşmeler beni sağır ve kafa karıştıran bir sapmaya sürüklüyordu. Yanımda dikilen, herkesçe kabul

* Latince "sınırları aşacağım" (ed.n.)

edilen sıradan yaşama baş kaldırmış bu ince siluetin yanındayken, Orsenna'yı da güvenlikli ve nefret uyandıran sağlığını da içimden ben de yadsıyor, Selvaggi bahçesinden, büyüsünü yitirmiş, donuk sokakları izleyerek dönüp öğleden sonralarımı sonu gelmez bir gevşeklik içinde geçiriyordum. Kimi zaman bahçenin kapısını tan doğarken, kaçak bir ziyaretçinin sakınımı içinde yeniden açıyor, artık boş olan yerimize kadar gidiyordum. Güneş, mürekkep karası bir orman duvarının ardında batıyordu; bahçenin alçak eğimlerini çoktan basmaya başlamış olan sis, yükselen deniz gibi bizim gözlem yerimize doğru tırmanıyordu. Gözlerimi, güneşin son ışıklarına kadar gergin bir devinimsizlik içinde, karanlık ağaçların ufuk çizgisi üzerinde ışıklı bir şerit oluşturan siluetlerine dikiyordum. Vanessa'nın son bakışı orada devinimsizleşmişti, bana gizemli bir şekilde işaret ettiği şeyin o noktada belirmesini bekliyordum. Bahçe, manastırlara özgü düşmanca bir sessizliğe gömülerek beni kovuyordu; Vanessa'nın dirseklerini dayadığı soğuk taşı öpüyor, banliyönün karanlık sokaklarından, yanı başında dimdik duran porsuk ağaçları ve servilerle, aydınlatılmış mezarları andıran beyaz, alçak evlerin siluetleri arasından geri dönüyordum.

Olaysız ve coşkusuz bir yaşamdan giderek kurtuluyordum. Vanessa tüm zevklerimi canlandırıyor, beni ince bir düş kırıklığı uykusundan uyandırıyordu; bana çölleri açıyor, bu çöllerin üzerinde, cüzzamlılarda olduğu gibi aldatıcı benekler ve lekeler beliriyordu. Yavaş yavaş, işimi umursamaz hale geliyor, dostlarıma çoğu zaman kapımı kapatıyordum; hiçbir şey, öğle üzeri Vanessa'nın böldüğü boş bir gün düşüncesinden daha çok zevk vermiyordu bana. Düzenli meşguliyetlerden sıkılmaya başlamıştım. Tiksintimin belirtilerini, sınır tanımaz gençliğimle saçmalığa kadar vardırıyordum: Orsenna'nın bataklık koktuğunu, kısa buluşmalar dışında güneşte daha fazla kalmak istemediğimi ileri sürerek ailemi şaşkınlığa düşürüyordum. Kentte gecenin çok ilerlemiş saatlerinde dolaşıyordum. Gündüzün bir an için canlılık verdiği, gecenin geç vakitlerindeyse, bir koşunun sonundaymış gibi büyük bir yırtıcı ya da topal bir hayvanın üzücü çıplaklığına bürünen o siluetlere sürünerek geçmek hoşuma gidiyordu. O çıplak yorgunluk anlarında Orsenna sokaklarında

karanlık ve yaralı bir şeyler sürükleniyordu. Alçak semtlerin temellerinde birikmiş sular en düşük düzeyine çekiliyor, kendisine destek olan, kötü ateşlerin kemirdiği ormanı belirgin kılıyordu sanki. Bu mayalanmış derinliklere zevkle dalıyordum; bir önsezi, tehdit altında olan, vaktiyle bu bataklıkların en güzel çiçeğiyken şimdi çok ağır adımlar altında çıtırdayarak ezilen kemirilmiş bir kuru ekmek parçasından farkı kalmamış bu kenti karşımda, onu gönül gözüyle gören birine açar gibi, birden çıplak bırakıyordu. Orsenna'nın yüzü, hâlâ güzel ama tan vaktinin hüzünlü ilk ışıklarında, bir anda yaşlanmanın çaresizliğine bürünen bir kadının yüzü gibi, bana yorgunluğunu itiraf ediyordu; içimde uyanan, çok uzak geçmişte kalmış bir 'müjdenin'* soluğu üzerimden geçiyor ve kentin gereğinden çok yaşadığını, sonunun artık geldiğini ve o zamana kadar onu desteklemiş olan güçlerin taraf değiştirdiğini, içimde ona karşı beliren kötü niyetli bir kafa tutma duygusunun uyandırdığı karşıtlıktan da destek alarak duyumsuyordum.

Kafamın içinde zaman zaman, etkin hale gelebilecek bu çocukça duyguları geçerli kılacak itiraf edilmemiş doğrulamalar bulduğum olmuştu. Kent, hakkında bilgi sahibi olmayan birine kimi zaman, kendini kaptırdığı yorucu alışkanlıklar ağından giderek daha güç kurtulur hale gelmiş gibi, günün ortasında pinekliyormuş izlenimi verebiliyordu. Sirte'ye yaptığım yolculuğun üzerinden uzunca bir zaman geçmiş olması, bana şimdi daha keskin bir görüş sağlıyor; anılar, günlük yaşamın bizi dalgalar halinde kendine çeken hafif kımıltılı kargaşası içinde durmadan çalkalanan ve eriyen izlenimleri uzaktan uzağa durulaştırıyordu. Vanessa benim için, gözle görülmeyen bir kristalin derinliğini belirgin kılan o küçük çatlak olmuştu; ne var ki belirli bir uzaklığa erişildiğinde, görüntüler Orsenna'da bile –bir yabancının bildik bir yüzde hastalığın yol açtığı bozulmaları ilk kez ayırt etmesi gibi– sağlık belirtisi olarak ortaya çıkmıyordu. Her zaman görkemli bir hava içinde, sadakatle kutlanan bayram günlerinde sıradan halkın yüzünde, zevk alma taklidinin ardına özenle gizlenmiş bıkkınlık ifadesi vardı. Bayram kıyafetinde eski püskü, içinde saklandığı dolabın tozlu kırışıklıklarını taşı-

* Cebrail'in Meryem'e İsa'nın doğacağını müjdelemesi (ç.n.)

yan eski asker üniformasını andıran bir hava vardı. Neredeyse saplantı haline getirilmiş geleneklere bağlılık, soyun kendini yeniden yaratma gücünü yitirmiş olduğunun göstergesiydi. Bu durumda insan kimi zaman çevresindekileri uzun süre yanıltan, fazla yıpranmamış, yaşam bedenlerinden çekilip gittikçe iskeletlerinin güçlü ve inandırıcı gerçekliği her geçen yıl daha gösterişli ve abartılı biçimde ortaya çıkan o kara kuru yaşlıları düşünüyordu. Böylece ülke dışında her yerde senyörlüğün, mekanizması örnek biçimde çalışan bir yapıya sahip olduğu söylenir olmuştu. Söz konusu mekanizma aslında, işin uzmanlarını tatmin etmek için, müzedeki bir düzeneğin gülünç yetkinliğiyle kaygı verici bir *boşluk*taymış gibi çalışıyor, ne var ki bu durum, onu hâlâ çalışır durumda tutan zembereğin gücü konusundaki kaygıları dağıtmaya yetmiyordu. Yüksek sınıfların kuşkuculuğu, hizmet kurallarının kılı kırk yarar hale getirilip uygulanmalarını daha acımasız bir onur sorununa bağlandığı ölçüde derinleşmişti. Üzerinde düşünüldüğünde insana özellikle kaygılandırıcı görünebilecek bir araz, benim için seyahat zevkinden, kozmopolit anlayıştan, dâhice düzenlenmiş bu termit yuvasını yer yer boşaltmaya başlayan tuhaf –âdeta kan, serinlemek için kendiliğinden derinin üzerinde toplanmışçasına– *kaçışlardan* ve en kültürlü çevreleri saran göçebelik anlayışından kaynaklanıyordu. Bu kişilere örnek oluşturanlardan biri de bendim, Fabrizio'nun çok önem verdiği o tuhaf Maremma takımını daha dikkatli düşünür oldum. Evet, Vanessa orada önceden belirlenmiş yerini alıyordu.

Redoutable dingin bir denizde yavaş yavaş rotasına yerleşirken, bu yakın görüşmenin birdenbire yalnızca benim için çarpıcı hale gelmesi beni gülümsetti. Vanessa'yı uzun süreden beri görmüyordum. Sürgünde ölesiye bir sıkıntı içine düşen yaşlı Aldobrandi, sonunda birden ailesinin yanında olmak istemişti. Çok gençtim, unuttum ya da unuttuğumu sandım. Daha sonra geri döndüğünü, döner dönmez de bağışlandığını öğrenmiştim. Ancak alaycı bir gülümseyiş eşliğinde, olayların hız kazandığı ve Orsenna'nın bundan böyle onun kendisi için düşündüğü olumlu noktaya ulaşmasına bir daha asla izin vermeyecek güçlerle işbirliği yaptığı sonucuna varmıştım.

Gece zifiri karanlıktı. Kaptan köprüsünün üzerinde yanımda ayakta duran Marino, gözünü geminin ilerisine dikmişti. Bedeni, koyu renk muşamba giysisinin harelenen yansımaları altında kayboluyordu. Yüzü tuhaf bir biçimde gerilmiş, yüz çizgileri de gözlediği şeyin yol açtığı gerilim yüzünden bütünüyle keskinleşmişti. Bu sıradan gece vardiyasından bir şey beklemediğini biliyordum ama Marino hiçbir şeyi asla üstünkörü yapmazdı. *Redoutable*, bu güven veren denizin üzerinde, mürettebatı teyakkuzda, toplarına mermi sürülmüş durumda, bir olayla karşılaşmaya hazır ilerliyordu. Gülünç de olsa, gecenin kör karanlığında yol almakta olan bu küçük askerî dünyanın gergin gerçeği karşısında az da olsa kayıtsızlık duymakla birlikte, kararsızlık ve huzursuzluk duygusu yaşıyordum. Büyücü çırağının, bilinçsizce harekete geçirdiği durduğu yerde aşınmaya terk edilmiş nesneler bir anda *devinmeye başladığında* önce hafiften, sonra derin şaşkınlık içinde duyumsadığı geç kalmış pişmanlığa ve paniğe benzer belirsiz ve karmaşık duygular içindeydim; uykusundan uyandırılmış hayvan gibi homurdanarak ilerleyen gemide, büyünün gerçekleşme anının bekleyişine mahkûm, hafif bir sersemlik ve sarsıcı bir heyecan içinde yol alıyordum. *Redoutable*'ın denize açılmasına ben neden olmuştum; çevremdeki onlarca dikkatli göz o anda benim denizi kuşkuyla tarayışımı izliyordu. Koyu karanlık içinde, belirli aralıklarla ve boğuk sesle verilen kısa buyruklar dizisi yankılanıyordu; bunlar, macera kokan bir ufka doğru yol alan her makinenin başında dikilen insanın gırtlağından yükselen kısa ve büyüleyici, yazgısal yansımaları olan seslerdi. Bizi çevreleyen karanlığın içinde gözetlenen, gergin, uyarılmış bir etki kendini yeniden gösteriyor, çevremizde kümeleniyordu; o etkinin dizginlerinin avuçlarının içinde düğümlendiğini, çalışan bir makine gibi düzenli aralıklarla çıtırdadığını duyumsuyordum. Marino'nun oturaklı, soğuk bakışları bile, *eylemin* oluşturduğu inceden inceye manyetize olmuş atmosferin ilk yayıntıları gibi hafifçe canlanıyordu. Her an ciddileşebilecek bir oyun karmaşıklığı içinde süregiden bu askeri hazırlık bir yandan da bir gün önce ortaya çıkan kuşkulu görüntüye tutarlılık ve gerçeklik kazandırıyor, ince bir mekanizmayı harekete geçiriyordu. O belirsiz karaltının önümde yeniden belirmesini

neredeyse beklerken, dakikalar ilerledikçe bakışımı ilerilerde yoğunlaştırıyordum, hatta birkaç kez, dalgalar üzerinde daha açık renkli bir yansıma fark eder gibi olduğumda, Marino'nun koluna sinirli bir tavırla yapışmak için elimi hazır tutar hale geldim. Acaba yanılıyor muydum? Bu benim için o anda, suç ortağına yöneltilen bir anlaşma isteğinin belirtisi olmuştu. Marino'nun damarlarında dolaşan eski korsan kanı yüksek perdeden konuşuyordu; yanımda durmakta olan o insanın en az benim kadar gergin olmasından anlıyordum. O anda, gecenin içinde maceraya atılmış iki avcıydık, tabanlarımızın altındaki gemi, kendini ani bir macera ateşine kaptırmış gibi titriyordu.

"Sence de güzel bir gece değil mi Aldo?"

Sesinde bastırılmış bir titreme vardı ve onu *içinde bulunduğu sıkıntıda* açıklanamaz biçimde, kendine rağmen ele veriyordu. Ertesi gün, bütünüyle kendisine özgü bir açılımla bana kızacağını duyumsadım. Ne var ki akşam, o anda, çok samimi iki düşmanı birbirine yaklaştırıyordu; ayaklarımızın altında titreyen o gemi aracılığıyla derinden derine karşılıklı iletişim halindeydik.

"Güzel bir gece. Sirte'de şimdiye kadar geçirdiğim en güzel gece."

O anda loş kaptan köprüsünde olağan dışı bir şey yaşandı. Marino, yüzünü bana çevirmeksizin eliyle kolumu aradı ve eli bir an kolumun üzerinde kaldı. Birinden olağanüstü bir şeyin iznini koparmış gibi, tıklatmaya bile cesaret edemediği bir kapının açıldığını gören biri gibi, yüreğimin şiştiğini duyumsadım.

"Oysa siz *Redoutable*'ı limandan çıkarmaktan hiç hoşlanmıyorsunuz."

"Çok sık değil Aldo. Çok değil. Olabildiğince seyrek... Aldığım aylığı hak etmiyormuşum gibi geliyor... Tatildeyim sanki."

Ay hiç kıpırtısız bir denizin üzerinde, olabildiğince saydam bir geceye doğdu. Öyle ki kıyıdaki sazlıkların arasında, suları yararak ilerleyen gemiden ürken bataklık kuşlarının boğuk gıdaklamaları işitiliyordu. Kıyısı boyunca ilerlediğimiz kara parçası üzerinde mızrak gibi dikilen sazlıklar, aya karşı kara bir duvar örüyordu. Geceleri dolaşan serseriler gibi sessizce ilerleyen *Redoutable*'ın altı düz karinası bu alçak suların üzerinde, kaptanının keskin bakışlarına aldırmıyormuşçasına güvenli bir biçimde

kayıyordu. Sirte'nin karanlık kıyı şeridinin ardında uzanan ıssız topraklar, bir yıldız tarlasının görkemini sonsuza kadar yansıtıyordu. Bu akşam deniz üzerinde Marino ile birlikte olmak, onunla birlikte bu ılık gecenin bilinmezliğinin içine doğru sürekli dalmak, ona güç vermek hoştu.

Ertesi sabah Fabrizio alaycı ve bilgiç bir havayla erkenden odama girip beni uyandırdı.

"Gördüğün gibi, dün gece yaptığınız keşif gezisinden beri yerimde duramıyorum. Anlaşılan umduğunuzu bulamadınız..."

Bu savaş havası sabah sabah hiç çekilmiyordu. O karmaşık geceden sonra, Fabrizio'ya söyleyecek hiçbir şeyim olmadığını kesinlikle duyumsuyordum. Yıkılması gereken çok duvar vardı daha.

"Git başımdan Fabrizio! En azından kendini ciddi uğraşlara veren kimselere karşı saygılı ol. Git, kendi oyununu oyna sen... Bırak da uyuyayım biraz."

Ama Fabrizio'nun çekip gitmeye hiç niyeti yoktu. Keskin soğuktan korunmak için yorganlara sarınmış durumda, onun odanın içinde oradan oraya koşuşturmasını, dışarıda buz gibi bir sabah havası varken pencereleri açmasını, masamın üzerine atılmış Sirte haritalarına takılınasını somurtarak ve açıkça düşmanlık ifade eden bakışlarla gözlüyordum.

"Bırr! Senin odan da hiç sıcak olmaz Aldo! Özenli çalışıyorsun, anlıyorum... Bu sana olumlu bir heyecan veriyor, eminim..." Haritaya merakla gözünü dikerek, tumturaklı bir biçimde üstüne basa basa "Devriye hattı..." dedi. Burnunu kurnaz kurnaz havaya kaldırdı: "Marino ile birlikte o hattı aşmayı göze alamadığınıza bahse girerim. Kıyıdan fazla açılmamış olmanız gerekir..."

"Marino yapılması gerekeni biliyor, senin gibi tıfıllara da hiç kulak asmıyor. Kapa şu pencereyi Fabrizio. Kapat diyorum sana,

yoksa rezalet çıkarırım! Sen beni öldürmek mi istiyorsun? Uyuyorum ben, duydun mu; *uyuyorum!*" Pek inandırıcı olmayan bir ses tonuyla "Anlaşılan seni odadan dışarı atmak zorunda kalacağım!" diye de ekledim.

"Dışarı atmak ha? Sevimli kardeşim benim! Tamam, tamam, nasıl istersen. Zamanımız bol. Birazdan, birlikte yürüyüş yaparken anlatırsın."

"Bu sabah gidip kendimi asmaya ne kadar niyetim varsa, yürüyüş yapmaya da o kadar niyetim var. Kesinlikle eminim. Fabrizio, şu kapıyı sıkıca kapat... Kapıyı dedim, nerede olduğunu görüyorsun, değil mi?"

Fabrizio saatine baktı:

"Birlikte geçirebileceğimiz yalnızca on beş dakikamız var, yoksa geç kalacağız. Acele etsen iyi edersin."

"Son kez söylüyorum: Defol!"

Tumturaklı bir gösteriş içinde gözlerini devirerek omuzlarını kaldırdı.

"Haydi biraz olsun aklını başına devşirmeye çalış Aldo. Bu sabah tören var."

Hiç istemediğim halde, beni yataktan kaldırma planı gerçekleşmek üzereydi. Marino bana, amirallikte gelenek halini almış bu ölüler töreninden resmi bir dille söz etmiş, Hafif Kuvvetler Gözlemcisi olarak benim bu görevden kaçmamın rezalet sayılacağını açıklamıştı. Homurdanarak giyindim. Üstelik bunun sıradan bir angarya olduğuna kendimi bir türlü inandıramıyordum. Marino orada yerini alacaktı ve tören bende belli belirsiz bir merak uyandırıyordu.

Don yaptığından, yol ayaklarımızın altında tok ve kuru bir ses veriyordu. Fabrizio bana rehberlik ediyordu. Sazlıklar arasında kaybolmuş amirallik kabristanı, en çok üç dört yüz metre mesafedeydi. Sirte'nin üzerinde pırıl pırıl bir güneş parlıyordu. En güzel üniformasını kuşanmış Fabrizio'nun yanında yürürken öfkem giderek daha normal bir düzeye iniyordu. Kırağının her yanı kuru ve kıtır kıtır hale getirdiği bu sabah vaktinde güzel bir yolda yürümek, hayatta olduğu için insana müthiş zevk veriyordu.

Suskunluğumuzu koruyorduk. Fabrizio ara sıra bana yan-

dan bakıyordu. İçindeki merakı gidermek için fırsat kolladığı açıkça belli oluyordu. Aştığımız küçük bir tümseğin ardından denizi gördük.

"Kumsalın ilerisindeki dalgıç kuşlarının sesini duymuşsundur. Binlerce kuş var galiba. Demek ki kış soğuk geçecek. Giovanni, bu yılki kadar çok kuşu bir arada hiç görmediğini söyledi."

"Evet, çok merak ediyorsan söyleyeyim, kumsalın sınırını aştık. Keyfini yerine getirecekse şunu da ekleleyeyim; kıyıya çok yakın. Elle dokunulacak kadar yakın."

Ben de kendi hesabıma, Fabrizio'ya saldırma kaşıntısı içinde bulunduğumu duyumsadım.

"... Bu sabah neden devriye sınırını kesinlikle aşmamış olduğumuzu söyledin?"

Fabrizio pişmanlık duyuyormuş havalarına büründü.

"Çünkü Marino böyle bir şeye kesinlikle razı olmaz. O sınırın ötesinin bilinmemesi gerektiğini düşünür."

"Peki, senin o sınırı hiç aştığın oldu mu?"

"Bir kez oldu galiba."

Fabrizio'da hiç de hoş bir anısı olmadığı açıkça anlaşılıyordu.

"Canına mı okudu senin?"

"Off ne yaygaraydı o! Marino küplere binmişti. Olağanüstü durumlarda takınmayı âdet haline getirdiği, insanın kanını donduran tavrını takınmıştı. Ama ondan korkmuyordum. Yemin ederim. 'Siz, davranışlarının sonucunu hesap etmekten aciz, beyinsiz bir çocuksunuz!' Tavrı görüyorsun, değil mi? Gök gürlüyordu sanki! İnan ki yeniden anlatmaya dilim varmıyor... Bunları sana dost olarak aktarıyorum elbette, dairede dile düşmesini istemediğimi söylememe bile gerek yok."

"Bu güven beni onurlandırıyor. İyi de seni böyle bir akılsızlık yapmaya iten neydi?"

Fabrizio, yine pişmanlık duyuyormuş gibi göründü.

"Ne yapabilirdim, *Redoutable*'ın kumandasına ilk kez geçmiştim. Kendimle çok gurur duyuyordum, kaptan köprüsünün üzerinde tek başımaydım. Etrafa caka satmak istiyordum. Bir savaş gemisinin, pekâlâ açıktan geçmek varken, burnunu bataklıklarda sürtüp durmasının bir denizci için doğal olmadığını, ona tuhaf geleceğini sen de kabul edersin."

"Ee, dümeni açığa mı kırdın?"

"Evet. Bataklıkların biraz gözden kaybolmasını istiyordum. Bu yüzden, dümeni tam doğuya kırdım. Kıdemli mürettebat huysuzlanıyordu..."

"Huysuzlanıyor muydu?"

"Nasıl anlatsam? Daha doğrusu, o davranış ne iyi ne de kötüydü. Ne diyeceklerini bilemiyorlardı. Onlara ters gelmişti işte. Sazlıklarını gözden yitirmek, yönlerini şaşırmalarına yol açmıştı..."

Fabrizio bir an düşlere dalmış gibi duraksadı.

"... Ama bana kısa bir süre sonra bundan zevk alacaklarmış gibi geliyordu. Alışkanlıklara güvenmemek gerek. Zaman zaman Sirte'de canları sıkılıyor ya..."

Birden gözlerimi Fabrizio'nun gözlerine diktim. Sesimde kışkırtmanın o ateşli vurgusu vardı:

"Karşı yakayı düşündüğün oldu mu hiç?"

Fabrizio durdu. Şaşırmıştı. Sanırım onu sorudan çok, dudaklarımı yakan sert üslup tedirgin etmişti.

"Hayır, hiç düşünmedim. Kafamın içinde o düşünceye hiç yer yoktu, biliyorsun. Yaptığım, kolejli çocuk kaçamağından başka bir şey değildi. İtiraf edeyim ki Farghestan savaşı benim kanımı kaynatmıyor. O, benim gözümde sıcaklığını yitirmiş bir savaş, bunu bilesin. Yabanıl adamlar, tamam ama her şey bir yana bizi hiç rahatsız etmiyorlar. Şunu da bil ki yeniden üzerimize gelmeye kalkacak olurlarsa, herkes gibi onları ben de gerektiği biçimde karşılarım. Ama ne gündü Aldo! Yaşlı *Redoutable*'ı deniz kulaklarına ateş kusarken düşün. Saint-Jude kutlamalarında yapılan havai fişek gösterileri gibi kaçırılmayacak bir manzaraydı. Ne yazık ki Orsenna'daki dadıların çocuklara masal üretmesine yardım etmekten başka işe yaramaz. Masal olsa, en azından eğlendiren bir yanı olurdu."

"Olaya iyi yanından bakıyorsun."

"Senin kadar enine boyuna düşünmüyorum, o kadar Aldo. Geçmiş geçmişte kalmıştır. Ne düşündüğümü söyleyeyim sana: Farghestan umacıdır, artık yalnızca çocukları korkutmaya yarar."

"Bu bile az bir şey sayılmaz."

Fabrizio, kulaklarını gülünç bir hareketle tıkadı.

"Ah işte bu büyük akıl yürütmelerin yok mu! Sen o işe kafa patlatıyorsun, biliyorum. Bana ille de söylemen gerekmiyor."

"Düşündüğüm oluyor."

"Ne var ki sen düşündüğünde, benim gibi düşünmüyorsun."

"O da ne demek?"

"Ben orayı karşı yakadaki bir toprak parçası olarak düşünüyorum. Başka topraklar gibi, o başka topraklarla tıpatıp aynı bir toprak gibi. Sana gelince, orayı kafanın içinde kötülük dolu bir yer haline getiriyorsun. Kendi adına düşünüyorsun. Buna gerek duyuyorsun. Öyle olmasa bile yaratırdın. Sen kendine, seni korkutacak bir umacı yaratıyorsun."

Fabrizio, elini ağzına siper edip gülünç bir mimikle fısıltı halinde konuşarak yoldan yana döndü.

"Ne oluyor sana?"

"Bu büyük sırrı Kral Midas'ın yaptığı gibi sazlara aktarıyorum: 'Aldo, Farghestan'ı icat etti! Aldo, Far-ghes-tan'ı icat etti!'"

"Bırak maymunluğu!"

"Kalbini kırmak istememiştim. Her şey bir yana, herkesin fantezileri kendine. Şu var ki böyle düşünen yalnızca sen değilsin."

"Gerçekten öyle mi?"

Fabrizio yeniden ciddileşmişti.

"Marino da öyle düşünüyor. Salgın bir hastalık herhalde. Hatta belki senden de daha fazla düşünüyor."

"Öyle mi düşünüyorsun?"

"Evet. Bak, sana söyleyeyim. Tuhaf bir durum gözlemledim. Bir gün, akşam yapacak bir şeyim yoktu, ben de kitaplıkta Farghestan'la ilgili bir kitap aradım. Bula bula tek bir kitap buldum. Oysa katalogda bir sürü kitap adı vardı. Ne var ki o kitaplar kitaplıkta yoktu. Giovanni bana onların nerede olduğunu söyledi: Hepsi Marino'nun odasındaymış!"

"Ee, sonra?"

Farkında olmadan son derece sevimsiz bir ses tonuyla konuşmuştum. Fabrizio'nun önünde, birden bir müttefiki korur duruma düşmüştüm.

"Sonra mı? Sonrası, hiç. Bu söylediğime bu tonla karşılık ve-

receksen eğer... İlgileneceğini sanmıştım..." Arkasından, alınmış bir tavırla "Kimsenin Farghestan'ını senin elinden almaya niyeti yok, bunu bilesin!" diye ekledi.

Ne var ki Fabrizio'nun öfkesi benim hiç umurumda değildi. Kafamın içinde Marino'nun tiz sesini canlandırıyordum ben, pek aşina olmadığım o sesi:

"Siz davranışlarının sonucunu hesap etmekten aciz, beyinsiz bir çocuksunuz."

Mezarlık, denize egemen küçük bir tepenin üzerindeydi. Alçak duvarlı, açıklardan gelen yelin dört bir yandan süpürdüğü, sazlıkların ıslıklarıyla çınlayan kaba saba bir mekân. Çiçeksiz, cetvelle çizilmiş gibi keskin açılı mezarlar, ağaçsız mezarlık yollarının çıplaklığı, titizlikle bakılan bu yoksul resmi mezarlığın içinde yer alan mezarlara, çöllerde tek başına duran mezarlarda bile görülmeyen iç karartıcı, donuk bir hüzün veriyordu. Ölüm düşüncesinin ta kendisinin aşırı bir diriliği görünür kıldığı bu zerk edilmiş boşluk karşısında insanın midesi bulanıyor; üç yüzyıllık sıradan angaryanın devredildiği, orada bu tam anlamıyla yok oluşun yeri düzleşsin diye, sırası geldiğinde kumların isimsizliğince emildiği duyumsanıyordu. Vaktiyle Orsenna'yı savunmuş olanlar burada düzenli saflar halinde çürüyordu. Vatanın üç yüz yıldan beri süren kuruluşu, yüz bin kolun kenti ayakta tutan kazık temellerin bataklıklardan silah gibi dikilip yükselerek ormanı bin bir zahmetle oluşturması gibi, gözlerimin önünde bütünüyle canlanıyordu. Kumların yuttuğu, birbirinin üzerine binmiş cesetler, toprağın derinliğine doğru ağır ve yumuşak kitleler halinde yığılarak dikey kazıklardan oluşan bir orman yaratmıştı. Kent, fışkırır gibi çoğalan bunca yeni saf yaşamdan ısrarlı bir budama ile bu düzenli yapıyı, bu iç içe geçişi sabırla oluşturmuş olmakla, sahip olduğu uğursuz yapıyı en ince ayrıntılarına kadar belli ediyordu. Art arda gelen kuşaklar peteklerini açarak yaşamlarını, kumun içinde onlar için dibe inen ve geleceği kestiren deliğe göre ayarlamakla geçiriyorlardı. Doymak bilmez kent, bu canavarlar bahçesinin kemiklerden oluşan çatkısını baş döndürücü doruğuna varıncaya kadar törpülemeye yer hizasından başlıyordu. İnce bir zar halindeydi ve varlığını bütünüyle çıldırmış, devasa bir yok oluşa bütünüyle kurban

edilmiş kangrenli, canlı bir doku olarak sürdürüyor ve özsuyunu son damlasına kadar kemik oluşturmak, yeraltında düzlemler halinde uzanan ve olağanüstü bir çatkı oluşturan yerbilimsel çağlardan birinin içine dikey bir karabasan olarak batırmakta kullanıyordu.

Fabrizio ile o iç karartıcı yollarda dalgın ilerlerken, silahlı küçük bir grup mezarlığın kapısında sessizce toplandı. *Redoutable* mürettebatındaki tarım işçilerinden oluşturulmuş bir çıkarma mangasıydı bu; acemice davranmalarından ve ahıra astıkları, kirli gömleklerinin üzerinde hâlâ duran saman saplarından belli oluyordu. Kısa bir buyruğun çınladığı duyuldu, takım silahlarıyla selama durdu ve Marino demir parmaklığın önünde attan indi.

İçeri girerken ona selam verdik. Ayağına bol gelen ağır merasim botlarıyla yavaş yavaş ilerleyen, bayramlıklarını giymiş köylüleri andıran komutan, senyörlüğü subaylarına ender olarak bahşettiği kahramanlık madalyasını gri üniformasının göğsüne takmıştı. Bizi ağır adımlarla mezarlığın dibine doğru arkasından sürükledi. Orada, yakın dönemde onarılmış duvarın üzerine yerleştirilmiş kırık dökük beton bir levha vardı. Duvarın bir köşesinde de onu oraya koyan podesta'nın* armaları ile göreve başlama yılı hâlâ duruyordu. Kentin yalın ve gururlu amblemi, bakışları hedefin onikisi gibi çekerek üzerinde yalnızca Orsenna'nın armaları ile her dönem geçerli dehasının taşa dönüştüğü o tuhaf *In sanguine vivo et mortuorum consilio supersum*** ibaresini taşıyan bu çıplak duvarın üzerinde parlıyordu. Takımlar duvarın önüne, Saint-Jude bayrağının kırmızısı üzerinde iki gri şerit oluşturarak dizildi; mürettebatın kıdemlisi Marino'ya, Sirte defnesi ve mersin yapraklarından yapılmış bir çelenk uzattı; komutan güçlükle eğilerek bu çelengi anıtın kaidesine yerleştirdi, doğrulurken de kasketini çıkardı. Bir an, sıkıntı veren bir sessizlik oldu. Derin kımıltısızlık içinde yalnızca, denizden esen yelin bozduğu bir tutam kır saç dalgalanıyordu. O uykulu sessizlik içinde, anıtın kaidesinde birden, taşın üzerinde iz bırakmış kirli bir akıntının, yaprakların oluşturduğu süngerimsi, kararmış bir

* Ortaçağ'da Fransa'nın orta bölgelerinde ve İtalya'da yüksek görevli memurlara verilen bir san. (ç.n.)

** "Kan revan içinde yaşıyorum ama ölülerin arasından sağ çıktım." (ç.n.)

yatağa kadar uzayıp gittiğini fark ettim. Çürümüş taçyaprakları yıldan yıla bu toplayıcı çanağın içinde birikiyor, orada, kentin ambleminin fark edildiği, ağır ağır çürümekte olan bir sürekliliği anımsatıyordu insana. Bu beslenmiş humus, soylu burun deliklerinde hayranlık uyandırıyordu. Orsenna mezarlık toprağı, simgesel de olsa üretmeyi sürdürüyordu.

Tam o anda, gürültüyle patlayan fırtınayı andıran savaş boruları çaldı. Eski bir Orsenna marşı; kahramanlık dönemlerinin, içinde alaylı aşağılamaların, barbar taçlarının, mermer damarlarındaki görkemli kıvrıntıların, kanat çırpan zafer meşalelerinin, deniz üzerinde yelkenlerini şişirmiş kadırgalarla dolu kızıl akşamların geçtiği bir ezgi... Doğu'ya özgü belli belirsiz hareleri yanıp sönen, uçsuz bucaksız, sert bir ayin cüppesinin upuzun katlar halinde açılması gibi göz kamaştıran, soylu bir zincirden boşalma... Yumuşacık bir yıldırım mezarlığın üzerine gümüş bir yağmur olarak iniyordu. Notalar uzun, kısa, uzun bir sıra halinde, insanüstü bir çağrıyla, sıcak ve kızıl bir sevinç akışıyla, bir kan pıhtısının boğuculuğu içinde birbirini izliyordu. Sonunda, söndürülen ışıklar yeniden yakılmış gibi birden durdu. Hiçbir şey yerinden kımıldamamıştı. Sirte, gri ve donuk haliyle ufkun sınırına kadar uzanıp gidiyordu. Çelenk, çengelinde asılı durmayı sürdürüyordu. Marino'nun sıkıntılı parmakları kasketinin kenarlarında dolaşıyordu. Trompetçiler, üzerinde kentin, okunamaz bir parşömeni andıran armasını taşıyan flamaları, kutularına koymadan önce aletlerine sarıyorlardı.

Amirallikte gösterişli bir yemek verildi; Marino diplomatça davranıp bu yemeğe, uçup giden el emeğimizin en sağlam müşterileri olan zengin besicilerden bazılarını çağırmıştı. Senli benli kaba davranışları da Marino'nun onlara gösterdiği yakınlık da hoşuma gitmedi. Marino'nun, komutası altındaki küçük birliği kılı kırk yaran bir dürüstlükle yönettiği konusunda elimde kanıtlar bulunmasına karşın, sıra tatlı yemeye geldiğinde aralarında bazı dalavereler dönmeye başlaması beni sinirlendirdi. Onlara kaleyi dolaşmayı önerdiğindeyse, yemeğin şatafatı doruğa ulaştı. Meteliksiz kalan Güneş Kralı'nın, mültezimlerini Versailles bahçelerinde dolaşmaya çıkardığını görseydim bu kadar şaşırmazdım; onlara katılmamak için, atımı eyerletmeye gönderdim

ve rahatsızlandığımı ileri sürüp özür diledim. Neredeyse gerçekten rahatsızlanmıştım; ahır samanına bulaşmış, iyi temizlenmemiş o çizmelerin soylu döşemelere değecek olma düşüncesi içimi kaldırıyordu. Bunu, bir bakıma kutsallığın kirletilmesi gibi görüyordum. Fabrizio yaptığım numarayı yutmamıştı. Salondan ayrılacağım sırada karşıma dikildi:

"Bugünün Aldobrandi Ailesi'nin günü olduğunu unutma. Bu akşam seni mutlaka bekliyoruz. Arabaları saat altıda hareket ediyor."

Bastıramadığım öfkeli bir hareketle, kulağına "O hayvanın canı cehenneme!" diye fısıldadım. O sırada Vanessa, salondaki topluluğa o iğrenç *sivillerden* birini getiriyordu. Ona kibar görünmeye çalıştığı için Marino'ya çok kızıyordum.

"Zincire vurulacak bir deliye döndüğünü düşünüyorum."

Fabrizio, sabah yaptığı gibi anlamlı anlamlı gözlerini kısıp omuz silkti. Üzerime alınmadığım bu takılmadan biraz kabaca ve sertçe sıyrılıp ahıra koştum. Bir an önce yalnız kalmak istiyordum.

Önümde güzel bir ikindi vaktinin uzun saatleri vardı; bundan yararlanarak uzun süreden beri savsaklayıp durduğum bir ziyareti gerçekleştirmeye, Sagra harabelerine gitmeye karar verdim. Giovanni bana, yaptığı uzun av yürüyüşleri sırasında kimi zaman yolunun düştüğü o ölü kentten söz etmişti; ona bakılırsa kent, büyük avın sokak köşelerinde yakalanabileceği, yalnızlıktan taşlaşmış bir ormanın içini andırıyordu. Bu yalnızlık düşüncesi hoşuma gidiyordu. Güneş gökyüzünde hâlâ yükseklerde parlarken atımın eyerine bir karabina sokup yola koyuldum.

Sazların arasından kıvrılarak harabelere çıkan yarı yarıya silinmiş yol, Sirte'nin en iç karartıcı bölgesinin içinden geçiyordu. Mavi kamış adı verilen, ilkbaharda kısa bir süre yeşeren, yılın geri kalan bölümünde kuru sarı kalan ve en hafif yelde birbiriyle tokuşup hışırtıya benzer kuru kemik sesi çıkaran sert saplı sazlar o bölgede sık çalılıklar halinde yetişiyordu ve bu toprakların en ufak bir bölümü bile arazi açma yöntemiyle kullanıma kazandırılamamıştı. Yalnızlığa uğursuz bir canlılık kazandıran kemik tıkırtısı içinde, kuru kamışları ortadan ayıran dar hendekten ilerlerken gözüm ara sıra sol tarafımda, o yönde bir kalay şeridi gibi

uzanan ve bu şeridi sarı bir dil ile çeviren donuk deniz kulaklarına ve o deniz kulaklarından daha da donuk, ölmekte olan, belli belirsiz bir sarıya dönmüş göz alıcı anızlara kayıyordu. Bununla birlikte, bu ölü toprağı alev gibi yalayan güneşin hüznü bile, içimden titreşim halinde gelen mutluluk ve hafiflik duygusunu bastırmaya yetmiyordu. Varlığımın, bu manzaranın mutlak yoksunluğa doğru kayan eğimiyle bağdaştığı duygusunu taşıyordum. Bu manzara hem sondu, hem de başlangıç. İç karartıcı sazlıkların ötesinde daha da verimsiz çöl kumları uzanıyordu; daha da ileride, serap duygusu uyandıran bir sis tabakasının ardında, içinden geçmekte olduğumuz ölüm olgusunu anımsatan, bir ad vermekten geri duramayacağım doruklar ışıldıyordu. Belirli yönelmeler konusunda etkin bir bilgeliğe sahip bazı ilkel insanlar gibi, giderek artan bir dikkatle güneye doğru ilerliyordum. Gizli bir manyetizma beni *doğru yöne* yönlendiriyordu.

Bu arada güneş batmaya başlamıştı. Saatlerce yürümüştüm, o kıraç ovaların bitimindeki yatay ufkun üzerinde henüz, kırık çizgili siluetini uzaktan fark etmeyi beklediğim harabelere yaklaşmakta olduğumu gösteren gözle görünür hiçbir belirti yoktu. Bir süreden beri ıssız, oldukça sık bir koruluk yönünde ilerliyordum ve oradan yeni geçmiş bir arabanın taze tekerlek izlerinin de aynı tarafa yönelmiş olduğunu hayretle fark etmiştim; arabanın o dar toprak yoldan geçmiş olduğu, her tarafta kırılmış kamış saplarından anlaşılıyordu. Marino'yu ya da teğmenlerini bu yitik ormana neyin çekmiş olabileceği konusunda kafamdan bin bir düşünce geçerken, birden biraz ötede bir derenin şaşırtıcı mırıltısını açık seçik duydum; sazlar yerini önce iç içe geçmiş bodur ağaçlara, sonra sık ağaçlara bıraktı ve kendimi birden Sagra sokaklarının ortasında buldum.

Giovanni doğru söylemişti; Sagra, doğa ile sanatın kaçınılmaz ve kuşkulu çatışmasının ortaya çıkardığı bir barok harikasıydı. Çok eski çağlardan kalma su kanallarının taşlarının yerinden oynaması sonucu, kilometrelerce uzaktaki bir kaynaktan gelmekte olan suyun basıncıyla sokakları sonunda sel basmış ve kent yüzyıllar içinde yavaş yavaş tabanı taş döşeli, balta girmemiş bir ormana, üzerinde yabanıl gövdelerin yer aldığı bir asma bahçeye, ağaçlarla taşlar arasında geçen bir devler savaşının

gerçekleştiği alana dönüşmüştü. Orsenna'nın kütlesel ve soylu malzemelere, granite ve mermere düşkünlüğü, dizginlenmemiş aşırı şiddet eğilimini, hatta gösteriş merakını, kentin her yanında sergilenen ve yerçekimine karşı duracak, kuşku uyandıran yavaşlatılmış bir patlama, bir deprem anı görüntüsü yaratma saplantısını insana dayatacak ölçüde aşırıya vardırılmış bu savaş –panayır güreşçisinin *güçlü kaslarının uyandırdığı* etki gibi bir etkiyle ve gösterişli bir direnişle, bir yanda bir balkonla sarmaş dolaş olmuş bir dalla, bir başka yanda boşluğa yatmış, temelleri çürümüş bir duvarı iri bir kütüğün zorlamasıyla karşı karşıya getiren bir kararsızlık anı içinde– ortaya koyuyordu.

Kımıltısız dalların kaygan döşeme taşları üzerine güneş ışığı sızıntıları akıttığı bu yarı aydınlık içinde şaşkın şaşkın ilerliyordum. Tabanda, moloz taşlarını sesleri boğan bir köpükle örten, yalnızca taşların üzerinde küçük derecikler halinde, damlaların bombardıman ya da yangın sonrası uyuşuk süzülüşleri gibi, her yanda hızla süzülüp akan suyun çok berrak çınlayışını engelleyemeyen ağır bir nem vardı.

Atımı bir kapının yarısı yerinden sökülmüş pervazına bağlayıp çürümüş yaprakların oluşturduğu kalın süngerimsi keçeler üzerinde kimi zaman ayağım sürçerek sokaklarda rasgele dolaşmaya başladım. Sagra'nın vaktiyle deniz kulağı kıyısındaki birkaç sokağı birbiriyle dikey olarak kesişen sıradan bir ticaret merkezi özelliği taşıyan çok basit bir kent olarak kurulduğu açıkça ortadaydı. Gerisinde, tonozlarla sağlama alınmış arka salonların döşeme taşlarının sokak kenarlarıyla birleştiği geniş bodrumların varlığını belli eden zemin katları, bu mekânlarda ambarların ve dükkânların bulunduğuna işaret ediyor; hayalete dönüşmüş görkemli birkaç villa, içine gömüldükleri çılgın bahçelerde, çalılardan oluşan bir kalenin arkasındaymış gibi boy gösteriyordu. Fakat kapalı kalmış gölge ve devinimsizlik bu ilkel kalıntıları büyülü bir fanus içine alıyor; kendinden geçmiş sakinlerine hâlâ sıradan görevlerini hatırlatır gibi, yaşamın sürekliliği paniğine benzeyen bir duyguyla insanın yüreğini hoplatan bu derin eylemleri kuyularla çamaşırlıkların çevresinde dilsiz çiçek taçları şeklinde yeniden düğümler gibi görünen çeşmelerin sesinin ipliğinden bir düşsellik yumağı sarılıyordu.

Birden ani bir istek ve kaygı; bu sokaklara özgü yankıları uyandırma, bu sessizlik labirentinde unutulmuş bir *cana* seslenme isteği uyandırır olmuştu içimde.

Oysa ortalıkta kimselerin olmadığı kesindi. Gün, bu çok loş sokaklarda batmaya başlıyor, ben de yola yeniden koyulmaya karar veriyordum ki kulağıma hafif bir dalga şıpırtısı gelir gibi oldu ve kendimi kısa süre sonra, eskiden Sagra limanı olan, suları çalkantılı, bir havuz oluşturan girintinin kenarında buldum. Bu girinti, alt dalları suya değen, yalnızca havuzun ortasına daha açık gölge veren ulu ağaçlarla çevriliydi. Sarkan ağaç dallarının ardında yarı yarıya gizlenmiş tuhaf bir siluet, o yöne vuran ışığın bir bölümünü madeni bir ışımayla yansıtıyordu; harabe halindeki rıhtıma küçük bir tekne bağlanmıştı.

İçgüdüsel bir hareketle ağaçların arkasına çekildim; o anda birilerine görünmemenin özellikle önemli olduğunu duyumsamıştım sanki. Birden, yolda gördüğüm izler aklıma geldi. Ama bir başka anı bana bir şeyi daha açık seçik anlatıyordu. Henüz fark ettiğim bu belirsiz siluette bir şeyler bana kumsalda ortaya çıkan bir görüntüyü anımsatıyordu. Neyse ki havuzun çevresindeki sık bitki örtüsü kendime daha güzel bir gözetleme yeri bulmamı sağladı. Kubbe oluşturan ağaç dallarının arasından pek iyi seçemediğim küçük tekne, gezi teknesine benziyor olmakla birlikte sağlam, açık denize kesinlikle dayanıklı bir yapısı vardı. Bulunduğum noktadan yalnızca pupası net olarak görülüyordu. Tedbirli davrandığım için kendimi kutlayabilirdim: Pupasında bir ad yazmadığı gibi, Orsenna'daki bir denizcilik kurumuna bağlı olduğunu belirten resmi hiçbir kayıt da yoktu. Yüreğimin bir avcı ateşiyle, beni haklı çıkaran bir içten açılımla dolduğunu duyumsadım. Marino'ya üstünlük sağlamıştım. Orada olağan dışı bir şeyler oluyordu.

Parmaklarımın ucuna kalkmış, gözlerimi yaprakların arasından neredeyse tamamı görünen tekneye dikmiştim. Tekne beni, insanın hararetle arzu ettiği bir şey birdenbire karşısında belirmiş gibi, ender rastlanan bir av hayvanı tüfeğin dürbününe elle tutulabilecek kadar yaklaşmış, buna karşılık çevresindeki gizem halkasını korumayı sürdürüyormuş gibi büyülüyordu. Yazgısı benim elimdeydi. Parlayan bakır aksamı ve taze boya iz-

leri kısa süre önce bakımdan geçtiğine tanıklık etmese, tekne bu balta girmemiş ormanın sessizliği içinde terk edilmiş izlenimi uyandırabilirdi. Kaçırılmayacak kadar önemli bu fırsatı değerlendirip bilgi edinmek üzere teknenin güvertesine atlama konusunda içimde uyanan dayanılmaz dürtüye bir an kapılacak gibi oldum, ne var ki aklıma hemen teknenin kıyıdan denetlenebileceği geldi. Bunun üzerine, artık iyice azalan gün ışığında, rıhtımın bozuk zemini üzerinde bitmiş gür ve sık çalılıkları gözle taramaya çalıştım. Biraz uzakta ağaçların altında yarı yıkık küçük evin siluetini fark ettim. Yıkıntıların arasından ince bir dumanın yükseliyor olması da saklandığım yerden çıkma isteğimi bütünüyle söndürdü. Bu beklenmedik engeli nasıl aşacağımı düşünürken, arkamda ansızın atımın ormanın içinde yankılanan sırasız kişnemesini duydum. Neredeyse aynı anda da küçük evden elinde tüfekle bir adamın çıktığını gördüm. Bakmakla yükümlü olduğuna kuşku bulunmayan tekneye duraklayan, tedirgin ve kararsız adımlarla ilerliyor, etrafa kulak kabartmak için zaman zaman duruyordu. Sık dalların arasındaki küçük bir açıklıktan bir an için daha iyi görebildim. Kılığı kıyafeti Sirte çobanlarına benziyordu ama beni o an en çok etkileyen, yılan gibi kıvrılarak ilerleyişi, yumuşak yürüyüşü, özellikle de yüzünün ve ellerinin çok esmer, adeta zenci kadar koyu tenli oluşuydu. Koyulaşan gölge, belli belirsiz gördüğüm silueti, tarifi neredeyse olanaksız o izlenimi bozarak benden saklıyordu, oysa ben (hayır, şaşkınlık yüzünden harekete geçmiş bir imgelemin bana oynadığı bir oyun değildi bu) o kişinin Sirte'de rastlanacak türden biri olmadığına yemin edebilirdim. Adam, bir an hareketsiz kalıp çevreyi gözetledikten sonra, güvende olduğunu düşünmüş olacak ki yılan çabukluğuyla yıkıntıların arasına doğru süzüldü.

Teknenin sıkı korunduğuna kuşku yoktu, bana da çekip gitmekten başka yapacak bir şey kalmıyordu. Karanlıkta olabildiğince sessiz, hayalet sokaklardan birine kadar süzüldüm ve atımı dizginlerinden tutup yayınık ışığın oluşturduğu tünelden ilerleyerek gürültü etmeden entrikalar harabesi Sagra'dan ayrıldım.

O oldukça aydınlık gecede yolumu şaşırma tehlikesi olmadığından, atımın dizginlerini onu sazların arasından amiralliğe

kadar tren rayı gibi götürecek hendeğin içinde elimden bıraktım. Bu tekne ile araba izleri arasında açık bir bağ vardı; ayrıca düşündükçe, Maremma kıyısındaki gizli gidiş gelişlerin anahtarını arama düşüncesine daha fazla kapılıyordum. İnsanın aklına kaçakçılık trafiği geliyordu ama teknenin görünüşü bu olasılığı hiç de doğrulamıyordu. Sagra'da bulunmasının en azından yüz tane sıradan nedeni olabilirdi. Ne var ki içimde uyanan bir duygu beni bunları içgüdüsel olarak kabul etmemeye zorluyordu; varsayımlarım daha şimdiden o nedenlerden kendiliğinden uzaklaşıyor, sıradan yaşam çerçevesinin dışına taşan her şeyin gözümde şimdiden kayıp gitme eğilimine girdiği o saplantılı yöne kayıyordu.

Farghestan'ı uzaktan yakından ilgilendiren her şeyin büyük önem kazanmaya başladığını artık gözardı edemezdim. Bu, benim için amirallikte boş geçen yaşamımda önceleri belirsiz bir düş olmuştu. Boşluğun çağrısına karşı elimin altında olacak bir destek aramıştım kendime. Saplantılı anıların saldırısı karşısında savunmasız olduğu için, çok yüklü bir belleğe karşı kendini savunamayan yaşlı bir adam gibi uykusu kaçan Orsenna, benim macera düşleri kurmama izin veren bir destek olmuştu. İçgüdüsel olarak düşten düşe atlamış olmam ve Farghestan'ı kendi keyfime göre sevimli bir figür olarak alıp harita odasının sessizliğinde bu düşlerin içine dalmam da anlamlıydı. Bu zararsız uyurgezer serseriliği içinde, sabah Fabrizio ile yaptığım konuşma gözlerimi birdenbire açmıştı. Gereğinden fazla rahatlatan sisler dağılmıştı. Önümde artık gemilerin yanaşabileceği bir kıyı, başka insanların düş kurup anılarını tazeleyebileceği bir kara parçası vardı.

Denizcilik yönergelerini hiç umursamıyormuş gibi görünen o tekneyi bu yeni görüş açısından düşünmeye başladım; dolayısıyla, yaptığım keşfi içgüdüsel olarak Marino ile paylaşmamaya karar verdim. İşin geriye kalan bölümüyle ilgili olarak izlenecek yola gelince, hemen bir tavır almak için acele etmeye hiç gerek duymuyordum. Önceki günden beri, beni peşine takıp götürmüş bir dizi olayla ilgim varmış duygusu içindeydim. Sagra'da yaptığım keşif bu zincirin halkalarından biriydi ve yakın geleceğin benim için sürprizlerle dolu olduğu önsezisi içinde atımı

amiralliğe doğru topuklarken Vanessa'nın çağrısını düşünmeye başladım. Öte yandan, sık sık huy değiştiren bir davranış içinde olmak da beni çok üzmeye başlamıştı; arabanın gecikmiş olacağı ümidiyle atımı birden dört nala kaldırdım ve müthiş canım sıkılmış durumda deniz kulakları yoluna ulaşıp kendimi önce ıssız fundalıkta, sonra da uykuya dalmış amirallikte buldum.

Ziyaret

Canım çok sıkılmıştı, amirallikte yaşadığım yalnızlık bana ilk kez ağır geldi. Geceyle birlikte deniz kulaklarının üzerine ağır bir sis çökmüştü. Nem, çıplak duvarların yüzeyinden aşağı süzülüyordu. Geniş fundalığı geçerken lambamın ışığı, Marino'nun bana anımsattığı o gerçek dışı haleyi resmediyordu. Tedirgin ve sinirliydim, birden kendimi kenara itilmişlik duygusuna kaptırdım; cezalandırılıp kapatıldığı odasının bir köşesinde bayram yerinin sıcaklığına ve ışıklarına hasret kalan çocuk gibiydim. Vanessa ile Marino'nun birbirini tanıdığı düşüncesinde kafa karıştıran her şey beni ilk kez çok etkilemişti. Yaşamımıza girmiş iki insanın farklı dönemlerde bizden uzakta birbiriyle ilişki kurduğu her durumda olduğu gibi, bize karşı kuşkulu bir anlaşma yapmış olabilecekleri duygusu, uzaktaki bu şenliğin ışıklarını giz perdesine bürüyüp bir anda karartıyordu. Kafamın içinde uzaktan kurduğum, içinde Vanessa'nın da sahne alarak ani bir gerilime yol açtığını sezinlediğim bu tiyatro dekoru içinde, imgelemimde anlam bakımından ağır bir sahne yer alıyordu: Bir şekilde *hakkımda önceden verilmiş bir kararın* söz konusu olduğunu düşünüyordum.

Beni tedirgin eden bu önseziler, zaten bunaltıcı olan akşamın sıkıntısını daha da artırıyordu. Odamda uzun süre bir aşağı bir yukarı gidip geldim. Mekanik gidiş gelişler yüzünden uyuşan zihnim, kapkaranlık odayı sonunda tuhaf görmeye başlıyor, insanın aşina olduğu bir odada hangi eşyanın yer değiştirdiğini anlayamadığında yaşadığı o hafif tedirginliği duymama yol açı-

yordu. Birden, öğleden sonra getirdiğim, masanın üzerini darmadağınık biçimde kaplayan Sagra haritalarının, önünden her geçişimde mekanik olarak gözüme iliştiğinin (ya da harita odasına girme isteğinin içimi kemirdiğinin) farkına vardım.

Fundalıkta, gerçekte olduğundan daha da heybetli bir biçimde karşıma dikilip neredeyse zifiri karanlığın ortaşında bile gölge veren kalenin bedeni, uykunun konağı olan bu yere, karanlıkların gecenin ardında ağır ve güçlü biçimde atan kalbinin vuruşlarını zayıf, belli belirsiz fark edilebilen titreşimler halinde aktarıyordu. Bu dev ekrandan yararlanıp mazgalların arasında ıslık çaldığı duyulan enginlerdeki rüzgârları yararak ağır ve kurşuni bir kımıltısızlığın ortasında ilerliyordum. Ilık, ıslak, gereğinden fazla yumuşak gece, duvarların kapalı havasına kapısı aralık kalmış bir tutukevinin hüznünü ekliyordu. Nem, koridorların duvarlarını mağara duvarı gibi parlatıyordu. Elimdeki fenerin dehlizleri burgaçlayan zayıf ışığında, o mekânın olağanüstü iticiliğine şaşırıp kalmıştım. Sessizliği, insana yukarıdan bakan bir düşmanlığın göstergesiydi. Bu dalavere gölgesinin ardında, kara bir yüreğin çevresini sarmış bu damar yumağının içinde tehditkâr bir pusu vardı sanki.

Fenerimin harita odasının duvarlarına vuran zayıf ışığı, oraya yaptığım ilk ziyarette sinirlerimde uyanışını duyumsadığım o çok hafif, gergin titreşimi duvarlarda artık neredeyse maddesel olarak kımıldatıyordu. Yakılan bir fenerin, yüzyılların balçığı altından birden gözler önüne serdiği mağara heykellerinin gölgesinde donup kalmış bir çığlığı andıran parlak harita yığını gece boyunca yeniden hayat buluyor, oraya yer yer sabrın ve uykunun silahlarıyla donanmış büyülü bir fresk ağını yerleştiriyordu. Vaktin ilerlemiş olması ve öğleden sonra atla yaptığım gezintinin verdiği yorgunlukla dağılan zihnim kendini toparlayıp sıradan anlamlandırmalara kapıyı kapatarak kafamın içindeki bu belirsiz çerçevenin içini bir anda yeniden dolduruyor, içerdiği anlamı gizlemek için direnen o büyülü hiyeroglifleri usulca açarak kafa karıştıran bilmecemsi dayatmaları bir bir çözüyordu. Kötü düşlerle dolu bir uykuya doğru yavaşça kayıyordum ki henüz yarı bilinçli haldeyken, ansızın, uykuya dalmış kalede saatin onu vurduğunu işittim.

İçimi sarmış olan huzursuzluk tam olarak geçmemişti. Kısa süren bu uyku halini üzerimden attığımda, odada açıklanamaz bir değişiklik olmuş gibi geldi bana. Yeniden korkuya kapılmış durumda, sanki uyku, iyice sağlama alınmamış bu odanın yıkılıp gitmesine direnmiş gibi, duvarların hafifçe sallanmayı sürdürdüğünü bu kez iyice uyanık gözlerimle gördüm. Sırtımda duyumsadığım serinlikten, odayı dolduran hafif rüzgârın esmeyi sürdürdüğünü anlıyordum; birden, fenerimin ışığıyla duvara vurmuş gölgelerin dans eder gibi kıpırdadığını, arkamdaki kapının birkaç saniye önce sessizce açılmış olduğunu fark ettim.

Hızla arkama döndüm ve yüzümün bir kadın giysisine değmesiyle olduğum yerde sıçradım. Karanlığın içinde duyulan hafif ve nağmeli bir kahkaha beni yeniden denize, uykunun son dalgasının içine sürükledi. Ellerimle giysinin kumaşını kavrayıp gözümü karanlığa gömülmüş yüze doğru kaldırdım: Vanessa karşımda duruyordu.

"Amiralliğin pek sıkı korunduğu söylenemez. Komutana söyleyeceğim."

Merakla masanın üzerine eğilerek ekledi:

"Demek en iyi arkadaşını bu yüzden yüzüstü bıraktın?"

Koltuğun koluna ilişmişti bile; ayağının birini sallarken haritaları, rastgele gidilmiş köydeki bir arkadaşının kapısını iter gibi, acele etmeden katlıyordu. Konuya ilk anda *doğrudan* girişteki bu taklit edilmez davranışına, çadırlarını birden bire rüzgârın ortasına kurma tavrına aşinaydım.

Pek de kendinden emin olmayan bir ses tonuyla "Konuklarına ne oldu? Nasıl oluyor da şu anda burada olabiliyorsun?" diye sorabildim.

Söze giriş yapmaktan böyle pat diye alıkonmuş olduğumdan kendimi, nedenini bilmeksizin *suçüstü yakalanmış* gibi hissediyordum.

"Konuklarımın keyfi yerinde, sana da teşekkür ediyorlar. Şu anda hepsi Maremma'da sağlığıma kadeh kaldırıyor. "

"Nasıl yani?"

"O da aynen böyle söyledi, olup biteni unutmamıştı... "

Hafif kahkahasını, tiyatroda söndürülmüş bir ramp ışığı-

nın ardından geliyormuş gibi derin yankılanmalar yapan odada tuhaf biçimde bir daha patlattı. Ellerini alnıma koyup gözlerini sabit ve ciddi biçimde bana dikti:

"Hiç büyümemişsin sen" dedi, sesine neredeyse sevecen bir ton vererek. "Burası hoşuna mı gidiyor?"

Bakışlarını karanlık odada ağır ağır dolaştırıyordu.

"... Marino seni amirallikten kimsenin koparamayacağını söylüyor. Doğru mu?"

Şaşkınlıktan donup kalmış gözlerimin önünde, sakin bir odada yükselen mum alevinin kusursuz kımıltısızlığının verdiği huzurdan yararlanıyormuş gibi yavaş yavaş kendini buluyordu. Odanın tozlu dağınıklığı içinde, kollarıyla gerdanının aynı uçuk renkli ten rengi insanda, gecenin içinde bahçede dolaşan, beyazlara bürünmüş bir kadının giysisi gibi, bu uzuvların olağanüstü değerli, ışıldayan bir maddeden oluştuğu izlenimini uyandırıyordu.

"Amirallikten hiçbir yere kıpırdamadığım doğru. Burasının hoşuma gittiği de doğru."

"Burası Selvaggi bahçesi kadar neşelendirmiyor insanı. Ama aslında sevimli olmadığı da söylenemez."

Gözleri artık karanlığa alışmış olduğundan, bakışları birden sabitleşti. Feneri yukarı kaldırdı, darmadağın haritalar gölgeden kurtuldu. Yakalanan bakışları, yoğun ve çocuksu bir merak içinde donuklaştı.

"Buraya bu haritalara bakmak için mi geliyorsun?"

"Sorguya mı çekiliyorum?"

"Senin için olsa olsa iltifat olur. Bunlardan daha dekoratif bir şey görmedim şimdiye kadar."

Fenerin ışığı tuhaf, kıvrık harflerle dolu eski bir haritanın üzerinde durdu. Vanessa'nın sesi birden, açıkça kıştırtıcı bir tona büründü:

"Bunun aynısı benim Maremma'daki odamda da var. Görürsün."

"Maremma'ya ne yapmaya geldin sen?"

"Sirte, Orsenna'da çok moda olacak. Bizim orada harabeye dönmüş bir sarayımız vardı. Benim de canım sıkılıyordu. Gelip söz konusu işleri düzenleme hevesine kapıldım. Bütün bunların

farkında olmayan bir tek sen varsın galiba. Ayrıca, insan burada hoş kişilerle karşılaşıyor. Örneğin, dostun Fabrizio..."

Vanessa'nın yüzü, kulağına kuyuya düşen bir taşın sesi gelmiş gibi belli belirsiz gerildi.

"... Komutan Marino..."

Bu ad, dün akşamki pişmanlıklarımı canlandırıyor, içimdeki bulanık suyu birden karıştırıyordu.

"Komutan Marino, tam anlamıyla hoş olarak nitelendirebileceğim biri değil."

"Yanılıyorsun Aldo. O seni çok takdir ediyor, sana bunu rahatlıkla söyleyebilirim."

"Takdirlerini ulaştırmak için bana seni gönderdiğine çok memnun oldum."

Vanessa sözümü kestiğinin farkında değildi:

"Çabalarını yeterince övmüyor. Seni biraz coşkulu, biraz düşçü buluyor yalnızca..."

Gözlerini ısrarla gözlerime dikiyordu.

"... Ben de ona senin henüz çok genç olduğunu, gençlerin atılganlığından yakınmaması gerektiğini, zamanla durulacağını anımsatıyorum."

Yüzündeki sabit alaycı bakış, bu şakanın içerdiğinden çok daha fazla bir merakla beni sorguluyordu.

"Çok ciddi konuşmalar yaptığımızı görüyorsun işte."

"Peki, bunun dışında nelerden söz ediyorsunuz?"

"Pek çok ortak ilgi alanımız var."

"Marino yalnızca kendi işiyle ilgilenir."

"Bu durum, sohbetlerimizi kısa kesmemize neden olmuyor."

Vanessa amacına ulaşıyordu. Yüzümün öfkeden kızardığını duyumsadım.

"Çok güzel. İçinde çalıştığımız birimin hangi konularla uğraştığını bildiğine göre, görevleri olduğunu da anlaman gerekir. İnan ki bu akşamı sana ayıramadığım için üzgünüm."

"Bir insanı baştan savmanın bundan daha kibar biçimi olamaz. Ben de saf saf ziyaretimin hoşuna gideceğini düşünmüştüm. Bu kadar çok işin olacağını aklıma getirmemiştim. Konuyla ilgili olarak Marino'ya şikâyette bulunacağım. Akşamları seni karanlık bir dehlize kapatmanın utanç verici olduğunu söyle-

yeceğim. Seni gerçek bir Külkedisi haline getirmiş olmasından yakınacağım."

Gülüşü beni açıkça kışkırtıyordu.

"Ben istediğim zaman, istediğim yerde çalışırım."

Vanessa kendini şuh kahkahalara bırakmıştı. Onun bu cömert gülüşü, bu taze neşe yağmuru, keyifsizliğimi hafifletiyor, beni elimden tutup Selvaggi bahçesine götürüyordu. Hâlâ gülmekte olduğu için sallanan feneri yüzüme doğrulttu; saçlarımı karıştıran parmaklarının insana güç veren, tanıdık sıcaklığını alnımda duyumsadım.

"Tamam işte, şimdi oldu! Bu kadar! Sen çıtır çıtır yenecek kadar güzel, somurtkan bir çocuksun, bunu bil. Gerçekten tapılacak birisin sen Aldo."

Soluk soluğa çıkan sesinde birden boğuk bir kırılma oldu. Bu da kanımın ellerimde ve dudaklarımda kaynamasına yol açtı. Hafif sıkışıklık bizi birbirimize yaklaştırmıştı. Saçlarımda dolaşan ellerini tutup sıktım, fener yere düştü, oda karanlığa gömüldü. Yüzümü sıcak avuçlarına soktum, uzun uzun öptüm. Vanessa, karanlığın içinde parmaklarını dudaklarıma hafifçe bastırıyordu. Birden, uyanmış gibi kendini geri çekti, gözlerini başka yöne çevirdi.

"Sagra harabelerini nasıl buldun?"

"Sagra harabeleri mi? Olup bitenleri anında seziyorsun Vanessa. Ben de şu anda o harabelerin gerçekten seni çok ilgilendirdiğini düşünüyordum."

Ayağa kaltı, mantosunu bedenine sıkıca sararken ısrarlı bakışlarla gözlerimi aradı.

"Beni seviyorsan, izlenimlerini kendine saklayacaksın Aldo."

Sesinin boğukluğuyla çelişen bu net ton, her türlü yorumun önünü kapatıyordu. Ben de kararsızlık içinde yerimden kalktım. Vanessa titreyerek kürküne sarındığında giysisinin oluşturduğu beyaz leke kararak onu yeniden odanın karanlığıyla bütünleştirdi.

"Seni de götürüyorum elbette."

"Maremma'ya mı? Hem de bu saatte!"

Koşulsuz teslim oluyordum. Ondan ayrılmak istemiyordum artık.

"Çocukluk etme. Onlara seni oraya getireceğime söz verdim" dedi. Hınzırca bir gülümsemeyle "Yoksa, saygınlığıma gölge düşüreceksin..." diye de ekledi. "Ayrıca, şölenimi görmeni istiyorum, böyle karar verildi... O şöleni senin için düzenledim."

Sesinde, çok iyi tanıdığım o çocuksu coşkunun yükselişini izliyordum. Onu yeniden keşfediyordum. Yumuşacık cilde sahip o yüzde, heyecanların ve düşüncelerin oluşması değil, doğması ayırt ediliyordu. Vanessa'nın içindeki arzu, yeni tazeliğiyle, denizden doğan yıldızlar gibi, gözlerine yükseliyordu.

"Haydi bakalım, kimse şımarık bir çocuğun canını sıktığımı söylemeyecek."

Vanessa'yla gitmeye karar vermemin nedeni, o şölene katılmaktan çok, onunla baş başa yolculuk yapma düşüncesiydi. Beni Vanessa götürüyordu. Kolumu beline dolamış, kürkünün sıcaklığında, tatlı ve esnek bedenini tüm ağırlığıyla bedenimde duyumsuyordum. Kimi zaman, Sirte gecesinin ılık havasında uykuya dalmış, berkitilmiş büyük çiftlikler boyunca, arabanın önünde bir an için yansıyan gri duvarları izleyen kumlu yolda ilerliyorduk kimi zaman da farlarımızın alışılmadık ışığına aldanan horozlar ötüyordu. Yolun tümsek dolu zemininde farların parlak ışıkları gri topraktan taşlaşmış hayvan figürleri oluşturuyor, bunların gözlerine değerli taşların keskin parlaklığını yerleştiriyordu. Vanessa beni almış, bu hafif gecenin içinde götürüyordu. Kendimi onun varlığında toparlıyordum. Yanımda duran o varlık, azgın suların en derin yatağı gibiydi; kendimi kıyılardan kopup gelerek alnına vuran yel altında gözlerini yumup *üzeri açık bir mezarlıkta* varlığını tüm ağırlığıyla birine teslim eden bir insan gibi duyumsuyordum. Bu yalnızlıklar içinde, denize doğru gittiğini sezdiğim bir yolda ilerliyormuş duygusuyla kendimi ona teslim ediyordum.

Maremma'ya vardığımızda, deniz kulakları boyunca uzayıp giden, sakin suların gümüş rengi yansımalı yüzeyi üzerine yayılmış sisin ve ayışığının oluşturduğu süt beyazı bir hava vardı. Bu beyaz geceyi kateden gerçek dışılık duygusu ısrarcıydı. Geceye bütünüyle sarınmış Maremma bende, arabanın sarsıntısında bile biz yol aldıkça önümüzde beliren ve hemen ardından

kaybolan, sisten oluşmuş belli belirsiz çakıl taşlarıyla bulutsu bir kent izlenimi bırakıyordu. Araba birden durdu, ayaklarımın altında kaygan ve nemli bir zemin olduğunu, yüzümde de ılık arabasından dışarı çıkmış bir yolcunun uykudan nemlenmiş cildini ürperten yeli duyumsadım. Önümüzde, karanlık bir suyun üzerinde, ileri doğru bir rıhtım uzanıyordu. Vanessa, yüzünü bana dönmeden, seri hareketlerle dosdoğru kıyıya yürüdü. Ben boş rıhtımın üzerinde, sisli bir gecede köprü korkuluklarına tırmanan birine bakar gibi, şaşkınlıktan dilimi yutmuş durumda arkasından ona bakıyordum. Bana döndü, yalnız başına olduğunu gördü, sonra beni fark etti ve çılgın bir kahkaha attı. Kıyıda bizi bekleyen bir kayık vardı.

Aklım başıma geldi ve birden, Maremma'ya, çok hoş bir ince alay taşıyan deyişle "Sirte'nin Venedik'i" adının verilmiş olduğunu anımsadım. Harita odasında beni çoğu kez şaşırtan, ince ve uzun parmaklı bir elin deniz kulakları boyunca ilerleyerek çizdiği, düzensiz ve çamurlu deltayı Sirte'de denize dökülen bir dere gibi gösteren imge gözümün önüne geliyordu. Farghestanlıların, akınlarıyla bölgeyi güvensiz bir toprak parçası haline getirdiği dönemde, kıyıda yerleşmiş kolonlar bu düz, balçıklı şeritlere sığınmışlar, (sular çekildiğinde deniz kulağının yükselmesini önlemek için de deltayı bir kanalla kıyıdan ayırmışlardı) böylelikle Maremma da tıpkı Venedik gibi, palamarlarını kıyıdan çözmüş, hareketli kumulların üzerinde yüzen bir adaya, denizin öte yanından gelen yayıntılar karşısında uysal, büyülü bir ele dönüşmüştü. Barış yıllarında Sirte'nin önünde kısa süren görkemli bir dönem açılmış, Sirteli denizcilerle koloni halkı yünü ve uzak vahalardaki meyveleri, Farghestan'ın altınını ve işlenmemiş değerli taşlarını denize yönlendirip kadırgalarına yükleyerek tüm kıyıya yayılmıştı. Sonra savaş geldi, yaşam buralardan elini eteğini çekti; Maremma artık ölü bir kent, anılarının üzerine kapanmış yumuk bir eldi; kırış kırış olmuş cüzamlı bir eldi, yıkık dökük ambarlarıyla, ayrıkotlarının, ısırganların yiyip bitirdiği meydanlarıyla, kabuk ve çıbanlarıyla yamru yumru olmuş bir el.

Büyük bir kentin sel baskınıyla kıyıya sürüklenmiş etenesini andıran bu deniz yıkıntısının bir düş içinde gözlerimin önünden

geçişini izliyordum. Terk edilmiş durgun kanallardan fokurdayan bir koku yükseliyor; küreklerin palalarına ağır ve yapışkan bir su yapışıyordu. Cılız bir ağaç, başını yıkık bir duvarın üzerinden bu kalıntıları büyüleyen ölü suya sarkıtmıştı. Manastır duvarlarını andıran yüksek duvarlar şurada burada, berkitilmiş ve düşman kale yıkıntıları olarak bir felaketin son kalıntıları gibi öbek öbek yükseliyordu. Küreklerin ıslak, şıpırtılı sesi ve ayın aylasını andıran pus, bu veba sessizliğini daha da belirgin kılarken, kanalın hafifçe parlayan yüzeyinin üçgenler oluşturacak biçimde sürekli devindiğini fark ettim. Duyulan hafif gurultular ve suya gömülmüş bir çukurdan yükselen çok bildik sesler, su sıçanlarının bu mezarlığı istila etmekte olduğunu belli ediyordu.

Elimi kayığın küpeştesine, Vanessa'nın elinin üzerine koymuştum. Suskun duruşundan, onun da benim gibi bu ölü sular mezarlığını, bir kentin kendini suyun akışına bırakarak dokunaklı biçimde batışını düşünmeye dalmış olduğunu seziyordum. Bu suskunluk aşk konusunda olduğu gibi onu ele veriyordu. Vanessa beni kendi krallığında ağırlıyordu. Selvaggi bahçesini anımsıyor, onu bu küflü balçıklara çeken şeyin ne olduğunu biliyordum. Maremma, Orsenna'nın düşüşü, kentin donup kalan kalbinin son görüntüsü, çürüyen kanının iğrenç görünümü, ruhunu teslim ederken çıkardığı son hırıltının müstehcen yansımasıydı. Vanessa bu kadavraya, tabutunun içine yatırılmış düşmanına ölümcül bir büyünün etkisiyle son kez bakar gibi eğiliyordu. Bu kadavranın iğrenç kokusu hem güvence, hem vaatti. Vanessa'nın gemi pruvası figürü gibi yanımda dikildiğini duyumsadığımda, bu yitik kıyılarda kendine en çok yakışan görünüme kavuştuğunu kavrıyordum.

Kentten eski bahçelerin izlerini taşıyan uçsuz bucaksız boş arazilerle ayrılan Aldobrandi Sarayı, biçim olarak açık bir eli andıran arazinin parmaklarından birinin ucunda yükseliyordu. Deniz kulaklarının oluşturduğu dar geçitle genişletilmiş kanalın bitim noktasındaki ıssız görünümü, tuhaf biçimde bana, bu yapıyı inşa ettiren yaşamı karanlık hanedan başlatıcısının onu kendi görüntüsüne uygun olarak tasarladığını düşündürdü. Fokurdayan suların üzerine alaylı bir gülüş gibi yayılan bu zevk tapınağı, yapıldığından beri sağlam bir şato görüntüsü veriyordu.

Üzerinden geçen ahşap köprüyle kum şeridinden ayrılan şato, kanalın kenarında suya çökmüş dalgakıranın alt çizgisi boyunca uzanıyor, dalgakıranın bir ucunda da Orsenna'nın yaşadığı bolluk döneminin soylu saraylarını anımsatan dikdörtgen şeklinde, dar ve yüksek bir gözetleme kulesi yer alıyordu. Ayışığının ayrıntıları boğan zayıf ışığı altında yapının sert ve askeri çizgileri şatonun oturaklılığını, sağlamlığını, bu oynak kumulların altındaki sağlam zemine, kayadan oluşmuş bir diş gibi geçtiğini düşündürüyordu insana. Su hizasına inmiş alçak kemerler, yansıttığı sert ışığı açık fırın ağzı gibi dibine dökerken yukarıda, yapının ayı andıran taraçasının altında uykuya dalmış üst bölümler kör bir şerit gibi boydan boya uzanıyor, açıkça belirgin düşmansı bir sakınımlılık içinde gizlice soluk alıyormuş izlenimi uyandırıyordu.

Tören artık o dağdağalı görünümünü iyiden iyiye yitirmişti. Ateşi düşüyordu. Şurada burada toplanmış gruplardan yükselen sesler; soluk tıkanması ile bir kazadan sonra çıkagelinmiş sokaktaki hararetli konuşmalarda dikkat çeken o *sükûnete dönüş* sesi arasındaki nüanstan geçiyordu. Marino'ya biraz tedirgin selam verdim, muzip bakışına karşılık vermekten kaçındım. Komutan çok keyifliydi, bunu sabah pazarlıklarında ulaştığı mutlu sona bağladım. Yine de aşırı samimiyeti, beni kolumdan kavraması ve grupların arasında ağır ağır dolaşırken sağda solda yapılan konuşmalara kulak kabartması beni şaşırttı. Yüzünde, *Redoutable*'ın kaptan köprüsünde sığ kesimlerde rotasını bulmaya çalışırken fark ettiğim aşırı gergin inceliğin belirdiğini yeniden görüyordum; birden kafasının, göründüğünden çok daha fazla meşgul olduğunu anladım. Birden ciddi bir tavırla beni durdurup belli belirsiz bir hareketle salonu göstererek "Bunların kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu.

Marino'nun bu anormal rahatsızlığı bana çarpıcı geldiğinden, salondaki topluluğu daha ciddi bir gözle incelemeye başladım. Yanlarından geçerken bazı gözlerde fark ettiğim ani dikkat pırıltılarına da etrafta henüz doğrulayamadığım ve bana gösterdikleri ilgiye belli belirsiz karşılık verdiğim insanların bende uyandırdığı *daha önce görüşmüşlük* duygusuna da şaşırmıştım. Bazı anılar artık belleğimde daha net olarak can-

lanıyordu. Aralarında, annemin ölümüyle her türlü cemiyet yaşamından kopmuş olan babamın evinde rastladığım kişiler bulunduğundan neredeyse emindim. Marino'nun kulağına hemen Orsenna'nın bazı ünlü adlarını fısıldayarak bizim kentimizdeki salonlarda, yalnızca adlarının geçmesinin bile geceyi onurlandırmaya yeteceğini söyledim. Vanessa bana Sirte'nin Orsenna'da moda olacağından söz ederken doğru söylemişti. Yine de burada söz konusu olan, yerleşik bir modadan çok tuhaf bir fanteziydi ve oldukça kalabalık bu davetli topluluğunun verdiği izlenim, tartışmasız bazı adların sağlayabileceği garantiyi asla sağlama almıyordu. Bu çok parlak ve ortak bir saplantıya odaklanmış izlenimi veren bakışlar sosyetik bir topluluğun parıltısından çok, ciddi bir hastalığa deva bulmak için gelinen kaplıca kasabalarında kendiliğinden gelişen uzak akrabalık ve yakın arkadaşlık ilişkilerini anımsatıyordu. Marino'nun bu kalabalık içinde keyfinin yerinde olması beni artık şaşırtmıyordu. Bu kalabalığın karmakarışık insanlardan oluştuğuna, Orsenna'da hiç selamlaşmamış kişilerin burada tuhaf bir biçimde tam bir senli benlilik içinde dirsek temasında olduğuna artık inanabilirdim.

"Aldobrandi Ailesi her zaman tuhaf insanlarla ilişkide olmuştur. Hatta Maremma'ya ateş almaya geldikleri bile söylenebilir."

"Evet, insan burada zor nefes alıyor. Bu akşam amirallikten ayrılmakla hata etmişim. Büfeye doğru uzanalım."

Marino beni götürüyordu. Kadehlerimizi suskunluk içinde kaldırdık. Kafasının içinde hep bir şeyler vardı.

"Sanırım ben geri döneceğim Aldo" dedi. Gözlerini hafifçe kısarak "Prenses seni geri götürmeyi üstlenir. Bu konuda kaygım yok. Sen burada kendi evindesin..." diye de ekledi.

"Fabrizio ne olacak?"

"O hayta beni arabada bekliyor..."

Marino üzgün bir tavırla büfeyi göstererek üzgün üzgün gülümsedi:

"... Sarhoş oldu... Burada donanmanın onuru sana emanet."

İçtenlikle güldüm. Marino'nun bu beceriksiz iyi yüreklilığiyle aramızdaki büyük tartışma pişmanlıklar içinde yeniden

başlıyor, bana muğlak bir güvence sunuyordu. Her şeyiyle karşımdaydı, onu ne kadar sevdiğimi yeniden duyumsuyordum.

"Vanessa buna üzülecek. Biliyor musunuz, sizden çok söz etti bana. Güzel sohbetler ettiğinizi söyledi."

Marino hafifçe öksürürken beni duygulandıran bir saflıkla kızardı.

"Çok ilginç bir kadın Aldo. Çok ama çok ilginç."

Bana bir şeyler dokunduruluyormuş duygusuna kapıldım.

"Anlaşabilmiş olmanız yine de bir şans. Vanessa kolay insan değil."

"Söylemek istediğim tam olarak o değildi..."

Marino'nun sesi dingin ve soğukkanlıydı.

"...Benden nefret ediyor... Haydi bakalım, gitme zamanı geldi." Kısa kesmek istediği açıktı. "Yarın görüşürüz Aldo. İyi akşamlar."

Bir an duraksadı.

"Sabah sislerinden kendini koru. Ateşini yükselten o senin."

Bu ani gidişi engellemek için hiçbir şey yapmamıştım. Marino beni sıkıntılı bir bakıştan kurtarıyordu. Ani bir rahatlamayla kendimi, biri beni omuzlarımdan tutup tepeden tırnağa sarsmış gibi yenilenmiş hissettim; uykuya kahramanca direnen annesi sonunda *çekip gitmeye* karar verdiği sırada ilk balosunda olan genç kız gibiydim. Vanessa'nın az sonra yanıma geleceğinden adım gibi emindim ama o anda aciliyeti yoktu; ben de Maremma'nın yazlıkçılarıyla daha yakın ilişki kurma isteği duydum. İçeriden dalga dalga müzik sesleri gelen deniz cepheli bir salona yöneldim. Kendimi o yüzlere verebilmek için, müziğin insanlarda yol açtığı kısa dalgınlık haline güveniyordum. Burada, başka yerlerden daha çok gözlem yapabilme şansım vardı.

Vanessa'nın daveti, gösterişli savurganlık konusunda kazandığı üne hakkını veriyordu. Deniz kulağına cepheden bakan kemerli kapılar ardına kadar açılmıştı. Durgun suların baş döndüren kokusu, öbekler halindeki çiçeklerin hoş ve güzel kokuları gibi dalga dalga kabarıyor, onlara gasilhanelerdeki insanın şakakları donduran o kasvetli ve ıslak saydamsızlığını veriyordu. Karanlık boşluklardan, denizin üzerinde çiçek ve ışık taşıyan kayıkların karıncalar gibi kaynaştığı görülüyordu. Düşen

yaprakların kapalı sorguçlarından süzülen ve salona yosunlu mağaraların, üzerinde ikamet edilen bataklıkların yeşilimsi ve camsı yarı aydınlığı içinde yüzüyormuş havası veren ışık, hareketlere yapışkanlık kazandırıyor, kürek çeken bileklerin hareketiyle oluşan, uzaktan fark edilebilir bir dümen suyunun bıraktığı gümüş parlaklığındaki iz kayıkların peşinden sürükleniyor, neredeyse sıvıya dönüşmüş havanın yükselen müziğin çevresine bütünüyle aktardığı ses titreşimlerini daha aşina, daha içtenlikli bir sarsıntı kuşağı halinde koruyordu. Çok özel bir gösterinin perdesini kaldırmış gibi birden geri çekilmemek için kendimi tuttum. Salon pek kalabalık değildi ama grupların davranışı ve kümelenme biçimi bana tuhaf geldi; kalabalığın konser salonlarında konuşulabilecek şeylerden çok, opium dumanından ve gizli törenlerden söz etmesine şaşırdım; bu durum beni *kendimi hemen hizaya sokmam* gerektiği konusunda uyardı. Yarı karanlıktaki bir koltuğa yöneldim ve elimde olmaksızın soluğumu tutarak hemen oturdum.

Çok ağır ve çok hüzünlü müzik, gizli aydınlatma ve ağır kokular aklımı başımdan alıyordu. Ağır ağır kendime geliyor gibiydim; sanki oraya tuzağa düşürülerek çekilmiştim de öncelikle kendimi o büyüleyici müziğe kaptırarak, ardından da o güzel kokuların patlamasıyla ferahlayarak duyularıma tek tek yeniden kavuşuyordum. Salonu daha net görmeye başlıyordum; göreli bir gözlerden uzak kalma vaadinin oraya çekmiş olabileceği çiftlerin davranış ve hareketlerindeki rahatlık beni yeniden şaşırttı. Sağda solda çok hoş biçimde öne eğilmiş bir ensenin çizdiği yayda, çok ağır bir bakışta, yarı karanlıkta aralanmış bir ağzın parıldayan çıkıntısında birden bire aldatıcı bir şehvetin elektriklenmesi, ince bir kışkırtma havası belirmiş gibi geliyordu bana. Hafiften, belli belirsiz seçilebilen, var ile yok arası hareketlenmeler başlıyordu ama bunlar da insanın gözüne birden öteki hareketlerden daha kıpırtılı görünüyordu, uykudaki bir insanın hareketleriyle aynı derinlikte oldukları söylenebilirdi. Bununla birlikte, bu deniz mağarası uyanıklığının ortasında, daha etkin ve daha yakın bir varlığı, insanın ensesinde duyduğu soluk gibi, birden daha belirgin duyumsadım. Telaş içinde çevreme bakındım. Bir kadın, başını bana çevirmişti. Birden bir kapıya çarpmış,

ona dokunmuş gibi oldum. Gözlerimi bir skandalın ötesinde açıkça, kendinden emin olarak sahiplenişinden, bakışımı ondan kaçırmamın söz konusu olamayacağını anladım.

Bana çevrilmiş o gözbebeklerinde, derinliklerin daha sinmiş, daha geceye özgü yaşamından bana doğru sıçrayabilecek bir şeyler vardı. Kırpışmayan, parlamayan, hatta bakmayan; daha doğrusu, parlak ıslaklığıyla ve dinginliğiyle insanın aklına bir deniz kabuklusunun karanlığın içinde tam olarak açılmış kabuğunu getiren; orada öylece açılmış olarak duran; çevresi su yosunu demetleriyle kaplı tuhaf ve beyaz bir ay kayasının üzerinde kımıldayan gözlerdi bunlar. Oraya çökelmiş bu dingin kitle, ekinleri yatmış tarla gibi, yıldızlarla dolu gökyüzüne açılmış gibi duruyordu. Ağız da üzerinde parmaklar dolaşıyormuş gibi, deniz kusmuğu püskürten küçük, çıplak bir yanardağ ağzını anımsatan bir titremeyle canlılık kazanıyordu. Ansızın soğuk bastırır oldu. Bu denizanası kafasının çevresinde bir yılanın birbirine dolanmış halkalarını yerine yerleştirmenin uyuşukluğu içinde, ani sarsıntılarla tuhaf bir yapı gerçekleşiyordu. Baş, koyu renk kumaştan oluşmuş bir omuza gömülmüştü. İki kol uzantısı bu başı bir etol ile sarmalıyor, ağır bir gerdanlığı andıran bu etol, beden boşluğu dolu bir yalakmış gibi, içindeki yemleri karıştırıyormuş izlenimi uyandırıyordu. Bu bütün, müthiş basınç altındaki derinliklerden kopup yapraklar arasından beliren dolunay gibi kendi dinginlik göğüne doğru sabit hızla yükseliyordu.

Sert içkilere başvurmam, kalabalığın beni şenliğin en hareketli noktalarına sürüklemesine razı olmam boşunaydı; ağır ağır kendime gelebiliyordum. Çok keskin güneş ışığı bir an gözümü kamaştırmış gibi, ışık parlamaları arasında gözlerimin önünde yüzer gezer siyah bir nokta beliriyordu. Bu içtenlikli aşk ayininin böyle bir gecede kutlanması ne kadar tuhaf görünürse görünsün, incinmişlik duygusu yaşamıyordum. Bana bakmış olan o gözler beni yargılamıyordu. Tanıklık ediyordu. O gözlere bir anda takılıp kalmama yol açan çekim gücünün nereden kaynaklandığını bulmaya çalıştığımda, gözümün önünde takıntılı bir imge beliriyordu: Toprağın üzerinde açılmış, içine atılan bir taşın çıkardığı sesi duymak için kulağın boşuna beklediği doğal

kuyular imgesi. Doldurmayı aşan bu bulantı boşluğunda, zihni başka yerde olduğu için insanın bir an ayağı sürçüyordu ama hiçbir şey olmamış gibi yola devam etmeyi de düşünmemek gerekiyordu artık. O gözler benim yanımda yürüyordu, kuyularının hafif rüzgârı ışıkları üflüyordu; kutlama törenini bir karabasanın dibinde hafifçe sallıyordu.

Vanessa'nın oraya topladığı tuhaf insanları düşünerek grupların arasında rasgele dolaşırken birden, kimi zaman bir ad yakıştırmaya çalıştığım yüzlerden biri, gözüme ötekilerden daha fazla takıldı. Kuru ve tüysüz, gözlerine perde inmiş izlenimi veren, buna karşın ötekilerden daha uyanık, daha keskin bakışları olan, yabancı gelmeyen, baktığım her yönde ısrarla belirip beni sanki *bileğimden tutup kendine çeken* bir yüzdü bu. Pek merak etmemekle birlikte, akıp giden kalabalığın arasında bir köşeye çekilerek kısa bir süre için onun yeniden belirmesini bekledim. Bana tam karşımdan seslenen bir ses yükseldi; açık seçik, belirgin ama baş başa konuşmaların ses tonuna göre alçak tutulmuş bir ses. O yüz, gözlerimin önümdeydi.

"Çok görkemli bir kutlama, değil mi Bay Gözlemci?" Yüzümdeki şaşkınlığı renk vermeden okuyup hafifçe gülümseyerek ekledi: "Babanızla dostluğumuza dayanarak size kendimi tanıtayım... Ben Giulio Belsenza. Sizi tanıdığımda çok gençtiniz."

Sesi yakınlık belirten bir tona büründü:

"İşle eğlenceyi birbirine karıştırmak istememekle birlikte, üstlendiğimiz görevlerin bizi bu akşam birbirimize yaklaştırabileceğini düşündüm."

O adı birden anımsadım. Oraya gelirken aldığım talimatlarda, senyörlüğün Maremma'daki gizli ajanı olarak geçiyordu. Nezaket kurallarını sınırlı tuttum, meslekle ilgili konuları da olabildiğince kısa kestim. Bu yüzdeki ifade bana polis dedikodularını anımsatıyordu, o dedikoduları Vanessa'nın salonlarında duymak da hoşuma gitmiyordu.

Bir şeyin farkına varmamış gibi "Evet..." diye sürdürdü sözünü, "umarım içimden 'görgü kurallarının canı cehenneme!' dediğim için beni bağışlarsınız. Bu akşam büro işleriyle yakından ilgili birine rastlama şansını yakalamıştım... Maremma'da çok yalnızım... Bana buyruk veren de yok, bilgi veren de."

Sesi, yaşamındaki çok acı bir ayracın altını çizmişti. Birden gözlerini bana dikti. Yiyecekmiş gibi bakıyordu.

"... Şu söylentiler..."

Birden dik dik bakmaya başlayan gözlerinin içindeki kaygılı bir nokta, gülümsemesini yalanlıyordu. Dalgınlığım birden dağıldı.

"Sandığınız kadar bilgi sahibi olmadığıma hiç kuşku yok..."

"Amirallikte kimsenin bir şeyden haberi yok mu? Bu beni rahatlatıyor."

Gülümsemesinde ısrarlı bir alaycılık vardı. Birden rahatsız oldum.

" Hayır, doğrusunu isterseniz bilmiyorum..." dedim.

Küçümseyen bir ses tonuyla "Burada çok az işim oluyor, söylentilerle de hiç ilgilenmiyorum" diye ekledim.

"Özellikle Maremma'da birçok söylenti dolaşıyor, hatta gereğinden çok şey konuşuluyor belki..."

"Amirallikle mi ilgili?"

"Farghestan'la ilgili."

Sesi, bir anda, ötekilerden daha ağır bir sözcüğü elle tartar gibi tartmıştı. Olta mantarının dingin suya battığını gören balıkçı gibi, bedenimden tepeden tırnağa bir dalganın geçtiğini, kendimi bütünüyle bir vazgeçişe bıraktığımı duyumsadım.

"Gerçekten mi? Maremma'da insanlar boş konuşmaktan zevk alıyor demek! Aydan da söz ediyorlar mı peki?"

Belsenza bana hınzır bir ifadeyle baktı.

"Herkes kendi adına konuşabilir. Hevesli astrologlara her zaman her yerde rastlanır. Tuhaf olan şu ki nereden çıktıklarını açıklamak da bu söylentilere son vermek de olanaksız. Maremma, çok sağlıklı bir kent değil Bay Gözlemci, belki siz de biliyorsunuzdur... Ben bunu ortaya çıkarmak için ücret alıyorum (Sesi açıkça "Az ücret alıyorum" diyordu. Sarı tenini, çilekeş birinden çok, çekik gözlü bir insanı anımsatan çizgilerini, astlara özgü görünüşünü o anda fark ettim. "Kendini koyuvermiş bir sömürge askeri" diye düşündüm birden. Belsenza birkaç yıl sonra sefil bir iblis olup çıkacaktı). Sonunda yaşadığı o küçük sıtma nöbetlerinin yalnızca bataklıkların varlığından kaynaklanmadığına karar verdim."

"İnsan kaygılanıyor doğrusu. Beni bilgilendirirseniz memnun olurum."

Belsenza'nın bakışları bulanıklaştı, kaçan izlenimleri zorlukla yakalamaya çalışır gibi bir tavırla ellerini birbirine kenetledi. Gördüğü düşü anlatmak için kendini uykucunun mimiklerine bırakan bir düşçü gibiydi...

"Söylentilerden söz etmem hataydı ama sıtma ateşinden söz etmekte haklıydım. Bir bakıma çok anlamsız bir şey bu. Ateş tek başına bir şey ifade etmez, bir göstergeden başka bir şey değildir... Beni de ateşler içinde yanan bir hasta sanmayın sakın... Gördüğünüz gibi burada yaşıyorum ve burada insanın başkalarına kendini anlatabilmesi zor. Oysa ben anlıyorum, bu akşam sizi burada gördüğümde daha iyi anladım. İçimden neden sizinle konuşmak geldiğini daha iyi anlıyorum. Siz Maremmalı değilsiniz, bana inanıp inanmayacağınızı bilmiyorum ama sizinle konuşmak, içinde yatan bir hasta olan odanın kapısını açmakla eşdeğer. İnsan Maremma'da doğru düzgün soluk alamıyor, havasız kalıyor... İşte size doğru sözcük: İnsan havasız kalıyor."

"İçinde bulaşıcı hastalık olan bir odaya bu kadar gelip giden olmaz."

Belsenza, inandırıcı bir yüz ifadesiyle beni tanıklık etmeye çağırdı:

"Tamamen saçma Bay Gözlemci. Orsenna'da herkesin zincire vurulacak deliler olduğu kesin. Olumlu anlamda..."

Sabırsızlandığımı görerek "Tamam, tamam, konuya geliyorum!" diye sürdürdü, "O iş, bundan yaklaşık bir yıl önce başladı... Yani, ben o zaman bir şeyler fark etmeye başladım. Burada Farghestan'dan artık kimse söz etmez olmuştu. Sizi temin ederim. O ülke sanki hiç var olmamıştı. Yok olmuş, haritadan silinmişti... İnsanların başka kaygıları vardı. Yaşam burada zor, herkes kıt kanaat geçiniyor, dış görünüş insanı yanıltıyor..."

Yoksunluk belirten bir el hareketiyle salonları göstererek "Size kenti gezdireceğim" diye ekledi, "Her yer Aldobrandiler'in sarayı kadar göz kamaştırıcı değil."

"Biliyorum. Bu akşam ayışığı vardı."

"Ya? Gördünüz, demek! Gece olmasına karşın, biliyorsunuz, özellikle pitoresk olan ortaya çıkıyor... Sarayda oturanlar gece gezintileri yapmayı yeğliyor."

Bir el hareketiyle beni rahatlatarak "Ama ben bundan kaçıyorum" diye ekledi, "Artık oradan söz ediliyor, insanlar bilgi edinmeye çalışıyor."

"Oradan mı?"

"Sizin buralı olmadığınızı unutuyorum. İnsan kötü alışkanlıkları giderek benimsiyor, dikkatli davranmıyor. Çok ender olarak 'Farghestan' deniyor burada, o sözcük neredeyse hiç kullanılmıyor. 'Orası' diye anılıyor."

"İlginç. Oysa uzaktan bakıldığında, insan bu kadar teklifsiz olabileceklerini düşünmüyor."

"Uzaktan hiç kimse hiçbir şey düşünemez. En azından ben buna inanmak istiyorum. Öylesi daha inandırıcı olur. Sanki..."

"Tam olarak ne söyleniyor peki?"

Bu kez gerçekten öfkelenmiştim. Belsenza kalakaldı. Kaşları da zor bir soru karşısında kalmış gibi birbirine yaklaştı.

"Aslında, siz güç bir sorunu ilk kez ortaya çıkartıyorsunuz Bay Gözlemci. Ben sorunları kâğıda dökmeyi de severim. Ne var ki rapor yazmaya davrandığımda kalem elimden düşüyor. Tam yakalayacak *gibi oluyorsunuz*, söylentiler hemen başka bir biçim alıyor. Size yakalanmaktan, doğrulanmaktan özellikle korkuyorlar sanki. İnsanlar, sizin özellikle onların koşmalarına, istim üzerinde olmalarına engel olacağınızdan korkuyormuş gibi. Söylentilerin arkasının kesileceğinden korkuyorlarmış gibi..."

Belsenza yüzünü abartılı ve gülünç biçimde ekşitti.

"... Söylenenler çok az şeye, hatta sıfıra indirgenebilir. İndirgenmek isteniyorsa şayet. Hatta sıfırın altına bile düşürülebilir. Aşağı yukarı şuna: Farghestan'da büyük değişiklikler olacakmış. Biri ya da bir örgüt iktidarı ele geçirecekmiş. O biri...o örgüt...o değişiklik de Orsenna'nın hiç de hayrına olmayacakmış. Bu konudaki söz birliği çok yaygın ve etkilidir."

"Söylenti işte! Aldırmayın siz. Saçmalığın daniskası."

Belsenza, gözlerini meydan okurcasına bana dikti.

"İçimden bu söylediğinize inanmak geliyor. Ama bunu kanıtlamanın –ki yalnızca dile getirmekten daha iyi olurdu– o söylentileri durdurmaya hiçbir katkısı olamayacağını da size garanti edebilirim."

"Öyle de olsa, resmi bir yalanlama yayınlayabilirdiniz."

"Bunu düşündüm... Hayır, inanın, artık çok geç. Burada küllerin altında için için yanan bir ateş var. Her şey yanıcı hale gelebilir. Yapılacak bir yalanlama, söylentileri besleyip alevlendirebilirdi. Bu, elverişli bir ısıya erişme sorunu."

"Söylentileri yayanlar kimler?"

"Artık herkes." Sesini alçalttı: "Önceleri özellikle yabancılardı..."

"Yine unutuyorum" diye sürdürdü hemen, "burada 'yabancı' dediğimiz kişiler Orsenna halkıdır. İnsan 'bunları kim yayıyor' sorusunu sorduğunda, karşılıklı anlaşmış olmak gerekir. Anlatabildim mi? Aslında konudan açıkça hiç *söz edilmiyor.* Neredeyse hiç edilmiyor. Konuya daha çok anıştırmalarla, yok saymalarla değiniliyor. Elle tutulur hiçbir şey yok ortada. Her şey sarılıp sarmalanmış, dolaylı hale getirilmiş biçimde kalıyor. Her şey o söylentilere *gönderme yapıyor* ama hiçbir şey onları ortaya çıkarmıyor. Sözler, gün boyunca söylenen sözler, inatla bir kılıf (herhangi bir şeyin kılıfını) oluşturuyormuş ama aslında o kılıfın içi boşmuş gibi. Ne demek istediğimi doğru anlatamıyorum... Bir imgeye daha başvuracağım. Yüzük oyununu bilirsiniz. Herkes daire oluşturur, eller ip üzerinde yumulmuş olarak durur, gözler hiçbir şey görmez ama eller suç ortağıdır; yüzük hızla yol alır, ipin üzerinde kayar, geçtiği yerden tekrar tekrar geçer, durmamacasına döner durur. Asla önceki yerinde değildir. Herkesin eli boştur ama her el onu içine almak, içine almış olmak için sıcak bir boşluk oluşturur. Maremma'nın gün boyunca oynadığı oyun işte bu. Ben de oyun olduğundan tam olarak emin değilim."

Düşünceli bir tavırla "Hayır, yalanlamanın hiçbir yararı olmazdı..." diye bitirdi, "İpi koparmak, bunu yapmak için de onu önce bulmak gerekirdi."

"İpi mi?"

"Yüzüğün üzerinde kaydığı ipi."

Belsenza dalgın dalgın gülümsedi. Bir an için sessizliğimi korudum. İçimden gülümsemek gelmiyordu. Bu söylev, olmasını dilediğim kadar tutarsız değildi.

"Anlıyorum... Kimi zaman bu söylediğiniz yapılmadan da o yüzük ele geçirilebilir. Tutukladığınız kimse var mı?"

"Yok. Yalanlama yayınlamadığım gibi tutuklama da yapmadım. Aynı nedenlerle. Üstelik..."

Belsenza, salonlara tedbirli gözlerle baktı.

"... Orsenna'da beni destekleyen olmadığı gibi, bana inanan da yok. Burada insanın başı hemen belaya giriyor."

Sesimin hafifçe titrediğini duyumsadım:

"Ben de sizin gibi senyörlükte görevliyim Belsenza. Dostluklarım da görevimden sonra gelir. Daha açık konuşmanızı istiyorum. Sizin korktuğunuz, gelişmelerin sizi o noktaya götürmesi mi?"

"Olabilir."

"İzlenim mi, yoksa gerçek mi bu?"

Belsenza'nın sesinde bir açık yüreklilik tınlaması oldu.

"İzlenim. Tekrar ediyorum; bütün bunlar izlenimden başka bir şey değil. Konuşmakla belki yanlış yaptım. Belki de kendi kendimi kışkırttım."

"Ben bütün bunlarda çok önemli bir şey görmüyorum. Maremma insanı oyalayan bir kent değil. Bunlar, can sıkıntısına karşı var edilmiş bir ilaç olabilir."

"Umarım öyledir Bay Gözlemci."

Sesi yeniden resmi ve tarafsız bir tona bürünürken içeriyi gözetlemek için gözümü yerleştirdiğim deliğin kapanacağını duyumsuyordum.

"Az önce söylediğiniz bir söz beni şaşırttı. Eğer bir yanlışlık yapmadıysanız, bu sözümona hükümet darbesinin 'orada' gerçekleşmesinden söz ederken, biri... ya da bir şey dediniz."

"Kesinlikle öyle. Yanılgı değildi. İşin o yanında da bir tuhaflık var..."

Belsenza, beklemediği bir engele takılmış gibiydi.

"... Parmağınızı oraya basacaksınız Bay Gözlemci, her türlü yalanlamanın ne kadar etkisiz kalacağını göreceğiniz yere. Söylentiler, her türlü maddesel kanıta karşı daha doğarken bağışıklık kazanıyor sanki. Hükümet darbesi deyişi bütünüyle yanlış. Söylentilere bakılırsa, orada olup bitenler gözle görülemeyecek biçimde gerçekleşti. Görünürde hiçbir şey değişmedi. Hatta görünürde hiçbir şeyin değişmemiş olması yüzünden söylentilerin daha da kafa karıştırıcı bir hal aldığının altını çizmek gerekir.

Olabildiğince net görülebildiği kadarıyla, bir tür gizli gücün (amaçları tam olarak belli olmayan ama kesinlikle çok güçlü olan ve itiraf edilmeyen gizli bir topluluğun diyelim) var olduğunu ve bu gücün ülkeyi boyunduruk altına aldığını, onu kendi oyuncağı haline getirdiğini, hükümetin bütün çarklarına hiçbir belirtinin ele veremeyeceği şekilde el koyduğunu düşünmek gerekiyor."

"Aşırı düşsel! İnsanların burada böyle masallara inandığına beni inandıramazsınız..."

"İnsana pek inanılır gibi gelmiyor gerçekten. Ama en azından bir şeyin altını çizmeme izin verin. Biraz önce ateşten ve hastalıktan söz ettim. Hastalığın belirtileri tuhaf. Bu arada ben Orsenna'da şarlatanlarla ve sözüm ona hekimlerle konuşup soruşturma yapma fırsatını da buldum. Hatta daha kaba saba insanlarla da görüştüm. İnanın ki bunların müşterileri arasında kentin en ileri gelen, en aydın insanlarından bazıları da vardı. Size adlarını verebilirim..."

Adlarını öğrenmeye niyetim yoktu. Belsenza'nın sesinde yeniden, bana hoş gelmeyen imalı bir ton belirmişti.

"Ben bizim çevremizde çok ağır hastalar görmüyorum."

Belsenza çevredeki topluluklara dalgın gözlerle baktı. Aklıma birden Marino geldi.

"Ben de görmüyorum. Ama yine de..."

Gergin bir havayla bana yaklaştı.

"Ben bu kenti iyi tanıyorum, görüyorsunuz Bay Gözlemci. Bu kent bir anlamda her zaman kendisi olarak kalmış. Gözlerimi ovuşturuyorum ama hiçbir şey görmüyorum. Her şey düzen içinde. Ama yine de değişmiş olan bir şeyler var. Bir şeyler..."

Gözleri yeniden hafifçe daldı.

"... Aksayan bir şeyler var."

Belsenza'nın şaşkın hali ve ses tonundaki tedirginlik canımı sıkıyordu. Sagra'ya yaptığım ziyaret birden olanca tazeliğiyle belleğimde canlandı.

"Her neyse sizi ilgilendiren bir şey. Ne var ki ben bu söylentilerin durduk yerde ortaya çıktığına inanmam. Ayrıca beni ilgilendiren de kaynaktır. Doğal olarak Maremma'da birinin bir şekilde Farghestan'la ilişkide olup olmadığını merak etmişsinizdir."

Belsenza'nın yüzü allak bullak olunca birden budalalık yaptığımın farkına vardım.

"İlişkide olmak mı? Buna olanak yok."

Huysuzluğum beni sürükleyip götürüyordu.

"Yasak. Ama bu aynı kapıya çıkmaz. "

Belsenza'nın yüzünde tuhaf bir ifade beliriyordu: Afallamış ve içten yaralanmış, buna karşılık görgü kurallarının sizi onu uyarma konusunda engellediği bir insanın yüz ifadesi. Birden kendimi onun yanında, sezdirilmeyen bir sıkıntıyı yansıtan bir mimiği, anlatılması çok incelik isteyen bir *görgü kuralları eksikliğini* karşısındakine yansıtmaya çalışan bir yabancı gibi hissettim.

"*Bütünüyle* olanaksız bu, yapmayın..."

Belsenza öksürdü, donuk bir gülümseme ile gözlerimin içine baktı.

"... Siz bunu benden daha iyi biliyorsunuz Bay Gözlemci. Yalnızca amirallikteki varlığınız bile bu yönde yapılacak her türlü araştırmayı haksız kılardı."

"Bu durumda, söz konusu sırların hangi amaca yönelik olduğunu pek iyi göremeyeceğim için beni bağışlayın."

Belsenza'nın sesi yeniden alçalarak kibarlaştı. Bana yine *kırıldığını* ama bu kez düzelmemek üzere *kırıldığını* duyumsadım. Konuşmamızın başından sonuna kadar bende, sürekli kuşkucu tavırlarıyla kırmızı bir kumaş parçasının ardında arenada bir görünüp bir kaybolan sinir bozucu, kırıcı bir insan izlenimi bırakmıştı.

"Ah! Yalnızca sohbetti, asla tavır koyma değildi. Bir kez daha söyleyeyim; görev söz konusu değildi. Amiralliğin bu tür saçmalıklardan nefret ettiğini zaten çok iyi biliyordum, artık eminim, o kadar."

Törenin coşkusu artık iyiden iyiye azalıyordu. Belsenza'nın sözlerinden etkilenmiştim. Bu konuşmalar beni uzakta bir el ateş eden avcının, silah sesi kulağınıza gelmeden önce yaptığı anlamsız el kol hareketleri gibi sarsmaktan çok, dalgın kılıyordu. Belirsiz sesler birbirine karışıyor, kulaklarımda denizdeki gelgitin ileri geri sonsuz hareketinin çıkardığı sesi oluşturuyordu. Kendimi o gelgitlere direnen sahil şeridi gibi hissediyordum. Bu kalabalığın ortasında, kendisine parolanın verilmediği, kendisine çevri-

len her yüzün katlanılmaz bir soru işareti oluşturduğu davetsiz bir konuk gibiydim. Belsenza'nın kısılmış bir lamba gibi tedbirli ve boğuk sesi benim gözümde şölenin parıltısını gölgeliyordu. Vanessa'nın yanına gitmenin zamanı gelmişti artık.

Kalabalığın gürültüsünden ve şiddetli ışıktan sonra sarayın üst katı derin bir uykudaymış izlenimi veriyordu. Önümde, döşeme taşlarıyla kaplı, ucu karanlıkta kaybolan sessizliğe gömülmüş bir koridor uzanıyordu; deniz kulağına bakan, gece mavisine bürünmüş yüksek pencerelerden hemen yakındaki sudan yükselen aysı ışık ilmekleri tonozların üzerinde zayıf ışığın mırıltısı gibi salınıyordu. Bir an, açık pencerelerden birine yaslandım. Gece, yanan kandili bile söndürmeyecek kadar dingindi. Önümde, belli belirsiz seçilebilecek bir uzaklıkta, kayalıklarda çatlayan dalgaların ince, beyaz şeridi, deniz kulaklarının oluşturduğu geçidin girişini belirliyordu. Duvarlara vuran ışığın oluşturduğu hafif yansımalar, suyun yüzeyinde yer yer çarpışan ışık çizgileri, gecenin ve gergin karanlığın içinde, derin ve belirsiz bir hareketliliğin üzerinde uyuyan o geçit bana *Redoutable*'da geçirdiğim geceyi anımsatıyor, aklıma tüm ışıkları söndürülmüş bir geminin sefer hazırlıklarını, ardından karanlıkta yol alışını getiriyordu. Saray, uykuya dalmış bu gecenin içinde Maremma'ya gözcülük ediyordu. Marino'nun arabası, insanın gözünü dinlendiren bu boş gecenin içinde daha şimdiden çok uzaktaki küçücük bir yıldız gibi yol alıyordu. Kentte sesler kesilmişti, Belsenza da ateşler içinde yanan yuvasına dönüyordu. Sarayı bana bu karanlık söylentilerin kaynağı olarak gösterirken ne büyük bir ikircillik içinde olduğunu gülümseyerek anımsadım; Vanessa'nın bana amirallikte yaptığı ironik vaadi düşündüm ve dairesinin kapısını sinirli bir hareketle ittim.

Vanessa'nın dairesi sarayın denize bakan kanadını bütünüyle kaplıyordu. Çıplak duvarlı, üç tarafta yer alan açık pencerelerin deniz kulağından gelen su hışırtılarını bütünüyle içeri yansıttığı devasa bir odaydı. Yalnızca bir köşesi zayıf bir ışık altında seçilebiliyordu ama şark halılarının görkemi ve mermer kaplamaların zenginliğine karşın, kendime yakın bulduğum köhnelik izleniminden içeri girer girmez etkilendim. Unutulup gitmiş bir yaşam tarzına göre düzenlenmiş bu odaya geri dönmüş yaşantı

büzülmüş, bedenine çok bol gelen bir giysinin içinde yüzüyormuş izlenimi veriyordu. Odanın ortası suyu çekilmiş göl yatağıydı sanki; çok ender rastlanan hüzünlü eşyalar, çalkalanmalar yüzünden dev bir gemi ambarının köşelerine korkuyla yığılıp büzülmüş yükleri andırıyordu.

"Marino bu akşam erkenden gitti. Amirallikte işi mi vardı?" dedi Vanessa. Boş odayı katetmekte gösterdiğim duraksamaya gülerek "Gel, otur. Korkma!" diye ekledi.

Ürkek ürkek karşısına oturdum. Alçak bir divanın üzerine uzanmıştı. Perdelenmiş ışık onu neredeyse bütünüyle gölgede bırakıyordu. Duvarlardaki beklenmedik ses yankılanmaları aklımı karıştırıyor, bu aşk lambasının, bu ılık ve derin yastıkların geçici senli benliliğine gölge düşürüyordu. Odanın arkamda kalan boş alanı beni geriyor, boş bir tiyatro salonu gibi omuzlarıma çöküyordu.

"Hayır, kesinlikle bir işi yoktu. Komutanın gidiş gelişleri seni gerçekten çok ilgilendiriyor."

Vanessa sinirli ve sıkıntılı görünüyordu.

"Ona söz etmedin, değil mi? Yani Sagra'ya yaptığın ziyaretten, demek istiyorum."

"Elbette ki hayır. Deli misin! Hatta bu soylu davranışımdan dolayı ödüllendirilmeyi bekliyorum. Her neyse, biraz önce amirallikte aşırı ağzı sıkı davrandın. Alınabilirdim."

Vanessa ciddiyetini koruyordu.

"Marino'nun o teknenin varlığını keşfetmesi çok canımı sıkardı."

"O kadar büyük bir sır mı?"

Vanessa, somurtkan ve sıkıntılı bir halde omuz silkti.

"Çocukluk işte. Ne var ki Marino buna o gözle bakmazdı."

"Böyle davranmakta belki de haklı nedenleri vardır. Bana da o tekneyi Sagra'nın çok açıklarında seyrederken gördüm gibi geliyor. Yasal olmayan koşullarda; en azından bunu söylemek gerekiyor."

Vanessa bana, meraktan çok kaygıyla göz attı.

"Ne düşündün peki?"

"Marino'yu uyardım. Ertesi akşam devriyeye çıktık. Şunu da söyleyeyim ki hiçbir şeye rastlamamış olmamız senin için bir şans."

Vanessa gözlerini yere indirdi.

"Denizde gezintiye çıkmak yasak değil ki... O mevzuatlar da saçmalığın daniskası. Maremma rağbet gören bir plaj haline gelmekte, amirallik de buna biraz göz yumabilir. Marino'nun bunu anlamasının zamanı geldi artık."

"İkna etmeyi deneyebilirdin."

Vanessa bir an duraksadı. Kullanacağı sözcükleri dikkatle seçiyordu.

"Komutan saygı duyduğum bir insandır. Fakat pek zeki değil."

"Bu tür zevkleri hoş görebilecek kadar akıllı olduğu kesin. Sonuçta denizci. Belki doğrudan ama özellikle içtenlikli bir girişim..."

Vanessa kirpiklerini hafifçe kırpıştırarak bana ciddi bir tavırla baktı.

"Senin bu melodram kokan imalı sözlerinden pek hoşlanmıyorum Aldo. Maremma'yı kaçakçı barınağı gibi görüyorsun galiba?"

"Hayır."

Bu kez de ben onun gözlerinin içine baktım.

"... Ama bilmek istiyorsan, söyleyeyim: Maremma bana göre sürpriz dolu bir eğlence mekânı. Marino'nun da benim gibi, senin buraya tam olarak ne yapmaya geldiğini merak ettiğini düşünüyorum."

Kısa bir sessizlik oldu. Birden, sorduğum soruya yüklediğim ağırlığı, sıkıntılı bir rahatlama izlenimi içinde duyumsadım. Vanessa önceden tasarlanmış alaycılığını bir yana bıraktı ve başını açık pencereden yana çevirerek yüzünü benden sakladı.

"Buraya ne yapmaya mı geldim? Hiç Aldo, emin ol. Orsenna'ya artık dayanamıyordum. Bu harabe bizim mülkümüzdü, geldim. Burada da düşündüğümden daha uzun süre kaldım, o kadar."

Sesinde sahte bir içtenlik vardı. Ağzından çıkan her sözcük gerçeği tüketiyordu ama düşçünün anlatısında olduğu gibi, tükettiği kendi gerçeğiydi.

"Bu kum deryasını çok mu sevimli buluyorsun?"

"Ben o kumları hiç görmüyorum. Buradan hiçbir yere adım atmıyorum."

Vanessa bana döndü. Kişiliksiz ve tınısız sesi bu alacakaranlığın tutkulu mırıltısını andırıyordu.

"... Bekliyorum."

"Gizemli konuşuyorsun Vanessa. Aklından geçeni bana söylemek istemiyor musun yoksa?"

İçimi tuhaf bir heyecan duygusu kaplamıştı. Konuşma biçimime elimde olmadan, insanın sesinin bir hastanın başucundayken aldığı o yumuşak ilgi nüansının katıldığını fark ediyordum. Vanessa'nın sesi de bana hoş bir güven duygusu içinde yaslandı:

"İnsanın kendini başkasına anlatması kolay değil Aldo. Bir şey olması gerekiyor, bundan eminim. Her şey böyle sürüp gidemez. Orsenna'ya döndüm. Biliyorsun, uzun süreden beri burada değildim. İnsanları, sokakları, evleri gördüm ve bir şok yaşadım. Tanıdığın birini birkaç yıl sonra gördüğünde, yüzüne ölümün gölgesinin indiğini apaçık fark edersin ya, işte onun gibi bir şey. Çevremdeki insanlar gülüyor, hiçbir şey yokmuş gibi bir yerlere gidip geliyorlar. Ne var ki insan görüyor, biliyor. Tek başına. Korkuyor."

"Kimi zaman insan boyun eğiyor."

Vanessa gözleriyle meydan okudu bana:

"Ben değişmedim. Orsenna'dan nefret ettiğimi biliyorsun. İyiliği, bilgeliği, rahatlığı, uykusu... Ama bunu ben de yaşıyorum. Korkuyorum."

Dalgın dalgın devam etti:

"... Benimkiler çok uzun süreden beri burada. Bu kent onların etine pençelerini ve dişlerini geçirdi. Ben ilk kez işin nereye varacağını gördüm, başım döndü. Elmayı kemirip bitiren kurdu düşündüm. Elmanın hep elma olarak kalmayacağını anladım."

"Maremma'ya da bunu düşünmek için geldin... O kadar mı?"

"Ne demek istediğini anlamıyorum."

"İnsan Maremma'da yalnızca düşünmüyor anlaşılan. Konuşuyor da. Hatta, öyle anlaşılıyor ki insanlar burada çok konuşuyor."

Vanessa, alaycı bir bakışla "Belsenza seninle görüşmek istiyordu, fark ettim. Görüyorum ki mesleğine dair yükümlülüklerini bir yana bırakmıyorsun..." dedi.

"Burada bu tür dedikoduların yapılması Belsenza'yı çok şaşırtıyor. Gerçekten yapılıyorsa, adam haklı. Senin de kısa kesmen gerekirdi."

Vanessa'nın suratı asıldı.

"Bu dedikoduları kısa kesmek benim elimde değil. Ayrıca öyle yapmak da istemiyorum."

"Kolla kendini Vanessa. Belsenza'nın kuşkuları var. Gün gelecek, senyörlük bu çocukça davranışlarla ilgilenecek. Kuşkucudur, bilirsin. Aldobrandi sarayı han değil, başka bir yerde söylenti sayılabilecek bir şeyi burada daha fazla ciddiye alırlar."

"Anlamıyorsun Aldo. Bu işte herkes suç ortağı. En başta o söylentileri kınayan ama bir yandan da sana laf yetiştirmek için can atan Belsenza var."

"İyi de Vanessa, bu olayın arkasında ne var?"

"Hiç bilmiyorum. Öğrenmek için de kafa yormuyorum. Beni ilgilendiren, arkasında ne olduğu değil, önünde ne olduğu."

"Önünde mi? Ya ben senyörlüğü iyi tanımıyorum ya da bu konuda bazı çenesi düşüklerin olası yağmacılığı söz konusu."

Vanessa yarı kapalı gözlerini başka yöne çevirdi.

"Hayır. Beni anlayacaksın. Maremma'nın kumları yazın çok sıcaktır. Bazı günler hava o kadar durgun, o kadar ağır olur ki soluk almak bile zorlaşır. İnsan boğulur. Öyle günlerde, öğle sonrasının durgunluğunda kumulların üzerinde birdenbire küçük, küçücük hortumların oluştuğu görülür. Tozlar demetler halinde yükselir, ansızın bir ot demeti bilinmeyen bir nedenle havada uçuşur. On metre mesafede insan hiçbir şey duyumsamaz. Tek bir soluk bile duyulmaz. Hapşırık gibi sırasız, beklenmedik bir şeydir. Ardından fırtına patlar. Bu kaba fırtına insanı güldürebilir ama onu en iyi duyumsayan burgaçtır. Burgaç durumu fark eder, çünkü o dönmektedir, hava yoğunluğunun belli belirsiz azaldığını ve hava boşluğu oluştuğunu, bunun kendisini bilinmeyen bir şeylere doğru çektiğini bilir."

"Öncelikle boş kafalara ve kof beyinlere doğru."

Vanessa'nın yüzünde alaycı bir gülüş belirdi.

"Dur biraz, masalımı daha bitirmedim. Çakıl taşları düşünebilse, tozun o rüzgârsız havada dans etmesini gülünç bulabilir."

Gülümsemeye başladım. Biraz incinmiş, zoraki bir gülüştü bu.

"Oluşturduğun imgeyi çekici buluyorum. Benzeri imgeleri Komutan'a da sunuyor musun?"

"Marino, bu işe senden daha ciddi yaklaşıyor."

"Ona da anlatıyor musun?"

"Düşündüğün gibi değil Aldo... Konuyu kendisi açıyor. Ben ona burada anlatılanları aktarıyorum, o kadar. Anlatılanları dinlemekten bıkmıyor. Öyle ki beni saatlerce dinleyebilir."

"Oysa onun tarzına pek uymuyor."

"Bana geliyor ama. Sen de yine geleceksin Aldo."

Vanessa kemerinin tokasıyla dalgın dalgın oynamaya başladı.

"Elbette Vanessa. Bu işi aydınlatmam gerekecek sanıyorum."

Gülümseyerek cansız gibi duran elini usulca avcumun içine aldım.

"Marino'nun buraya bilgi almak için geldiğini sanmıyorum. Seninle bu konuyu konuşabilirim. Uyuşturucusunu arıyor burada. Ona gerek duyuyor. İnsanlar buraya ta Orsenna'dan geliyor, sen de gördün."

"Hangi uyuşturucudan söz ediyorsun sen?"

"Aynı uyuşturucudan Aldo; içinde bir sürü haritanın bulunduğu o korunakta senin de arayacağın uyuşturucudan. Komutan, Maremma'ya ne için geldiğini bilmiyor. Ben bunu ona açıklayabilirim. Buraya geliyor, çünkü gereğinden fazla uyumak insana tiksinti verir, çünkü insan çok derin uykuda yatağının içinde daha sert ve daha düz bir yer bulmak için döner durur ve yaşamını sürdürebilmesi için Orsenna'daki mürettebatının yaşamları boyunca patates çapalamaya adanmamış olduğunu belli belirsiz de olsa duyumsamaya gerek duymaktadır."

Vanessa'nın sesi kesildi, sessizlik oldu. Yüreğimde tuhaf bir sıkışma duyumsadım. Amiralliğin surları, o surların boşluğa yönelen atılımı gözümün önünde yeniden canlanıyordu. Gereğinden fazla gölgeye ışık tutan bu sesin artık kesilmesini istiyordum. Birdenbire kendimden korkmaya başlamıştım.

Pencerelerden içeri zayıf ve uzun bir mırıltı giriyor, o anda hüküm süren sessizliğin boşluğunu doldurarak bizi çevreleyen odayı sessizce yaşatıyordu. Arkamda oyulmakta olduğunu duyumsadığım mekân beni bunaltıyordu; sinirli bir davranışla

yerimden kalkıp açık duran yüksek pencerelerden birine doğru yürümeye başladım. Ay yükselmişti. Deniz kulağından kubbe şeklinde buhar yükseliyordu. Denizin çizgi halinde göründüğü yerin üzerinde Maremma'daki binaların birbirine bitişik beyazımsı ön yüzleri gölgeden belli belirsiz ayırt ediliyordu. Salonlarda çalan müzik kesilmişti. Taş yüzeyleri daha uzaktan gelen uğultu felç ediyordu. Kum tepecikleri ufku kara bir kum seti halinde kapatırken denizin kabarmasıyla şişmiş rulo dalgalar, fosforlu kar taneciklerini andıran sayısız köpük kümeleri halinde açık boğazdan içerilere girerek gecenin ortasında kısa aralıklarla gösterişli biçimde çökercesine patlıyordu. Kumlardan görkemli bir gıcırtı yükseliyor ve kör edici beyazlıkta bir örtü, düşsel bir merdiven basamağının kenarından taşan halı püskülü gibi ayaklarımın ta ucuna kadar gelip oradaki ölü sularda kırışıklığını üzerinden atıyordu.

Omzumda hafif bir dokunuş duyumsadım. Daha başımı çevirmeden, Vanessa'nın elini oraya koyduğunu anladım. Hiç kımıldamadım. Bedenime yaslanan kol ateşten titriyordu; Vanessa'nın korktuğunu anladım.

"Gel" dedi birden kaygılı bir sesle, "gece soğuk."

Karanlık odaya doğru döndüm. Karşımdaki duvar, deniz kulağından yansıyan hafif aydınlığın içinde kıpırdıyordu, belirsiz bir uzaklıktan kopan bir siluetti sanki; odaya girerken sırtımı döndüğüm ve şimdi fark ettiğim bir portre, belirsiz uzaklıklardan kopup gelmiş, dalgınlığımdan yararlanıp bu aysı yüzey üzerinde birden belirmiş bir gölge gibi, rahatsız eden beklenmedik bir yakınlık duygusuyla ve neredeyse patavatsız varlığıyla birden müthiş dikkatimi çekti. Tablo başlangıçta çok karanlıkta olduğu ve göze çok çapraz gelen bir açıda bulanık bir gölge olarak kaldığı halde, omuzlarımdan süzülen güçlü bir *daha önce hiç görmemiş olma* duygusu, perde ardına gizlenmiş casusu ortaya çıkarırcasına hoyrat bir el hareketiyle ışıkları açmaya itti beni. Birden, odadan içeri girdiğimden beri, Vanessa ile konuştuğum süre içinde üzerime çökmüş olan huzursuzluğun nedenini anladım. Aramızda bir üçüncü kişi vardı. Çıplak duvarda beliren, faltaşı gibi açılmış iki göz, bir pencere aralığından uzak bir denizi ya da karlı tepeleri elinde olmaksızın

mıknatıslıyor, odanın perspektifini ters yüz ediyor, palamarını çözüp hareket etmiş gemisinin bordasındaki komutan gibi sorumluluğu üstleniyordu.

Bu ünlü yapıtı biliyordum: Longhone'un, derin bunalım ifadesine küçük bir sevinç ışığı kattığı ileri sürülen portrelerinden biriydi. Onun yüce tarzını oluşturduğu ileri sürülen bu fırça darbesi çoğunlukla yaşamının sonlarına doğru ortaya koyduğu yapıtlarda kendini gösteriyor, kimilerine göre başyapıtı olan, seksen yaşında yaptığı Orsoleo yargıcının portresinde, bakıştaki çok hafif şehlalık ve gülümsemedeki belli belirsiz şaşkınlık ile ifadesini buluyordu. Orsenna'daki Konsey Galerisi'nde bulunan eski bir röprodüksiyonunun önünde, büyülenmiş gibi, çok eskiden beri süregelen bir kural beni o portrenin önünde, Orsenna'nın, anısını uzun süre etine kazınmış olarak sakladığı bir hainin anısına karşı lanetleme göstergesi olarak örtünmeye zorluyormuş gibi, elimde olmadan kaç kez durmuştum. Kendi kuvvetlerine karşı Rhages Farghestanlılarının kalelerini savunan Orsenna döneği Piero Aldobrandi'nin portresiydi, tabloda da saldırının en şiddetli anı resmedilmişti. Ama bu kez gözlerimin önünde, yüzülen derinin altından çıkan kaslar gibi parlayan, kılıfından utanç verici biçimde çıkarılmış, yepyeni duran özgün tablo vardı. Yapıt, kopyasına hoş bir nü'nün aşırı duygulu birine benzediği ölçüde benziyordu.

Tablonun arka planını, Tengri'nin yumuşak çizgilerle denize kadar inen son ormanlık yamaçları oluşturuyordu. Yüksekten ve arkadan bakılarak çok derinlemesine çizilmiş olan naif görünüm, dağın tepesini göstermiyor; bununla birlikte alçak ve kabarık yamaçların içbükey çizgileri, dev bir hayvan ayağının ezici ağırlığının çerçevenin kenarından başlayıp bu ağırlığın aşağıya, denize kadar uzandığını duyumsatması gibi, kütlenin yakınlığını ve devasa canlılığını düşünmemizi sağlıyordu. Suyun kenarında, ikindi vaktinin ışıl ışıl güneşi kentin daire oluşturacak şekilde sıralanmış evlerini ve surlarını, ısısıyla denizin üzerinde yükselmiş serap gibi parlatıyordu. Rhages, öğle uykusunun aşk kokan uyuşukluğu içinde, esniyormuş gibi görünen sekilerinin gidiş gelişleriyle, sokaklarında uyurgezer gibi sağa sola koşuşan minicik insanlarıyla şaşkınlık içinde olduğu izlenimini veri-

yordu. Zengin kıvrımlı bir alev kürkü kenti şerit halinde kuşatıyordu. Bu katliam tablosunun insanda uyandırdığı karmaşık izlenim, Longhone'un, bir vahşeti resmettiği halde, tablosuna kazandırmayı başardığı olağanüstü doğal, hatta insana dinginlik veren nitelikten kaynaklanıyordu. Rhages acı vermeksizin, felaket duygusu yaratmaksızın, açan çiçek gibi yanıyordu. Sıradan bir yangın söz konusuydu sanki; dalga dalga dingin bir yayılma, daha azgın bir bitki örtüsünün kenti umursamaz bir açgözlülükle kemirmesi, *alev alev yanan bir çalılığın* onu bir taç gibi kuşatması, bir gülün kapalı özünün çevresinde vızıldayarak dönen böceklerin oluşturduğu kıvrımlı bezek olarak nitelendirilebilirdi. Orsenna donanması kentin açıklarında yarım daire biçiminde dizilmişti; ağır sorguçları andıran dingin duman kümelerinin denizden duvar gibi yükselmesine karşın insan, elinde olmadan, topların yürek burkan gümbürtüsünden çok, görülmesi gerekli gözalıcı bir felaketi, kavuran lavlarını yeniden denize döken Tengri'yi düşünüyordu.

Bu durumda, savaş manzaralarında araya konan mesafenin bize hayasız bir doğallıkla iletebileceği her şey, tuvalden gergin bir yumruk gibi fışkırırcasına öne çıkan yüzdeki unutulmaz gülümsemeyi yüceltmek üzere bize yansıyor, tablonun ön planını çatlatıyormuş izlenimi uyandırıyordu. Savaş başlığı takmamış olan Piero Aldobrandi, siyah zırhı, asası ve kırmızı komutanlık şeridiyle kendisini bu vahşet sahnesine sonsuza kadar bağlayan tablonun içinde yer alıyordu. Ne var ki siluet, vahşet sahnesine sırtını dönmüştü ve bu davranış, manzaranın yoğunluğunun azalmasına yol açıyor, gizli bir düşünceyle gerilmiş yüzü, doğallık dışı bir *kopuşun* simgesini oluşturuyordu. Yarı kapalı, tuhaf bir içe bakışın ifadesini taşıyan gözleri, yoğun bir esrimenin içinde yüzüyordu; denizin ötelerinden gelen yel saç lülelerini dalgalandırıyor, yüzünü yabanıl bir saflıkla gençleştiriyordu. Koyu yansımalar yapan parlak çelik kolunun ucundaki elini dalgın bir hareketle yüzünün hizasına kaldırmıştı. Kulaklarını top seslerine kapamış durumda, dikenli savaş eldiveninin içinden zarif eklemli bir böceğin sert kabuğu gibi çıkan acımasız parmakları, kanayan oylumlu bir çiçeği, Orsenna'nın simgesi olan kırmızı gülü, hoş kokuların en yücesinin bir katresini inip kalkan burun

deliklerine çekmek istiyormuşçasına, sapkın ve yarı sevdalı bir incelikle eziyordu.

Odanın ayağı yerden kesilmişti. Zırhın keskin yakalığından parıltılı kesik bir baş gibi, yeni doğmuş ejder gibi fışkırırcasına dışarı çıkmış o yüzden gözlerimi ayıramıyordum. Saçtığı ışık, adı olmayan bir öte yer üzerinde, uzak bir yaşamın üzerinde yükseliyor, benim üzerimde karanlık, vaat dolu bir tan vakti etkisi uyandırıyordu.

"Piero Aldobrandi..." dedi Vanessa, yüksek sesle kendine söyler gibi. "Onun burada, Maremma'da olduğunu bilmiyor muydun?"

Ses tonunu değiştirip konuşmasını sürdürdü:

"Beğeniyorsun, değil mi? Harika bir tablo. İnsan burada kendini onun bakışları altında yaşıyormuş gibi duyumsuyor."

Ateş Yükselmesi

Yaşamımızdaki bazı sabahlar ayrıcalıklıdır. Böyle sabahlarda bize bir *uyarı* gelir; uyanır uyanmaz, uzayıp giden bomboş bir aylaklığın içinde daha pes bir nota çınlar kulağımızda; iç sıkkınlığı içinde, uzun bir yolculuğa çıkmadan önce odamızda aşina olduğumuz eşyaları tek tek elden geçirip oyalanırken yakalanmışızdır sanki. Sabahın o aydınlık boşluğunda uzaklardan gelen uyarıya benzeyen bir şey, düşlerdekilerden daha dolu işaretlerle yüklü olarak bize kadar kayıp gelir; belki de sokağın döşeme taşları üzerinde yalnız yürüyen birinin ayak sesi ya da kuş uykusundan önce sessizce gelen kuşun ilk ötüşüdür. Ne var ki o ayak sesi ruhumuzda boş bir katedralin içindeki ses titreşimlerini uyandırır, o ötüş üzerimizden engin yüzeyleri aşıyormuş gibi geçer ve kulağımız sessizliğin içinde, içimizdeki bir boşluk benzeri, denizin yankısından başka yankısı yokmuş gibi gerilir. Ruhumuz, iç mırıltılarından ve onu istila eden bir sürü gürültü patırtıdan arınmış, kulağımızda çınlayan o nota ruhumuzun gerçek gücünü bütünüyle harekete geçirip neşesine kavuşmuştur. Böylelikle, bize armağan edilmiş yaşamın içtenliği ölçüsünde gücümüze ve neşemize yeniden kavuşuruz; ne var ki o notanın tınısı kimi zaman pestir ve bizi, bir gezginin mağarayı çınlatan ayak sesleri gibi şaşkınlığa düşürür. Çünkü uyku esnasında içimizde bir gedik açılmış, düşlerimizin zorlamasıyla yeni bir duvar yıkılmıştır ve bundan böyle, kapısı ansızın bir mağaraya açılan, aşina olduğumuz bir odada yaşıyormuş gibi günlerce yaşamamız gerekecektir.

Ertesi gün Maremma'da nedensiz alarma geçmiş olarak uyandım. Deniz kulağının üzerinde, kentin tamamı uyanma saatini, saraya duyduğu saygı nedeniyle onun gecikecek uyanma saatine göre ayarlamış gibi, henüz her şey uyumaktaydı. Güneş, boş kanalları ve ölü kumulları, yoksul mahallelerin pencerelerine asılan çamaşırları, tuzlanın tuzları beyazlattığı çorak bir manzara oluşturur gibi kavuruyordu. Bir balıkçı teknesi boş kanalların üzerinde boğaza doğru sessizce kayıp gidiyordu. Vanessa'nın salonundan, araya giren mesafenin boğduğu gürültülü sesler yükseliyor, seçilebilen ama anlaşılmaz bu homurtular benim gece düşlerime karışarak Belsenza'nın dünkü konuşmaları arasında varlığını sezdiğim o uzak fırtına homurtusuyla birleşiyordu. Maremma *konuşmaya başlamıştı* bile; uyuyan kentte, bu boğulmuş seslerle birlikte, bileğimde o anda hafif nabız atışını duyumsadığım ateş de uyanıyordu.

İzin isteyip gidecektim. Vanessa'nın sarayına bir sürü insan dolmuştu bile. Ancak itilip açılan kapı, önüme bir sessizlik dalgası olarak dikildi. Huzurum kaçmıştı. Uykusuz geçen gece ve çiğ ışık yüzleri bozuyordu. Kıyafetlerin ve gülümsemelerin inceliğine karşın bu uygunsuz saatte dolan salon, can pazarlarını ve hesapta olmayan bir belirsizlik karşısında açık havada, rüzgârın altında toplaşma zorunluluğunu, sabahın erken saatinde bir sığınmacı grubunun gelişini anımsatıyordu insana. Ayrılacağım sırada Vanessa aceleci bir hareketle beni bir kenara çekti:

"Yarın Orsenna'ya hareket ediyorum... Ay sonunda döneceğim. Döner dönmez seni bekliyorum Aldo. Ama bu kez buraya sabah erkenden geleceksin. Gün doğarken..."

Konuşmasını daha alçak sesle sürdürdü:

"Seninle oldukça uzağa gideceğiz."

"Araştırma gezisi mi yapacağız?"

"Hem evet, hem hayır. Her halükârda ben bir sürpriz bekliyorum. Döner dönmez sana haber ulaştıracağım."

Biraz ateşli olan sesi *beni ayrı tutuyormuş* havası uyandırıyordu, biraz sıkıntılı bir halde aklıma hemen Marino geldi.

"Komutana haber vermem gerekiyor mu?"

Vanessa bozulur gibi oldu:

"Yalnız geleceksin. Maremma'da işin olacak, o kadar."

Yolda meydana gelen bir kaza arabayı geciktirdi. Öğle uykusu sırasında vardığım amirallik, kapalı kapı ve pencereleriyle, yaz sonu parıltısı içinde terk edilmiş gibiydi. Hangardan aralıklarla gelen çekiç sesleri, sıcaklığın taşlar üzerindeki titreşimlerini daha da arttırıyordu. Kavurucu deniz kulağına bakan odam girilebilir gibi değildi, ben de Marino'nun odasının yanında yer alan, ara sıra çalıştığım serin odaya sığındım. Bana gelen posta oraya bırakılmıştı; bazı resmi evrakları heyecan duymaksızın düzenlemeye koyuldum. Kalemimin gıcırtısı ölüm sessizliği içinde sineklerin vızıltısıyla boğuşuyordu. Birden uyku bastırdı, kendimi bir kamp yatağına atıp derin bir uykuya daldım.

Uyandığımda başımda bir ağırlık vardı. Güneş ışınları kırmızı cam karonun üzerinde birazcık yol almıştı. Yan odada birileri konuşuyordu. Eşit ve tekdüze seslerin gürültüsü *kesilmeden* sürüyor, görülen bir düşün böldüğü sabah uykusu gibi, beni yeniden ilk uyanma anına geri götürüyordu. Öyle ki uykuya yeniden dalacağıma aklım kesmediği halde orada öylece büzülüp kaldım. Bununla birlikte sesler ağır ve kesintisiz, bir köylü tartışmasına özgü ağırlığın ve yavaşlığın tekdüzeliğiyle kapının altından süzülüp gelmeyi sürdürüyordu. Marino'nun, tiyatro oyunlarındaki gibi akış hızını yavaşlatmayı bildiği sesini şimdi belirginlikle ayırt edebiliyor, yalnızca onun ustalıkla alçaltıp yükselttiği ses tonundan, konusunu şöyle böyle çıkarabildiğim dolambaçlı tartışmayı keyifle izlemeye çalışıyordum. Yanılmama olanak yoktu: Marino'nun 'çiftlik kira sözleşmeleri'nde kullandığı, Fabrizio'nun da çok iyi taklit ettiği ses tonuydu bu. Çok geçmeden, komutanın döşeme üzerindeki ağır adımlarının sesi duyuldu ve kapı açıldı:

"Ha, demek sonunda uyandın Aldo? Anladığım kadarıyla gece fazla uzun sürmemiş..."

Marino'nun göz kırpışında tam anlamıyla muziplik sezilmiyordu. Kafası meşgulmüş gibi görünüyordu.

"...Gel de bana yardım et. Başımız dertte."

Komutanın odasında, bizim tarım ekiplerinden birini yöneten şeflerden biri olan Beppo, kasketinin kenarlarındaki şeritleri sıkıntıyla çekiştiriyordu.

"Beppo bana ne söyledi, biliyor musun?" diye sordu Mari-

no, inanmamış bir ses tonuyla, "Ortello yurtluğu, adamlarımızın anlaşmasını yenilemeyi kabul etmiyormuş."

Uykulu gözlerimi yeniden Beppo'ya diktim. Gerçekten de tuhaf bir haberdi, aynı zamanda büyük bir düş kırıklığıydı da. Ortello yurtluğu, Sirte'nin en geniş arazilerinden birine sahipti, amiralliğin de en eski ve hatırlı müşterilerinden biriydi. Yani kısacası, Sirte'de büyük sürek avları ve konukseverliğiyle ünlü o yurtluk, kendisini biraz bu yitik toprakların aile reisi ve koruyucusu olarak gören Marino'nun ilk göz ağrısı ve gururuydu; kendisinin sayesinde büyüyüp gelişmiş olan yurtluğu var gücüyle destekliyordu. Konuyu oraya getirdiğinde, toprakları adeta kendi elleriyle ekip biçtiğini sanırdınız.

"Sorun nedir peki?"

"Kendi ağzıyla söylesin" diye sürdürdü Marino, bir ölçüde öfkeli bir tavırla. "Ben bu işten bir şey anlıyorsam arap olayım!"

Beppo coşkusuz sesini ayarlamak için öksürdü. Bu ziyaretin Marino'da soğuk duş etkisi yaptığını anladım.

"Komutan bana inanmak istemiyor ama onlar, insanların gördüğü işten şikâyetçi olmadıklarını söylememi bana sıkı sıkı tembih ettiler. Koşullar öyle gerektiriyor dediler. Tekrar tekrar söyledikleri şey, buydu."

Marino öfkeyle sözünü kesti:

"Sen kendi davanı savunuyorsun. Koşullarmış! Ne demek oluyor bu yani? Değişen ne, sorarım sana!"

Beppo'nun cesareti kırılmış sesinden, karşısındakini kendine inandırmaya çalışmaktan vazgeçmiş olduğu açıkça görülüyordu.

"Ama komutan... İki yıllık işçi ücretini artık peşin ödeyemeyeceklerini, bu devirde bu kadar uzun süreli bağlantı kuramayacaklarını söylüyorlar."

"Topraklarını satmak mı istiyorlar?"

Beppo kendisine uzatılan ele dört elle sarıldı; Marino'yu memnun edeceğini sezmişti.

"Yok öyle bir şey komutan, kesinlikle yok! Öyle bir toprak... Kısa süre önce yolları yeniden yaptılar, geçen yıl da kumsalların olduğu yere zeytin diktiler..."

"Peki, söyler misin, kol işçisini nereden bulmayı düşünüyorlar?

"Ben onu bilemem komutan!"

Beppo'nun sesi yine zavallı çıktı:

"... Başımızın çaresine bakarız diyorlar."

Marino, adamın gözlerinin içine bakarak "Yine de bu işin içinde bir iş var..." diye homurdandı. "Sen saçmalamışsındır, mesele odur!"

"Size yemin ederim komutan..." diye kekeledi Beppo. Neredeyse ağlayacaktı.

Beppo, birden kafamı karıştırmaya başladı. Onu kaygılandıran, sıkan bir şeyin ses tonuna yansıması o anda bana Belsenza'yı anımsatmıştı. Marino'nun soğuk öfkesi açıkça elini ayağına dolaştırıyordu, eteğindekileri henüz tam olarak ortaya dökmediğini duyumsadım. Merakımı olabildiğince yansıtan bir sesle sordum:

"Koşullar derken aslında ne demek istedikleri hakkında bir fikrin yok mu?"

Beppo bana cankurtaran simidine yapışır gibi yapıştı.

"Bu konuda tam olarak bir şey söylenemez Bay Gözlemci. Yaşlı insanlar, bilirsiniz işte, hepsi lafı ağzında geveler. Hani, bir şeyler biliyor da söylemek istemiyormuş gibi bir halleri var."

Sonra, bir şey düşünüyormuş gibi kaşlarını çattı:

"... Ortamın güvenli olmadığını söylüyorlar. Dedikleri o."

"Demek güvenli değilmiş?"

"Yenilikler olacağını ve önceden yükümlülük altına girilmemesi gerektiğini söylüyorlar."

"Ne demek oluyor bu?"

Marino'nun sesi hafifçe titriyordu.

"Yenilikler komutan, kötü şeyler. Savaş yani. Şu sırada söyledikleri işte bu."

Beppo'nun sesi ortaya, utanç verici bir hastalığın itirafı gibi düştü. Bir an ağır bir sessizlik oldu. Soğukkanlı olmaya çalışıyordum. Arkamda duran Marino'nun bakışları beni korkutuyordu. Sesi yine de kendine çok hâkim bir tonla yükseldi, o anda ona hayran kaldım.

"Hadi canım sen de! Carlo çok yaşlandı. Sen şimdi git Beppo, ben Ortello'ya gidip bu işi hallederim."

Beppo'nun gidişi beni savunmasız bırakıyordu. Marino, başı öne eğik, elleri arkasında, dalgın bir hava içinde bir aşağı bir yu-

karı gidip geliyordu. Sessizlik o kadar boğucu bir hal alıyordu ki mekanik bir hareketle gidip pencereyi açtım. Akşamüstü saatlerinin o boş sıkıntısı, koku gibi odanın içine doldu. Adımlar durdu, arkamda Marino'nun sesi, ağır yaralı birinin sesi gibi, insana tuhaf gelen yumuşak bir tonla yükseldi.

"Can sıkıcı bir iş bu Aldo."

Olabildiğince aldırmazlık içinde omuz silktim.

"Bu iş bana hiç de ciddi gibi görünmüyor. Carlo, konu üzerinde düşünecektir. Ortello'nun bizim adamlarımızdan vazgeçebileceğini hiç mi hiç düşünmüyorum."

"Öyle mi dersin?"

Karşısındakine birdenbire *bağımlı* davranması onu yaşlanmış gibi gösteriyordu. Tutunacak bir dal bulmuş gibi bana sarılan neredeyse soluk soluğa sesi içimde acıma duygusu uyandırıyordu.

Bıkkın bir sesle "... Beni kaygılandıran da bu zaten..." diye devam etti. Kendi kedine konuşuyordu sanki. "Bizden hayatta vazgeçemezler. Bunu da biliyorlardı."

"Oraya gidip bakmanız gerekiyor. Sizi dillerinden düşürmüyorlar."

Birden, insanın bir hastanın odasından kaçmaya çalışmak istemesi gibi, benden uzak olmasını istedim. Söylediğimi yapmak için benden izin bekliyordu yalnızca.

"Evet, haklısın. Derhal oraya gidiyorum..."

Kararsız bir tavırla durdu.

"Sana söyleyeceklerim vardı Aldo..."

Neredeyse utanmış gibiydi.

"... Her neyse, seni ilgilendiren bir şey bu, nasıl istiyorsan öyle davranırsın. Biraz önce Beppo'nun neler söylediğini duydun. Bu işin seni ilgilendiren bir yanı vardır belki."

"Ben de öyle düşünüyorum."

Marino rahatlamış göründü. Deniz kulağının üzerindeki şosede ilerleyen atını pencereden bir süre izledim: Dümdüz ufuk çizgisinin üzerinde zayıf, siyah bir siluet olarak görünüyordu, deniz kulaklarından bana doğru da bir hava dalgası geliyordu sanki. Şakaklarım olumsuz bir coşkuyla zonklarken odama kadar neredeyse koşarak gittim. Marino'nun yokluğu ile

dönüşü arasında, onarılamaz olanı kâğıda dökmekte sabırsızlanıyordum.

Bir saat sonra, Orsenna hakkında kaleme aldığım raporu yeniden okuyarak zarfa koyup mühürlemeden önce, imzaladığım kâğıdı masamın üzerine koydum, kale surlarının gölgesinin çoktan kararttığı engin fundalığa bakan penceremi aralayarak bir süre, topraktan yükselen serinlik beni kendime getirmiş gibi, alnımı soğumuş cama yapıştırıp öylece kaldım. İçimdeki coşkuya biraz korku ile telaş duygusunun da karıştığını ilk kez duyumsadım.

Rapor kendi içinde kusursuzdu ve soğukkanlılığını bütünüyle korumayı henüz başaramamış bir kafayla yeniden okurken son derece ölçülü ve açık olduğuna kendimi içtenlikle inandırabiliyordum. Belsenza'nın söyledikleri de hiç çaba harcamadan en ince ayrıntılarına kadar aklıma gelmiş, hatta gösterdiği kararsızlıklar ve duraksamalar bile kendiliğinden, benzersiz bir kavrayışla zihnime kaydedilmişti. Yine de kafam hâlâ karışıktı; bu durum belki de bu sıradan sayfaların zararsız içeriğinden çok, onların kaleme alınışında anormal bir kolaylık izlenimine kapılmış olmamdan kaynaklanıyordu. Bu izlenim, uzun bir hastalıktan sonra ayağa kalkmış virtüözün, parmaklarının kendisine itaat etmediğini, aşina olduğu müzik aleti üzerinde kendiliğinden koşturduğunu görmesine benziyordu. Amirallik arabası penceremin altında durdu; postanın yola çıkma zamanıydı, zarfı alelacele mühürledim. Donuk gökyüzü altında, deniz kulaklarının üzerindeki yolda sarsılarak Maremma'ya doğru ilerleyen arabayı uzun süre gözlerimle izledim. Sıcaklık düşmüştü, akşama doğru hava bütünüyle kapadı. Kendimi lohusa gibi hafif ve içi boşalmış hissediyordum.

Marino o akşam çok geç döndü, biz de yemek masasında, önümüzde boşalmış kadehlerimizle uzun süre bekledik. Karanlık çökmüştü. Odadaki sohbet zor ilerliyor, araya, zorlukla dağıtılan sessizlik anları giriyordu. Herkesin gözü ister istemez, o yörenin tanrısına sunulup reddedilmiş adak gibi Marino'nun oturduğu koltuğun önünde dolu kalan kadehe takılıyordu: Onun olmadığı yerde, açık pencerelerden içeri çöl giriyordu. Atının geniş fundalıktaki ayak sesleri bizi canlandırarak odanın içinde bir alevin kıvrımlarının dans etmesine neden oldu. Marino hiç konuşmadan içeri girdi, asker üniformasının düğmelerini par-

maklarıyla mekanik olarak yoklayıp yerine oturdu. Bu davranış önemli bir şeyin olup bittiğine işaretti, pazarlığın kötü gittiğini anladım. Birden ışıkların azaldığı duygusuna kapıldım, şakaklarımda hafif bir basınç hissettim: Başlamakta olan bir şey vardı.

O gün akşam yemeği çok çabuk bitti. Gözlerimi yüzbaşıdan ayıramıyordum. Ağır hareket etmesi, kendini aniden büyük bir bıkkınlığa kaptırdığını gösteriyordu. Zorlukla soluk alıyor, benim bakışlarımı her zamankinden daha fazla arıyordu sanki. O gözler benimle baş başa konuşuyor ve benimkilerle karşılaştığında, ağır bir sis tabakası halinde taşıdıkları yorgunluğu bana yansıtıyordu. O anda Marino'nun duraksadığını, aynı zamanda vaktin çok geç olduğunu hissettim. Fabrizio, Roberto ve Giovanni sırayla susmuş, masanın çevresine ağır ağır tam bir sessizlik çökmüştü ve haber, oburca meme emen çocuklara benzeyen bu sessizliğin içinde patlamıştı bile.

El etek çekildiğinde Marino ani bir hareketle sigarını yaktı ve soracağı soruyu kibrit alevinin ardından bana homurdanarak sordu:

"Anlattın mı onlara Aldo?"

"Hiçbir şey söylemedim..." dedim. Biraz acımasızca "Bu işi yoluna koymaktan ümitliydiniz" diye de ekledim.

Eliyle, boyun eğdiğini ve gücünün yetmediğini belli eden bir hareket yaptı. Fakat birden başını kaldırınca gri-mavi gözleri kararlılıkla isyan etti. Sesi net ve sakin bir tonla yükselerek hepimize birden hitap ettiğinde kendine özgü, gizli, çok ender sergilediği otoritesini bir kez daha fark ettim.

"Hepinizden biraz daha kalmanızı rica edeceğim. Amirallikte bir zorlukla karşılaştık. Sizinle paylaşmanın zamanı geldi... Fabrizio, şu pencereyi kapatıver. Baş başa kalmamız gerekiyor."

Fabrizio, gülünç bir tavır içinde yerinden kalktı, bir şeyi yerinde ve zamanında yapma becerisi yüzünde güneş gibi parlıyordu. Marino, yemeklerden sonra ona takılmaktan hoşlanırdı.

"İşitmek itaat etmektir yüzbaşım. Her gün savaş konseyi kurulmuyor."

Bu sözler, ani gelen bir sessizliğin ortasına düştü. Marino'nun dudaklarının kenarı hafiften titremeye başladı:

"Gereksiz bir laf. Üstelik ahmağın tekine ait..."

Birden kıpkırmızı kesilen Fabrizio sessizce yerine süzüldü. Sessizlik içinde, sıkıntı ifade eden birkaç öksürük sesi duyuldu.

Marino, Ortello olayını kısaca anlattı. O iş artık söylentiden ibaret değildi ve sözleşmeye son verme nedenleri belirsiz bir karanlığın içinde kalmıştı. Marino, amiralliğin oluşturduğu ekibin karşı tarafı tatmin edememiş olduğunu söyledi. Bir yandan konuşurken bir yandan da gözlerini bana düşmanca, neredeyse kışkırtırcasına diktiğini fark ettim. Belli belirsiz bana odaklanan sesi, beni açıkça *uyarıyor*, kesin biçimini almış resmi bir açıklamayı hece hece vurguluyordu. Sözünü, öğleden sonra, bundan böyle her türlü pazarlığın gereksiz olduğu kanısına vardığını ima eden sözlerle bitirdi. Açıklama aceleye getirilmiş ve kısa kesilmişti; yüzlerde beliren şaşkınlığı okumaktan kaçan Marino, sözlerini bir an önce sona erdirmek istiyordu:

"Sıra geldi ne yapmamız gerektiği konusundaki düşüncelerinizi öğrenmeye..."

Olay hakkındaki her türlü yorumun üzerine *sünger çeken* canlı bir hareketle başını kaldırdı.

Roberto, gözlerini pencereye dikmiş olarak dalgın bir tavırla purosundan bir nefes çekti. Karanlık iyice bastırmaya başlıyordu. Kalenin karşıda duran bulanık kütlesi akşamın sisini çevresine topluyor, ona sarınıyor, genleşiyordu.

"Ortello'da kaç adamımız vardı yüzbaşım?"

"Seksen. Beppo ve Mario ile birlikte seksen iki."

"Peki, başka bir çiftliğe yerleştirilmelerine olanak yok mu?"

Fabrizio çekingen bir tavırla söz almak için elini kaldırdı. Marino, çenesini keyifsizce oynatarak sözü ona verdi.

"Bunu yapmak hiç de kolay değil. Dün, tahsilat yapmak için Gronzo'ya gittim komutanım. Başta önemsiz olduğunu düşünmüştüm ama onlar da gelecek yıl adamları bize geri yollamaktan söz ediyorlardı..."

Giovanni gözlerini hafifçe kıstı.

"Neresinden bakarsan bak, acayip bir durum."

Marino'nun gözü bir o yana, bir bu yana kayıyor, bir türlü gelmeyen yanıtı bekliyordu. Salona giderek karanlık bastırıyordu, ilk kez hep birlikte bu devinimsiz tan vaktiyle birlikte bir kaygının süzülerek oraya doğru ilerlediğini hissettiler.

Marino kuru bir sesle sessizliği yeniden bozdu:

"Sorun o değil. Ne olursa olsun, el altındaki adamlardan yararlanmak gerekiyor. Yarından başlayarak onları kollarımızın arasında bulacağız, Orsenna da hiçbir işe yaramayan bu adamları beslememize izin vermeyecek... Senin bir düşüncen vardı galiba Roberto, bana öyle geldi."

Marino'nun sesi yumuşuyor, destek arıyordu. Roberto, amiralliğin kıdemlilerinden biriydi; komutan da bu sakin, ağır, sabır isteyen tuzak gecelerinde olgunlaşmış, onu rahatlatan, dinginliğini güçlendiren bu insanı seviyordu.

"Galiba var. Her şey bir yana, biz istedikten sonra burada onlara iş bulabiliriz."

"Amirallikte mi?"

Roberto'nun güçlenen sesi, açıkça görülen bir doyumla sağduyunun ta kendisini yansıtıyordu.

"Amirallikte, evet."

Pencereye doğru bir işaret yaptı:

"Bu çirkin yapının bize pek de onur vermediğini düşünmüyor musunuz? Neredeyse çökecek... Adamlarımız yıllarca çiftçilikle uğraştı... Duvarcılıkla da uğraşabilirlerdi pekâlâ..."

"Kaleyi onarmak mı istiyorsun?"

Marino'nun sesi öylesine tiz bir tonda, denetim dışı bir titreşimle çıktı ki gırtlağının kasılmasıyla birden kesildi. Ama o kadar açık, içindeki paniği o kadar dışa vuran bir sesti ki kalın zırhı altına çekilmiş Roberto uyarı almış gibi oldu ve bir an durakladı.

"Onarma sözcüğü biraz abartılı kaçar. O büyük bir iş, bizim olanaklarımız ise orta karar. Ama temizleyebiliriz. Vaktiyle ünlü bir yapıydı..." diye ekledi Roberto, gözünü yeniden pencereye dikerek, "... oysa şimdi insanın hoş bulacağı bir görünüme bile sahip değil. Çalılık, cangıl gibi bir durumda işte."

Salona gizliden gizliye sıcak bir onaylama dalgası yayıldı, gözler parladı. Roberto'nun beceriksiz konuşması, buzlar çözülmüş gibi ılık bir hava yaratmıştı.

Giovanni, huysuz huysuz "Evet, insanın moralini bozuyor. Bu yıkıntı bizi buradan itiyor. Böyle bir yerde insan kendini ciddiye alamaz, bu moloz yığınının içinde yaşayamaz... Sagra so-

kaklarına kulübe kurup kazılara başlamak bile daha iyi" diye ekledi.

"Bana güvenin ve Ortello ekibini bana verin komutanım."

Fabrizio çok heyecanlanmış, ayağa kalkmıştı.

"... İki ay içinde size yepyeni bir kale vaat ediyorum... Ve pırıl pırıl parlayan toplar."

İşin yanlış anlaşılacak yanı yoktu: Amiralliğin üzerinde küçük bir fırtına patlamıştı, gerçek bir ayaklanmaydı bu. Marino'nun gözleri inanmaz inanmaz bir yüzden ötekine kayıyor, birbiriyle çarpışan seslere, bu ani enerji patlamasına şaşkınlıkla boyun eğiyordu. Daha şimdiden umutsuz bir savunma içinde *sürüklenmekteydi.* Derin bir soluk alarak, gözleri masaya dikili, söyleyeceği sözleri aradı.

"Bütün bunlar iyi, güzel ama çocukça. Kale kullanılamaz halde. Hem zaten senyörlük boş işler için kesenin ağzını açıp bir kuruş vermez bize."

Herkesin suratı asıldı, düşmanca bir ifade aldı. Marino'nun verdiği karşılık çok geç kalmış, aralanmış kapıdan içeri bir ışık sızmıştı. Ama omuzlar bu kapıya dayanıyor, açılmasına izin vermiyordu.

"Hesap yapılsaydı, her şeyin hesabı çıkarılsaydı, bana öyle geliyor ki Orsenna size borçlu kalırdı."

"Sözünü ettiğiniz şey temizlik. Oysa bize açılmış olan kredi, onarım çalışmalarıyla ilgili."

"Siz onlara yeterince para kazandırdınız komutan. Kalede hâlâ silah var, her şey bir yana senyörlük hâlâ onurunu koruyacak durumda."

Salondan birden biraz gülünç kaçan, kimi ciddi biçimde onaylayan, kimi incinen gururu ifade eden mırıltılar yükseldi. Marino göz ucuyla bana bakıyordu. Bana gelince, soğukkanlı bir kumarbazın coşkusu içinde, hileli kartların hepsinin yere düşmesini gözlüyordum. O kartlara karşı Marino tek başına oyunu sürdürüyordu ama açık oynamıyordu.

"Beyler! Beyler!"

Marino masaya sertçe vurarak sessizliği sağladı.

"Bana biraz taşkınlık yapıyorsunuz gibi geliyor." Anlaşılmaz bakışlarını bana çevirerek "Orsenna bizi hem görüyor, hem

dinliyor, unutmayın. Aldo bizim dostumuz ama her şeyin bir sınırı var. Gördüğüm kadarıyla çok da suskun."

Yüreğimde bir daralma ile Marino'nun son kozunu oynadığını sezdim. Biraz solgun bir yüzle ayağa kalktım. Ona iki kez ihanet edecektim.

"Roberto'nun önerisi bana mantıklı geliyor. Öyle ya da böyle, Ortello'ya çalışmaya gidenlerin yükümlülüğü bizim üzerimizde. Bu insanları yararlı biçimde kullanmamıza Orsenna karşı çıkmaz."

Marino'nun gözünde bir şimşeğin çaktığını gördüm. Ani bir hareketle ayağa kalktı.

"Tamam öyleyse. Sana açık kart veriyorum Fabrizio. Yarın seninle birlikte kaleyi görmeye gidiyoruz."

Gece bekçisi gibi ağır adımlarla odayı terk ederken eşikte duraksayarak eliyle, sonunu getirmediği bir işaret yapti. Başı omuzlarına her zamankinden daha çok gömülmüş, bakışı ansızın donuklaşmıştı. Onu harita odasında akşam vakti fenerini yukarı kaldırdığı haliyle yeniden görüyordum. Yaşlılara özgü gevşeklikle, acınacak halde başını sallıyordu.

"Büyük değişiklikler bunlar..."

Herkes şaşkınlık içinde gözlerini kaldırdı ama tümcenin sonu gelmedi. Başını mekanik bir şekilde sallamayı sürdürüyordu. Tuhaf bir biçimde yeniden içe dönen bakışları bir noktada sabitlenmeksizin, etinden gelen karanlık bir uyarının içinde kaybolmuş bir hasta gibi, kendi çevresinde dolanıp duruyordu. Kasketini başına geçirdi ve her zamanki ağır adımlarıyla uzaklaştı.

O günden başlayarak komutanda dikkat çekici bir değişim oldu. Yaşamının köklerine kadar uzanan bir şeyler kıpırdıyordu içinde. Akşam yemeğine oturmak için sırtındaki ağır asker paltosunu çıkardığında, siluetinin giderek bitkinleşip inceldiği gözle görülür gibiydi. Her sabah, koridorun dibinde sessizliğe gömülmüş, taş lahdinde bedenini sıkı sıkı saran şeritlerin sonsuzluğu içinde hareketsiz yatan mumya gibi onu zamana karşı koruyan, içine girmiş şeytanlardan arındıran odasına kapanıyordu. Ne var ki yüzü artık zihnin en küçük bir katkısının bulunmadığı bir tür iç karartıcı ve mekanik uyanış içinde müthiş biçimde *yaşıyordu;* o yüzdeki tüm çizgiler, duyarlı bitkilere özgü

gergin bir devinimsizlik içindeydi ve tuhaf bir biçimde, kendi iradesi dışında tepki verir hale gelmişti. İşitme duyusunun doruk noktasına varmış titreşimlerini çoğaltmaktan ve güçlendirmekten başka işlevleri kalmamıştı sanki. Daralmış omuzlarının altında o zamana kadar olduğundan daha ağır, daha büzülmüş hale gelen beden kütlesi kıpırtısız biçimde donup kalmıştı. Dışarıdan bakıldığında işini her zamanki gibi yapmayı sürdürüyordu; sabahları sol tarafına yerleştirdiği kâğıt yığını, akşam olduğunda ters çevrilmiş kum saati gibi sağ tarafına birikiyordu. Böylelikle amirallikte geçen devinimsiz günlerin simgesi haline gelmişti; ne var ki çalışan ellerinin üst kesiminde bedeninden ayrılmış gibi duran yüzü, irade dışı tiklere ve titremelere karşı bağımsızlık kazanmıştı. Marino dinliyordu. Ona, ağır çizmelerce artık sabahtan akşama kadar durmadan uyandırılan, sarsılan kalenin ta derinlerinden keskin bir acı, acıtan bir ısırık geliyordu... Gözleri gündüz toprağın üzerine çıkmış köstebeğe benziyordu. Kimi zaman, masasında birlikte çalışırken gözlerimi elimde olmadan, ona sezdirmeden yüzüne dikiyor, gün yüzüne çıkan o kaygı verici hayvansal yanını hafif bir titremeyle fark ediyordum. Marino'nun yaşlandığına kuşku yoktu ama ondaki bu hayvansılık yaşlılığa özgü bir şey değildi. Daha büyük bir derinlik içinde yaşamaya başlayan zihninin bozulmasından kaynaklanıyordu yalnızca. Daha çok, dikkat kesilmişliğin kavrayışlı alıklığına benziyor, benim de kimi zaman, derin organik bir sorgulamaya odaklanan bir yaşamın, yüz çizgilerine kazandırdığı büyüleyici ifadeyi; hastasını dinleyen bir hekimin, gebeliğini dikkatle izleyen bir kadının, sığındığı kovukta gecenin sıcaklığı içinde bir tayfunun ya da bir su baskınının gelmesinden ürkmüş hayvanın yüz çizgilerini düşünmeme yol açıyordu. Bu neredeyse yasak gerilim karşısında, bir günahı seyretmiş olma duygusuna kapılırız; bir içgüdü bizi, geçen her saniye içinde zihnimizin, içinde bazı şeylerin kıpırdadığı bazı yasak *merkezlere* çok tehlikeli biçimde yaklaşmakta olduğu konusunda uyarır. Marino'nun yüzünde hafif bir kırışıklığın belirdiğini fark ettiğimde de öyle oluyor; başka bir yerde varolan çok yüksek bir basıncı dengelediği izlenimine kapılarak hemen gözlerimi kaçırıyordum, kalbim de daha hızlı atmaya başlıyormuş gibi geliyordu.

Bu arada amirallik, dalmış olduğu uykudan uyanıyordu. Kış uykusu dönemi başlamış olmasına karşın, küçük limanın dalgakıranında, dolma topraklar üzerinde, geniş fundalıkta başlayan alışılmamış bir hareketlilik sessizliği kovuyor, bu sessizlik ancak Sirte'de alışkanlık haline gelmiş öğle uykusu saatinde geri geliyordu. Ortello'ya gönderilmiş işçileri, uzun süredir kullanılmayan ve yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olan yapılarda yatırmaya olanak bulunmadığından, Fabrizio kalenin arkasında uzayıp giden geniş fundalığın bir bölümünü temizletmişti; çizgi halinde yan yana kurulmuş çadırlar ve akşam yemeği için aynı hizada yakılan kamp ateşlerinden yükselen düzenli dumanlar, insana amirallikte görülebilecek her şeyden daha düzgün ve askerliğe daha uygun şeylerin varlığını düşündürüyordu. Marino, aşağılayan bir ses tonuyla "büyük göçebe arabaları" alanı olarak adlandırdığı yere adımını bile atmıyor, Fabrizio ile konuşurken, gelen insanlardan alaycı bir deyişle "senin sığınmacılar" diye söz etmesi, amiralliğe dönmesi neredeyse hiç istenmeyen ve kendisinde acı bir anının uyanmasına neden olan o takviye gücünün sonunda başına kaldığını oldukça açık biçimde anlatıyordu. Ama açık havada yeniden duyulmaya başlayan, birbirine sürtünen tüfeklerin sürekli şangırtısının, madeni seslerin, yüksek sesle bağırıp çağırmaların oluşturduğu hayhuy bizim hoşumuza gidiyordu; alan, amiralliğin en canlı noktası haline gelmişti. Harabelerin dibinde, bozkırda beklenmedik bir özsuyun yerden fışkırmasıyla gelişen çılgın bir bitki gibi yeşeren kampta eğreti duran her şey bir geleceğe çağrı yapıyordu ve akşam yemeği bittiğinde ayaklarımız bizi elimizde olmadan karanlıkta kızıllığı süren kamp ateşleri üzerinde kıvrılarak yükselen dumanların deniz kulağının erken inen sisine karıştığı, gözle seçilemeyen çadırlarından birbirine seslenen neşeli ve güçlü seslerin, toplanmış birliklerdeki ya da hareket halindeki gemilerdeki gibi umulmadık bir tını, bir özgürlük ve yabanıllık havası oluşturduğu o alana götürüyor, içimizde birdenbire hafif bir macera esrikliğine benzer bir şeyin uyandığını duyumsuyorduk. Marino yanılmamıştı; büyük değişikliklerdi bunlar. Bu başıbozuk ama canlı hücre amiralliğin kocamış ve köhne mekanizmalarını, köklerine her yandan yapışan genç bir ağaç gibi *çekiştirip duruyordu*. Öyle ki

o mekanizmalardan gelen çatırtılar, komutanın uyuşukluğunu bozuyordu. Neredeyse her gün, çözülmesi gereken yeni sorunlar ortaya çıkıyordu: Maremma'dan satın alınması gereken araç, gereç, azık ve eksik olan kamp malzemeleri, ansızın çok önemli olduğuna inandığı bazı aletlerin eksikliğinin Fabrizio'yu küplere bindirmesi; aslında önemsiz ama herkesin kendi görev ve yetkisini aşarak telaşla ve iyi niyetle, bir şey yapmış olmak için peşinde koştuğu ve işin içine biraz hareket ve eğlence düşüncesinin de karıştığı ama daha çok, amirallikte herkesin gerek duyduğu *hamaratlık özleminin* apaçık ortaya çıkmasına neden olan sorunlardı bunlar. Kalede yenen öğle ve akşam yemeklerinde artık tasarılar, kararlar, gider hesapları ve hizmet konularında yapılan tartışmaların oluşturduğu uğultudan geçilmiyor, bu da Marino'nun sinek sürüsünü kovarken yaptığı mekanik hareketlerden yorulmuş gibi zaman zaman başını sallamasına neden oluyordu. Kimi zaman da çok coşkulu bir akşam yemeğinin sonunda masanın bir köşesine çekilip uyuklamaya başlıyor ya da uyur gibi yapıyordu. Belki de kendisini gölgelik bir köşede herkesin gördüğü yüzler arasında korumaya alan bir yer kapmak için numara yapıyordu ki ben bundan kuşkulanıyordum. Komutanlık yapmayı her zaman bilmiş olması nedeniyle çevresindekiler hep aynı derin saygıyı gösteriyordu, ne var ki kendisini engellemesinin bir öğesi olarak olayları aydınlatma konusunda her zaman uyguladığı hesaplı bilinçli ağırdan alma davranışını, kimi zaman gösterdiği sabırsızlık belirtileri yüzünden artık yarı yarıya bastırabiliyordu. Amirallikteki yaşamın hızlanan ritmi onu sezdirmeden bir kenara atmıştı sanki. Belki de gücünü daha ileride ortaya çıkacak bir olaya sakladığı için o anda içinde bulunduğu durumunu bastırmaya yönelmiyordu. Günlük işler konusunda yapılan düzenli toplantılarda *kısa devre* yaparak kendini olayın dışında tutma eğiliminde olduğunu fark ettim. Böylece gerekli araç gereci doğrudan sağlama işi, mali sorunlarla ilgilenen Giovanni ile kalenin onarım sorununu üstlenmiş olan Fabrizio'nun başına kalıyordu. Bu nedenle neredeyse her akşam masanın bir köşesinde ikili, üçlü gruplar halinde fısıltıyla konuşan insanlar oluyordu. Marino durumun kesinlikle farkındaydı, gözü üstlerindeydi. Bunca karmaşık ve tuhaf işi bu kadar çok çabayla çabu-

cak bitirme mucizesi karşısında gösterdiği alaycı coşkuyu kimi zaman dudağını büküp yarı kapalı gözünü kırparak benimle paylaşıyordu. O anlarda bakışındaki ifade derin bir kurnazlığın dışavurumuydu, ben de o ifadenin ardına neleri gizlediğini anlayamıyordum. Belki de söz konusu ifadenin esas kişiliğinden birdenbire ilginç biçimde uzaklaşıp onu raydan çıkarması yüzündendi. Marino'nun kimi zaman *başkası adına* gülümsediği ileri sürülebilirdi; biraz yabanıl olan bu gülümsemenin onun esas kişiliğini yansıtmadığı bir gerçekti; bir anda yaşını saklar hale gelen o gözkapağı ile benimle suç ortaklığını belli etmek için muzipçe göz kırptığında, kendi benliğinden çok daha katı ve çok daha eskiye giden bir şeyin yerini, bir kahkahayı andıran keskin ve soğuk bir yansıma alıyordu ki bu da benim kanımı donduruyordu.

Amirallikte sıkıntılı günler sona ermiş gibiydi. Fabrizio harikalar yaratıyordu. Oynadığı oyunu tam olarak benimsemişti; ahıra yığdığı samanın üzerinde yan gelip yatmaktan başka bir şey düşünmemiş adamlara, ancak kazadan kurtulmuş olan insanlarda görülebilecek aşırı enerjiyi ve delice atılganlığı kazandırmayı beceriyordu. Tehlikeli işlerde çalışan ekipler, gemi direkleri onarım işliğinde yaşanan tehlikeleri anımsayarak gönüllü işçilerin istekli davranmasına karşı çıkıyorsa da bazı günler insan, çok dikkatli çalışmayı gerektiren, çevreye saldıracakmış gibi duran o yıkıntılara bir maymun sürüsünün tırmandığı izlenimine kapılabilirdi. Çünkü Sirte'ye kışın bastırmasıyla birlikte başlayacak olan yağmurlardan korkan Fabrizio, sürüp gidecek kötü hava koşulları insanları zorunlu olarak binaların içine tıkacağı için buralarda yapılması gereken iç onarımları ileri bir tarihe ertelemiş, yağmur suları açılmış derin çatlaklardan girerek içeriye dere gibi akıp kazamatları ve bunları birbirine bağlayan geçitleri istila ettiği için buraların onarımının tamamlanmasında aceleci davranıyordu. Kale, birkaç günde içindeki otlardan ve çerçöpten temizlenerek birden kabak gibi ortaya çıktı. Gün geçtikçe, içine doldurulmuş paçavralardan arınıyor, gözler önüne serilen kusursuz karkasıyla kımıltısız, dik bir duruşun yalınlığı içinde, durgun suların kenarında, kerteriz noktası gibi trajik ve inatçı bir dikilişle kendi ayakları üzerinde durmaya baş-

lıyordu. Çıkıntıları boş ufku dörtbir yandan deliyordu. Kalenin, etrafı kazılıp üzerinden kılıfı alınan bir heykel gibi fışkırırcasına ortaya çıktığını gördüğümüzde, hava amirallik içinde daha özgürce dolaşıyormuş, bu bakir, berkitilmiş yüksek surlar, yıkanmak için açık denizden gelecek rüzgârlara çağrı yapıyormuş gibi geliyordu bize; merakla coşmuş gözlerimiz sabahtan akşama kadar, yeni kırılmış dişin üstüne bastırılan dil gibi o surların keskin siluetlerine öfkesini kusuyordu. Bu kadar anlamsız değişikliklerin böylesine bir şaşkınlığa yol açmasına, soluduğumuz havanın niteliğini ve tadını değiştirecek ölçüde etkili olmasına, dahası damarlarımızdaki kanın daha hızlı akmasına yol açmasına akıl erdirmek zordu ama yine de durumun böyle olduğunu duyumsuyordum. Kale artık yeni çıkmaya başlayan dişler gibi içimizi zonklatıyordu. Yan gelip yattığımız günler sona ermişti; oturmuş, yerleşmiş, kendi saltanatını süren, huzur kaçıran, anlaşılmaz bir soğukluk imgesinin ta kendisi olarak orada duruyordu; etimize batan dikenin verdiği acıyı en ince sinir uçlarına kadar iletmesi gibi, bizi hafiften ve sürekli ısıran bir iğneden farkı yoktu.

Amiralliğin yönetimiyle ve iç hizmetiyle doğrudan ilgim olmadığı halde, bu didinme fırtınasına ben de kendimi kaptırmış, harita odasına daha seyrek uğrar olmuştum. Orası, soğuk ve küflü soluğunun beni yer altı mezarı gibi boğazımdan yakaladığı o sessizlik yuvası olmaktan çıkmıştı artık. Temizlenmiş pencereleri kararmış masaların üzerine daha canlı bir ışık yansıtıyor, kimi zaman çevresindeki toz bulutuyla havada ağır ağır saatlerce dönüp duran uykulu bir güneş ışını, harita yığınlarının üzerinde ışıktan bir parmak gibi dolaşıp o yığının arasından yabancı bir adı ya da bilinmeyen bir kıyının konturunu el yordamıyla çekip çıkarıyordu. İç avlulardaki derin yankı, mazgaldan mazgala atlayan ve kimi zaman Çin'e özgü bir gölge oyununda olduğu gibi gezinen ve camların önünde gölgeler gibi havada kesişen işçilerin karşılıklı bağırışlarıyla çın çın ötüyordu. Bu bağrışmalar ve seslenmeler, toz örtüsünün altında derin uykuya dalmış kapalı barınağın en ücra köşesine kadar ulaşan o yaşam dolu gürültü patırtı, içinde taşıdığı umulmadık, hiç hesapta olmayan özelliğini ve olağanüstü güzelliğiyle canlılığını dışarı vuruyor-

du. Karanlık bir odanın fonuna resmedilen manzaranın yaşam parıltısını yitirmesi, buna karşılık insanın gözlerine tekdüze bir denge sağlaması, böylelikle de nesneler arasında ince bir seçim yapması, buna bağlı olarak da gizli devinimsizlik düşlerini ve ağırlıklarının dinginliğini en derin biçimde yansıtması gibi bir durumdu. Buysa, seslerin ve gürültülerin orada kar örtüsü tarafından süzülüp çökelti oluşturmuş gibi, bilinen anlamlarını yitirmesi, derin ve belirsiz bir gürültüyü çoğaltıp kulaklarımız için geri dönen yaşamın gerçek gürültüsü haline gelmesiydi sanki. Böylece, aletlerin çıkardığı o bildik gürültülerle sesler, o içe dönük gölgenin arka planında daha çok, bu harabelerin, cıvıl cıvıl ve kehânet yüklü bir göçmen kuş sürüsü tarafından sahiplenildiğini anlatır gibi çınlıyordu. Zaman gelmişti sanki; kalenin gizli zamanı, yüzyılların tozu altında uzun süre kuluçkaya yatmış kış mevsiminin hüzünlü yaklaşma belirtilerini yalanlayan bir mevsim, onun üzerinde buzların çözülüşü gibi yeniden doğmaya gelmişti.

Fabrizio "kalesi"nden artık onu kendi elleriyle yapmış gibi söz ediyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, artık başka bir şeyden söz edilmesine hiç razı olmuyordu. Kale, büyük bir çocuğun elindeki dev oyuncak gibiydi ve bu konuda kafasından geçirdiği fanteziler çoğunlukla insanı kaygılandırır nitelikteydi, çünkü Fabrizio'nun bulunduğu yerde her şey gerçekten "söylenir söylenmez yapılırdı", aklına esen bir sürü ayrıntının uygulanmasından büyülenen ve ertesi gün ne yapılacağını asla bilmediği için yaptığı işin tadına varamayan ekibinin sırtını hemen orada en tuhaf davranışlarla sıvazlamasını da çok iyi biliyordu. Şu da vardı ki çeşitleme içeren bu düzensiz mesai ona, beklenmedik olaylarla dolu deniz yaşamını anımsatıyordu; ekibinde bir tür dayanışma zihniyeti doğmuş ve bu zihniyet onun adamlarının başkalarının sürekli ve yerleşik çalışma düzenini küçümsemeye meyletmesine yol açmıştı; komutan hemen her gün o ekibe geçme isteği bildiren mektuplar alıyordu. Kendisini bir hayli kızdıran bu mektuplar geldikleri gibi çöp sepetini boylarken Marino bu yürekli dilekçeleri yazanlara da pek yumuşak davranmıyordu. Kimi zaman zıvanadan çıkarak "Bu Allahın belası kalenin canı cehenneme!" diye homurdanıyordu. "Kasten yapıyorlar!

Fabrizio adamlarımın hepsini ayartacak. Amirallik artık canımı sıkmaya başladı benim..."

Bakışları da o kadar hüzünlü ve kaygılıydı ki işi alaya almaktan kaçınıyordum. Zaten olayı daha ileri götürmüyordu, Marino söylediklerini yapmakta duraksama gösteriyordu ki bu bana zaman geçtikçe daha da tuhaf geliyordu. Fabrizio'nun elinde açık çek vardı, komutan da onun yaptıklarını incelemeye hiç yanaşmıyordu.

Bir akşam, yemekten sonra, kale çevresindeki yolda artık gelenek haline gelen gezintiden dönerken kafasında işinden başka bir şey olmayan Fabrizio, savaş alanında ertesi gün yapacağı harekâtı anlatan komutan gibi beni kenara çekti. Gözleri her zamankinden daha fazla parlıyordu:

"Marino bana açık çek verdi. Bunun ne ifade ettiğinden haberi yok. Birkaç günlüğüne Orsenna'ya gidiyor. Döndüğünde ona bir sürpriz hazırlıyorum."

"Zaten hepimiz sürprizden sürprize koşup duruyoruz Fabrizio. Kendini aşıyorsun artık."

"Benimle alay ediyorsun ama kaleyi gördüğünde Marino'nun kasketi havaya uçacak."

"İlginç... Kaleye asma bahçe mi yapıyorsun? Yoksa onu deniz kulağına kadar ilerletecek misin?"

Fabrizio elini omzuma koyarak ölçüp biçen, sahiplenen, işinin erbabı bir tavırla kıstığı gözlerini kaleye dikti. Alçakgönüllü bir tavırla "Bu haliyle fena durmuyor, kabul ediyorum" diye söze başladı, "ama bir sanatçı eli değmesi gerekiyor. Sen beni anlarsın. Kirini pasını aldığımız söylenebilir ama yine de yaşlı ve kara bir taş parçasından farkı yok. Şimdi bir de şuna bak..."

Duvarın dibine yuvarlanmış kara, kir pas içindeki bir taşı aldı. Üzerinde oluşmuş taze kırık, parlak, beyaz, billursu bir leke oluşturuyordu.

"Görkemli bir taş. Pırıl pırıl! Görüyorsun, kelle şekerinden farkı yok. Bu taşın üzerinde birikmiş üç yüz yıllık kir var, yüzyılların gerçek kiri ve pası. Kazıp ovuyorum, pası çıkarıyorum. On beş gün içinde Marino'ya yepyeni, pırıl pırıl bir kale teslim edeceğim. Bu benim zaferim olacak!"

Durumun tadını şimdiden çıkarır gibi bir sesle ekledi:
"Şaşıracak, değil mi?"

Marino'nun uzayan yolculuğu işleri kolaylaştırdı. Bir engel ortadan kalkmıştı sanki. Uzun zamandan beri ilk kez bir gençlik dalgasıyla coşup sürüklenen amirallik, gemi azıya almıştı. Fabrizio'nun bu kaçak işi gerçekleştirebilmesi için yalnızca işbirlikçilere gerek vardı; o da yedek işçilerden gönlünce yararlanıyordu. Amirallikte herkes, yuvasının üzerinde gezinen karıncalar gibi duvarların üzerine tırmanıyordu; kale gün boyunca ve o aydınlık gecelerin bastırmasına kadar, şenliğe hazırlanırcasına çılgın bir ateşle uğulduyordu.

Orsenna postasının Marino'yu amiralliğe getirdiği geç saatte, ortalığa karanlık çökmüştü. Komutanın kafası meşgul gibiydi, onu birkaç haftadır insanlarla özel yakınlaşmalara karşı koruyan ilgisizlik ve kafasının içindeki kara düşünce bulutları daha da koyulaşmış gibi geldi bana. Orsenna konusunda artık gelenek haline gelmiş, vaktiyle onu fazlasıyla ilgilendiren sorulara giderek daha kısa ve üstünkörü yanıtlar vermeye başlaması, ayrıca Fabrizio'nun ondan beklediği coşkuyu görememiş olması beni ciddi olarak korkutmaya başlamıştı. Akşam yemeği henüz bitmeden ay gökte yükselmişti; sinsi sinsi pencereyi gözetleyen Fabrizio, Marino yapmacık bir ilgisizlikle piposunu yakar yakmaz, akşam gezisine çıkmakta olan küçük grubun başına geçti.

Işıklar söndürülmüş olduğu halde, biz deniz kulağının uyuşuk ve çok yoğun soluğu içinde uykuya yatmış geniş fundalıkta ilerlerken ağır ağır çöken dingin gecede kamptan birbirine karışan anlaşılmaz gürültüler yükseliyordu; komuta merkezinin köşesini döndüğümüzde, büyük bir şaşkınlık içinde olduğumuz yerde donakaldık. Hiç görmediğimiz ama uzunca bir süreden beri beklediğimiz, görmek için sonu gelmeyen saatler boyunca boşuna pusuya yattığımız, canavar bir hayvan gibi ama hareketsiz duran bir şey, sonunda kabuğunu kırıp dev bir gece yumurtası gibi önümüze dikilmişti. Kale karşımızda duruyordu.

Sekilerin ve yüksek yerlerin üzerine diklemesine düşen ayışığı, çukurları ve duvar diplerini saydam bir gölge içinde bıraktığından yapı hafiflemiş, ayağı yerden kesilmiş, hafifçe yükselmiş gibi duruyordu. Üzerini ışık lekelerinin bezediği deniz kulağı-

nın kıyısına demirlemiş gibi duran kale, birdenbire *yüzdürülmüş*, onu manzaranın cansız fonunda tutan bir sıvının üzerine taşınmış, demirleme yerine demir atmış gemi gibi rahat, keyifli, hafif ve derin bir kıpırtı içindeydi sanki. Bir düş kımıltısızlığı içinde belirivermesi onun olduğu yerde kalakaldığı izlenimini veriyordu ama geceleri orman boşluklarında birdenbire karşılaştığımız gölgeler gibi sonsuz bir keyifle homurdanıyormuş gibi görünüyordu. Gerçek dışı beyazlığı onu, dağın en yüce doruğuna görkemli parmağıyla dokunan ilk kar gibi gizemle kutsuyor, ayışığının aydınlattığı geceye doğru titreyen bir buhar bulutuyla sarıp sarmalıyor, kor haline gelmiş bir kömür gibi belirgin kılıyordu.

Roberto, uzayan sessizliği bozarak "Hayal" dedi sonunda. "Kefenine bürünmüş bir hayalet."

"Fabrizio'ya karşı kibar değilsin. Aslında bu onun güveylik giysisi" diye söze devam etti Giovanni. Ama birdenbire bir sessizlik oldu ve aydınlık gecenin adeta tüm soğukluğuyla üzerimize çöktüğünü duyumsadık.

Ertesi sabah odasına girdiğimde Marino bana sevimsiz bir sesle, "Bende mektupların var. Öyle anlaşılıyor ki bürolarda bizimle uğraşıyorlar" dedi.

Suratı asık ve ilgisiz olduğu halde, sesinde kaygılı bir sorgu tonlaması vardı. Üzeri kaşeli iki zarf uzattı bana. Orsenna'da yüksek disiplin yönetiminin bağlı olduğu Gözetim Konseyi'nin damgasını tanıdım (önemli bir sorun varmış izlenimi veriyordu), zarfları tek bir söz etmeden imza karşılığı teslim aldım ve okumak için yalnız kalacağım bir anı kolladım.

Senyörlük bürolarında kullanılan idari üsluba fazla alışık değildim, özellikle laf kalabalığına boğulmuş bir tür uzun yönerge olan ilk belgenin, okuyup bitirdiğimde bende yarattığı ilk izlenim, içi bilmecemsi söylemlerle dolu, sürekli olarak başka şeyleri ima eden ve çözüm anahtarına sahip olmadığımız tanıdık bir gönderme oyununa dönüşen dağınık içerikli arşiv belgelerinden biriyle karşı karşıya bulunduğumu anlamak oldu. Ayrı ayrı ele aldığımda, metinde geçen her sözcüğün anlamını açık seçik bilsem de bütünden çıkan anlam bulanık kalıyordu. Tümcelerde geçen ve net olarak açıklanamayan bazı deyişler, kullanılan dilde, okuyanın tam tersini beklediği aşırıya vardırılmış sakınımlı ifadeler vardı; metni kaleme alan kişinin görünüşte yalın olan bazı terimlerin içine gizlediği anlamlar, benim onlara yüklediğim anlamla tam olarak örtüşmüyordu. Diplomatlık okulunda birlikte okurken Orlando'nun bana söylediklerini anımsıyordum, o zamanlar aşırı romantik bulduğum o sözler Orsenna'nın özel

"gizini" ortaya koyuyordu. Orlando'ya göre, yüzyıllardan beri süregelen mutlak bir siyasi istikrar Orsenna'nın benzersiz denebilecek bir deneyimi gerçekleştirmesini sağlamıştı. Bu, uzun süren incelikli bir *durulaştırma* deneyimiydi. Seçilmiş bazı ailelerin önemli işlere sürekli ve kalıtımsal biçimde el atması, uzun vadede, toplumsal yapının durgun doruğunda, sabırla sürdürülen bir kimya deneyinin oluşturduğu etki gibi, kuruluş tarihi bilinmeyecek kadar eskiye giden bir bataklık haline gelmiş bu kentin derinliklerinden gelen değişken ilkelerin birikmesini sağlamıştı. Orlando'nun oldukça bulanık ifadesinde beni şaşırtan nokta, yaşayan ilkelerdeki bu ağır değişimin, soylu sınıfın hukukunu yasallaştırmış izlenimi veren bilincin ve gücün tamamlayıcısı olarak görünmenin çok ötesinde, kuşkulu ve çok tehlikeli bir konumu ortaya çıkarmış olmasıydı. Orsenna yönetiminin zirvesinde, derin gereksemelerin birikimiyle oluşmuş yüksek ve özlü siyasal bilinç, gizli bir dağılma tehlikesini de beraberinde getiriyordu. Orlando'nun ileri sürdüğü düşünce şuydu: Senyörlükte en köklü ailelerinden gelen belli sayıda "düşünen kafanın" (tümü yüksek onursal görevlerde bulunmak yerine, onun ağır siyasal düzeninin gerçek denetim altında tutulduğu daha alt kademelerde yer alıyordu) Orsenna'nın yaşamının ve geleceğinin derin öğeleri hakkında oluşturduğu düşünceler uzun vadede, büyük derinlikler dünyasının yarı saydam sularının sakinleri olan geniş halk kitlelerinin kesinlikle akıl erdiremediği bir hal almıştı. Ayrıca şunu da ileri sürüyordu: Orsenna'daki yaşam organları aradan geçen uzun süre içinde, yeterince uyanık bilince sahip biri için birbirinden ağacın yaprağıyla kökü kadar uzak düşmüştü. Düşüncelerini de yineliyordu: "Yaprak ağacın güzelliği, onun kendi yaşamını bolluk içinde ve parlak biçimde yenilemesidir; gün boyunca soluk alır, esen yelin en belirsiz kıpırtılarını duyumsar, güneş ışınından ve havadan gelen ince izlenimlere göre gövdesinin gelişmesini yönlendirir. Ne var ki ağacın gerçeğini oluşturan belki de daha çok, kökünün kendi gecesinin içinde besinini çevresinden körü körüne emmesidir. Orsenna çok ulu, çok yaşlı bir ağaçtır ve köklerini derinlere salmıştır. Sirte'mizde neden ağaç yetişmez, bilir misin? Bu yörede ilkyaz, daha mart ayında bir alev fırtınası halinde doğanın üzerine boşanır, buzlar

da görülmemiş bir çatırtıyla çözülür. Çayır çimen, başkaldırmış bir kitlenin üzerindeki bayraklar gibi çevreye yayılarak anasının memesine yapışan süt bebesi gibi topraktan özsuyunu çeker. Ne var ki buzların çözülmesi toprağın derinliklerini etkilememiştir, kökler henüz buzun içinde uyumaktadır. Bu yüzden yürek telleri kopan ağaç, çiçeğe duran çayırların ortasında ölür. Orsenna'nın, onu yaşamına son verecek kadar sakınımlı davranmaya iten, içinde barındırdığı fesatlar yüzünden yerin altında yeterince uyuklamasına ket vuran o yemyeşil yaşlılığını sevmiyorum ben."

Yaptığımız son konuşmalardan birinde, kötü niyetli, maceracı ve tehlikeli bir çetenin Orsenna'ya el koyduğunu, bu çetenin kent üzerindeki baskısını son senato atamalarından sonra kamunun bilgisi dışında, "uzayan bir gölge gibi" daha da artırdığını ısrarla ima etmiş, bu durumun kendisini kaygılandırdığını da eklemişti. Bununla birlikte, dikkatli gözlemcilerin söylediğine göre, yaşlı Aldobrandi'nin saygınlığını yeniden kazanması, ki bu durum Orsenna yönetim dengesinin derin bir değişikliğe uğrayacağı anlamını taşıyordu, beni Orlando'da dönen karanlık işler konusunda daha dikkatli olmaya, özellikle de siyasal yaşamda beklenen çalkantıların ortaya çıkmamış olması nedeniyle bu durumun yönetimin tüm kademelerinde uzun süreden beri var olduğu ve dikkat çekici bir ustalıkla sürdürüldüğü varsayılan suç ortaklıklarına odaklamaya yöneltmişti. Böylelikle, Orlando'nun imaları kafamın içinde sessiz sedasız yol alıp gelişmişti. Şimdi de elimdeki belgeyi, birbiriyle kesişen bir sürü yolun ortasında kalmış bir avcının ateşli telaşı içinde sorguluyordum; peşinde koştuğum şey aslında, beni bu konuda hangi pratik yola yönlendirmeye çalıştıklarını anlamaktan çok, bende ne tür bir gönül hoşluğu yaratmak istediklerini sezebilmekti.

Belge, kökeni çağlar içindeki karanlıkta kalmış bir Orsenna'ya geleneği doğrultusunda (bu gelenek büyük olasılıkla, arşiv belgelerinin birer kopyasının önlem olarak saklanmasının yaşama geçirilmemiş olduğu döneme dayanıyordu), raporumda belirlediğim noktaların bana titizlikle anımsatılmasıyla başlıyordu. Bana bildirilen yönergeler daha sonra üç noktada düğümleniyor, bu üç noktayı kesinlikle birbirine karıştırmamam isteni-

yordu. Bu noktada, söylentilerin kaynağıyla ilgili olarak içi boş formüllerin bolluğu bakımından özellik kazanan yönergelerin belirsizlik içinde kalması, konu üzerinde düşündüğümde beni şaşırtmadı. Söz konusu kaynağın ortaya çıkarılması "önemle" isteniyor, ama bunun belki benim amirallikte üstlendiğim görevlerle pek bağdaşmadığı da ifade ediliyor (metin bu noktada kuma gömülmüş gibi, olağan dışı dolaşık anlatımlarla ve nezaket dokundurmalarıyla kaybolup gidiyordu), sonucunun düş kırıklığı yaratacağı daha şimdiden belli olan bıktırıcı bir polis soruşturmasının ayrıntılarına girmemin de sonunda düş kırıklığına uğramaktan başka bir işe yaramayacağının, konunun sonuçta yaşamsal önemi olmadığının altı çiziliyordu. Niyeti açık seçik belli olmayan, önem derecesi de pek anlaşılmayan, genel anlamından çok, inandırıcı bir dille açıkladığı kibar ve yoğun sıkıntıyla ilintili bu yazının uyandırdığı izlenim, beni belli bir konuya yöneltmekten çok, baştan aşağı imalarla dolu bir metin oluşturarak konunun unutulup gitmesine engel olmaktı. Herhangi bir nedenle bana kibarca anlatmak istedikleri şey, "düz akıl yürütmenin" sağlamlığıyla hareket etmek, tedbirli olup ağır ağır hızlanmak gerektiğiydi.

Bu notu bana yazan kişinin söylentilerin esas gerçeklik derecesi hakkındaki düşüncesi çok başkaymış gibi görünüyordu. O noktada, bakış açısı bakımından benim hazırladığım rapor ile anlamı belirsiz bu belge arasındaki ince ayrımı ilk kez sezmeye başladım. Bu gibi olağanüstü masalların bir gerçeklik derecesi olabileceğini o ana kadar ciddi olarak düşünmemiştim. Belki de bu düşünceyi, senyörlük katında beni gözden düşürür kaygısıyla, *kurallara uyma kusuru* işleme pahasına daha başlangıçta içgüdüsel olarak frenlemiştim. Oysa şimdi, raporumda üst makamların hoşuna gitmemiş olan şeyin, yapmacık olduğuna inandığım o kuşkuculuk olduğu tam anlamıyla ortaya çıkıyordu. İnsanların bu söylentileri bana aktarma çabasını, başka yönden doğrulama olanağı bulunmadığı halde desteklenebilecek sağlam verilermiş gibi ele aldığım, onlara uzun süreden beri gizli tutulmuş bir görüşü gözler önüne sermek istermişçesine bir temel, bir gelecek, bir öte dünya yüklediğim algılanıyor, özellikle de vaktiyle kendiliğinden kapanmış ve gizliden gizliye açılması beklenen

bir kapıyı benim çok çabuk kapatmamdan kaygı duyuluyormuş gibi, bu olasılığı bana incelikle ve dikkatle sezdirmek isteyen bir uzak duruş sergileniyordu. Gönderilen yönergeler konuyu, "Senyörlük bu temel noktayı aydınlatmak için göstermekten kaçınmayacağınız çabalara çok büyük ilgi duymaktadır" sözleriyle bağlıyordu. Sirte denizindeki seyrüseferle ilgili çok katı ve kesin düzenleme –belki başka koşullarda, deniz üzerindeki tehlikeli karşılaşmaların derhal önüne geçme kaygısından çok, doğru bilgiye ulaşmayı sağlamanın gerektirdiği zorunlulukla ortaya konmuş ve zaman içinde nelere mal olabileceği öngörüldüğü için yumuşatılma yoluna gidilmiş o düzenleme– bu nazik ve eksik doğrulamaları gözlerinizin önüne serebilir, ne var ki bunları, size bu tebligatı gönderen makamla uyum içinde olmanızı sağlayacak kesinlik ve yoğunluğu gözetecek biçimde davranmak sizin anlayış ve çabanıza bağlıdır.

"Senyörlük, kalenin savunmasının öncelikli olarak yeniden düzenlenmesi konusunda, böyle bir girişimde bulunulmuş olmasının şaşkınlığı içindedir. Ayrıca dolaylı olarak haberdar edilmiş olmanın da öfkesini duymaktadır. Ekteki belgeden de anlaşılacağı üzere, konunun yeniden ele alınması bazı nedenlerle daha da sakıncalıdır. (Bu noktada gözlerim faltaşı gibi açıldı. Amirallikte şimdiye kadar hiçbir zaman askeri etkinliğin gerçekleştirilmemiş olması bir yana, Roberto'nun yaptığı öneriden önce kaleme alınmış olan raporumda kale konusuna değinmiş olmama olanak yoktu. Ne var ki bu konuda ekteki belgelere başvurmamı istedikleri anlaşılıyordu). Senyörlük bu kararın haklı bir güvenlik kaygısıyla o anda alınmış ve durumun gereklerine kesinlikle uygun olabileceğini kabul etmekle birlikte, ileride, ülkenin genel siyasetini elde olmaksızın etkileyebilecek benzeri kararlardan en kısa sürede haberdar olmayı dilemektedir."

Resmi yönergeler burada sona eriyor ve uzun uzun düşünmeme, şaşırmama neden oluyordu. Ne var ki okunamayacak kadar karmaşık imzasını kâğıdın altına karalamış olan *biri* çıkıp söz alıyor ve beni bir kenara çekiyordu. O zamana kadar hiç duymadığımı düşündüğüm ama tınısının dolgunluğuyla, kadifeyi andıran güçlü yumuşaklığıyla yabancı da gelmeyen bir sesti bu. Resmi mırıldanmaları delip tek başına yükselir olmuştu ar-

tık, dalga dalga gelen kırıcı sözlerden çok, kulağımda telkinlerle dolu, derin, beni neredeyse hipnoza sokan bir *tını* ile çınlıyordu.

"Kaleme aldığınız raporun açıklığının ve değerlendirilmesi zor bir olayı Konsey'in bilgisine duraksamadan sunarak sergilemeyi başardığınız sezginin hakkını vermek benim için zevktir. Bununla birlikte, belirtilerini üzüntüyle gördüğüm ve gençliğiniz yüzünden de olsa tam olarak bağışlanamayacak bazı hafiflikler konusunda sizi şimdi uyarmak da bana düşüyor" deniyordu notta, "Gözlemcilik görevi, senyörlük yönetimiyle tam bir düşünce birliği içinde olmayı gerektirdiğinden, bu durumun sizi olaylara her zaman senyörlüğün gözüyle bakmak ve kafanızda genel kanıların ağır basması tehlikesine karşı tetikte durmak zorunda bırakacağını size dostça anımsatmanın zamanıdır. Belli sınırlar içinde olmak kaydıyla herkesin konuşmaya hakkı vardır; bilmek ise bazı kişilere tanınmış bir haktır. Senyörlüğün belli bir dış güce karşı koruduğu savaş hali, halkının bilincinde yıllar geçtikçe kaybolmuş, şaka ve alay konusu olma noktasına varmıştır. Oysa sizin göreviniz, asla ortadan kalkmamış olan bu *korkunç* gerçeği her zaman anımsamak ve kendinizi senyörlükten gelecek önerileri kavrayacak akıl yürütme düzeyinde tutmaktır. Siz ve sizin gibi birkaç kişi, tek sahibi olduğunuz bu gerçeği yaşatmaktasınız; yalnızca düş kırıcı durumlarda birlik ve beraberlik içinde olduklarını ileri sürdükleri devletin halkına hizmeti bilinçli olarak sürdürebilmesi sizlere bağlıdır. Sizi Orsenna'nın benimsediği ilkeyi düşünmeye davet ediyorum. Bu ilke, senyörlüğün büyüklüğünü sağlayan insanların düşünceleriyle oluşturulmuş olup bir devletin, anımsanması güç, yaşanması da tehlike oluşturan ama halkın unutmaya eğilimli olduğu birtakım gizli gerçeklerle yaşamını sürdürdüğünü ileri sürmekteydi. Bu gerçekleri İttifak Paktı olarak adlandırıyorlardı ve tehlike ve felaket içinde bile olsa kentin, kendi seçiminin ve ölümsüzlüğünün açık belirtisi sayılan bu gerçeklerin parlaklığına gölge düşürmeyen davranışlar içinde olmasını sevinçle karşılıyorlardı. Sizler bir gün, durum ve koşullar gereği kentin, yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalsa bile ihanet edemeyeceği bu paktı korumakla görevlendirilebilirsiniz. Orsenna'nın sizden beklediği, bu olası yıkılma tehlikesi karşısında Sirte'nin savun-

ma bilinci haline gelmek, bunu yapamayacaksanız görevinizden istifa etmektir."

Ekli belgeye gelince, bunun suskunluğunu bozmaya karar vermiş olan Belsenza'nın raporu olduğu seziliyordu. Anlaşılan Maremma sakinlerinin her gün dürbünlerini üzerine çevirdiği kalenin (surların ta uzaktan görünen ve dümdüz kumsalın üzerinde yükselen koca kütlesi) "yeniden savunma konumuna geçirilmesi" (Söz konusu girişimin, olayın bu kadar uzağında olan bir tanığın ifadesine değer verilip telaşa kapılma sonucu gerçekleştiğini en azından ilginç bulduğumu yeri gelmişken söyleyeyim), tehlikeli söylentilerin olabilirlik kazanması yüzünden kentte uğultulara yol açan ateşliliği Belsenza'nın gözünü korkutacak ölçüde artırmış gibiydi. Hatta kamuya açık bazı yerlerde gevezeliği ölçüyü kaçıracak kadar ileri götürenlerin tutuklanması bile kararlaştırılmıştı. İmalı bir anlatım insanın aklına en azından bunu getiriyordu. Aşırı çekingenlik ve dikkatle düzenlenmiş bu rapor Belsenza'nın aldığı kokular karşısındaki duraksamalarını ele veriyordu. Bu paniğin önlenmesinin kararlaştırılmış olduğu durumda, dikkatsizlik edip işi savsaklamış olmakla suçlanmaktan korkuyor, "kalenin onarılmasının" gerçekten önemli olaylara öncülük ettiği durumdaysa, benimsenmiş görüşlere karşı çıkan biri gibi gözükmekten kaygı duyuyordu.

Belsenza'nın notuna göz attıktan sonra, Konsey'in yönergelerini çevrilecek bir metnin gerektirdiği dikkat ve titizlikle yeniden okuyarak derin bir kafa karışıklığı içinde kâğıtları masanın üzerine koydum. Gördüğüme inanmak istemiyordum ama bir şeyler, deniz kabuğunun suya doğru kaymadan önce fark edilmeyen ilk titreyişine benzer bir biçimde gözümün önünde kıpırdıyormuş gibi geliyordu bana. İnatla yere dikildiğini sandığım bir bakış arkamdan yükseliyor, gözü ufka dikiliyor ve benim bakış açımı tümüyle değiştiriyordu. İçimdeki bir sezgi bu bakışla birlikte, gözcülerin gemi direğinin üstünden düşen tumturaklı sesleri gibi, beni çoktan büyülemiş hayalete bir kararlılık ve biçim kazandırıyordu.

Uyuklayan ikindide uyanan bir motor sesiyle birlikte açık pencere kanadının camından kapımın önünde sessizce duran Maremma arabasının görüntüsü yansıdı. Mektubum vardı.

Vanessa benden ertesi sabah erkenden kendisine gitmemi rica ediyordu. Aldobrandi sarayında çok şey biliniyordu anlaşılan. Marino, bu mevsimde gözetim ekiplerinin görevini devralarak sünger alanlarını dolaşan *Redoutable* ile iki günlüğüne amirallikten ayrılmıştı; böylelikle benim işlerim açıkça kolaylaşmış oluyordu ama bu durum beni sinirlendiriyordu. Vanessa'nın işe bu biçimde el koyması hoşuma gitmiyordu. Marino'yu aldatılmış koca durumuna düşürdüğünü, üstelik buna üzülüyormuş numarası yaptığını düşünmekten kendimi alamıyordum. Ardından sürüklendiğim *köşe bucak* beni nedenini bilmeden komutana doğru itiyordu. Ona sırrını ancak kendisinin bildiği, seçimlerini ve isteklerini son derece özgürce sergilediği anlarda güçlü bir dostluk duyuyordum.

Sabahın o soğuk ve erken saatinde Maremma'ya doğru yol alırken, Sirte'ye yaptığım yolculuk sırasında duyumsadığım saf bekleyişe benzer şeyin tadına varıyordum. Vaneassa'nın bu kadar büyük bir gizeme boğduğu bu çılgın serüvenin beni nereye götürdüğünü bilmek bile istemiyordum. Ağaran günle birlikte Sirte kuşlarının her günkü hüzünlü cıvıltısı boğuk ve tekdüze bir ses halinde yükseliyor, bu uçsuz bucaksız alanlara kum taneleri gibi saçılıyordu; sabah bastıran sisle birlikte sürekli nemlenen gri ovaların dinginliği, fırtına sonrasında sürüklenip giden bitkin yaz şafaklarını andırıyordu. Sislere batmış kıvrımlarıyla silik kemik rengindeki kaleyi görmek için ara sıra arkama dönüyordum. Önümde, ta uzaklarda deniz kulağının cıva rengi yansımaları, ufukta oluşup dantel gibi uzanan ince siyah çizginin dışına taşırken, daha şimdiden ağırlaşmış bu sabah vaktinde, o anda iki kutup arasında gidip gelen yaşamımın, bu iki kutup arasında oluşmuş sisten örtü altında ince bir elektrik yüküyle dolduğunu duyumsar gibiydim. Belsenza'nın raporu daha büyük bir güçle aklıma geliyor, gözlerimi denizin üzerinde uzanan o koyu çizgiye dikiyordum. Deniz kulağının güçlü ve ağır solukları uyuyan rüzgârın içinden bana dalga dalga gelmeye başlamıştı bile. İnsanın gözünün bir tepenin üzerinden uzaklardaki bir kentten yükselen dumanlara dalıp gidişi gibi, fırtınalı gecedeki bataklığı andıran bu saklı kentin anılarımda uyandırdığı kısık ve ısrarlı mırıltıya elimde olmadan kulak ve-

riyordum. Mırıltı, onun ardında bu atmosferi besliyor, sis yumağını hafifçe titretiyor, sarılıp sarmalanmış bir kalp gibi hafifçe atıyordu.

Saray, deniz kulağının titreşen yansımaları üstünde ardına kadar açık duran kapılarıyla deliksiz bir uykudaydı adeta. Seslenip duruyor ama kimseyi uyandıramıyordum. Tanımadığım çıplak bölmelerin oluşturduğu bu tuhaf mekânda kararsız bir halde, duraksayarak ilerliyordum. Tonozlardan aşağı buz gibi bir ilgisizlik iniyordu. Birden içimin yeniden öfkeyle dolduğunu duyumsadım. Oldukça kararsız, gözlerimi sıkıntıyla tavanlardaki donmuş dans figürlerine ve fresklere dikerek müze ziyaretçisi gibi salondan salona ağır ağır dolaşmaya başladım. Böylece kıyıda köşede kalmış bir galeriye vardım, sonra sapa bir koridora girdim. Karşımda ölü bir akarsu kolunun üzerindeki köprünün ilerisinde saraya kadar uzanan bakımsız bir bahçe vardı. Birden, suyun öte tarafında, üzeri kapalı bir gezi yolunda ayakta durmakta olan Vanessa'yı fark ettim.

Yalnız başına olduğunu sandığı çok açıktı. Banyodan çıkmıştı. Ayağında bol bir denizci pantolonu, sırtında da kolsuz, dekolte, kısa bir üst vardı yalnızca. O anda ıslak saçlarını sıkmaktaydı. Koltuk altlarında kestane rengi bir tüy tutamı, göğüslerinin arasında oluşmuş koyu bir kıvrım hareket edip duruyordu. Tokalarını dişlerinin arasında sıkıca tutuyor, bu da ona çocuk gibi, gerilmiş bir yüz kazandırıyordu. Anlamı bulanık masumiyetine ve öğrencilere özgü delice titizliğine bakılırsa, işini doğallık içinde yapmaya terk edilmiş o ağzın *müthiş bir susuzluk çektiği*, etobur çiçekler gibi, yakaladığını yalnızca körü körüne kavrama ve tutma hareketi yaparak yaşadığı sanılırdı.

Birdenbire karşılaştığım, kendini saf hayvansılığının eline bütünüyle teslim etmiş bu yabancı dişinin karşısında kalbim küt küt atarak çakılıp kaldım. Parmakları yumuşak saç tutamlarına takılıp kalıyor, kıvrılıyordu; arkaya attığı başı gerdanını soluk bir sağanağa dönüştürüyor, göğüsleri bir hançerin sapını kavrayan el gibi yavaşça bükülüyordu. Bedeni, alev üstünde oluşan sıcak hava gibi titriyordu. Vanessa ilk kez etten kemikten oluşan bir varlığa dönüşmüştü. Ateşli düşlerimin geri çekildiği yerden, ayak tabanı ve avuç içi için yaratılmış sert ve elastiki kumsalın

içinden, saçlarından oluşmuş yağmurda yumuşayıp kabarmış topraktan fışkırır gibi dışarı fırlıyordu.

Cama vurdum. Vanessa beni görerek küçük köprüden yanıma geldi.

"Herkesi gönderdim. Saray bomboş. Bugün yalnızca ikimize ait bir gün. Seni kaçırıyorum."

"Anladığım kadarıyla denize kaçırıyorsun beni."

"Evet, çok uzağa. Bunun için de bize tam gün gerekiyordu... Vezzano'ya gidiyoruz."

Bu ad bende çok yakın anıların uyanmasına neden oluyordu, içimde bir merak kıpırtısı duyumsadım. Harita odasındayken, kurduğum düşlerde kendimi sık sık kürek çekerken gördüğüm, mavi örtü üzerine işlenmiş siyah nokta imgesi geliyordu gözümün önüne. Vezzano küçücük bir adadan başka bir şey değildi; amirallikte karıştırdığım denizcilikle ilgili kitapçıklarda ona yalnızca birkaç satır ayrılmıştı. Özellikle, güneyin sert kış rüzgârlarına yakalanan gemilerin sığınabileceği, yarısı su altında kalmış deniz kulağı parçalarının karşısına dikilmiş sarp kıyılarının ve yalıyarlarının tuhaf görünümüyle anılıyordu. Vezzano, yörede korsanlığın bütün şiddetiyle hüküm sürdüğü dönemlerde denizde dolaşan soyguncular için sığınılacak bir liman ve korunaklı hale getirilmiş bir depo işlevi görüyordu. Bu adanın seçilmiş olmasının nedeni kuşkusuz, korunaklı kesimlere ve adayı baştan başa yaran derin mağaralara sahip olmasıydı. Karaya yakınlığı da gece olduğunda malların kıyıdaki sığ kumsallara basit kayıklarla taşınmasını sağladığı için, çok kullanışlı bir kara parçasıydı. Ne var ki kanla ve barbarlıkla elde edilmiş bu servetlerin hiçbiri beni ilgilendirmiyordu. Haritanın üzerine işaretlenmiş bu siyah nokta zihnimde bir anıyı, bir yıldızın nokta halindeki ışığının oluşturduğu manzaradan daha fazlasını canlandırmıyordu. Benim kendi yıldızlarımdan biriydi o, sabit yıldız kümelerimden birinin oluşturduğu parlak noktaydı. Pergelin ucu Rhages'ın üstüne batırılacak olsa, Vezzano, Orsenna arazisinin tüm noktaları arasında, yarıçapı en küçük dairenin içinde yer alırdı.

Saraydan ayrıldığımızda, güneş deniz kulağının üzerinde parlıyordu. Vaat edilmiş güzel günlerden biriydi. Rüzgâr bol

giysilerimden içeri arzu dolu bir el gibi giriyordu. Vanessa, saraydan ayrılmadan önce beni kendisi gibi, bol bir denizci ceketi ve pantolonu giymeye zorlamıştı:

"Gemide seni tanımasalar daha iyi olur. Nedenini sonra anlayacaksın" dedi. Gözlerini çıplak ayaklarımdan kaçırarak, gırtlaktan çıkan kısık bir sesle "Hem bu kıyafetle daha rahat olursun" diye ekledi.

O giysiler içinde uzuvlarımı Vanessa gibi özgür hissetmem beni ona bağlıyor, bizi birbirimize bir gece giysisi gibi yaklaştırıyordu. Rüzgârın tenlerimizin üzerinde kaydığını, onun dudağımda hissettiğim soluğu gibi bizi birleştirdiğini duyumsuyordum. Uslu çocuklar gibi yan yana oturmuş, okulu kıran öğrencilerden farksız, mutlu, onun saçlarını bozan rüzgârdan hoşnut, hiç konuşmadan, gülümseyerek birbirimize bakıyorduk. Yeni kıyafetim, beni baskı altında bırakan ve ağzımdan çıkan sözleri dudaklarımda donduran küçük dokundurmalar yapmak için bahane oluyordu. Öyle ki kısık sesimin beni ansızın ele vermesinden korkuyordum. Parmaklarının hafif okşayışlarını boynumda bir yanık gibi hissediyordum. Teknenin ani yalpalamasıyla ayağı ayağımın üzerine gelince biraz telaşlı bir gülüşle, ılık kollarını bir an belime doladı. Bir şey söyleyebilecek durumda değildim ama ıslak döşeme tahtaları üzerinde buz gibi olmuş o ayağı ayağımın üzerine bastırdım. Kolu bir an belimde kalınca çocuk kokusunu, saçlarındaki orman kokusunu içime çektim. O anda artık Vanessa'yı arzu etmiyor, sağlam kanatlarını şaklatarak bizi tokatlayıp güçlendiren rüzgârdan, güvenli bir gecede bin kolunu açan ve o kolları tatlı bir sıcaklıkla yeniden kapatacağından emin olduğum bir sevecenliğin varlığından başka bir şey duyumsamıyordum.

Tekne o sırada denizkulaklarının arasındaki geçidin üzerinde kayarak bizi açık denize götürüyordu. O anda beni artık bu küçük tekneyle Vezzano'yu baştan başa geçmeye girişmek dahil hiçbir şey şaşırtamazdı. Vanessa'ya dönerek ona o kadar kararlı, aynı zamanda o kadar gülünç bir biçimde soru soran bir mimik yaptım ki gülmekten kırıldı. O gülüş, ilk gece rıhtımdaki gülüşün aynıydı.

"Vezzano buraya biraz uzak, bilirsin Aldo. Bizim yüksek bordalı gemimizin donanımı iyidir."

Yanıtını kestiremediği bir soru soracağı için biraz kaygılı bir sesle ekledi :

"Gemiyi tanıyor musun?"

İyi tanıyordum. Kum şeridinin açığında demirleyen, karaya pruva yanını döndüğü için güneşin ve denizin pırıltısında çok ince bir siluet halinde görünen gizemli Sagra gemisiydi.

"Seni uyarmam gerekiyor Aldo, o gemiyi kaydettirmeyi unuttum ben. Çok ayıplanacak bir davranış, değil mi? Kaçak bir gemiye binmek seni çok rahatsız eder mi?"

Ağır sesinde, istemeyerek katılmış bir kibir vardı; gözlerini başka yana çevirdi ama acınacak durumda olan o gözlerin bana yaptığı uyarıyı, onun bu hoyrat saldırısını anlıyordum. Ben o gemiye ancak tutsak olarak binebilirdim. O anda, bundan böyle hep aramızda kalacak bir şeye karar verileceğini anladım ve Vanessa'nın gözlerini aradım. Gözleri artık yıldız gibi sabit biçimde benim üzerimde parıldıyordu; hiç bilmediğim bir uzaklığa doğru kat ediyorlardı beni. Vanessa o anda bana bakmıyordu bile... Dilsiz, bağlı, gecenin ağırlığı gibi ağır, bluzunun içinde körpeliğiyle açılmış yelken gibi dimdik ve çıplak duran memeleriyle karşımdaydı. Gözlerim kararsız rüzgârın dikleştirdiği o memelerin kaynağına kaydı, bir bulut o memeleri puslandırdı; hiçbir şey söylemeden başımı öne eğdim, ağzım kurudu ve avuçlarımın içi nemleniyormuş gibi geldi bana.

"Gel!" dedi bana birden. Peşinden gitmek üzere ayağa kalktım.

O yolculuktan bende kalan anı, içimizde parlayan neşenin sıcak alevinin her şeyi dinginlik içinde yutup dev bir merceğin odağındaymışçasına yalnızca göğün ve denizin saydamlığında tutuşur gibi görünen dopdolu günlerdir. Güneş sisleri dağıtmıştı. Bitmekte olan sonbaharın akamber kokulu, kendi içine dönük sıcağı, dişlenen meyvenin kabuğunun altından çıkan, topraktan sızan nefis özün içinde birikmesiyle oluşmuş ılık eti gibi, yaza ait bir sıcaklıktı. Sirte denizinin hırçın, çalkalanıp duran dalgaları, oluşturduğu küçük köpükleri her yanda söndürüyordu. Deniz kuşları çevremizde sürüler halinde oynaşıyor, sürülmüş topraklardaki sessiz akşamlarda yaptıkları gibi, değişen alanların farklı ovalarına inip kalkarcasına yükselip alçalıyorlardı. Tüm

çevremiz tüy gibi bir çiçek cennetine doğru uçuyor, şişiyordu. Boğuk haykırışlı benekli martıların keçeleşmiş uzun kanat çırpışları, köpüklerden koparılmış yumuşak tüyler, rüzgârla yüzümüze çarpan kanat tüyleri, çalkantıların üzerinde kalkarak kuğu sırtı gibi kayarak ilerleyen gemi...

Teknenin ambar kapaklarını gizleyen alçak bir yükseltiyle ayrılmış, üzeri örtülerle ve bir sürü halatla dolu ön bölümü, her yönden denize açılan dar bir bölme oluşturuyordu; şilteleri oraya taşımıştık. Vanessa'nın yanına boylu boyunca uzanmışken parmaklarım onun hoş bir kalp atışı gibi seğiren kolunun dirsek içine kenetlenip kalmıştı. Başımın üzerinde sessiz bir yalpaya denk, eşit ritimle hareket eden bulutların uzun yürüyüşünü gözlerimle izliyordum. Tekneye binerken üzerime çöken kısa ve güçlü sıkıntı uçup gitmişti; olayların kendi seyri içinde gittiğini, her şeyin yoluna girdiğini ve bu kardeş kanın atışında telaşsızca yola koyulduğu izlenimine kapılıyordum. Vanessa artık huzurlu ve mutlu görünüyordu; dudaklarımı ıslak avuçlarına değdirdiğimde, uyuklayan eli olanca ağırlığıyla ağzının üzerine çöküyordu. Kesik gibi duran bu elin bükük ve ölü parmakları gözkapaklarımı kapatarak beni kendi aydınlığına açıyordu. Vezzano'nun akıl karıştıran adı, rüzgârda ya da karın üstünde gelip geçen çan sesleri gibi kafamın içinde uğulduyordu. O ad, bizim buluşmamızın ve ittifakımızın simgesiydi; onun çağrısıyla üzerine uzanmış olduğumuz döşeme tahtaları dalgaların üzerinde uçuyormuş, pruva bodoslamasının önünde uzanan ufuk yön değiştirip içi oyuluyormuş gibi geliyordu bana.

Adanın bembeyaz yalıyarları uzak denizlerin hareleri içinde belirdiğinde, Vezzano gözüme birden tuhaf biçimde yakın göründü. Kendisini her yanından kemiren dalgalarla parlatılmış, çöküntü halindeki büyük eteklerle kesintiye uğratılmış, kayalardan oluşmuş bir buzdağını andırıyordu. Kaya, beyaz zırhının parıltısı içinden neredeyse gerçek dışı bir görünüm oluşturarak ince yelken kıvrımlarının altında ufukta duran hafif bir yelkenli gibi denizden fırlarcasına dimdik yükseliyordu. Kıvrımların üzerinde yer alan sahanlığın üzerini ince bir çim tabakası örtüyor, bu tabakalar küçük koyakların zikzaklı dar kesiklerinde yer yer uzayıp gidiyordu. Beyaz yalıyarlarının karlı yansıması kimi zaman gü-

zel havada ince tül halinde oluşan sisi eritiyordu. Dingin denizin üzerinde çatık kaşlı kıvrımlarını dalgaların üzerinde müthiş bir yüksekliğe eriştiren kirli gri, göçük, çentikli bir kale burcunun önünden geçerek burç gözden kaybolunca kadar ilerledik. Yukarı doğru ok gibi fırlayan, sonra yumuşak daireler çizerek kayanın üzerine konan yoğun kuş sürüleri, adanın sorguyla soluyan bir gayzer etkisi uyandırmasına yol açıyordu. Kuşların kesik bir boğazdan çıkıyor gibi gelen cayırtıları rüzgârın sesini ustura gibi kesip yalıyarın keskin yansımasında uzun süre yankılanarak adayı yabanıl ve hırçın bir yalnızlığa itiyor, onu dış dünyaya yalıyarlardan daha sağlam bir duvarla kapatıyordu.

Gemi, deniz üzerinde dinginlik ve mahzen serinliği estiren bu sarp yalıyarların rüzgârı altında demirledi, bir sandal denize indirildi. Vanessa, sandala kendisiyle birlikte inmem için bana işaret etti. Bulanık bir gülümsemeyle, özür diler gibi kulağıma fısıldadı:

"Sandalla gitmek istiyordun, değil mi? Kaptanım da zaten bizimle gelmediğine kızmadı. Buralara gelen olmaz, kıyıya yakın kara parçalarını da kimse iyi tanımaz... Dikkatli ol da boğulmayalım."

Küreklere asılıp kayığı suyun üzerinde uçururken onu sürüklemekte olduğum bu iç karartıcı Kythera'nın* gölgesine girdikçe, ıssızlığının ve düşmanca duruşunun içime işlemekte olduğunu düşünmekten kendimi alamıyordum. Deniz kuşlarının, adayı kaplayan bir hayalete benzeyen bu gölgeyi donduran yabanıl ve hüzünlü haykırışları, kuru kemikleri andıran gri beyaz karışımı bu çıplak kayalar ve iç karartıcı geçmişin anısı bu şenlikli denizin üzerine beklenmedik bir bulutu çekiyordu. O kaygan yüzeyler boyunca, kayanın oyuklarında çok yükseklerde yuva yapmış kuş sürülerini ürküterek, katedral kubbesi altında gezer gibi uzun süre dolaşıp durduk. Bu akıl almaz kapalı alanda içeri doğru açılan tek bir yarık bile yokmuş gibi görünüyordu. Birden, yalıyara hafifçe vuran dalgaların hafif şıpırtısına bir kaynak suyunun sesi karıştı ve neredeyse aynı anda genişliği ancak birkaç metre olan, yüzeydeki suyun yoğunluğundan, çok derin olduğu anlaşılan ve düzlüğü bir testerenin bıraktığı iz gibi ince bir çizgi

* Aphrodite'in denizin köpüklerinden doğduktan sonra gittiği ilk ada (ç.n.)

halinde kesen küçücük bir koyun içine kaydık. Küçük bir dere, çakıl taşlarının oluşturduğu yatağının üzerinde çınlayarak koyun dibindeki giderek genişleyen vadiye dökülüyordu.

Çakıllı bir kıyıda karaya atladık. Kayanın içinde derinlemesine açılmış yarık çok karanlıktı, küçük dereden şıpırtılarla gelen su orada çevresine saydam ve nemli bir tan vakti ışığı yayıyordu. Dalgaların uğultusu da ancak bastırılmış bir hışırtı halinde ulaşıyordu. Üzerimizde, açılmış yarıktan görünen dupduru gökyüzü koyu maviye dönerken günün batmakta olduğu akarsu yarığının içinde, başımızın üzerinde çok yukarılarda tek başına dikilen bir ağaç, güneşe doymuş siluetiyle bizi yukarılara çağıran bir işaret yapar gibiydi. O boğazın sessiz içtenliği ve oluşturduğu yarı gölge bizim için o kadar beklenmedik bir durum yaratmıştı ki bir süre hiçbir şey söylemeden öylece kaldık; girilmesi yasak bir mahzene dalmış çocukların tedirginliği içinde birbirimize gülümsüyorduk. Dışarıya kapalı bu gizemli bilmece kutusunun uyandırdığı suç ortaklığı duygusu o kadar güçlüydü ki Vanessa, düşen bir tetik gibi üzerimize kapanan bu tuzak karşısında kendini elinde olmadan bunalıma kaptırdı ve bir hamle yaparak çakıl taşlarının üzerinde rasgele birkaç adım attı. Kaçmak istiyordu sanki. Bozgun içinde, hızlı hızlı soluk alıp verdiğini fark etsem de beni en derin yerimden vuran bu zayıflık belirtisi karşısında kanım damarlarımda delicesine dolaşmaya başladı ve ani bir hareketle arkasında bittim, kolumu kolunun altından geçirip başını hoyratça omzuma devirdim. Bir an için dağılır, ağırlaşır gibi oldu. Dudaklarıma dönük, yakan, yumuşak ve çözülmüş bir ağırlık olarak öylece kaldı.

Bu unutuş ve uyku kuyusunda uzun saatler geçirmek zorunda kaldık. Başımızın üstüne çökmüş gibi duran kaya yarığı o kadar dar ve o yarığa sokulan gökyüzü o kadar uzak, o kadar dingindi ki günışığındaki değişmeyle uzayan gölgeler artık bize ulaşmıyordu. Bu yalancı yer altı hücresinin içinde, güneşin ve kımıltısız kütlelerin güvenilirliği altında, derin suya karışan gölgeler gibi, yere tüm ağırlığımızla yapışmışçasına yatıyorduk. Çevremizden gelen, çakıltaşlarının üzerindeki kaynaktan dökülen tatlı suyun sesi, kabaran denizin kaya çukurunda oluşturduğu belli belirsiz lıkır lıkır ve hafif gurultu, verdik-

leri uzun ve gergin aralıkların ardından birden yeniden başlamalarla zamanın akışına, bizde zaman zaman uyanan zayıf bilinçlilik halinin bu manzara içinde kendini anında yeniden kısa süren baygınlıklara yol açan küçücük ağırlığın oluşturduğu aşırılıktan arınmış gibi, anlık uykularla kesilen yüzer gezer bir belirsizlik kazandırıyordu. Vanessa'yı derenin kenarına, kendisiyle kaya arasında kalan, üzerinde derin ve siyah otların bittiği dar bir şeridin üzerine taşımıştım. Elim, memelerinden birinin üzerindeydi. Yanımda huzurlu olduğunu, kendini içinde biriken karanlık bir güce bütünüyle teslim ettiğini duyumsuyordum; o derin toprak kokusunun üzerinde hafifçe dikilmiş memesi, derin iyileşmelere işaret eden *iyi uykunun* yeni güçlendiricisini veriyordu sanki bana. Bu durumda ona duyduğum aşırı sevgi yeniden canlanıyordu. Ateşli öpüşlerim yorgun bedenin her yerine dolu gibi yağarken otlara ve toprağa bulaşmış saçlarını dişlerimin arasına alıyordum. Vanessa tam olarak uyanamıyor, gözleri aşırı bitkinlikten kapalı duruyordu. Aralık ağzıyla gülümsüyordu yalnızca. El yordamıyla beni arıyordu, bulur bulmaz da o güven verici gerçeklik onu rahatlatıyor, rahat bir nefes alıp yeniden uykuya dalıyordu.

Bu arada güneşin de oldukça alçalmış olması gerekiyordu, çünkü oyuğun çeperleri griye dönmüştü. Yalnızca, tepemizde dik yükselen kayanın bize bakan yüzeylerinden biri yukarıda dar ve aydınlık bir şerit halinde pırıl pırıl parlıyordu. Dalgaların uğultusu yatışıyor gibiydi ve gerçek değilmiş izlenimi veren birkaç yıldız, bazı değerli taşların saçtığı pırıltılarda rastlanan oynak yakamozlanmayı andıran ışıltısıyla gökyüzünün solgun maviliğinde hafifçe göz kırptı. Nemli otlardan soğuk bir hava geliyordu; Vanessa'nın kalkmasına yardım ettim, kendini ellerime teslim etmiş olan bu yumuşak ve ılık ağırlığı uzun uzun, bıkıp usanmadan bağrıma bastım. "Gemiye dönüyor muyuz?" dedim uykulu bir sesle. "Epeyce geç olmuştur."

"Hayır. Gel."

Artık bütünüyle yeniden canlanmış, ateşli, zaten çok iyi tanıdığım gözlerini bir an bana dikmiş, koyağın üst bölümünü gösteriyordu:

"Gemi bizi gecenin iyice bastırdığı saatte bekliyor. Seni ne-

den buraya getirdiğimi sanıyorsun?" dedi. Sert ve kibirli sesi beni yaralıyordu ama bir yandan da bir kraliçe tarafından terslendiğimi düşündüğüm için yüceltiyordu. Bu sözlerin hemen ardından bakışlarını yere indirip elini hafifçe omzuma koydu.

"Hiç olmazsa krallığımızı keşfetmemiz gerekir. Düşünsene Aldo, bir adada seninle baş başayız, sen ise çekip gitmek istiyorsun."

Küçük derenin yatağını oluşturan yuvarlak taşlı, bacaya benzer geçidi güçlükle tırmandık. Vanessa o kaygan çakıl taşlarının üzerinde bana asılıyordu. Kısa bir süre sonra ayakları kanamaya başladı. Hızla kendime geldiğimi duyumsuyordum; artık kararmış olan hava iyiye işaret değildi, adı kötüye çıkmış o ada beni biraz kuşkulandırmaya başladı. Vanessa'ya geri dönmeyi önerdim ama bana sert bir tavırla karşılık verdi:

"Yukarıda dinleneceğiz."

Oyuk giderek genişliyor, düzgünleşiyordu. Boğazdan çıkıyorduk. Adanın üst yaylasına çıktığı anlaşılan kısa bir vadinin oyuğunda, kısa çimenler üzerinde sessizce yürüyorduk artık. Açık havada ortalık hâlâ aydınlıktı, sıcaklığını hâlâ koruyan bu yükseklikliklerden ışığa doğru çıkarken büyük bir keyifle soluk alıyorduk. Adanın doruğu, kenarlarında vadilerin ışık saçan kesikleriyle yer yer yarılmış dümdüz ve bomboş bir alandı. Ani gelen hoyrat dalgalar kuru otların üzerine yayılırken yalıyarların oyuklarında ansızın patlayan görünmez dalgaların çıkardığı boğuk ses, uzaklarda kopan fırtınanın sesine karışıyordu. Akşamın serinliğiyle yer hizasında, yer yer oluşan sis tabakaları, ürkmüş hayvan sürüsü gibi koşuşmaya, itişmeye başlıyordu. Adaya artık gece iniyordu. Akşamları ortaya çıkan hayaletler, geniş fundalıkta yer kapmak için acele ediyordu sanki. Vanessa o sırada beni, doğu yönünde, yalıyarların ötesinde gölge gibi beliren oldukça dik bir tepeye doğru hızla, sürükler gibi götürüyordu. Ada bu yanda daralarak uzayıp gidiyor, doğu yönünde yüksek bir pruva gibi sivriliyordu. Sağımızda ve solumuzda, aralarında şerit halinde kıvrılarak giden keçiyolları bırakan vadiler artık çok yakınımızdaydı. Vanessa soluğu kesilmiş halde, seri adımlarla, hiç konuşmadan önümde yürüyordu. Birden, adada birilerinin bulunabileceği, o kayaların ardından

yaktığı ateşin görülebileceği, böylelikle onun varlığını ve benim huzursuzluğumu doğrulayacak bir siluetin belirebileceği geldi aklıma.

Tepeye varınca durdu. Önümüzde uzanan ada sarp uçurumlarla son buluyordu; bu tarafta esen rüzgâr adayı öfkeyle kamçılıyor, yalıyarların dibinden, kıyıyı tos vuran koçlar gibi şiddetle döven dalgaların sesi geliyordu. Vanessa hiç aldırmıyordu. Hiç kuşkusuz benim varlığımı bile anımsamıyordu. Çatlak bir kayanın üzerine oturmuş, gözlerini ufka dikmişti. O ayrık kayanın üzerinde birden, bir burnun tepesinde, giden bir geminin dönüşünü bıkıp usanmadan gözleyen hüzünlü siluetler gibi nöbet tutuyordu sanki.

Başımı elimde olmadan onun baktığı yöne çevirmiştim. Sis tabakasını delen oldukça belirgin bir aydınlığın tepenin yükseltisinde hâlâ oyalandığı fark ediliyordu. Deniz ufku karşımızda, buharların kubbesi altında, su hizasında çukurlaşan ve bir fırtınanın sona erdiğini haber veren güneş ışığı sızıntıları gibi, ilerlemiş çok solgun günbatımı içinde şaşırtıcı biçimde saydam görünen bir şerit boyunca uzanıyordu. Gözlerim, taradığı bu ıssız ufuk hizasında bir an, seyrelmiş ışıkta yüzermiş gibi görünen ve bu aydınlık akşamda tek başına duran, tuhaf görüntüsü ve kaba biçimiyle kafamın içinde bulanık olarak uzak bir tehdit ve deniz üstünde yükselen bir fırtına düşüncesinin uyanmasına neden olan koni biçiminde küçücük beyaz bir bulutun çevre çizgisine takıldı. Adanın üzerine ani bir serinlik çöküyor, rüzgâr serin esiyordu; yaklaşan gecenin içinde deniz kuşlarının cıvıltısı kesilmişti. Birden batan bir gemi gibi terk edilmiş duran bu hüzünlü ve yabanıl adadan hemen çekip gitmek istedim. Vanessa'nın omzuna sertçe dokundum:

"Geç oldu. Gel, dönelim hadi."

"Hayır, daha erken." İri iri açılmış gözleriyle karanlıkta bana bakarak "Gördün mü?" diye sordu.

Güneşli gökyüzü, ağır ağır taşan su gibi, aysı gökyüzüne dönmüştü; ufuk, artık cılız yansımalarla titreşen denizin üzerinde menekşeye dönen süt rengi, saydamsız bir duvar oluşturmaya başlıyordu. Gözlerimi içimde birdenbire uyanan bir önseziyle, ufukta tek başına duran o buluta çevirdim ve bir anda gördüm...

Denizden, gökyüzünün koyulaşmış fonu üzerinde gözün artık yanılmadan seçebildiği bir dağ yükseliyordu. Yalnızlığıyla, kar gibi temizliğiyle, göz kamaştıran yetkin bakışımlılığıyla buz denizlerinin girişine dikilmiş elmas parlaklığındaki fenerleri andıran, onu ufuktan ayrıştıran morumsu bir yelkene benzer fon üzerinde yeni doğan ay gibi yüzen beyaz ve karlı bir koniydi. Ufuktan doğuşu insana dünyadan çok, bir gece yarısı güneşini, onu kararlaştırılmış saatte, yıkanmış derinliklerden denizin yüzeyine kaçınılmaz olarak çıkaran düzgün bir yörüngenin devrimini sürdürmesini anımsatıyordu. Orada duruyordu. Soğuk ışığı bir suskunluk kaynağı gibi, ıssız ve yıldızlı bir bekâret gibi ışıldıyordu.

"Tengri o" dedi Vanessa, başını bana çevirmeden. Kendi kendine konuşuyor gibiydi. Yanındaki varlığımdan haberi olup olmadığından bir kez daha kuşkulandım.

Daha da derinleşen karanlık içinde, gözlerimizi denize dikip hiç konuşmadan uzun süre öylece kaldık. Kafamdaki zaman kavramı uçup gidiyordu. Ay ışığı, o gizemli doruğu gölgeden belli belirsiz yukarı çekip hemen yeniden daldırıyor, çizgisi silinmiş denizin üzerinde gerçek dışı bir hareketle kıpırdatıyordu. Son ışıklarını yansıtıyormuş gibi daha karanlık ve daha gizemli bir hale gelmiş o kuzey kızıllığında bu ölü kımıltıların yinelenişini izlemek büyülenmiş gözlerimizi tüketiyordu. Sonunda gece tam anlamıyla bastırdı, soğuk içimize işledi. Vanessa'yı tek bir söz söylemeden oturduğu yerden kaldırdım. Olanca ağırlığıyla koluma yaslandı. Kafamızın içi boşalmıştı. Uzun süre aynı noktaya bakmaktan ağrıyan gözlerimizle, gevşemiş bacaklarımızla yürüyorduk. Karanlıkta üzerinde ilerlemekte zorluk çektiğimiz o kaygan ve tehlikeli yolda Vanessa'yı sıkıca bedenime bastırıyor olsam da o anki desteğim irade dışı, sevecenlikle ilgisi olmayan mekanik bir refleksti. Bana, aslında o yumuşak ve tatlı günde sıcak hava, karlı alanlardan esen bir rüzgâr gibi gelip geçmiş gibi geliyordu. Bu rüzgâr o kadar yabanıldı, o kadar güzel arıtıyordu ki onu içine çeken ciğerlerim ölümcül arılığını asla tüketemezdi. Parıltısını, soğuk tadını ağzımda hissetmeye devam edebilmek için, çökmüş keçiyolunun üzerinde, başım yıldızlarla dolu, gökyüzüne doğru mekanik hareketlerle yürüyordum.

Noel

Maremma'ya sık sık gider olmuştum. Kalede büyük bir gayretle sürdürülen onarım dolayısıyla sık sık kente çağrılan arabanın gidiş gelişlerinden yararlanıyordum. Amirallikten öğle yemeğinden sonra ayrılıyor, artık aradaki kısa yola bile katlanamıyordum. Maremma'nın ilk evlerine vardığımızda, arabanın çamurluğunun üzerinde dalgalanan, tanıdık ve bildik amirallik flamasının yalnızca fark edilmesinin bile bazı meraklı kişilerin hemen çevremizde birikmesine, yolumuzun üstündeki insanların gözlerinin bir an için daha fazla parlamasına yol açtığını gözlüyordum; arabanın yalnızca oradan geçmesinin bile onların günlerini aydınlatan bir *haber* değeri kazandığını, bizim oradaki varlığımızın belirtisi olduğunu, işlerin yolunda gittiğine işaret ettiğini duyumsuyordum; hatta kimi zaman ben geçerken, Orsenna'da genellikle tören günlerinde kol kaldırarak yapılan selamlaşmalardaki hareketin bana da yapıldığını görüyordum. Sanki herkes gizli olana daha yakın durduğu düşünülen kişiye içgüdüsel olarak yaklaşmak istiyordu. Söylentinin sokaktan sokağa anında yayıldığını biliyordum: "Amirallik arabası yine burada." Arabadan inebilmek için, çevresindeki aylakları sinek kovar gibi kovalamak gerekiyordu. O insanların bakışları, soluk almak isteyen, doymak bilmez ağızlar gibi uzun süre sırtıma yapışıp kalıyordu.

Maremma'da fark edilen tek değişiklik bundan ibaret değildi. Ne zaman Belsenza'nın çalıştığı, yoksul mahallelerden birinin ortasında yer alan, sıcaktan kavrulmuş kâğıtlardan çıkan koku-

nun insanı susattığı berbat büroya haberleri almak için uğrasam, onu daha da kaygılı buluyordum. Raporları bana tek bir söz bile söylemeden, okurken kaldırdığı kaşını hâlâ kalkık tutarak, sigarası dudaklarının kenarına yapışmış durumda, başını arkaya atıp yarı kapalı gözleriyle beni bir bakışta inceleyerek uzatırdı. Kentin altını oyan söylenti ateşinin yükselen eğrisi acımasızca, parmak izleriyle kirlenmiş bu kütüklerde yer alıyordu ve çöpçü süpürgesinin altında biriken yağlanmış kâğıt kümeleri gibi önümde yığılı duran kuşkulu belirtiler dikkate alınacak olursa, bu ateş artık daha da irinli hale geliyordu. Polis istatistikleri ahlakın giderek tuhaf biçimde gevşediğine tanıklık ediyordu, özellikle de polis için ortaya çıkarılması çoğu kez zor olan teşhircilik ve fuhuşa özendirme suçlarını işleyenlerin kendi aralarında gizli, giderek artan bir suç ortaklığı varmış izlenimi uyanıyordu. Belsenza bıkkın bir insanın kaba gülüşüyle bana kimi zaman bazı ilginç ayrıntılar aktarıyordu ama bana göre bunlar klinik belirtiden çok, bir hastalıktı ve Aldobrandi sarayında hayal meyal gördüğüm şeyler beni düşündürüyordu. Polis bu işleri üstü kapalı geçiyordu.

Belsenza bana muzipçe göz kırparak "Başka şeyler düşünmelerine engel olur" diyordu. "Polisin bu işlerden öteden beri haberi vardı; kimi zaman bizim muhbirlerimiz de söz konusu işlere karıştıysa şaşırmam."

Ne var ki Maremma'da insanların yine de başka türlü düşünmeyi sürdürdüğü de açıkça ortadaydı. Gece olduğunda rıhtımlarda gemicilerin aşağı tabakasını etrafına toplayıp peygamberlik taslayan, gözlerini kaydıran, aşağı tabakanın dilini kullanan bir kehanet satıcısını, yani bir "ermiş"i (halk o kişilere bu adı takmıştı) yakalayıp önüne getirdiklerinde, ki bu sık sık oluyordu, Belsenza'nın neşesi kaçıyordu.

Belsenza, sıkılmış dişlerinin arasından öfkesini ve çaresizliğini ifade eden ıslıklı bir sesle "Bunların hepsi leş kargası. Arkalarında biri ya da bir şey var. Onları besleyenlerden birini elime bir geçirirsem!" diye mırıldanıyordu. O kişilerin davranışları tıpa tıp aynıydı ve iktidarı temsil eden kişilere ve simgelere karşı, ilk bakışta içten geliyormuş izlenimi veren aşırı bir saygı içinde davranıyorlardı. Karakola götürüldüklerinde, üstlendiği

göreve ya da rütbeye göre tek tek herkese temenna ediyor, sonra duvara yaslanıp gözlerini yere indirerek öylece sessiz sessiz bekliyorlardı. Ondan sonra da işi bir sonuca vardırmaya olanak kalmıyordu. Belsenza onlara istediği kadar kötü davransın, sopa ile korkutsun, suskunluklarını ancak basmakalıp, anlamsız birkaç söz gevelemek için bozuyorlardı; o sözler de halka verdikleri anlamsız vaazların nakaratından başka bir şey olmayıp kıyamet gününün çok yakın olduğunu ileri sürmekten, Farghestan'ın insanların koruyuculuğunu üstlendiğini, Tanrı'nın onları esirgeyeceğini söylemekten ibaretti.

"Vakit geldi... Biz kendimizi Öteki Dünya'ya adadık... Söylenecek her şey söylendi... Hepimiz baştan sona tek tek sayıldık..."

Açık alanlara, boş meydanlara seslenmeye, dinsel ezgiler okumaya alışık tiz sesler çıplak ve kuşkucu duvarların ilgisizliğine çarpıp ansızın öylesine ürkütücü bir çınlamayla yankılanıyordu ki kendiliklerinden hemen susarak kendi sesinden dehşete düşmüş ürkek ve hüzünlü gece kuşları ya da kapana kısılmış av hayvanları gibi başlarını omuzlarının arasına gömüyorlardı. Belsenza omuz silkiyor, o andaki ruh haline göre ya popolarına tekmeyi vurup onları kovuyor ya da birkaç gün içeride ağırlanmak üzere kentteki tutukevine gönderiyordu. Gitmeden önce üstleri aranıyor ama ceplerinden hiç altın çıkmıyordu, bu da Belsenza'yı yalancı durumuna düşürüyordu.

Bu tür sorgulamalar benim huzurumu kaçırıyordu. Lanetli, önlenemez bir itkiyle içindeki çocuksu karabasanı ansızın dışarı vuran ağızlar, içimde tam olarak adını koyamadığım lanetli bir hüznün doğmasına neden oluyordu. Titrek, sarkık, neredeyse müstehcen dudakların kendi haline bırakılması, koyuverilmesi beni özellikle etkiliyordu; böylelikle o dudakların karşısında insan yaşamının son kaleleri düşmüş, bir *şey* bu düşüşten kurnazlıkla yararlanıp insanın büyük yıkımından söz etmiş oluyordu sanki. Daha aşağıdan geldiği izlenimini uyandıran, insanı sanki ensesinden yakalayan ve masanın çevresindeki polislerin ani bir sessizliğe gömülmesine yol açan bir başka ses vardı; derindeki o ses, panikti. Kötülüğün ve uykunun yuvası olan o büro, mumyalanıp ayağa dikilmiş, kımıltısızlıktan harap olmuş o kent yıkıntısının içinde, günün ortasında karanlıkları aralamış bir çatlak,

yüz yıllık uykusundan uyanıp *basamaklardan inen* kokuşmuş bir karabasandı. İçinde kurtçukların kaynadığı bu yerde daha kibirli siluetler de vardı. Ziyaretlerimden birinde, zerzevat pazarının bir köşesine küllerden geleceği okuyan, yoksul görünüşlü ama ince, hatta soylulara özgü hatlara sahip bir kız getirdiler. Sorgulama iyi geçmedi; kızın inatçı suskunluğu büyük bir küstahlığa dönüştü, uzak ve küçümseyici bakışları çok kışkırtıcı bir hal aldı, öyle ki her zaman olduğundan daha sinirli ya da kafasının içinde bir art düşünce olan Belsenza,'nın yüzünü giderek artan soğuk bir öfkenin kapladığını gördüm.

"Konuşmak istemiyorsun, ha? Görürüz, bakalım... Kendin kaşındın!" dedi boğuk ve alçak bir sesle. "Kamçılayın şunu!"

Odanın yarı karanlığında, genç kızın gözleri karardı gibi geldi bana. Ellerini arkadan bağlayıp boynunu duvarın alt bölümüne yerleştirilmiş bir halkaya geçirdiler, sonra arkasına geçen polis memurunun kaldırdığı eteği kukuleta gibi kızın başına geçti. Karakolda bir anda ateşli bir çoşku ve neşe havası esti. Belsenza aslında, ağır elli bir otoritenin varolduğu ve darbelerle uzun süreden beri haşır neşir olan, dolayısıyla bu gibi olaylara alaylı bir hava içinde yaklaşan Orsenna'da böyle basit oyalanmalara asla baş vurmazdı. Ne var ki bu mezar sessizliğinde hüküm süren bir şey o alışılmış şakacılığı engelliyordu.

Belsenza, dişlerinin arasından ıslık gibi çıkan bir sesle "Kararını verdin mi?" dedi.

Başına geçirilmiş giysilerin altından hafif hıçkırıklarla ağladığı duyulan kızın konuşmayacağını anlamıştım; yaşanabilecek şeylerin en kötüsünü yaşamış, o aşamayı artık geçmişti. Başına, kapanın elinde kalan bir hayvan yuları geçirilmiş, iç çamaşırlarının altından dipdiri, şehvet uyandıran kalçaları meydana çıkmışken başını örten eteğinin altından o anda kaba bir gülüşle karşılık veriyordu. Dolgun kalçalarının üzerinde mermer damarlarını andıran kırmızı çizikler oluşuyor, etine inen kayış darbeleri altında tekdüze bir titreyişle sarsılıyordu. Odayı sıkıntılı bir rahatsızlık kaplamıştı; yanlış bir seçim yapmışlardı. Ölüyü kamçılıyorlardı sanki.

"Kesin şunu!" dedi Belsenza. Sıkıntılıydı, o sahneden hoşlanmadığını belli belirsiz duyumsuyordu. "Defol git, bir daha da buraya düşme!"

Kız, hâlâ alev alev yanan yüzüyle odayı sanki kızıla boyamıştı; orasına burasına hafifçe vurarak eteğini düzeltiyor; eşyadan eşyaya dolaşan, yanan, kuru gözlerinin yalanladığı çocuksu bir umursamazlık kışkırtmasıyla saçlarına telaşla çekidüzen veriyordu.

Omzunu kaba bir içtenlikle sıvazlayan Belsenza "Tamam, unutalım gitsin. Önemli bir şey değildi!" dedi birden. "Kendi geleceğine bundan böyle pembe gözlükle bakmaya çalış, yoksa başına iş açarsın."

Ne var ki kız, gözyaşlarından sonra birden zaferle parlayan alev alev kara gözlerini ona dikmişti:

"Korkuyorsunuz! Korkuyorsunuz! Korkuyorsunuz! Korktuğunuz için dövüyorsunuz beni!"

Belsenza dışarı itti, kız da hemen sıvıştı ama attığı çok sinirli kahkahalar arasında, çıplak ayaklarının taşlar üzerinde çıkardığı şıpırtı hâlâ duyuluyorken küçük kızlara özgü tiz ve keskin sesi havada eşekarısı gibi vızıldıyordu:

"Korkuyor! Korkuyor! Korkuyor!"

O geçerken pencereler, güneşte açılan deniz kabukları gibi sessizce aralanarak çığlıklarını tek tek yutuyor, bizim içimizde de kötü bir duygu uyanıyordu.

Kaygı veren başka belirtiler de vardı. Gelmekte olan yağmur mevsiminin ucu göründüğü halde, yabancıların kentte oluşturduğu küçük kolonide Maremma'yı terk etme telaşı görülmüyordu ve Vanessa gibi birçok insanın, kentte yer alan ve duvarlarında oluşmuş çatlaklar yüzünden rüzgâr bir yandan girip öte yandan çıktığı için konforsuz gibi görünen bazı küçük saraylarda kışı geçirmek üzere hazırlık yaptığı açıkça belli oluyordu. Kent nüfusunda daha şimdiden görülen bu beklenmedik artış bölgenin zaten kıt olan kaynaklarının daha fazla eksilmesine neden olacağı için erzak konusunda karşılaşılabilecek zorluklar konusunda önlemler alınması gerekiyor, Belsenza'nın da hem o işe, hem de bu aylak gezginleri kışın ortasına kadar orada kalmaya iten nedenler üzerinde daha büyük bir karamsarlık içinde kafa patlatmasına yol açıyordu. Bu casusların neyle meşgul oldukları, neler tasarladıkları konusunda elde pek bilgi yoktu; bu yüzden, yalnızca taşıdıkları adla bile Orsenna'da gürültü koparan,

senyörlük üzerinde etkili olduklarına da kuşku bulunmayan bu insanların gidiş gelişleriyle yakından ve daha fazla duyarlılıkla ilgilenilmesinin polis açısından sakıncaları vardı. Kaldı ki yalnızca Aldobrandi sarayındaki gecelerde daha kışkırtıcı bir şatafatla parıldadığı bu şenlikler kentinin göbeğinde en az kuşku çekecek biçimde buluşmak için ellerine çok fırsat geçiyordu ve kendisini ışıklar içinde alenen sunmaktan zevk alan bu gizem karşısında Belsenza kararsız kalıyor, alaya alınıyormuş duygusuna kapılıyordu.

"İyi anlayın beni" dedi bir gün o gecelerden birinden söz ederken. Gözleri, kararsızlığa düştüğü anlarda olduğu gibi yarı kapalıydı ve gözbebekleri gözkapaklarının altında, cimri bir adamın bozuk parası gibi sağa sola kayıyordu. "Dün akşam orada Kont Ferzone, Senatör Monti'nin karısı ve Müstahkem Mevkiler Kurulu'nun sekreteri vardı. Bu kişiler de komplo hazırlıyorsa, Orsenna kendine karşı komplo hazırlıyor demektir. Polisin tam olarak kimin adına çalıştığını sormaya başlıyorum kendime. Raporlarımı önce bunların okumadığını kim söyleyebilir bana?"

Pusuya yatırdığı gözleri ısrarla benim bakışımı kolluyordu. Vanessa'ya yakın olmamın aramızda sıkıntı yarattığını biliyordum. O kurnaz gözlerin benimle olası bir beraberlik arayışı içinde olduğu, onlara karşı benim aracılığımla bir barışı başlatma peşinde koştuğu söylenebilirdi. Ağır omuzları yorgundu, çökmüştü.

"... İşin beni kaygılandıran yanı," diye sürdürdü, "Orsenna'dan hiç ses çıkmaması. Üstüne üstlük, bizim burada gösterdiğimiz çabalar da boşa gidiyor. Küçük kızları kamçılatmak hiç de hoşuma gitmiyor. Oysa öte yandan..."

Düş kırıklığına uğradığını gösteren bir hareket yaparak bakışlarını pencereye çevirdi.

"... Söyledikleri belki de doğrudur. Bu işin sonunun kötüye varacağı..."

Odada sessizlik oldu; ayağını sürüyen biri, uyuklayan öğle sonrasında yitip gitmiş kanalı arşınlıyordu. Ağırlığımın altında bir şeylerin, hareketli kumlarda kayar gibi ağır ağır kaydığını duyumsuyordum. Kapıya doğru irade dışı bir adım attım. Belsenza, uykudan uyanmış gibi hafifçe yerinden sıçradı:

"... Prenses yolculuktan döndüğüne göre, saraya gidiyor olmalısınız. Şanslı adamsınız. Ben oraya her istediğimde gidemiyorum..."

Gözlerinde kurnaz bir ifadeyle bakarken sözlerini ciddi bir sesle sürdürdü:

"... Kimi zaman beni o davetlere yalnızca *bana yükledikleri görevin* kendi gözümde fazla tehlikeli olmadığını düşünmem için çağırdıklarından kuşkulanıyorum. Prensesi, kendisine hiçbir zaman ayak bağı olmayacağıma inandırın lütfen."

Huzursuzluk işte böyle yaygınlaşıyor ve her gün, direnenlerden birinin daha ona beklenmedik biçimde havlu attığı görülebiliyordu. Sisin içinde gizlice ilerleyen bir birliğin, düşmanın ani yön değiştirmesi karşısında şaşırıp yürüyüşünü hızlandırmasına benziyordu. Orsenna'dan aldığım talimatı ve kenti kızıştıran dedikoduların bana gelen hoş yankılarını düşündüğümde, kimi zaman Orsenna'nın aslında sağlıklı uyumaktan yorulduğu halde bunu kendisine itiraf etmekten kaçındığını ve hâlâ *yaşamakta olduğunu* duyumsayıp artık derinlik kazanan gizli bunalımından silkinerek uyanmayı özlemle beklediği izlenimine kapılıyordum. Dört bir yandan denize yayılmış ve tükenmek bilmez yüreğinin parlaklığını çok uzun süreden beri birçok güçlü ve serüvenci kişi sayesinde korumuş bu mutlu kent, artık uzun süren yaşlılığının bağrında ortalığa yayılan bu kötü haberlere karşı gönül tellerini görkemli bir şekilde titreterek kurtarıcılarına sesleniyordu.

Belsenza'dan ayrılıp teknenin beni beklemekte olduğu rıhtıma gitmek üzere balıkçı mahallesinin labirenti andıran yoksul sokaklarına daldım. Vanessa'ya kavuşmak için çok sabırsızlandığım halde, yapıların kör duvarları ile kumsaldan kazanılmış, ikindi vaktinin daha ilk saatlerinde üzerine serinlik çöken bahçeciklerin arasında zikzaklar çizen bu dar sokaklarda zaman zaman oyalanmak bana zevk veriyordu. Kelimenin tam anlamıyla bir banliyö oluşturan bu alan, tümsek dolu, iniş çıkışlı, sağlam zeminin bitiş çizgisini belirleyen dalgalı kumul örtülerinin içlerine doğru rastgele yayılmış, köhne terk edilmişliğiyle, dökülen eskimişliğiyle ve güneşten kavrulmuş bahçelerdeki bitki örtüsünün kumulların yeniden ilerleyişini artık sınırlayamaz hale gelmesiyle daha da hüzünlü bir görünüme bürünmüş, kimi za-

man da denizden esen rüzgârların savurmasıyla yüksek bir çevre duvarının üzerinden içeri bitmez tükenmez, ince, ışık yüklü yağmur tanecikleri gibi yağan şeytanarabalarının, içerideki dar şeridin üstünü sessiz akan çağlayanlar gibi kapladığı bir yerdi. Fakat başımı duvarın üzerine kaldırırsam, açık denizden gelen ürkütücü uğultu ve rüzgârın tıkırtıları yüzüme birden tokat gibi çarpıyordu. Derin ve müthiş bir uğultuda asılı duran bu tehlikeli sessizliği ve gizemlerini seviyordum. Pek çok fırtınanın yorup bitirdiği, artık kenti uyutup susturmuş olan bu kumu parmaklarımın arasında kaydırıyor, Maremma'nın kuma gömülüşünü izliyordum; aynı anda, kumu makineli tüfek gibi tarayan öfkeli rüzgârların tokatladığı yaralı gözlerimle, yaşamın özü şakaklarımda daha vahşice atıyormuş ve bu gömülüşün ardında doğmakta olan bir şey varmış gibi geliyordu bana. Kimi zaman sokağın köşesini döndüğümde, başının üzerinde testi ya da balık sepeti taşıyan, Maremma'da cenaze alayları kadar kalabalık olan geleneksel kara çarşafa bürünmüş, kum taneciklerinden korunmak için ağzını kumaşla örtmüş bir balıkçı karısı karşımda beliriyordu. Kadın, bana denizle çölün kokusunu getirerek ve o haliyle, bu ıssız yeraltı mezarlığından çıkıp boğazına kadar ölüye boğulmuş topraktan yükselen gezici ve iç karartıcı hafif alevlerin arasında ölü kentte gezinen hayaletler gibi yanımdan sessizce geçip gidiyordu. Yaşam bu uç noktalardaki tuz ve kum ufkunda daha zayıf ve daha çıplak, bitkin düşmüş bir işaret gibi yükselerek kendini düşüncesizce tehlikeye atıyor, gün ortasında unutulmuş bir karanlık parçası gibi havada çırpınıyordu. Açıklarda aydınlık azalmaya başlamıştı bile; içimde bir duygu müthiş bir değişmezlikle kabarıyor, zaten kısa olan bu günleri daha da kısaltmayı arzu ediyordu. Bizi sona götürecek günlere artık ulaşma ve son savaşım saatinin gelip çatması isteğiydi bu. İri iri açılmış gözlerini açıklarda kalınlaşan duvara dikmiş kent, üzerine gölge çöken gözcü gibi soluğunu tutarak gözlerini gecenin en derin noktasına dikmiş olarak karanlığın içinde benimle birlikte soluk alıyordu.

Vanessa'yı kimi zaman bitkin, kimi zaman sinirli buluyordum. Kendi zevki doğrultusunda sürdürdüğü koşuşturmalar arasında onu yalnızca bana ayırdığı ikindi saatleri afallatıyor,

içinde bir *boşluğa geçiş* duygusu uyandırıyor gibiydi; kimi zaman kendini çok sevecen ve sevimli gösterebilmesine karşın, bu içi boş sessizliğin ve sakinliğin nedeninin çok uzun süre benimle birlikte olmaktan çok, 'kendi imgesiyle' baş başa kalmaktan korkmuş gibi şaşkın ve kararsız kalması olduğunu ve bu durumu benim yarattığımı düşünmeme neden oluyordu. Hava güzel olduğunda çoğunlukla onu bir Vezzano sabahında bulmuş olduğum terk edilmiş bahçedeki kanalın ötesinden el sallardı bana; şimdiyse, mevsimle birlikte artan kapalı havalarda, beni her zaman huzursuz etmiş olan boş salonda bekliyordu. Sakin sulardan yükselen serinlik sessizlik içindeki sarayı kaplıyordu; kanala açılan büyük kapıdan, küreklerin durgun suya aralıklarla dalarken çıkardığı şıpırtı duyuluyordu. O saatte orada Vanessa'dan başka kimseyi bulamayacağımdan emindim. Soğuk tavanların altında kimi zaman adımlarımın sert yankılanmalar yaptığı döşeme taşlarının üzerinde yürürken bir an duruyordum; uyuyan bir şatoyu uyandırmışım gibi geliyordu. İç avluya açılan boşluklardan bakıldığında, kış bahçesinin kımıltısız yaprakları saydam bir kristalin içine kapatılmış gibi görünüyordu. Üst üste yığılmış yüzyıllar burada köşeleri tek tek aşındırmış, ışıkları süzmüş, her şeyi kemikleşmiş bir toz tabakasıyla örtüp dinginliğin ve uykunun başyapıtına dönüştürmüştü ve kentin bu *yansızlaştırıcı* derin dehası, nesneleri gereğinden canlı esinlenmelere yol açabilecek dürtülerden bütünüyle yoksun kılan ve uzun vadede günlük yaşamın dekoruna bile bir manzaranın hafiften sakinleştiricilik erdemini ve derin sıradanlığını kazandıran dehası, bu çok eski yapı dışında hiçbir yerde kendini bu ölçüde açıklıkla ele vermiyordu. O zaman, Sagra'ya yaptığım ziyareti, Orlando'nun vaktiyle bana anlattıklarını, ayrıca, bana kendini sessizlik içinde sunan bu sarayın salonlarında oyalanmalarımı, bu ölü buzlarla uyuşmuş kanalların suyuna dalışımı, sonbaharın o saydam sıvısını ciğerlerime çekişimi, doğramaların süregelen suskunluk içinde birbirine karışan çıtırtılarına kulak verişimi düşünüyordum. Bu yapı kendi sevimliliğine ve kaçınılmaz yenilgisine ilişkin bir şeyleri gözlerimin önüne sermiş gibi geliyordu bana; Orsenna'nın yüzyıllardan beri sürdürdüğü çabaların tümü, o zamana kadar sunmuş olmaktan zevk aldığı yaşamın tüm imgeleri, neredeyse

ürkütücü bir nitelik kazanmış gerilimin düşmesini, tüm nesnelerin ve tüm varlıkların yüklendiği saldırganlığın ve tehlikeli elektrik yükünün azalmasını, böylelikle son bir *eşitlenmeye* ulaşmasını hedeflemişti sanki. Sürüp giden yaşamın içinde yol alan çok insanlaştırılmış, uzun süre duraklamak bilmez bir sürtünmeyle yıpranmış biçimler onda, bundan böyle hiçbir ilişkinin canlandıramayacağı, giderek artan bir körlüğe doğru yol alan bir örtü etkisi oluşturuyordu. Orsenna her sabah uyandığında dünyayı, uzun süre giydiği için bedenine artık iyice oturmuş *uzun hırka* gibi sırtlıyordu; bu rahat ve aşırı senlibenlilik içinde sınır kavramı bile silinip gidiyor, kendisi hakkındaki silik bilinci toprağa ağır ağır kök salıyordu. Toprak artık insanlıkla öylesine derinlemesine yoğrulmuş bir hale gelmişti ki sonunda onu içine bütünüyle sindirmiş gibi görünüyordu. Öte yandan, nesnelere geçen bu izin içine gömdüğü ruhu da onu bir boşluğun üzerinde titreşir durumda tutuyor, ona durgun kanalların yansıttığı imge ile tamı tamına bütünleşecek ölçüde eğiliyor, öyle ki aynanın öte yanına yavaş yavaş kaydığını duyumsayan insandan farkı kalmıyordu.

Yan yana ama tekdüze geçmekle birlikte gebe kadınların bulantı veren bitkinliğini andıran bekleyiş ve uyanmalarla dolu o günleri aklımdan geçirdiğimde, Vanessa ile neredeyse konuşacak hiçbir şeyimiz yokmuş gibi göründüğümüzü şaşkınlık içinde anımsıyorum. Beni ona doğru savuran ateşlilik, deniz kulaklarının her gün öğleden sonra yükselen ateşi gibi çabuk doyuma ulaşıyor, sonra sönüyordu. İtince açılan kapılarıyla, kiliseye özgü ses yansımasıyla ve loş atmosferiyle, kıpırdayıp duran suyun duvarlarda sonsuza kadar sürecekmiş izlenimi veren yansımasıyla içinde oturulmaya pek de elverişli olmayacak biçimde yapılmış olan bu saray, bizim gözümüzde, yeri sürekli değişen bir kamp yeri, kımıltısız duran ağır gölgeleri altında oturulabilir nitelikte ama içinde bir gözün sürekli dolaştığı bir orman açıklığı gibiydi. Vanessa ile birlikteyken yapayalnız olduğum duygusunu asla yaşamıyordum; tersine, bozguna uğramış bir yorgunlukla yanında yatarken, yatağın kenarına sarkmış parmaklarımdan bizimle birlikte hızlı bir akımın kesintisiz olarak akıp gittiğini duyumsuyordum. Vanessa, yine Vezzano'daki gibi beni alıp götürüyor,

bu ağır sarayı ölü sularda yavaşça devindiriyordu. Ateşli, ivedi bir sevgiyi yaşadığımız o öğle sonraları, gümbürtüsü uzaklardan gelen ve ulaştığı son noktada görkemli bir biçimde aşağı dökülen çağlayandan daha sessiz ama ona denk düşen bir ırmakta sürüklenir gibi geçiyordu. Kimi zaman yanımda uyurken seyrediyordum onu; uzaklaşan bir kıyı gibi benden ayrılmış oluyordu ve mutlu bir yorgunluk dalgasıyla uzaklaşmış gibi birden daha derin soluk almaya başlıyordu. O anlarda asla çıplak olmasa da her defasında benden uzakta üşüdüğünü belli eden ani bir hareketle çarşafı boğazına kadar çekiyordu. Omzunu örten, denizde boğulmuş birinin saçları gibi görünen saçlarından sırılsıklam olmuş çarşaf, ondan çok iri bir kütle halinde ayrılıyordu sanki. Görkemli yatağın geniş alanı onu içine gömüyor, tüm bedenini çarşafla birlikte o sessiz ve geniş alan üzerinde kaydırıp benden uzaklaştırıyordu. Yanında dirseğimin üzerinde doğrulmuş durumda, giderek gözden kaybolan o uzaklaşmış, ağırlaşmış başın dalgaların içinde yükselen iki su arasında yüzeye çıkışını seyrediyormuş gibi oluyordum. Birden üşüyüp kendimi yalnız hissediyor, kanaldan gelen yansımayla deviniyormuş gibi görünen desenlerle kaplı camları olan pencereden içeri süzülen kül rengi güneş ışığında odada çevreme göz atıyordum; üzerinde yükseldiğim kabaran dalga o anda en alt noktasına kadar inmiş, oda da sıkıntılı düşlere boğulmuş bir uykunun kara deliğinden ağır ağır boşalıyormuş gibi geliyordu bana. Vanessa kibirli sıkılmazlığı ve prenseslere özgü aldırmazlığıyla odasının yüksek kapılarını her zaman açık bırakıyordu. O kısa günlerin harlanmasından arta kalan küller gibi inen alacakaranlığı, bitkin düşmüş uzuvlarımla, ağırlaşmış kalbimle o yüksek tavanlı, yıkık dökük odalar dizisinden gelen soğuk bir soluk gibi çıplak cildimin üzerinde duyumsuyordum. Bir talandan kopup gelen burgaç bizi orada unutmuş, bir köşeye gömmüş gibiydi; karanlığın içinde elimde olmadan kulak kabartmış, bu sessizliğin bittiği yerdeki kuşatılmış kenti gözleyerek orada sürdürülen yabanıl avdan yansıyan silah seslerini uzaklardan yakalamak istemiştim sanki. İçimde uyanan huzursuzluk beni odanın ortasında dimdik durmaya zorluyordu; eşyalarla aramda algılayamadığım fazladan bir mesafe oluşmuş, öte yandan gizli ve hüzünlü bir geri çekilme

hareketi doğmuştu sanki. Önümde, kötü haberi bilen dostların arasındaki gibi bir boşluk oluşmuşçasına birdenbire bozulan dengem yüzünden el yordamıyla bildik bir desteğe doğru ilerliyordum. Elimle farkında olmadan omzunu sıkıyordum, Vanessa ağır ağır uyanıyordu; bana göre ters duran yüzünde, aşağıda, uykuya dalmış belirsiz bir merakın dibine çökmüş gibi görünen soluk gri gözlerinin kıpırdadığını görüyordum. O gözler beni tuzağa düşürüyor, derin sulardaki koyu yansımalara doğru dalan bir dalgıcı kendine çeker gibi çekiyor, açılan kolları karanlıkta el yordamıyla bende düğümleniyor, boynuma bağlı bir taşla, onunla birlikte hüzünlü bir gölün kurşuni sularına gömülüyordum.

Kimi zaman sabaha kadar onunla geçirdiğim, ucu deniz kulağının zemininde sabahları yükselen karanlık sulara batmış kazıklara benzer yorgunluk patlayışının boşluğuna batan, varlığımı oluşturan özü tüketerek tutkuyla boyun eğen, güçsüzleşen ve silinip giden manzara gibi beni boşaltıp bitkin düşüren o Maremma gecelerinde hüzünlü bir zevk buluyordum. Bu sular ülkesinin doygun atmosferinde kaynaşan yıldızlar artık pencerelerde parıldamıyor, bitkin toprak tükenmiş bir akciğerden kaçan zayıf bir soluğu bile bundan böyle kaldıramazmış gibi görünüyordu. Gece, içine ağır ve sıcak bir hayvanı barındıracak çukurun kazılmış olduğu o toprağa bütün ağırlığıyla çökmüştü. Deniz kulağının oluşturduğu setin ardında kimi zaman aralıklarla çekilen bir çift kürek yapışkan suyu yokluyor ya da çok yakınlarda bir yerde bir sıçanın ya da benzeri bir küçük hayvanın gülünç ve şehvetli sesi boğulup gidiyordu. Beni bir yapağının içindeymişim gibi ezen bu gecede ağzı tıkaçlanmış, yalnızlık içinde, boğucu bir neme gömülmüş halde soluk almaya çalışarak dönüp duruyordum. Vanessa yanımda, elimin altında, daha ağır, daha kapalı bir gecenin ilerleyişi gibi yatıyordu. Avuçlarının içinde tuttuğum kapalı, kurşun gibi ağır, bir türlü içine giremediğim o kör gecelerden biriydi; coşkulu ve daha uzak, saçlarıyla baştanbaşa yıldızlanmış, açılmış, kendini sunan, bununla birlikte ağır kalbine sıkı sıkıya sarılmış iri bir kara güldü. Çok nemli ve yumuşak geçen o geceler, sanki içlerinde olgunlaşmaktan kaçan bir fırtına barındırıyordu. Kalkıp sıra sıra dizilmiş, bir ormanın ortasında terk edilmiş gibi duran odalarda, ağırlaşmış ama belli belirsiz

uçan bir şey bana bu yüksek ve küflü koridorların durgun havasında bir şeyi işaret etmiş, sonra da kapıdan kapıya kaçmış gibi yalnızlıktan neredeyse inleyerek çıplak yürüyordum. Uyku, harıltısıyla ve aydınlığıyla geceleyin bizi uyandıran uzaktaki bir yangın gibi, dikilmiş kulağımı tam olarak tıkamıyordu. Odaya geri dönerken kimi zaman yerde bir gölgenin kımıldadığını görüyordum. Lambanın ışığında uyanır uyanmaz karışık saçlarını düzelten elleri duvarlarda iri gece kelebekleri uçuştururken Vanessa, ışıkta biraz bitkin görünen çizgileriyle yorgun, solgun, ciddi ve kendisini hâlâ çok düşündüren bir düşle dopdolu görünüyordu ve lambanın sabit ışığı bana güven vermiyordu. Bir defasında sesi yükseldi. Kişisel özelliklerini yansıtmayan, tuhaf bir sesti. Sakin bir çılgınlık tehlikesiyle karşı karşıya olduğu açıkça belli olan bir medyumun ya da uyurgezerin sesiydi.

"Beni yalnız bırakıyorsun Aldo. Beni niçin karanlıkta yapayalnız bırakıyorsun? Beni terk ettiğin duygusunu yaşıyordum, hüzünlü bir düş görüyordum..."

Uykulu gözleriyle bana baktı:

"... Sarayda hayalet falan yok, biliyorsun. Yalnız bırakma beni, gel yanıma."

Alnını ve o çocuk sesiyle sevecenlikten yumuşacık olmuş saç diplerini okşadım.

"Korkuyor musun Vanessa? Geceleri korkuyorsun demek? Bu kalenin ortasında... Hem de ne kale! Vay canına! Odamızın içine kadar silahla donatılmış. Tablolarının içinde de başımızda nöbet tutan on dört Aldobrandi..."

Gözleri kapalı, gevşek kollarını ve küçük çocuk gibi şişirdiği somurtuk dudaklarını bana uzatıyor, ben de o dudakları coşkuyla, bana verilmiş elmanın güzel yanaklarını dişler gibi öpüyordum. Ne var ki en hafif bir esinti bile onu ürpertiyor, dişleri birbirine vurarak kendini yeniden yatağa atıyordu.

"Ay, üşüyorum!"

Sinirli ve ciddiydi, gözlerini kapalı balkonun içinde, uzaklardaki bir ormanda gezdirir gibi gezdirirken elimi tutuyordu.

"Burası ne kadar hüzünlü Aldo! Neden buraya geldim ben? Bu çıplak duvarlardan sürekli dalgalarla sis bulutlarına bakmaktan nefret ediyorum."

Sesi kulağımın dibinden geliyordu.

"... Yağmalanmış, gemi havuzları yıkılmış bir limandaymış gibi duyumsuyor insan kendini burada, kocaman odalarda adeta sapıtıyor. Sağlam demir atmamış bir gemideyim sanki."

"Ama kapıların hepsinin açık kalmasını sen istiyorsun Vanessa. Bana hep sokakta yatıyormuşuz gibi geliyor biraz."

"Zavallı Aldo!"

Dalgın elleriyle saçlarımı okşuyordu.

"... Ne kadar kibar ve akıllısın. Ne uysal çocuksun sen!"

Üzerinden dalga halinde bir gölge geçti, yüzünü başka yöne çevirdi.

"... Biz sokakta olsaydık, o zaman da herkes buradan, bu odadan geçip gidecekti, ne önemi var Aldo? Ne olacak? Bizi kimin görmesini istiyorsun?"

Sesi boğuktu ve bastırılmış, hüzünlü bir itiraf gibi çıkıyordu.

"... Burada kimlerle ilişki içinde olmak istiyorsun? Açıkça söyle. Ben buraya geldiğimde sıkıntıdan patlıyordum, bitmiş haldeydim, katı ve gergindim; kendimi yoğurmak, ellerimin içinde taş gibi sert ve dayanıklı hale getirmek istiyordum, insanların suratına fırlatılan bir taş gibi olmak istiyordum. Sonunda bir şeye çarpmak, o boğulma ve soluksuzluk içinde bir şeyi cam kırar gibi kırıp parçalamak, dağıtmak istiyordum. Seni yanıtlamak için söyleyeyim; burada rezaletler ve kışkırtmalar yaşandı, ölçüyü aşan şeyler oldu ve bunlar gülünç biçimde değil, ciddi bir biçimde, evet ciddi biçimde oldu Aldo."

Omuz silkti. Yorgundu.

"Deniz kulağına atılan bir taş gibiydi. Küçük bir merak halkası vardı, sonra o halkayı örten ağır su. Kötü nişan aldığım için değil. Ama önlerine taş bile atsan sindiren hayvanlar var; o hayvanlar dev bir sindirim sisteminden başka bir şey değil: Bir kese, bir mide. Ben de kendimi sindirilmiş gibi düşünüyordum. Savunmasızdım... Özümsenmiş olmak, yenen yemde eşitlik, midedeki tane gibi düzensiz dağılma, korkunç bir şey... Birkaç da kum tanesi varsa, sindirim daha da iyi olur. Katkısı olur..."

Başını umutsuzca salladı.

"... Sokakta olsaydık, bana sokakta sahip olacaktın. Ne önemi

olabilir? Ne önemi olsun isterdin? Burada gözü sizin üzerinizde olanlar var Aldo ama sen anlarsın, iş ondan öteye gitmiyor; göz var ama *bakış* yok. Oysa ben o bakışa gerek duyuyordum. Ah evet, bakmak. Bakılmak. Ama görmek için bakmak. Tam anlamıyla bakmak. Göz önünde olmak..."

Üzerine eğiliyordum; bu panik çığlığının, bu ateşli dalganın yayılan kan gibi ondan kaçışını şaşkınlıkla dinliyordum. Birdenbire olağanüstü güzel görünmeye başlıyordu gözüme, felakete götüren bir güzellikti; ağır saçlarının altında, dürüst ve direngen katılığı içinde, yıldırım çarpmış bir kentin üzerinde ateşten kılıçlarını sallayan acımasız, korku salan meleklere benziyordu. Dirseğinin üzerinde yavaşça doğruldu ve gözlerini gözlerime dikerek sakin bir sesle konuştu:

"Aynı şeyleri düşünüyoruz, değil mi Aldo? Beni anladığından eminim."

Ben de onun gözlerinin içine baktım:

"Seni anladığımı sanıyorum Vanessa, ne var ki sen o bakışı zaten biliyorsun. Maremma biçimlendiriyor onu. Hayra alamet bir bakış değil, sen ve seninkiler bu bakışın ne anlama geldiğini öteden beri biliyorsunuz."

Kolumun üzerinde tuttuğu dingin ve geceyi anımsatan elini sıktı.

"Evet. Sen de biliyorsun. Buraya geldiğinden beri yaşamında bundan başka bir şey yoktu. Bu yüzden seni harita odasında görmeye geldim, seni bu yüzden Vezzano'ya götürdüm. Şu anda, burada da senden bekledikleri şeyi artık biliyorsun."

O gece gözüme bir daha uyku girmedi ve sabaha kadar, ilk sevişme gecesinin huzursuzluğuyla sinir bozucu korkunç coşkusu içinde kıvrandım durdum. Vanessa, kanı boşalmış, düşsüz bir uyku başını bedeninden ayırmış gibi yanımda yatıyordu; loğusa gibi genleşmiş, ağırlaşmış bedeni yatağı yumuşatıyordu. Durgun çürüme ve mayalanma sonucu patlamış bir filiz gibiydi; bir bütünden kopup ayrılan, ölümcül bir boşlukta hava arayan, bu yüzden ruhunu sinir basan, bataklıkların yüzeyinde oluşan kapalı, öpücüklerin zehirli fokurdamasının etkisi altında yapışkan bir patlamayla açılmaya hazırlanan hava kabarcığından farkı yoktu.

Odaya sabah aydınlığı sızdı. Vanessa kalkmıştı. Acele giyinmiş, odanın içinde gidip geliyordu. Yarı kapalı gözkapaklarımın arasından benim uyanmamı beklediğini fark ettim. Uzun, gri ve dalgalı sabahlığının içinde, o haliyle, uçarken bir mağaraya sığınan, uyandığında yönünü ve yolunu ararken kararsız adımlarla gezinen ve acemice kanat çırpan bir kuşu andırıyordu. Bana doğru geldi, sevecen bir tavırla yatağın yanına çöktü, deniz rüzgârıyla tazelenmiş kollarıyla bana sarıldı. Dudaklarında tuz tadı varmış gibi geldi bana.

"Seni birkaç günlüğüne yalnız bırakacağım Aldo. Biliyorsun, Orsenna'ya dönmem gerekiyor."

"Bu kadar çabuk mu Vanessa?"

Yanıtlamadı beni ama başını göğsümün üzerine koydu, ben de onu kollarımın arasına alıp belirsiz bir tutkuyla kendime çektim.

"Bu defaki birlikteliğimiz çok kısa sürmüş olacak. Bu geceyi anımsayacak mısın?"

Utanıp başını önüne eğerek ekledi:

"... Büyük bir geceydi, biliyorsun Aldo..."

Sonra birden, taşkın ve acemice bir hareketle ellerimi öptü.

"... Ne kadar güçlü ellerin var Aldo. Çok etkili, çok güçlü..."

Yanağını kısa aralıklarla, hafif hafif ellerime sürtüyordu.

"Neşeyi ve felaketi kavrayan eller; öldürmek, mahvetmek için de olsa insanın güvenmek, kendisini teslim etmek istediği eller... Bir şeyi bitirmek için de olsa..."

"Ama bitirmek söz konusu değil Vanessa. Beni çok mutlu ediyorsun. Sen mutlu değil misin?"

İri gözleriyle dik dik baktı bana.

"Elbette sevgilim, mutluyum. Sana söylemek istediğim şuydu: Yürekliyim, ellerinin bana getireceklerinden korkmuyorum. Bitirmek için bile olsa..."

Hırıltılı bir ses çıkardı, saçlarını dağıtıp kötü bir buluta benzetti. Tüm sevecenliğimi takınarak sahte bir güvenlik içinde ellerimi ılık barınağının içine soktum. Daha ağır atmaya başlayan kalbim dakikaların akışını duyumsuyordu; sinip gizlenmiş, saniyeleri kemiren, uyanışın kendisini yataktan buz gibi koparıp alışını erteleyen öğrenciden farkım yoktu.

"... Marino'yu Orsenna'ya götürüyorum, biliyorsun. Arabada kendisine yer ayırnamı istedi benden." Sözlerini ağır bir sesle, bir şeyi imar eder gibi sürdürdü: "Senyörlükte gerçekten de çok uğraşılıyor onunla... Öyle ya da böyle, amirallikte birkaç gün yalnız kalacaksın."

Bana yarı alaylı gibi gelen tuhaf bir ses tonuyla ekledi:

"... Tanrıdan sonra gelen efendi... Onu böyle nitelendiriyorsunuz, değil mi Aldo?"

Vanessa gittikten sonra kendimi boş ve hüzünlü hissederek Maremma'da bir gün daha geçirmeye karar verdim. Noel arifesiydi, o gece amiralliğin nemli duvarlarının arasına kapanmak bana birden çok ağır gelmişti. Sokaklar çok kalabalık olacaktı, içgüdüsel bir dürtü de beni son kez o kalabalığa karışmaya itiyordu. Kentin ruhunun bocaladığını duyumsadığım bu kuşkulu günlerde, geminin omurgası sarsıldığında ve derinden gelen o dev çarpma içimizde yükseldiğinde içgüdülerimiz bizi geminin güvertesine çıkmaya, yanağımızı henüz canlı ve sağlıklı binlerce yanağa dokundurmaya iter.

Maremma'da alışverişin yoğun olduğu birkaç sokakta gezinirken, beklenen o gösterişli günün arifesinde küçük kentin nabzı daha ateşli atıyormuş gibi geldi bana. Orsenna yöresinde Noel arifesinde, hem canlı renkli giysiler, hem de çölü anımsatan ve bu kumsallara uzak düşen, Doğu'da İsa'nın doğuşu için yapılan kutlamalarda giyilen çizgili yün üstlükler giyme geleneği vardı ama bana öyle geldi ki bu yıl, söz konusu dinsel kılık değiştirme birçok insanın zihninde çifte anlam taşıyor, böylelikle bir yutturmacayı da ifade ediyordu. Sokaklardan alaylar halinde geçen ve şurada burada düzenlenmiş zayıf aydınlatmaların altında bir an için kızıl yansımalar veren insanların arasına karışmış siluet halindeki bazı kişilerin, bin yıllık Doğu'dan daha çok Farghestan halkı arasında yaygın olarak kullanılan ve kumsal yörelerin halklarını anımsatan gri, kırmızı, dökümlü üstlüklerin altında uzun çizgili bol yün giysilere büründüğünü fark ettim. Onlar önlerinden geçerken küçük çocuklar çığlıklar atıyordu; o maskeler ve yalancı sırmalar onların gözünde, çocuk masallarında bin yıldır anlatılan 'Dev'i temsil ediyordu; ne var ki bunların yalnızca çocukları korkutmak için kullanılmış olması akla yakın

gelmiyordu. İnsanlar, birdenbire parlayan gözlerini her yandan o siluetlerin üzerine dikiyor, öncelikle onları gözlüyordu; başka anlamlara da gelen bu kılık değişikliğinin zaten gergin olan havayı daha da fazla gerdiği, hafif bir ateşlenme sonucu meydana gelen ilk ürpermenin verdiği serinlikten duyulan haz gibi, belki de daha karmaşık bir duygu olan *kendi bilincinin fakına varma* durumunda olduğu gibi, insanların bu durumdan pek de sağlıklı olmayan bir zevk aldığı açıkça belli oluyordu. Kalabalıkların bu hayaletlere, umut ve kararlılık verebilecek tek aynalarmış gibi bel bağladığı ileri sürülebilirdi.

Yürürken bir sokağın köşesinde çarpıştığım Belsenza sertçe "Bedevilerin ortalığa salınmasına ne diyorsunuz Bay Gözlemci?" diye sordu.

Kızgındı, kabalığının da üzerinde olduğu açıkça görülüyordu.

"Bu pis kafaları örten başlıklardan birini çekip almamı neyin engellediğini bilemiyorum. Daha geçenlerde hizaya getirdiğim bazı sümüklülerin bu işe burnunu soktuğunu sanıyorum."

Soğukça karşılık verdim:

"Bunu kesinlikle yapmamanızı öneririm. İnsanların siniri tepesinde. Şu anda polisin işe karışması hiç de uygun değil."

"Aklımdan geçeni yapmamak için benim başka nedenlerim var, hem de daha iyi, içiniz rahat olabilir."

Belsenza, gizemli bir havayla beni birden kolumdan tutup bir köşeye çekti.

"Dedikoduları biliyor musunuz? Bizim okunup üflenmiş şu maskeliler alayının, insanın istediğini çekinmeden yapabileceği uygun bir kılıf olduğu, buralarla hiç ilgisi olmayan, dışarıdan gelmiş ve kafesli pencerelerin ardında saklanan bazı kişilerin bu gece hava almak için dışarı çıkacağı söyleniyor."

"Vay canına!"

Belsenza'nın bu akşam sarhoş olduğu açıktı.

"Davranırken gözümü dört açma buyruğu verildi bana; tamam, anlaşıldı! İşittin mi itaat edeceksin. Bizim meslek, uyulması gereken zorunlulukları olan bir meslektir. Ama size yemin ederim ki o karnaval soytarıları bundan böyle bana nanik yapmak için buraya uzun süre adımlarını atamayacaklar. Geldikleri

yerde olduğu gibi, burada da keyiflerince davranabileceklerini sanıyorlar..."

Kolumu yakalayıp tiyatro oynuyormuş gibi kendini biraz geri çekti. Her geçen an biraz daha ateşli bir hal alıyordu.

"Bay Gözlemci... Uzun süreden beri dolma yutturdular bize, tanıksınız. Ama yeter artık, yeter. Ben yerimi kaybedeceğim, olsun. Ama daha bu akşam konsüllük temsilcisine şunu söylüyordum: Sabrın da bir sınırı vardır... Orsenna, çölde yaşayan it kopuk takımının kullanacağı yaşlı bir fahişe değildir... Bizimle dalaşmaya çalışıyorlar ama belalarını bulacaklar (eliyle kestirip atan, soylu bir hareket yaptı)..." Göz kırparak, uzaklaşan, aceleci bir sesle "Bu akşam Aziz Damasus'a gelin" diye de ekledi.

Uzaklaşmasını izledim. Hangi noktaya kadar rol yaptığını, başka bir noktaya atlamak için alkolden ne kadar yararlandığını soruyordum kendime. Ne var ki bu kaba ve sahte kabadayı söyleminde kuşku götürecek bir yan yoktu. Bu kadar yalnız kalmak, Belsenza'ya sonunda zor gelmişti. Demir attığı kıyıdan ansızın kopup başıboş olarak uzaklaşan bu ruhun sürüklenip gidişi, suların artık tehlikeli bir çekilme noktasına geldiğine işaretti.

Akşam yemeği için sıkıntıyla saraya döndüm. Kalabalığın insanı coşturan temasıyla yalnızlığım daha da yıpratıcı bir hal almıştı. Gece duasını haber veren ilk çan sesleri duyulurken, neredeyse irade dışı bir davranışla, Belsenza'nın söylediği Aziz Damasus kilisesinin İran tarzı yüksek kubbelerinin önündeki buluşma yerine varmıştım. Bunu yapmamın nedeni yalnızca aylaklığım değildi, semt de ilgimi çekiyordu. Güneydeki topraklarda bundan daha ünlü kilise yoktu. Nedenine gelince, bu yapıda Doğu mimarlığının yaldızlı ve kurt yeniği yüzeyli kubbe özelliklerinin taklit edilmiş olmasından çok, kilisede yapılan ayinlerde inatla uygulanan kuralların kuşku götürür olmasıydı. Resmi Kilise'nin burada vaktiyle, Doğu Kilisesi'nin sapkınlıklarıyla ve iç çekişmeleriyle Kuzey'de olduğundan daha güçlü biçimde uyum sağlamış olması gerekiyordu; Aziz Damasus'un kubbeleri yüzyıllardan beri Orsenna'nın dinsel düşüncesinde ortaya çıkan taşkınlıkların ve maceraların güçlü biçimde birleştiğini gösteren bir simgeydi. Burası, uzun süre bazı yolculuk rastlantıları dola-

yısıyla Doğu Nasturi Kilisesi'ne bağlanmış olan Sirteli küçük bir tüccar topluluğunun daha sonra İslam topraklarındaki Müslüman Kardeşler'in gizli gruplarıyla ilişki içinde olduğu kuşku götürmeyen bir mezhebe merkezlik etti; yerel efsanelerde, mağribe özgü bu kubbeler ve sızıntılı, yüksek, kara tonozlar altındaki mahzenlerde Joachim de Flore'un ve Cola di Rienzi'nin, sureti görülmeyen bir Tanrı'nın ayakları dibinde ettikleri dua ayrıntılarına varıncaya kadar yer alıyordu. Sonunda kilisede ayin yapılması yasaklandı, dize getirilemeyen başkaldırı uzun süre gizli kaldı; halk da kuşkusuz, içerdiği biçimlerin ve anlamını bilemediği egzotik süslemelerin etkisinde kalarak, ayrıca derinlemesine incelendiğinde görüleceği gibi, belki de yüreğinde taşıdığı gizli Tanrısallık sevgisinin uyandırdığı bir *karşı güven* duygusuyla bu mekâna zaman içinde tuhaf biçimde saygı beslemeye başladı. Bu da Sirte'yi çok iyi tanıyan Marino'nun keyifli anlarında incelik taşıyan bir ifade ile Maremma'nın "Tanrı'nın huzurunda Saint-Vital (katedral) ile evlendiğini, Aziz Damasus'la da nikâhsız yaşadığını" söylemesine yol açıyordu. Din adamları zamanla söz konusu sapkınlık tehlikesinin, derin düşünüldüğünde, bu karanlığa adanmış, içinde ermişe ait terekeyi barındıran sandık üzerinde odaklaşan düşsellik kadar önemli olmadığına karar vermiş ve kilise birkaç yıl önce ödenmesi gereken kefareti simgeleyen bir törenle yeniden ibadete açılmış, böylelikle bu gizemli çekicilik, bu töreni gizli bir anlaşma olarak görmekten çekinmeyen manastır keşişlerine karşın, şeytanları kovma amacını güden bir ayinle resmen kutsanmıştı. Olayların akışı Marino'ya hak vermiyor değildi: Aziz Damasus'un şimdi birdenbire Maremma'yı saran çok özel hava içinde bozguncuların ve dedikoducuların yeğlediği, denetlenmesi zor bir toplanma noktası haline geldiği, ayrıca kentte sayıları giderek artan kuşkulu zengin kışlıkçıların çok rağbet ettiği bir buluşma yeri olduğu açıkça belliydi. Belsenza'nın topladığı belgeler bu konuda hiçbir kuşkuya yer bırakmıyordu. İnançlı biri olmadığı halde Vanessa bile düzenli olarak gidiyor, konuyla ilgili olarak da kaçamak açıklamalar yapıyordu; bazı mistik eğilimlerin beklenmedik biçimde aralarında yeniden kök saldığı din adamlarını koruyor görünüyordu. Ben de, belki de onun aracılığıyla bu dumanlı pırıltılar

üzerinde, Orsenna'nın en yüksek çevrelerinden başlayarak bana senyörlükten gelmiş yönergeleri anımsatan *yüksek izinin* etki alanının giderek yayıldığı izlenimini alıyordum. Aziz Damasus, arasından kaçan dumanların sokakları istila ettiği çatlaklardan biriydi. İçinden kükürt kokuları gelen bu ölüler mahzenine bir göz atmak işgüzarlık sayılmazdı.

Kilise, kum şeridinin kıyıya iyice sokulduğu yerin yakınında, görkemli manzaranın içinde bile bu tören gününde oluşan dekorun naif, özellikle de yoksul öğelerini anımsatan yoksul bir balıkçı mahallesinin ortasında yükseliyordu. Duvarları yamalı balık ağları kaplıyor, Sirte denizcilerinin çok eski bir geleneğe uyarak tekerlekli çektiri ile sunağın önüne kadar çektiği tam donanımlı bir balıkçı kayığı, İsa doğduğunda içine konduğu yemliği temsil ediyordu: Çukur ve oynak beşik, aydınlatılmış çalılar altında, bütünüyle kırsallık kokan bu sahneyi tuhaf bir değişime uğratıyor; ona tehdit altında olan, denizin getirebileceği tehlikelere açık bir doğum sahnesi havası kazandırıyordu. Kubbeye dik vuran ışık demetinin dışında sahının geriye kalan bölümü çok karanlıktı, ne var ki inanç birliği içinde olan çok ateşli dindarların oluşturduğu kalabalıktan yükselen manyetik, neredeyse elle dokunulabilir iletişim dalgası oraya, çok ısınmış yolların yüzeyinde titreşen hava dalgası gibi ulaşıyordu. Bu ateşli sevginin, Orsenna'da her pazar günü yinelenen, üzerine burunlarına varıncaya kadar kendi kokusu sinmiş sürünün tek tek sayılması anlamına gelen alışılmış dinsel geviş getirmelerle ilgisi yoktu; sokaklarda şurada burada burunlara egzotik bir koku gibi çekilip burun deliklerini genişleten koku insanın yüzüne ansızın bir yumruk gibi iniyordu. Güçlü bir maya bu topluluğu birbiriyle kaynaştırıyor, bu hava onun üzerinde yükseliyor, yüksek kubbelere kadar çıkıyordu; yüzlerden oluşmuş ve birbirine kenetlenmiş bu kitle dalgalanıyor ve mistik kayığı omuzlarının üzerinde kaldırıyor, yeniden kavuştuğu derin ilahisinin ritmine uyarak salınıyordu. Bana öyle geliyordu ki kış mevsiminin bağrındaki en derin yere bir gece yumurtası gibi oturmuş bu gecenin içinde yükselen sıcak, birbirine yeniden kavuşmuş solukların arasında attığım buzdan adımlar çatırdayıp çözülüyordu ve yerin altından kötücül bir ateşin yükselmekte olduğunu yüreğim çarparak

duyumsuyordum. Çok ani bir çözülme ve umutsuz bir ilkbahar. Maniciliğe özgü eski bir ilahi, kalabalığın üzerinde ölü yaprakları burgaçlayıp kaldıran fırtına gibi, denizden esen rüzgâr gibi yükseliyordu:

Koyu bir gölgenin bağrından geliyor,
Gözlerimin görmeyi özlediği.
Ölümü vaattir,
Haçı benim dayanağım.
Ey korkunç Bedel,
Ey Simgesi derin dehşetimin,
Karın mezara benzer
Acıyı doğuran.

Zamanın derinliklerinden gelerek bu keyifli şenlik üzerinde kara bir örtünün şaklayışı gibi şaklayan bu tuhaf ve kasvetli ezgiyi söyleyen ses dokunaklıydı; hüzünlü tonu aracılığıyla derin geçmişi ile yalınlıkla *bağdaşan* bir sesti. Derin bir paniği dışa vurması yüzünden içim titremeden dinleyemiyordum. Orsenna, belirsiz tehlikelerle karşı karşıya kaldığında dudaklarından anasının adı dökülen bir insan gibi, en derindeki *analarına* sığınıyordu sanki. Fırtınalı bir havada dalgaların içinde içgüdüsel olarak birdenbire dimdik yükselen gemi gibi, uzun tarihine bir çığlıkla yeniden kavuşuyor, onun bedenine giriyordu; yok oluşla karşı karşıya geldiği anda yüceliğini ve farklılığını bir çırpıda kuşanıyordu; ben de belki de ilk kez, müthiş bir ateşin içine yuvarlanmış halde, onun derinliklerinden titreşimler halinde kendi sesimin yükseldiğini duyuyordum.

O sırada ilahi durdu. Dikkat kesilmiş bir sessizlik, kalabalığın heyecanının kavranabilir bir işarette tükenmesini bekliyordu artık; ayini yöneten papaz konuşmaya başlayacaktı. Şimdi ona keskin bir dikkatle bakıyordum. Güney'deki manastırlarda giyilen beyaz giysilere bürünmüş adamdaki bir şey (uzaklara dikilmiş bulanık, aynı zamanda hem uzak bir yumuşaklığı, hem delice bir yoğunlaşmayı taşıyan bakışları) Orsenna halkının sık sık gördüğü, çölün bir ucunda birden beliren ve ateş gibi yanan kumların oluşturduğu serap alevleri yüzünden yarısı kemiril-

miş kömürleri andıran o ürkütücü meczupları anımsatıyordu. Saflar arasından beyaz bir alev halinde kıvrılarak kimseye dokunmadan kürsüye doğru ilerliyordu. Basamakları tırmandığında kendisini aşağıdan aydınlatan yanmakta olan bir sürü mum, çenelerinin etoburlara özgü sert bir gölge halinde ileri fırlamasına yol açtı; yüzü, gecenin belirsiz yüzeyine bütünüyle dokunuyormuş gibi göründü; toplulukta, birbirine değen eller gibi belli belirsiz bir sıklaşma oldu ve ben o anda peygamberler döneminin geri döndüğünü anladım. Önce yansız bir ses tonuyla, duraksama ya da yorgunluk havası içinde, Hıristiyan topluluğunun bu şenliğe verdiği önemin üzerinde durdu ve şenliğin bu yıl Aziz Damasus'ta tüm geleneksel görkemi içinde Tanrı lütfunun özel bir işareti ve o gecenin "Hıristiyan âleminin birleşmiş tüm sesleri arasında her zaman özel bir ses, halkımızın kalbinde yeri olan etkili bir güç olarak" kutlanmasına sevindiğini belirtti. Bu renksiz girişten sonra ara verdi, sesi, kınından yavaş yavaş çekilen bir hançer gibi daha keskin ve daha berrak yükseldi:

"Son derece tatsız bir durumla karşı karşıyayız. İçinizden bazıları, bu güçlü *umut* beklentisini ve Tanrı katında yüceltilmesini temsil eden şenliğin bu yıl bize, varlıkları kutsal kitabımızda korkutucu bir biçimde bildirilmiş o *belirtilerin* yaklaşmakta olduğunu sezdiren uykusuz ve huzursuz bir dünyada, kötü düşlerin kemirdiği bir gökyüzü altında ve sıkılmış, bunalmış kalplere acı bir alay gibi gelecek biçimde kutlanmasının sunulmuş olduğunu düşünebilir. Ne var ki aklımızın içine düştüğü, kalbimizin ise hiçbir şekilde içinde yer almadığı bu yanılgıda ben sizi, kadın erkek bütün kardeşlerimi, gizli bir anlamı görmeye ve *yaşamın başlangıcındaki* derin gizemi yeniden duyumsamamıza olanak veren şeyi ürpertiyle yeniden keşfetmeye davet ediyorum. Çünkü *umudumuzun* güvencesi, kışın en şiddetli döneminde, zifiri karanlığın içinde ve *kurtuluşumuzun çiçeğinin* açtığı yer olan çölde verilmiştir bize. Şimdi bize yeni bir yaşamın sunulduğu bu günde tüm yaratılanlar bitkin ve dilsizdi, kimseden ses çıkmıyordu, sesin titreşimleri bile artık yankılanmıyordu; yıldızların izlediği yörüngenin en alt noktasına indiği o gecenin içinde *uykunun* özü her şeyin içine sinmiş gibiydi ve toprak ana, insanın en derin yerinde bile kendi çekiminden hoşnuttu. Sonunda dünya, Yara-

dan'ının güçlü esininin üzerine tüm kütlesiyle, ağır bir taş gibi çökmüştü ve insan, el yordamıyla uyuyacak bir yer arıyormuşçasına bu taşın üzerine boylu boyunca uzanmış gibiydi. Çünkü çarşafı başına çekmek insana hoş gelir; hangimiz düşlerimizi daha ileri götürmemişizdir, hangimiz bedenimiz yatak, başımız da yastık olsa daha rahat uyuyabileceğini düşünmemiştir? Oysa akla açık olmayan yataklar da vardır. Bu gece burada sizin kişiliğinizde bu çöküşü lanetliyorum. Yaptığı şeylerin üzerini kumaşla örter gibi örten insanı, onun inceliğini, uzlaşmacı tutumunu lanetliyorum. Gereğinden daha ağır hale getirilmiş toprağı, ortaya koymuş olduğu şeylere saplanıp kalmış eli, yoğurduğu hamurun içinde uyuşup kalmış kolu lanetliyorum. Bu bekleyiş ve titreyiş gecesinde, dünyanın bu aynı zamanda en açık ve en belirsiz gecesinde size *uykunun* boş olduğunu, *güven* peşinde koşmanın boş olduğunu ilan ediyorum."

Dikkat kesilmiş topluluk titrer gibi oldu, şuradan buradan gelen öksürük sesleri karanlığın içinde boğuldu.

"... Titreyerek ve umut içinde kendi yüreğimize dönelim; bizim için birçok şeyi yapmaktan daha kolaydır. Aslında gündüz olan bu son derece umut kırıcı geceye, henüz var edilmemiş *ışığın* çevresini kumaş gibi saran şafağa dönelim. Toprak gerçekleşeceği şimdiden duyumsanan bu doğuma gebe. Bununla birlikte içine saklanmayı yeğlediği şey, karanlık öğüdü ve kötü belirtileri barındıran gecedir; önünde, bir ordunun önündeki toz bulutu gibi ilerleyen, onu haber veren de uğursuz bir söylenti, yayılmış bir kan, yıkımın ve ölümün belirtileridir. Bu gecenin içinde insanlar yüzyıllardan beri uykusuz bekliyordu, bunalım şakaklarını geriyordu, analarının karnından yeni çıkmış yavruları boğarak kapı kapı dolaşıyorlardı. Bekleyişin asla bitmemesi, dinginliğin bozulmaması, taşın yerinden oynamaması için uykusuz kalıyor, hiçbir şeyi rastlantıya bırakmıyorlardı. Çünkü doğumun her zaman kötü bir şeyler getirdiğine inanan insanlar vardır. Onların gözünde doğum yıkan, bozan bir şeydir, kan ve çığlıktır, acı ve yoksullaşmadır, korkunç bir gürültü patırtıdır, asla saptanmamış saat, engellenen tasarılardır, huzurun sonu, uykusuz geceler, masalın gerisi rüzgârların içine kapatıldığı yerde kesintiye uğruyormuş gibi, küçücük bir kutunun çevresinde dönen rastlantılar fırtına-

sıdır. (Doğumun ölümü ve onun ön belirtilerini de beraberinde getirdiği de doğrudur. Ama o *bedensel hassasiyettir.*) Soyu asla tükenmemiş, kendini kapalı kapılar ardına kapatmış, dünyanın insanla dolup taştığını söyleyen bir insan türünden söz ediyorum size; Sonsuz Huzur'un patikalarını gözlerinizin önüne seriyorum. Kardeşlerim, gecenin bu korkunç belirsizliği içinde *doğumu* yürekten kutlayanlar ne kadar az. Doğu'nun en ücra köşesinden geliyor, kendilerinden ne istendiği hakkında hiçbir şey bilmiyorlar. Yığınların kanı dökületeceği zaman ya da yıkımlar kan dökeceği zaman gökyüzünde kayıtsızca beliren parlak işaretlerden başka rehberleri yoktur; masalsı zenginliklere sahip bir krallığın yükünü üstlenmişlerdir ve giysilerinde bu gecenin bitiminde bir mahzenin dibindeki paha biçilmez hazinelerin yavaşça devrilişini anımsatan bir ışık vardır sanki. Ama her şeyi arkada bırakarak kutularındaki en değerli mücevheri alıp gitmiş, onu kime sunacaklarını bilememişlerdir. Şimdi çölün ortasında yapılan bu hac ziyaretini ve bu mutlak *tahta çıkışa* sunulan bağışı büyük ve korkunç bir simge olarak kabul edelim. Bu karanlık yolda, kıpırdayan ve sessiz yıldızın ardında, tam bir bekleyiş ve derin bir kayboluş içinde onlarla birlikte yürümeye başlayan, o hazinenin bizim içimizdeki en büyük payıdır. Bu derin gecenin içinde daha şimdiden yol almaya başlayan onlardır. Ben sizi onların *bedensel hassasiyetine* yönelmeye, olacak olana doğru onlarla birlikte körü körüne yürümeye çağırıyorum. Her şeyin boşlukta durduğu, zamanın bile duraksadığı şu belirsizlik anında sizi onların yüce *kaçışına* katılmaya çağırıyorum. Gecenin içinde, yalnızca onun gebe olduğunu bildiği için sevinene ne mutlu, çünkü karanlıklar ona meyve getirecek, çünkü ona bol bol ışık verilecektir. Ne mutlu her şeyi ardında bırakana, ne mutlu kendini güvencesiz teslim edene ve ne mutlu bilinmezlik içindeki teslimiyetin çağrısını yüreğinin ve bağrının en derin yerinde duyumsayana, çünkü dünya onun bakışlarıyla kuruyacak, sonra yeniden doğacaktır. Ne mutlu kayığını akıntıya bırakana, çünkü karşı kıyıya yanaşacaktır. Ne mutlu kaçana ve kendinden vazgeçene ve karanlığın tam ortasında o derin oluşumdan başka bir şeye hayranlık duymayana..."

Vaiz sözüne yeniden ara verdi. Sesi artık daha ağır, ciddiyetini belli eden boğuklukta çıkıyordu.

"Ben size *beklenmeyenden*, bir gece hırsızı gibi *gelmiş olandan* söz ediyorum. Burada, karanlıklar içinde, belki de kötülüğe yazgılı bir dünyada söz ediyorum ondan. Size uykusuz geçirilmesi gereken bir geceden söz ediyorum. Karanlık bir başlangıcın haberini veriyorum ve vaktin şimdi bizim için, dünyanın bir kez daha O'nun elinde her yönüyle ölçülüp biçileceği vakit olduğunu bildiriyorum. Bu vakit, kısa bir süre sonra sizin de seçim yapmak zorunda kalacağınız vakittir. Gözlerimizi derin gecenin içinde parlayan yıldızdan ayırmamayı başarabilseydik keşke, bunalımın en dibinde bile olsak, karanlık geçidin içinden arzunun bastırılamaz sesinin yükseldiğini anlayabilseydik. Düşüncelerim size dönüyor; derin bir gizemle karşı karşıya kalmış gibi, çölün en uzak yerinden barışı getirecek yerde kılıcı getiren ahırındaki *kralı* hayranlıkla izlemeye ve ağırlığıyla yeri titreten *yükü* sallamaya gelenlere. Onlarla birlikte yere kapanıyorum, anasının bağrındaki *çocuğa* onlarla birlikte tapıyorum, bunaltıcı geçiş için harcanan zamana, açılmış *yola* ve sabaha açılan *kapıya* tapıyorum."

Kalabalık aniden yavaşça, hemen hemen tırpanla biçilen buğday başaklarının tembelliğine benzeyen ağır bir hareketle dalgalanıp diz çöktü, duaların güçlü ve yabanıl mırıltısı kilisenin derinliği boyunca geri çekilip yüzümde tokat gibi patladı. İnsanlar omuz omuza, görkemli bir kımıltısızlık içinde, o yüksek kubbeli mekânı şakaklara basınç yapan ve ciğerlerimizdeki havanın ansızın tümüyle boşalmış olduğu izlenimi yaratan yoğun bir kütle halinde donmuş gibi dua ediyordu. Mumların dumanı birden gözlerimi acı verecek kadar yaktı. Omuzlarıma ağır bir yük binmiş gibiydi; insanın kan kaybeden birine bakarken duyumsadığı o tuhaf bulantı gibi bir şey...

O kalabalığın arasında Belsenza'yı aramadım. Ağır hareket eden miyop gözlerinin bir zırhın zayıf noktasını arar gibi üzerimde dolaştığını, boğazımı tıkayan bir heyecan içinde tiksintiyle (anlatılamaz bir tiksintiydi) canlandırıyordum zihnimde. Kendimi kiralık bir kayığın içine attım. Ağır ve nemli hava beni çekiyordu; saraya dönecek yerde ters yönden deniz kulağına girdim.

Soğuk ve tuzlu gece, hava güzeldi. Bütün ışıkları sönmüş Aldobrandi sarayı karşımda deniz buzulu gibi dingin suyun

üzerinde yüzüyordu; sol tarafımda Maremma'nın seyrek ışıkları, soluklaşmış bir takımyıldızı halinde denize kadar iniyordu; karınca sürülerini anımsatan bu yıldız kaynaşması kara parçasını kemirmiş, deniz ufku bile bu ısırıktan nasibini alarak gerilemişti sanki. Maremma, gecenin bütünselliği içinde eriyip sıvılaşan, kendi *zamanı* ve *biçimi* içinde, minicik ateş çivilerinin oluşturduğu şamandıranın altında yutulmuş ve dağılmış bir kent izlenimi veriyordu.

Uzun süre, vaat edilmiş bu geceye karıştım. Muğlaklığının, uzaklığının bağrına kaçıyordum. Havanın nemi paltomun üzerinde soğuk damlacıklar halinde beliriyordu; deniz kulağının suları fenerden yansıyan zayıf ışık halkasının altında kayığın bordasında sürekli şıpırdıyordu. Üzerime yavaş yavaş uyku çöküyordu. Amirallikteki çalışma masasının başında oturan Marino'nun imgesi zaman zaman, yüzündeki tuhaf kurnazlık ve bilgiçlik ifadesiyle gözlerimin önünden geçiyor, suyun üzerinde yürüyen gülünç bir kuklaya benzeyen biri gibi kayığın sallantısına uyarak alçalıp yükseliyordu. Sonra, sallanmaların şiddeti azaldı; yüzü gözlerimin önünde bir an ağır bir kımıltısızlık içinde öylece durdu, onun suskun ve sabit bakışlarının gözlerimin içine daldığını duyumsadığım an uyuyakaldım.

Amirallik, bir gün önceki şenliklerin sonrasında beklediğim kadar uyuşuk değildi. *Redoutable* rıhtımdaydı, güvertelerinde de alışılagelmiş düzensizlik görülmüyordu. Erler kömür yığınının yanında harıl harıl çalışıyordu. Büyük salondan çıkmakta olan Fabrizio beni görünce telaşla geri döndü, hemen ardından da içeriden, demir atmış filoya donanma bayrakları altında gelirken yapıldığı gibi amiralin talimatlara uygun, kulakları sağır eden düdük sesleri duyuldu.

"Herkes güverteye. Komutan geliyor!" diye bağırdı Fabrizio.

Bu şakanın çok önceden hazırlandığını anladım. Üç kafadar kılıç çekmiş, yalancıktan hizaya girmiş durumda, büyük bir ciddiyetle beni bekliyordu. O arada ulusal marşın birkaç notası bile duyuldu. "Yaşa!" sesleriyle selamlanır selamlanmaz içecek servisi yapılması talimatını verdim. Sırtıma esaslı şaplaklar indi. Art düşünceden uzak bu arkadaşlığa tuhaf bir heyecan içinde yeniden dalıyordum; dördümüz de çok gençtik, son derece hazır

ve güçlüydük, o aydınlık ve kuru sabah güneşiyle öylesine bütünleşmiştik ki içimden onları kucaklamak geliyordu.

Fabrizio, hayranlık belirten tiz bir sesle "... Bize denizde başko-mu-tan olarak kumanda edecek..." diye açıkladı. Sonra, maskaralığı bir yana bırakıp bir zarf uzatarak "Laf aramızda, tam zamanında geldin. Sana önce *kutsal makamdan* gelen buyruğu vereyim" diye ekledi. Patriklere özgü müzmin ağırlığı ve değişmez zevkleri yüzünden aramızda Marino'dan bu şaka yollu sıfatla söz ederdik.

Marino'nun notu kısaydı; alelacele kaleme alınmış gibiydi. İnce dostluğu içinde asla ve kesinlikle bana karşı resmi tavır takınma kaygısına düşmemişti; bana yazdığı bu basit notta onun iyilik ve güven duygusu ani bir sıcak hava dalgası gibi güçlü biçimde yüzüme vurunca kızardığımı duyumsadım. Tek bir dokunuşla nesnelerin içine işleyen, sesinin tınısına çok benzeyen yalın bir tümceyle anıyı ve müziği birleştiren o çok özel erdemini bir kez daha bütün canlılığıyla duyumsadım. Evet, en sıradan girişiminde bile parmakları her şeyi en basit ve en şaşırtıcı akorlarla titreştirebiliyormuş gibi, elinin değdiği her şeyi dokunaklı ve yalın bir ezgiye dönüştürebiliyordu. Amiralliği benim sorumluluğuma bırakırken gece devriyesi için emir verdiğini ve üstlendiğim bu görevi tam anlamıyla yerine getireceğimden kuşkusu bulunmadığını bildiriyor ve şunları ekliyordu: "*Redoutable*'ı dikkatli yönet, o kahrolası sığlıklar beni her zaman korkutmuştur. Ayrıca bizim donanmamız da artık yeni sayılmaz. Kumlu dar geçide girmeden önce, kumların yükseldiği noktaların doğru olarak saptanmasına özen göster; Fabrizio geçen defa beni yanılttı. O gençler, denizciliği bildiğini sanan ahmaklar. Ama yanlarında sen olacaksın, ben de rahat uyuyacağım. Ancak gece nöbetleri bittikten sonra rakı verilmesi gerektiğini unutma (bu emir değildir, Fabrizio'nun aksini söyleyerek aklını çelmesine izin verme). Bu görevinde Aziz Vital'e (Marino'nun büyük bir inançla bağlı olduğu bu azizin kıyı sularının koruyucusu olduğunu sanıyorum) denizde seni koruması için dua ediyorum."

Eşikte durmuş Fabrizio arkamdan, ellerini boru gibi kullanarak "Beni de götüreceksin, değil mi Aldo? Söz mü?" diye bağırdı. "Haydi bir güzellik yap. Üçümüz birlikte kura çektik.

Redoutable'ı o yana, bu yana, sen nereye istersen oraya götürürüm."

Sabah tam anlamıyla coşkulu bir koşuşturmayla geçti; kendimi erkenden açık çekmecelerimin ve alt üst olmuş odamın ortasında buldum. Uzun bir yolculuğa çıkıyor gibiydim. Yüzücülerin yüzerken yaptığı hareketler gibi, benim de dibe batmamı bu hareketlilik engelliyordu; durumumu bozmamaya özellikle dikkat ettiğimden, bunun gerisinde beni bekleyen şeyleri yarı yarıya gözden kaçırıyordum. Birden çekingen, sıkılgan, Marino'nun kamarasını işgal edeceğimi hatırladım; bu uyurgezer hareketliliği ve altüst olmuş çekmeceler, geminin bordasına hemen çıkmam gerektiğini düşünmeme, dolayısıyla da yanılgıya düşmeme neden olmuştu. Geminin düdük çaldığını duyan gecikmiş yolcu gibiydim, beni almadan gideceğinden korkuyor, bir an önce binmek istiyordum. Onu orada, açık renkli dumanının altında uykudan uyanmış hayvan gibi hafifçe titrerken göreceğimden emin, seri adımlarla yük iskelesine kadar yürüdüm. Oysa o kadar çelimsiz ve küçük olduğunu görünce düşlerinden koparılmış çocuklar gibi hüzünlendim.

Redoutable'ın güvertesinde kimsecikler görünmüyordu; bataklık uyuşukluğunda yalnızca diplerden gelen ruhsuz kemirgen sarsıntının rahatsız ettiği iri bir uğursuz böcekten farkı yoktu. Gemiyi pek tanımıyordum (ilk devriye gecemde kaptan köprüsünden hiç ayrılmamıştım); güneşle yıkanmış korkuluk demirinin elimin altında çoktan ısınmış olduğu, insanın parmağını uzatmaktan korkacağı bir dişli çark düzenini andıran makine dairesinden ürkmüş durumda güvertede kararsız, rastgele dolaşıyordum. Marino'nun anahtarlarını birçok kapı kilidine sokup çıkardım. Ezilmiş sac levhalarda biriken demir çapaklarının çıkardığı gıcırtılı ses kulak tırmalıyor, uzun ve karanlık koridorların havası da insanı boğuyordu; kızmıştım, tam vazgeçmek üzereydim ki küçük bir demir kapı sonunda bana teslim olarak son derece küçük bir kamaraya açılınca karşı duvarda asılı duran çok iyi tanıdığım bir kasketle burun buruna geldim.

Arkadaki lombozdan kamaraya oldukça canlı bir ışık giriyordu. Ne var ki ben daha en küçük bir ayrıntıyı bile fark etmeden Marino'nun varlığı, amirallikteki odasında olduğu gibi,

üzerime sıçrayan, sargıları çözülmüş mumya kokusu kadar olağan dışı ve kendine özgü, kurumuş, bana gözlerimi kapattıracak kadar keskin tütün ve çiçek kokusu ile kendini belli etti. Şaşkınlık içinde çevreme göz gezdiriyordum; Marino'nun karşısında duyumsadığım, beni sürekli yere yapıştıran o her zamankinden daha ağır varolma duygusuna kapılmıştım sanki. Odanın onun imgesini bütünüyle yansıttığını söylemek hafif kalırdı ya da burası bu imgeyi aslında, *katmerli* çiçekli duvarları, boş lahitin çevresinde boşluğa asılmış gibi duran eğreti bir çiçek bezeğinin yer aldığı, Mısır yer altı mezarları tarzında döşenmiş bir oda olarak yansıtıyor demek daha doğru olurdu. Dar odada çok az eşya vardı. Nizami silahlıkta Marino'nun çok sevdiği pipoları asılıydı; bir rafın üzerinde yeşil Sirte fayansından yapılmış, içinde hâlâ kurumuş birkaç çiçek duran dar boyunlu bir vazo vardı; *Denizcilik Bilgileri*'nin, üzeri ince, nemli, yeşil bir küf tabakasıyla kaplanmış kalın ciltleri geminin yalpalamalarına karşı ona destek oluyordu. Boynuzdan yapılmış çerçevesinin sapları havaya dikilmiş olarak duran gözlüğün yanında açık duran kayıt defterine göz attım. Marino bu defteri denize çıktığında, çiftliklere ait hesapları denetlemek üzere yanına alıyordu. Aralanmış kapısından, içeride uzun süre kapalı kalmış, insanın burun deliklerini hâlâ hafifçe rahatsız eden çiçek tozlarının kokusunun geldiği bir ot ambarını andıran ve gemiyi, kendi zincirlerinden daha güçlü biçimde karaya bağlayan bu kapalı dinginliğin verdiği şiddetli bir duyguyla biraz hava almak istiyormuş gibi kamaranın lombozunu birden açtım ve yan duvarda asılı duran camlı, küçük bir çerçeveyi incelemek üzere orada biraz daha oyalandım. Çerçevede, üzerinde veriliş tarihi olan sararmış eski bir denizcilik okulu diploması vardı, çevresine de Marino'nun aldığı nişanlar ve madalyalar sıralanmıştı: Kırmızı çizgili mavi Sirte (çölde on beş yıl üstün hizmet) madalyası, denizde kurtarma nişanı ve Orsenna'da herkesin ancak kanı pahasına alınabileceğini bildiği Saint Jude madalyasının büyük, kırmızı ve soylu işareti. Düşünceye dalarak bir süre inceledim; hepsinin rengi bayağı solmuştu, cam kap içinde kurutulmuş yaprak gibiydiler. Marino'yu kafamın içinde, camın altındaki madalyalara yalnızca ona özgü davranışla, bir şeye dikkat ettiğinde çatılan kaşlarıyla, göz ucuyla bakarken

canlandırmaya çalışıyordum. İnsanın kendinden bu kadar uzaklaşması, kendiyle arasına bu kadar *büyük mesafe* koyması beni şaşkınlığa düşürüyordu. Kendimi iyi hissetmediğim için, insanı düşlere iten o kamaradaki dar kuşete biraz uzandım. Tavanda belli belirsiz bir hareket fark ederek yerimden sıçradım; hareket eden şey, Marino'nun yattığı yerden izlediği pusulanın ibresiydi, uykudan uyanmış hayvan gibi başımın üzerinde oynayıp duruyordu. Kamara beni dışarı kovuyordu. Yerimden kalkıp bir süre tembel tembel *Denizcilik Bilgileri*'nin bir cildini karıştırdım. Nem içindeki sayfaları, incecik iplikçiklerden oluşmuş, ağır küf kokulu bir yosun tabakası birbirine yapıştırıyordu; sayfası mühürlü bu kitaptan sanrıyla karışık bir gerçek bir kez daha fışkırırcasına çıkıp gözler önüne seriliyordu. Karşımda ağır, ezici, toprağa dinginlik eken ama kendisine nedeyse yabancı, hastaların gizemli bunalımını yansıtan bir pırıltıyla parlayan gözlerini kendisine en yakın olana dikmiş bir insan vardı. Birden, başımın üzerindeki sac tabakalarından bir ayak sesi geldi. Orada birine yakalanmak hiç hoşuma gitmiyordu; ceketimi düzeltmek için aynaya yaklaştım, bir ara gözlerim aynanın gri suyu andıran berraklığına daldı. İçinde birbirine çok benzeyen imgeler, üst üste gelmiş, birbirine özdeş bir sürü imge birbirinin üzerinden durmaksızın yapraklar halinde, kitap sayfaları gibi, parmaklarımın altındaki *Denizcilik Bilgileri*'nin sayfalarına benzer bir biçimde kayıyormuş gibi geldi bana. Gözlerimi yumarak bir an duraksadıktan sonra lombozun kapağını kamaraya vuran çok çiğ ışığın üzerine, kurumuş çiçek kokularının üzerine bir ölü odasının kapısını kapar gibi özenle kapadım.

Bazı buyruklar vermek üzere amirallik bürosuna geçtim. Fabrizio'yu da yanıma alıyordum, karar uzun süre önce verilmişti; erzak ve muhimmatın tamam olup olmadığını denetlettirdim. Tarım alanlarındaki işsizlikten sonra geminin levazım başkanlığına getirilen Beppo, kaşlarını belli belirsiz çattı. Bunlar alışılmamış, boş buyruklardı; hemen anlayarak dudağımı ısırdım. *Redoutable*'da hiçbir şeye asla dokunulmazdı. Sıraya dizilmiş, el sürülmemiş, üzeri hafif yeşilimsi küf bağlamış sandıkları düşündüm; çekmecenin içindeki kâğıtların dibinde, doldurulmuş durumda unutulmuş tabanca geldi aklıma.

Ortalıkta aptal aptal dolaşan, basit bir iskambil oyunu bile söz konusu olsa hazırlık yaparken her zaman heyecanlanan Fabrizio gülümseyerek "Çatışmaya mı gireceksin?" dedi.

"Şapşal!" diyerek dostça dürttüm. "Kanalı bir kez bile geçsen göklere uçacaksın" diye de ekledim hınzırca.

"Kanalmış! Hıh! Hem de o sabit kerteriz noktalarıyla... Düşünebiliyor musun?"

Bana bembeyaz kaleyi gösterip kırılmış bir havayla omuz silkti.

"O iş artık çocuk oyuncağı. Geceleri bile. Marino'nun anlamak istemediği de o işte. Oysa bana güvenli seyir madalyası vermiyorlar. Haksızlık diz boyu! Sakin denizde (kazamat jargonunda Sirte Denizi) bu akşam hava çok güzel olacak."

Fabrizio, Marino'nun herkesin aşina olduğu baş hareketini yaparak yan gözle gökyüzüne bakıp ellerini ovuşturuyordu. Hareketlerinde, çok küçük çocuklarda şenlik öncesinde görülen dışa vurulmamış, biraz aşırı bir neşe vardı.

Öğle üzeri her şey hazırdı. Son hazırlıklar da ayrıntılarına kadar tamamlandı; yapmam gereken çok az iş ellerimde eriyip gitmiş, içimden boşalan bilinmeyen bir güç onları dayanılmaz biçimde, zıpkıncının elinde küçülüp giden ip yumağı gibi tüketmişti. Hareket saati geçe alınmıştı, deniz ancak gece yarısına doğru yükselecekti; kendimi dayanılmaz bir boşluk içinde buldum. Atımı eyerlettim. O sinirli hal yiyip bitiriyordu beni, buysa yalnız kalmak için uygun bir gerekçeydi.

Kuru ve çok açık bir hava vardı; kumlara ve mavi kamışlık alanlara vuran güneş, topraktan kırağı gibi çıtırdayan seslerin gelmesine neden oluyordu. O sırada, Ortello'da küçük bir alacağımızın kaldığını, çiftlikten geri çektiğimiz adamların maaş farklarını almadığımızı anımsadım; bu da uzun bir gezi için oradan ayrılmam gerektiği anlamına geliyordu. Kül rengi yol bomboş manzara, mavi kamışlarla kaplı bayırların arasında, güneşin altında, açık arazide tuhaf biçimde kaybolup gidiyor, kızgın topraklardan böceklerin kulakları sağır eden gıcırtılı sesi yükseliyordu. İlk kum tepeciğini tırmandığımda denize döndüm: Mürekkep mavisi bir yarım daire, atımın attığı her adımda soluk kumsalları daha fazla sarıyordu. Amirallik aşağıda daha şim-

diden, bir tuzla manzarasının yabanıl titreşimleri içinde erimiş halde, sıcaklığıyla kuma gömülmüş kuluçkadaki yumurta gibi küçücük görünüyordu. Kare biçimli siyah gölgesinin üzerinde beyaz bir sönmemiş kireç katmanı gibi yükselen kaleyi beyaz, köpüren, dev gibi bir yansıma kemiriyordu.

Redoutable, parmak gibi uzanan dalgakıranın yanında, ona yüzük taşı gibi yapışmış olarak duruyor, her şey taşlaşmış bir kımıltısızlık içinde uyuyordu. Manzara insanları suya susamış kum gibi içmişti bile. Çölde yalnızca geminin bacasından tüyü andıran bir bayrak direği gibi yükselen ağırlaşmış dumanı hareketliliğin belli belirsiz işaretini veriyor ve etrafa kötü bir mutfak kokusu yayıyordu. Manzara kum tepeciğinin ardında kaybolup gitti; hafif duman ufkun üzerinde tek başına bir süre yükseldi. Sağlam zeminde atımı tırısa kaldırdım. O durgun havada kuru odun gibi alev aldığımı duyumsuyordum. Her yanı hareket halinde olan bedenim yoğun ve tehlikeli bir canlılık içindeydi.

Çevresinde zeytinliklerin ve çalılıkların yer aldığı Ortello malikânesi, gri basamaklar halinde yukarı tırmanan uzun taş evleriyle sarp bir yamacın eteğinde uzaktan seçiliyordu. Girişteki tozlu alan bomboştu. İçinde boz renkli ağır yünlerin kurutulduğu, benim de birçok kez neşeli sürek avı şölenlerine katıldığım hangar da boştu. Üniforma görmeye alışık olmalarına karşın büyük avlunun dar gölgesinde uyuklayan uşaklar arasında hem saygı, hem de korku yaratan bir telaşa yol açtığım izlenimine kapıldım; gözlerinde artık yıpranmış olması gereken askeri simge bütünlüğünü ve anlamını yeniden kazanmış, üzerindeki görünmez pas birden temizlenivermişti sanki.

"Efendi sizi gördüğüne memnun olacak" dedi kâhya dizginleri tutarken. "Biz burada çok az haber alıyoruz da..."

Sözünü tamamlamadı. Rahatsız olmuştu. Geldiğimi haber vermek için hızlı adımlarla uzaklaştı.

Yaşlı Carlo'yu denize bakan verandada buldum. Asma yapraklarının sardığı kafesli çardağın altındaydı. Alçak duvarın üzerinden çiğ renkli, benekli, dikdörtgen, insanın gözünü kör eden bir aydınlık içindeki toprak parçası insanın gözünü rahatsız ederken güneşin altında pişiyordu. Uzakta, bir kumul çıkıntısının içinde kalan madeni mavilikteki deniz pek kalın ol-

mayan ama göz alıcı keskin bir çizgi halinde beliriyor, mazgal aralığından bakan nöbetçinin görebileceği dar bir bakış açısı oluşturuyordu. Yaşlı Carlo, kendi ağırlığı altında ezilmiş halde, gölgelik bir köşede, sorgun ağacından yapılmış koltuğuna yaslanmıştı; çok ileri yaştaki insanlara tam tamına uyan bir imgeydi: Bu kımıltısız iri bedende, demirci ateşinin külleri üzerinde unutulmuş, kızarıklığı belli belirsiz fark edilen bir kor parçasını andıran hafif ve sabırlı bir soluk. Yanında, hasırdan yapılmış alçak masanın üzerinde duran bir bardak ve suyu bütün bir öğle sonrasında serin tutan, Güney'e özgü o parlak ve üzeri terli testilerden biri. Zaman zaman, bu kül rengi ovaların üzerinde başka yerde olduğundan daha zor seçilen deniz kuşlarının keskin cayırtısı kısa ve yoğun biçimde geçip gidiyordu.

"Tek başına mı geldin Aldo?"

Yaşlı adam gözlerini kıstı. 'Hoş geldin' anlamına geliyordu. Soğumuş bir gezegene benziyor, dışarıya artık yalnızca derisinin üzerinde oluşan belli belirsiz çukurlaşmalarla, hafif kırışmalarla tepki veriyordu.

Yanıtımı beklemeden, eliyle arkama doğru işaret etti. Kâhya neredeyse aynı anda ortaya çıkıp hiçbir şey söylemeden masanın üzerine bir altın kesesi koydu. Bu tavra biraz şaşırmış durumda yaşlı adama dönüp elini tuttum ve gülümsemeye çalıştım. Ancak gülümsemem buz tabakasına çarpmış gibi yarı yolda kaldı: O yüz, ölümün arsız kayıtsızlığını yansıtmaya başlamıştı bile.

"Ben buraya alacaklı olarak gelmedim Carlo" dedim usulca.

"Elbette Aldo, elbette!" Yaşlı adam elimin üzerine dostça hafif hafif vuruyordu. "Ama görüyorsun, her şey hazırlanmıştı. Hesap görme zamanıdır" dedi tuhaf bir ses tonuyla. Yara almış ovaların yansıması onu biraz yaralamış gibi, gözlerini benden biraz kaçırarak konuşmuştu.

Birden bana dönerek olağanüstü bir sorgulama havası içinde gözlerini gözlerime dikti. Bir yandan da sessizce elime vurmayı sürdürüyordu; gelmekte olan bir haberi yüzümden okumuş da o habere yol açıyor gibiydi.

"Benim vaktim geliyor, ne yaparsın..." dedi bir an sustuktan sonra. "İşte böyle Aldo... Çöl, insanı yıpratıyor!"

Bu son tümceyi söylerken gözlerinde hınzırca bir parıltı vardı. Söylediğine inanılmasını istemiyordu.

"... Sıra bende artık" diye yineledi düşünceli ve acı bir ses tonuyla. "Ne var ki vakit çok erken geliyor..."

"Şişt! On yıl sonra Carlo, bundan on yıl sonra söz ederiz. 'Zeytinler büyümeden önce olmaz', bilirsin, Sirte özdeyişidir. Beppo zeytin diktiğinizi söyledi bize."

Sesi, zorlama gülüşümü bir anda dondurdu.

"Hayır Aldo, geldi artık. Hem de çok erken."

Yaşlı adam sessizce bir yudum su içti. Kum vadilerinden yükselen kuşların çığlıkları duyuluyordu. Deniz yükselmekteydi.

"Pekâlâ Carlo, olacağın önüne geçilmez..." Sesimin değiştiğini duyumsayarak omzuna gerçek bir dostlukla dokundum... "Burada her şey yolunda gitmiyor mu?"

Yüzünü kum ufkuna doğru çevirdi:

"Her şey düzen içinde gidiyor... Ancak ben bu düzenden yoruldum Aldo, sorun da bu!"

Elimi neredeyse bilinçsizce sıktı.

"Benim işim bitti, görüyorsun Aldo. Hani derler ya, emeğim kutsandı benim diye. Bütün bunlar, gördüğün gibi, sağlam olarak kazanılmış topraklar. Yasal olarak kazandığım mala, mülke doymuş olarak gidiyorum."

Gözlerimin içine burguyla deler gibi baktı.

"... İnsan bu toprağa nasıl sıkı sıkıya bağlıdır bir bilsen! İpliklerimi her yana astım, ben de kendi kozamın içine yuvarlandım, işte bu kadar. Demir atmış, bağlanmış, paketlenmiş bir adam. Ben buyum işte. Kollarımı da bacaklarımı da oynatamıyorum artık; hastalıktan mı sanıyorsun Aldo? Daha on beş gün önce bir tavşanı kovaladım. Ama ben yapmam gerekenden çok fazlasını yaptım, durum bu işte. İnsana dank edince bu zemberek kırılır. Yaşlanmak budur Aldo; şimdiye kadar yaptıklarımı yeniden yapmam gerekiyor, ben artık bunu kaldıramam."

Kendinden emin bir tavırla yineledi:

"... İnsan yaptıklarını artık kaldıramaz hale gelince, mezarın kapağı gözüne görünür."

Hizmetçi kız soğuk içecek getirdikten sonra, yaşlı adamın çevresinde sudan bahanelerle oyalandı. Kâhya ile başlayan bu

sessiz ve tekdüze oyun, sonunda kuşku uyandırır hale gelmişti. Yaşlı adamı sanki uzun süre gözden uzak tutmak istemiyorlardı; yaşlı ve yalnız adamın kızın arkasından onu öldürecekmiş gibi baktığını ancak o anda fark ettim.

Hizmetçi kız çekildiğinde Carlo artık kımıldamıyor, hiç konuşmuyordu. Yaşlı bedeni daha zor soluk alır hale gelmiş gibiydi. Biraz doğrulup ağzımı kaygılı bir tavırla kulağının çok yakınına götürdüm:

"Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz?"

"Ne iyiyim ne de kötü Aldo, bundan sonra gerekeni yapacak kadar iyiyim. İnsan burada soluk alamıyor, görüyorsun. Hava yok burada."

"Denize biraz daha yakın olabilseydiniz..."

Yaşlı adam omuz silkti. Dertliydi, inatçıydı, başkalarına dert anlatmaktan vazgeçmiş gibiydi.

"Yok, yok, burada hava yok. Hiç olmadı. Bunun tersini yalnızca Marino savunuyor."

"Adamları neden geri gönderdiniz?"

Bu soru ağzımdan birdenbire ok gibi çıkıvermiş, kendimi engelleyememiştim. Yaşlı adam yeniden hayat bulan gözlerini bana sertçe dikti; aklına ilginç bir anı getirdiğim açıkça belliydi:

"Pek hoşuna gitmedi, değil mi Aldo? O olayın hemen ardından beni görmeye geldi. Allak bullak olmuştu diyebilirim."

"Neden yaptınız?"

"Neden mi?"

Yüzü birden karardı, şaşkınlığa düşmüş gibiydi:

"Anlatması zor..."

Düşünmeye çalıştı.

"... Marino'yu sevmediğimi sanma sakın, en eski dostumdur. Bakın, anlatayım... Benim çocukluğumda bizim uşağımız ışığı olmayan tavanarasında yatardı. Çevresindeki eşyaları eliyle yoklamadan, karanlıkta sanki gün ortasındaymış gibi hareket etmeye çok alışıktı. Ama ne yapayım, sonunda şeytana uydum; yolunun üzerinde kapan vardı, ben de bir gün o kapanı kurdum..."

Yaşlı adam güçlükle düşünüyor gibiydi.

"... İşlerin hep aynı şekilde sürüp gideceğine kesin olarak inanan insanların sinir bozucu olduklarını düşünürüm."

Gözlerini kısarak uyuyacakmış gibi başını sallamaya başladı.

"Her şeyin aynı kalması belki de iyi değildir."

Kâhya, sundurmanın öteki ucunda sessizce nöbet tutmaya az önce yeniden başlamıştı. Bana ayrılan süreyi aştığımı anladım. Anlaşılmaz biçimde huzursuz olan yaşlı adamın yanından ayrıldım.

Elini uzun süre omzumda tutarak "Elveda Aldo, seninle bir daha görüşemeyeceğiz" dedi. "Marino'ya fazla kulak asma" diye de ekledi başını keyifle sallayarak. "Marino asla evet demeyi öğrenmemiş biridir."

Başını sürekli sallayarak, beni bir süre gözleriyle izledi.

"... Marino asla evet demeyi öğrenmemiş biridir, evet."

Kâhya, atımı dizgininden tutmuş getiriyordu. Ziyaretimden dolayı teşekkür etti, yaşlı adamın bu ziyaretten ne kadar memnun kaldığını, onu çocuğa ya da sakat insana yapılmış bir iyilik kadar sevindirdiğini ısrarla anlattı. Bu sözler beni şaşkınlığa düşürdü, hatta şoke oldum. Carlo'nun durumunun o kadar kötü olmadığı açıkça görülüyordu. Eyere tırmanırken, biraz soğuk bir şekilde "Görüyorum ki kendisiyle çok ilgilisiniz" dedim.

"Ona göz kulak olmak zorundayız. Hızla güçten düşüyor. Bilinci gidip geliyor..." Kısık ve suçluluk duygusu taşıyan bir sesle ağzını kulağıma yaklaştırarak ekledi:

"Önceki gece, çiftliği neredeyse ateşe veriyordu."

Amiralliğe dönmek üzere yola koyulduğumda güneş alçalmaya başlamıştı. Yaklaşmakta olan akşamla birlikte bozkıra sessizlik çöküyordu. O çok belirgin yatay çizgi üzerinde çabucak silinip giden hareketler, yatağa tüm ağırlığıyla sırtüstü yatmış birinin anlamsız hareketleri gibi kısa süreli ve tutarsızdı. Ara sıra, kumda yaşayan bir Arap tavşanı yolu zikzaklı sıçraya sıçraya geçip mavi saplı kamışların içine dalarken ardında hafif bir toz perdesi bırakıyordu; bu yaşam kalıntısı, kuşların boş bıraktığı gökyüzünün altında akşamın kımıltısızlığını neredeyse görünmez bir korkunun kubbesi altında gizlenen bir fırtına dinginliğine dönüştürüyordu. Ortello'dan keyfim kaçmış olarak dönüyordum; bu kırlık alanda, insanın güneşli havadaki bir bulutun ya da rüzgârda salınan bir çiçeğin verdiği güveni yalanlayan çok ciddi bir söz işittiğinde içgüdüsel olarak başını kaldırışı

gibi, farkında olmadan bir işaret aramış olduğumu anladım ve birden, benim için o akşamın ağır basan yanının, yaşlı Carlo'nun öleceğini sezmek olduğunu gördüm.

Akşam yemeği çok sessiz geçti. Giovanni ile Roberto, gemileri batmış gibi işsiz güçsüz kalmıştı. Sefere çıkışın son hazırlıklarıyla uğraşan Fabrizio, rüzgâr gibi girip çıkıyordu. Veda yemeğiydi. Fabrizio'nun küçük parçalara böldüğü o sakin dakikaları yakalayıp saklamak isterdim. Kalbim dostlukla ve alışkanlıkla ağırlaşmış olarak bu basit ve sevimli topluluktan koptuğumu duyumsuyor, bu yemeğin birlikte yenen son yemek olduğunu artık biliyordum. Yemek biter bitmez fenerimi yakarak gemi evrakını ve denizle ilgili belgeleri almak üzere harita odasına geçtim. Bu formalite bana sıkıntı veriyordu; bu işi ancak son dakikada yapacağımı ta başından anlamıştım.

Neredeyse yer altına gömülmüş konumdaki salon çok karanlıktı. Kapıyı kapattığımda o buz tutmuş mekânda kışın ve yalnızlığın soğuğu, buz tutmuş yürekten baştan aşağı her yanımı sardıysa da insanı soğuktan titreten hırçın hapsin bu düşmanca karşılamasına karşın her şey yine kendisini hep acı veren, hep yeni kalan o duyguda yok ediyordu; *orada* (dünyada hiçbir şeyin olmadığı kadar orada) olduğu ve kenetlenmiş dişli tuzağı çakıl taşından ayıran o çok yakın var oluşun kubbesine dek dolmuş olduğu duygusunda. Mağaraya özgü bu alaca bulaca renklerin karşımda sırıtışı beni ürkütüyor, fenerimin ışığını yere doğru tutarak acele ediyordum; zonklayan şakaklarım ve titreyen ellerimle kimi zaman, duvarın üzerinde sanki bir şey yerinden oynamış gibi, elimde olmadan, ağzını açmış, beni yutacakmış gibi duran o boşluğa dönüyordum. Haritaları alelacele topladım, farenin komik koşturma tıkırtılarına benzeyen gizli ve telaşlı hareketler yapıp durduğum için bu itici sessizlik beni utandırıyordu. O zamana kadar hiç kimsenin önünde hiçbir zaman duymadığım bir utançtı. Artık dönüşü olmayan suçluluk alanına girmiştim; o hükümlü odadan benzi atmış halde, harita rulolarını göğsüne yapıştırmış, yalnızca yalın açlığın zorladığı, parmaklarının arasında düşsel mücevherlerin yuvarlandığını duyumsayan, kapıldığı büyünün kanını giderek pıhtılaştırdığı bir mezar hırsızı gibi geri geri çıktım. Geceyle birlikte açık deniz

rüzgârı da esmeye başlamıştı. Açık alana çıktığımda o rüzgâr beni soğuk örtüsüyle sarmaladı; denizci kaputuma sıkıca sarındım. Dalgakıranın ucunda, kazanları daha da harlatılmış *Redoutable*'ın çevresinde cılız ışıklar oynaşıyor, bacasından çıkan alacalı dumanların arasında zaman zaman, demirci körüğünün oluşturduğu korlarınkine benzer bir kızıllık parlaması beliriyor ve dumanlar kömür yığınının tepesinde lanetli şafaklar gibi, kara ve buzlu yansımalar yapıyordu. Roberto ile Giovanni'nin elini karanlıkta sıktım. Karanlıkta seçilemeyen yüzler, seslerin daha kesik ve daha sert çıkmasına yol açıyordu. Biri, kötü bir gecede esen serin rüzgârla meşalenin alevini titretmesini çağrıştıran bir sesle "Yolunuz açık olsun!" diye bağırdı. Ayaklarımın altında geminin hafifçe titrediğini, karanlığı delmeye başlayan kör gücünü duyumsadım. Kaptan köprüsünün üzerinde her şey karanlıktı. *Redoutable*'ın arkası rıhtımdan ağır ağır ayrılırken rıhtımın önündeki bulanık ve dingin suda büyüyen bir yansıma belirdi, mendireğin döşemesi üzerinde çınlayan bir zincir sesi duyuldu. Mendirekten gelen aylak sesler artık bizden uzaklaşmaktaydı. Karşımdaki ileri doğru yükselen karanlık kütle beni kaygılandırıyordu. Gergin bir dikkatle kasılıp kalmış, giydiği koca denizci kaputu yüzünden boynu omuzlarına gömülmüş gibi görünen, köprüye çakılmış gibi duran Fabrizio'yu pek seçemiyordum. Bir rüzgâr dalgası soğuk ve siyah kömür kokusunu bana kadar taşıdı, ardından da hoyrat bir sağanak, ender seçilen ışıkları birdenbire çekilen perde gibi biçti ve koyu bir gecenin içine gömüldük.

Deniz Seferi

Fırtınayı haber veren o akşam saatinde Sirte Denizi tanınmayacak kadar farklıydı. Bununla birlikte, ince kum şeritlerinin açık denizden koruduğu hafif çalkantılı sular daha şimdiden dağınık sazlıkların arasında, çok uzaklardan gelmiş tehdit dolu, kara bir solukla kabarmaya başlamıştı. Soğuk ve taze bir rüzgâr, karların üzerinden geçmiş gibi her dakika daha da serinliyor, geminin bordasını şiddetle dövüyordu. O boğuk ıslıklar, sert yalpalamalar ve çatırtılar cangılında geminin kara gölgesi, sessizlikten oluşmuş bir açık alan gibi kayıp gidiyordu. Denizin altından gelen yayınık bir ışık kaptan köprüsünü aydınlatıyor, vardiyaların, suyun yoğunluğuyla ağırlaşan hareketleri uyuklayan insan kımıltılarını andırıyordu. Yanımda duran Fabrizio heykel sessizliğini koruyor, ara sıra parmağıyla bir piyanist gibi hassas bir alete dokunuyordu; benim için anlaşılmaz, buna karşılık bu puslu gecede kendinden emin, bir cerrahın ameliyat ettiği organ üzerinde arabeskler çizen neşterine benzeyen el hareketleri gözlerimi tutsak ediyordu. Birden başını bana çevirerek derin bir içtenlikle ve kızarmış bir yüzle konuşmaya başladı. Karşımdaki kan ter içinde kalmış o yüzün gülümsediğini uzun süre sonra anlayabildim.

"Kanala girdik. Korkmadın mı Aldo? Marino beni bir kez olsun buraya getirmiş olsaydı, yüzme bilmesem bile kendimi suya atardım diyebilirim."

Bu kez de ben gözlerimi şaşkınlıkla ona diktim.

"Bu yeni dar kanala şimdiye kadar hiç gelmedin mi?"

Elini kolumun üzerine koydu:

"Olan oldu artık... Bunu sana söylemek istemiyordum" diye alçak sesle ekledi. "Buraya gelmek istiyordum çünkü."

Başını başka yöne çevirirken rüzgârdan gözlerimi kısarak yeniden ona baktım. Amirallik birden çok uzaklara doğru geriliyormuş, bu yoğun sisin arkasında ufukta kayboluyormuş gibi geldi bana.

"Dinlenmeye gidebilirsin artık" diye ekledi gergin bir sesle.

Kolumu hafifçe sıktı, karanlıkta bana gülümsediğini sezdim.

"Sorumluluğu ben alıyorum. Her şey yolunda gidecek."

Marino'nun kamarası soğuk ve nemliydi. Tavanda hafifçe sallanan lambayı el yordamıyla yaktım; küçük kamaranın duvarlarında gölgeler mekanik ve uykulu bir hareketle salınmaya başladı. Yatağa soyunmadan uzandım. Bu samimi sıkışıklıkta suyun çok uzaklarda alınan bir soluk gibi bana kadar ulaşan hafif hışırtısı, camı tırmalayan parmak gibi bir ses çıkarıyor, uyumamı engelliyordu. Kamaranın ince bölmesine vurup duran Marino'nun kalın denizci kaputu da tekdüze bir ses çıkarıyordu. *Redoutable*'ın kanallardaki dolambaçlı güzergâhını tavan pusulasında mekanik olarak izliyordum; makineler uzakta, gece treni gibi sürekli duraklıyor, sonra zayıf bir sesle yeniden harekete geçiyordu. Çevredeki bozkırların boşluğuyla sıkıcılığı, kapanıp kalmışlığı ve hafif petrol kokusuyla lamba işliğine benzeyen bu dökük ve tozlu kamarayla ve bu denizle bütünleşmişti sanki. Bir ara Aldobrandi sarayının anısı, denize açılan kapıları, karanlıkta bana çiçek kokusu gibi geldi; dudaklarımı Vanessa'nın, gecenin içine alıp yatağın üzerinde bir suyosunu tutamı gibi kabarttığı yabanıl saçlarına yapıştırdım. Sonra kaputuma sarınıp karanlık gece nöbetini tutmaya başladım.

Küçük masanın üzerindeki kurumuş çiçek demetiyle *Denizcilik Bilgileri*'nin ciltlerini kenara iterek harita rulosunu açtım. Haritaların çok aşina olduğum konturlarını kamaranın kirli sarı ışığı altında yeniden görünce, gerçek dışı bir şeyle karşı karşıya kaldığım duygusuna kapıldım; yeraltında korundukları yerde uzun süre incelediğim bu savaş simgelerinin şimdi burada *hizmet etmek* üzere açılmış olması bana çok tuhaf geliyordu. Fabrizio kı-

yıdaki küçük kanalları izliyordu. Saatime bakıp geminin hızını tahmin ederek parmağımı haritanın üzerinde o anda gelmiş olmamız gereken noktaya koydum: Maremma'nın neredeyse tam karşısındaydık. Oyuncağının mekanizmasını çalıştırmaya uğraşan çocuk gibi zevkten adeta kendimden geçerek kamaranın lombozunu açtım. Deli gibi esen deniz rüzgârı, kapı artlarında itişen köpek sürüleri gibi yüzüme ve omuzlarıma atladı; ufkun en ucunda, göz hizamda, sürülmüş araziler halinde uzanan mürekkep karası uçsuz bucaksız, pırıltılı toprakların çizgisinde, balık ağlarındaki mantarlar gibi sıralanmış parlak ve zayıf ışıklardan oluşan bir yarım daire, fırtınanın kuytusunda kalmış suyun üzerinde uzanıyordu. Bunlar Orsenna'nın, dinginleşmiş suyun üzerinde uyuyarak nöbet tutan ölünün açık gözlerine benzeyen tatlı ve yatıştırıcı ışıklarıydı. Uskuru daha yavaş dönmeye başlayan *Redoutable*'ın düdüğü üstümdeki kara boşluğun içinde, ormanda bir açıklıkta hortumunu kaldırıp tek başına bağıran bir filin çıkardığı korkunç ve gülünç sesi andırır biçimde çınladı; gemi hafifçe yön değiştirdi, Maremma'nın ışıkları giderek hızla sağa doğru yığıldı, karanlık suların üzerinde yalnızca gökyüzü ve belli belirsiz bir aydınlık kaldı.

Ufkun altında en uç çizgisine değiyormuş gibi görünen, şafağın aydınlığına zayıf bir ışık yelpazesinin titreşimiyle belli belirsiz karışmış gökyüzüne bakarken Sirte üzerinde ilk kez doğan güneşi yeniden anımsıyordum. Gözle seçilemeyen kıvrımları engebeli toprakları, tepeleri ve vadileri eşit kılan bir sis tabakası gibi gizliyordu. Orsenna göçüyordu, Fabrizio'nun rotamızı okuduğu o yıldız yığını içinde buharlaşıyordu. Yıldızlar tükenmezlik ve eşitlik içinde parlıyordu. Orsenna yaşadığı onca geceden sonra, yeni bir gece için kendini ölü bir gezegen gibi bütünüyle gizliliğe ve yıldızların kımıltısızlığına bırakırcasına, kayıp gökcisimlerinin yatağına uzanıyor, yıldızlarının oluşturduğu resim içinde eriyordu. Kale surlarının seğirdim yollarında hava almaya çalıştığımız bunaltıcı sıcak günlerdeki yorgun akşamlardan birinde Orlando'nun bana söylediği şu tuhaf sözleri anımsıyorum: "Havanın kapalı olduğu en sakin yabancı gecelerde bir hayvanın sıcak soluğunun gelip geçtiği ve bir yüreğin farklı atışı duyulurdu; Orsenna'nın pırıl pırıl gecelerinde ise bilincimiz bize, ana-

sının göğsüne sinen bir çocuğun mucizesini sunar, dünyaların uğultusu bizi şaşırtırdı." Biraz sert bir dalganın yol açtığı yalpalamayla Marino'nun kaputu yanıma düşünce gülümsemeye başladım: Komutanın bu gece ne büyük bir rahatlık içinde uyuduğunu duyumsuyordum.

Redoutable yeniden düzenli ve uykulu biçimde yol almaya başlamıştı; arkamda, yan tarafta bulunan lombozun altındaki suda artık geminin karinası boyunca açılarak uzayan, saban demiriyle açılmış gibi bir yarık uzanıyordu. Karanlık, düz arazileri gözden gizliyordu. Oysa gemi kıyıya o kadar yakındı ki berrak gecenin içinde bir köpeğin havlama sesi yükseldi. Çobanlar kimi zaman bu hayvanları mavi saplı yüksek sazlıklarda kaybediyor, haftalarca orada kalan ve yalnızlık yüzünden yarı yabanıl hale gelen köpekler de kumsallarda başıboş dolaşıyordu. Bu hüzünlü havlama sesi, yalnızlığın derinliklerinden bir türlü gelmeyen bir yanıt, bir yankı bekliyormuş gibi, değişken süreli suskunluklarla bölünüyor, sessiz gecenin içinde ta yukarılara yükseliyordu. Bu çığlığı tanıyordum ben. Onu bana Aldobrandi sarayının duvarları göndermişti. Korku çığlığı değildi. Yardım çağrısı değildi. Bütün başların çok üzerinden geçiyordu ve denizin düzlükleri onu duyulmaz kılamayacaktı. Sonsuz boşluğun kıyısında tükenip giden varlığın güçlü iniltisiydi. Tüm çöllerin bitiminde yükselen açık bir *kışkırtmaydı* ve Orsenna çölü yaşanabilir bir yerdi. Vanessa'nın gülümsemesi, o kara melek gülümsemesi bir baş dönmesinin üzerinde dalgalanır gibiydi ve bu başıboş yakınmanın tonlamalarını benim için birdenbire yeniden oluşturuyordu: Eksik kalan şeyi artık tamamlayacaktım.

Masanın başına yeniden oturdum, deniz haritaları üzerindeki bazı mesafeleri dikkatle, kılı kırk yararak hesaplamaya koyuldum. O işe son derece rutin ve otomatik olarak giriştiğim halde, yaptığım mesafe ölçümleri sonucu içdeniz kıyılarının birden gemimizin pruvasına doğru üşüşüp elle tutulacak kadar yakın bir mesafede yarım daire çizdiğini görünce aklım karıştı ve harita odasındaki düşlerime anlam verir gibi oldum. Uyuklar gibi duran Orsenna'nın ve gevşemiş bir eli andıran uzantısının, sonunda kentin en yakın sınırlarını nasıl uzak sisler içinde boğduğunu anımsadım. Kararlı bir gözün, düşün bozarak uzaklaş-

tırdığı uzamları yeniden büzüp birbirine yaklaştıran bir ölçek olabilme özelliği vardır. Farghestan benim önüme, düşsel kör kayaları, yasak bir denizin masalsı *öte dünyasını* dikmişti; artık Orsenna'dan iki deniz günü uzaklıktaki dik ve sarp kıyının belli belirsiz sınırıydı. Karşı konulmaz, çaresi bulunmaz son istek, bu ele avuca gelir hayalette, daha şimdiden açılmış parmaklar altında uyumuş olan avda ete, kemiğe bürünüyordu.

Harap olmuş vatanının kızıllıklar içinde yalazlanmasının yol açtığı karabasanın perdesini gözümden bir an için kaldırıp anılarının beni birçok şeyin askıda kaldığı o nöbete yeniden götürmesini sağladığımda, cazibe benim için hâlâ, o anda saniyeleri ve dakikaları yakıp tüketen şaşırtıcı, baş döndüren *zihinsel hızdan* hareketle yola çıkmakta ve bir an için bana bağışlanmış, bana göre her zaman farklı olan kanı, daha doğrusu o kanının yüzünü buruşturmuş karikatürü, ünlü mistiklerin kendilerine açıklayıp sırrına erdikleri bazı anlardan beni bağışık kıldı. Bugün bile hâlâ aklayacak hiçbir yanını bulamadığım kendi iğrenç serüvenimde en azından örnek bir mutsuzluğu yüceltmek için kimi zaman bir gerekçe aradığımda, bir halkın tarihini, etrafa dikilmiş kara taşları andıran kalleşliklerin ya da ihanetlerin aşırılığının, buna karşılık o olayların geçen zaman içinde geride kalmasıyla kazanmış gibi göründükleri geçerliliğin değil; tersine herkesin imgelemine tam anlamıyla, eksiksiz olarak yerleşmiş, insana genel olarak verilmiş olanın ötesinde, genel mutsuzlukla ya da düzeltilme olanağı bulunmayan bir eylemle onun içinde *eriyinceye* kadar birleşmiş olan, gölgede kalmış kimi figürlerin belirlediği düşüncesine kapılırım. Öteki figürlere oranla dış hatlarını ve kişisel özelliklerini zamanın daha çabuk ve güçlü biçimde aşındırdığı bu gölgede kalmış figürlerin arka yüzünde, yadsımanın evrensel şiddeti bize onların, pişmanlığın sancılı niteliğinin (tarih kitaplarının soğuk bir biçimde verdiği yavan kınamaların çok daha ötesinde) yer aldığı ve açılmış yarayı çok derinden duyumsanan bir suç ortaklığı duygusuyla canlandırdığına işaret eder. Bu da o cinlenmiş figürleri, tarihin, ışığın daha eğik olarak düştüğü uç noktalarına doğru iten gücün, zihnini kötü düşler kuşatmış, eylemlerini duygusallıktan uzak bir ahlaki zorunluluktan çok, kanını içen ateşin açtığı yara gibi duyumsadığı için o *kötü-*

lükten kurtulma gereğini yerine getirmek amacıyla gerçekleştiren bir hastanın gücü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu tür insanlar belki de yalnızca, halkın tümüne maledilebilecek özel bir uysallık yüzünden *savaş silahını* savaş alanında benzi atmış olarak onlara bıraktıkları ve bunu bir an için istedikleri halde kendilerine itiraf edemedikleri için suçlu oldular. Onları ötekilerden ayıran bu ani geri çekilme, kişisel hainlikten çok, kendilerini bir anda mermiye dönüştüren çok biçimli bir enerjinin etkisi altında kaldıklarını ortaya koyar. Yansıtılmış gölgeleriymiş gibi tüm bir halkın özünü oluşturan doku kadar sıkı dokunmuş bu figürler, onun *gerçekten lanetlenmiş* ruhlarıdır; onları olduklarından daha büyük gösteren yarı dinsel terör, bir yoğunlaştırıcının her saniye ürettiği elektrik gibi, içlerinde taşıdıkları milyonlarca dağınık ve itiraf edilmemiş isteği tuhaf bir biçimde dışa vurup bunların canavar bir iradeye dönüşmesini sağlayabilir. Bu siluetlere çevirdiğimiz bakışımız, dibinde göreceğimiz şeyin bizi korkuttuğu bir derinlikte kaybolur; kazandıkları büyüleyicilik, onlara verilmiş ayrıcalıklı iletişim gücünün –en kötüsü bile olsa– onları *yaşanmaya değer* birkaç saniye süresince yaşamın yüce bir aşamasına yükseltmiş olması kuşkusunu taşımamızdan kaynaklanır. Biz de her an tepemizden aşan azgın dalgaların koşuşturduğu okyanusun ortasında şişe mantarı gibi dans etmeye başlarız, bu arada bilincin parlak ışığıyla dolu dünyanın bir anı onlara *ulaşmış* (onlarda bir an için mümkün olan şeyin sönmüş bunalımı geceyi getirmiş, dağınık halde duran milyonlarca elektrik yükünün fırtınalı dünyası onların üzerine müthiş bir şimşek olarak boşalmıştır), her yandan gelen bir akışla üzerlerine doğru boşaldığını, sahip oldukları sarsılmaz güvenin içinden çıkılmaz biçimde bunalıma karıştığını düşündüğümüz evrenleri o anda, tüfeğin namlusundaki kurşunun evreni olmuştur.

Açık kalan lombozun kapağı birden duvara çarptı. Gemi ansızın çark etmiş gibiydi. Kapatmak üzere döndüğümde, gökyüzünün deniz düzeyinde hafifçe ağarmış olduğunu gördüm. Rüzgâr neredeyse bütünüyle durmuştu, deniz sakinleşiyordu. Geminin çok yakınında sağda solda, dalgaların üzerinde iri karabataklar salınıyordu. Deniz kuşları, geminin kenarından taşan yoğun taş sürüleri halinde başımın üzerinden çığlık çığlığa

geçiyordu. Gözlerimi aşağı doğru kaydırdığımda, ufukta kara bir dişin hafifçe belirmiş olduğunu gördüm: Vezzano Adası görüş alanımıza girmişti. Bu nokta, deniz devriyesinin sınırıydı. Fabrizio'yu kaptan köprüsünde bulmanın zamanı gelmişti. Sabahın artık sona erdiği o saatte kanalların oluşturduğu labirent, dünyanın bütün kentlerindeki gibi tuhaf bir biçimde boştu; bir metalin kenarlarından taşmış gibi görünen belli belirsiz solgunluk, idare lambalarını çevreleyen cılız haleyi küçültüyordu. Gri geminin, gri günün, gri suyun ortasında yorgun yürek, sabahın ilk saatindeki bu donukluğun içinde gölge gibi kıpırdıyordu.

Fabrizio kaptan köprüsünde yalnızdı. Küçük kafası, çocuksu yüzüyle denizci kaputunun kocaman kapüşonu içinde sallanıyor gibiydi; gece nöbeti yüzünden gerilmiş hatları onu gençleştiriyordu. Merdiven gıcırdayınca bana doğru döndü ve sırtımda kaputumla yukarı çıkışımı, pek beceremediği bir şaşkınlık ifadesinin kırıştırdığı alnıyla bir şey söylemeden izledi. Beni bekliyor olduğunu sezdim. Yanına vardığımda bana dönmeden "Sıranın altındaki sandıkta sıcak kahve var" dedi. Davranmadığımı görünce de "İçsen iyi edersin" diye ekledi, "Sirte'de sabahın erken saatleri serin olur. Gecen iyi geçti mi?"

Gözlerini geminin önündeki ufka son derece kasıtlı olarak dikmiş, hızlı, sessizliği doldurmak için konuşuyor gibiydi. O haliyle, korkan, *açıklama* bekleyen bir genç kıza benziyordu. Kendimi birden daha keyifli hissettim. Kahvemi yudum yudum, acele etmeden, Fabrizio'ya kaçamak bakışlar atarak içiyordum. İstifini fazla bozmadan ufku gözlüyordu ama boğazına yumruk gibi bir şey oturuyor, sinirden titreyen elleri onu ele veriyordu. Aceleyle adayı göstererek "Vezzano!" dedi genizden gelen bir sesle.

Adanın doruğu denizin üzerinde oynaşan hafif bir sis şeridini deliyor, gökyüzünde şimdi diş gibi sivri bir dantel ucu aydınlanıyordu.

"Kötü şöhretli ada!"

Acele etmedim, kahvemden ağır ağır bir yudum daha içtim.

"Ama tepenin üzerinden manzaranın güzel olduğunu söylüyorlar."

Göz ucuyla yeniden Fabrizio'ya baktım, yüzü bana hafifçe kızarmış gibi geldi. Gemi suyun üzerinde hafif bir sallantıyla

yağ gibi kayıyordu; Vezzano'nun üzerinde hep kalın bulutlar halinde uçan deniz kuşlarının ötüşleri şafağı deliyor, kuşlar başlayan günle birlikte denize yeniden sahip çıkıyordu.

"Olabilir. Ama bu sabah değil. En azından bu koyu sis tabakası varken."

Çenesiyle, esmeye başlayan serin sabah rüzgârıyla dağılmakta olan sis tabakasını işaret ederken yapmacık bir kayıtsızlıkla "Gittin mi hiç?" diye sordu.

"Biliyorsun, benim özel teknem yok. Ama sen belki gitmişsindir diye düşünüyordum."

"Hiç gitmedim."

"Denizde dolaşmaktan zevk aldığını sanıyordum..."

"Sirte'yi kaptan köprüsünden daha yukarıdaki bir yerden hiç seyretmedim. Marino manzara seyretmekten hoşlanmaz" diye sürdürdü sözlerini. Bana ilk kez o çok iyi bildiğim 'sen anlarsın' tavrıyla göz atmıştı. Kalenin dehlizindeki masada Marino uyuklamaya başladığında, baş başa yaptığımız fısıldaşmalardan önceki bakıştı.

Sesime gizli bir anlam katmaya çalışarak "Orsenna'da herkes ille de onun gibi düşünmüyor" dedim. Amirallikte artık herkesin gizli mektuplardan haberi olduğunu biliyordum.

Fabrizio bana bir kez daha şöyle bir baktı. Yeniden sessizlik oldu. Daha hızlı soluk alıp vermeye başlamıştı. O önemli haberin onu ezdiğini anladım. Deniz kuşlarının sabahı dolduran çığlıkları açık denizin yabanıl kokusu gibi yükseliyordu. Fabrizio dişlerinin arasından hızla çıkan bir sesle "Tornistan yapmamız gerekecek" diye mırıldandı Marino'nun taşralı vurgusunu taklit edip onun etkili sesinin büyüsünü azaltmak istercesine. Bu sözler sessizlik içinde bir tutam duman gibi anlamsızca tembel tembel dağıldı; Fabrizio'nun elleri, ağzından çıkanı hiç dikkate almayıp geminin çarkını bıraktı ve aldırmazlık içinde bir sigara yaktı.

"Sabahın erken saatlerindeki bu serinlikte deniz üzerinde olmak insana iyi geliyor Aldo..."

Kollarını keyifle gerdi.

"Her şey bir yana, amirallik küf kokuyor..." Kolumun altındaki ruloyu telaş etmeden göstererek "Haritaları yanına mı aldın?" diye ekledi.

Bir şey söylemeden ruloyu uzattım.

Parmağını noktalı çizginin üzerinde bilgiççe dolaştırırken "Devriye sınırı" dedi üstüne basarak. Boş denizi eliyle gösterişli biçimde tarayarak "Bu hattın içinde kalmak oldukça zor Aldo, bu konuda sen de fikir sahibi olabilirsin" diye ekledi. Çünkü uzakta, arkamızda kalmıştı bile. "Marino bu sınırı hissediyor, biliyor musun? Doğal bir yetenek. Benim için ise kerteriz noktaları gerekiyor."

"Pek de kerteriz noktası yok."

Bilgiçlik taslayan bir mimikle "Ya, sen de benim gibi düşünüyorsun demek? Aslında bütün bunlar bir hayli kurmaca" diye kestirip attı. Bu sözcük onun ağzında o kadar tuhaf ve alışılmamış bir sözcüktü ki müthiş şaşkınlığım neredeyse kahkahaya dönüşecekti.

Yeniden sessizlik oldu.

Vezzano'nun çok uzakta kaldığını birden fark etmiş gibi yaparak yalancı bir sıçramayla bir kez daha "Yine de tornistan yapmamız gerekecek" dedi.

Ben de bir sigara yakarak umursamıyormuş gibi "Telaş edecek bir durum yok" dedim.

Gemi hâlâ doğu yönünde yol alıyordu; karşımızda gittikçe daha çok parlayarak denizden yükseliyordu.

"Hayır, telaşa gerek yok..."

Fabrizio ellerini kaputunun cebine sokup bölme duvarına yaslanarak sinirli sinirli soluk alıp vermeye başladı. Bir an sessiz kaldıktan sonra "Kesinlikle telaşlanacak bir durum yok" diyerek kestirip attım ve ben de bölmenin duvarına, Fabrizio'nun yanına yaslandım. İkimiz de saniyelerin geçip gittiğini, zamanın kendini dik bir yokuşa vurduğunu içimizde duyumsayarak, önümüzde denizden yükselmekte olan güne gözlerimizi kırpıştırarak bakarken büyük bir keyifle aptal aptal gülüyorduk. Gemi durgun denizde tam yol ilerliyor, yumaklar halinde kalkan sis güzel bir gün vaat ediyordu. Düşlerde geçilen o kapılardan birini açmışız gibi geliyordu bana. Çocukluğumda yitirmiş olduğum bir sevincin boğarcasına içimi sardığını duyumsuyordum. Ufuk karşımızda görkemle yırtılıyordu; kıyıları olmayan bir ırmağın akıntısına kapılmış, kendimi tüm varlığımla o ana *teslim etmiş*

gibiydim. Dünyayı mucizevi bir özgürlük ve yalınlık arıtıyor, ilk kez günün doğuşuna tanık oluyordum.

"Bir saçmalık yapacağından emindim" dedi Fabrizio, elini omzuma koyarak. Dakikalar dakikaları bir iskandilin kulaç işaretleri gibi izlerken, o "şey"in artık gerçekleşmiş olduğuna kuşku yoktu... Bir tür coşkuyla "Yolumuz açık olsun!" diye ekledi. "Böyle bir şeyi kaçırmak istemezdim doğrusu."

Sabah saatleri çabuk ilerledi. Saat ona doğru ön taraftaki ambar kapağından Beppo'nun uykulu başı uyuşuk uyuşuk dışarı uzandı. Şaşkın bakışları uzun süre boş ufku taradıktan sonra çocuksu bir sıkıntı ve hüzünlü bir merak ifadesiyle bizim üzerimizde durdu. Bir şey söyleyeceğini sandım ama başı ansızın, gece ışıktan gözü kamaşmış av köpeği gibi büzüldü ve haber, sessizce derinliklere doğru kaydı. Fabrizio meşgul bir tavırla haritaları yeniden okumaya daldı. Uykulu kaptan köprüsü güneşin altında ağır ağır ısınıyordu. Artık ambar kapağının kenarına dizilmiş bir düzine baş vardı; gördükleri manzara karşısında gözleri faltaşı gibi açılmış, hiç kıpırdamadan duruyorlardı.

Fabrizio'nun hesapları benimkileri tutuyordu: *Redoutable* bu hızla yol alırsa, Tengri akşamın geç saatlerinde görüş alanımıza girmiş olacaktı. Dakikalar geçtikçe Fabrizio'nun heyecanı da artıyordu. Sağa sola buyruklar yağdırıyordu. Ön direğe bir gözcü çıkardı. Dürbünü artık ufkun kıyısından hiç ayrılmıyordu.

Yaptığım şakalara, kibirli bir sesle "Hiçbir şey boş bir deniz kadar yanıltıcı olamaz" diye karşılık veriyordu, "Burada önemli olan, onlar seni görmeden senin onları görmendir. Öyle ya da böyle doğacak sonuçları düşünmek gerekir."

Bakışlarımla onu kışkırtıp eğlenerek "Öyle mi diyorsun?" dedim.

İri, beyaz dişlerini gösteren, etobur hayvanlara benzeyen, silahlık nöbetini çağrıştıran delikanlı gülüşüyle karşılık verdi bana. Birlikte yemeğe indik.

Öğleden sonraki saatleri neredeyse delilik nöbetine kapılmış olarak geçirdik. Fabrizio'nun anormal coşkusu, demir alıp hareket etmeye başlamış adasında kendini birdenbire bir avuç Cuma'nın başında bulan Robinson'un coşkusundan farksızdı. Marino ve amirallik giderek geride, sislerin içinde kalıyor-

du. Kendini biraz daha zorlasa, gemiye siyah bayrak çekecekti; geminin içinde bir baştan öbür başa koşuşturmalarıyla, her an kaptan köprüsünü dolduran neşeli bir sesle kişner gibi bağırıp durmasıyla, çayırda hapşırır gibi sesler çıkaran taylar gibiydi. Bu sesle tüm mürettebat tuhaf, neredeyse kaygı uyandıran bir telaş içinde manevralar yapıp duruyordu: Kaptan köprüsünden direklere gidip gelen güçlü ve canlı seslerden koro oluşuyor, bu korodan esprili yüreklendirmeler ve keyifli naralar yükseliyordu. Elektrik yüklü bu geminin her yanından zindandaki mahkûmların başkaldırmasını ya da borda bordaya gelen iki savaş gemisinin manevrasını andıran bir enerji çatırdaması geliyordu ve bu çatırdama şarap gibi insanın başına vuruyor, dümen suyumuzu dalgaların üzerinde uçuruyor, ele avuca sığmaz bir neşeyle gemiyi omurgasına kadar sarsıyordu. Ayaklarımın altında birden, kapağının açıldığını belirtmenin gereksiz olduğu bir kazan fokurdamaya başlamıştı.

Ne var ki bu ateşlilik bana işlemiyordu ya da çok yükseklerde, dingin bir kendinden geçiş içinde yüzüyormuşum gibi altımda, benden uzakta uğulduyordu. Birden bana *öte yana geçme*, esrikliklerle ve titremelerle dolu bir başka dünyaya kayma yetisi bağışlanmıştı sanki. O dünya da bu dünyanın aynısıydı ve orada, üzerinde bakışların umutsuzca kaybolduğu bu boş deniz her yanı birbirinin aynı olan bir ovaydı. Oysa şimdi ovanın üzerinde parlayan sessiz bir zarafet vardı. Çocukluğumdan beri yaşamımın ipini geren en derin duygu, içimde giderek kök salan bir kaybolma duygusu olmuştu; bana öyle geliyordu ki yaşamın çevremi ılık bir ışık demeti gibi bütünüyle sardığı büyük çocukluk yolundan başlayıp ara sıra bir saniye için de olsa şaşırıp bomboş kalmış bir sokağın pinti ve köhne yankısını yakalamak için giderek daha tenha yollara sapmış, böylelikle dünya ile *teması yitirmiştim*. Giderek kasvete bürünen kırsalda, büyük bir ırmak olan haykırışları ufkun gerisinde hiç durmadan, çağlayanlar gibi homurdanan en önemli kamuoyu tepkisinden uzakta, yolumdan sapmış olarak yokluğun içinde yol almıştım. Şimdi de açıklanamaz bir *doğru yolda* olma duygusu çevremdeki tuzlu çölü yeşertiyor (ufkun bittiği noktanın ötesinde gecenin içinde uyuyakalmış bir kentin yakınlarında başıboş dolaşan pırıltıla-

rın duyargaları birbiriyle kesişiyormuş gibiydi), sıcaktan titreşen ufuk minnet işaretleriyle aydınlanıyordu. Işıklara boğulmuş bir denizin üzerindeki krallık yolu, kutsal bir halı gibi açılıyordu. Vaat ve esin bana, gözümüz için olduğu kadar bilincimiz için de erişilmez olan ayın öteki yüzünden geliyormuş gibi, yolların ayrılmak yerine birleştiği, zihnin keskin bakışının bizim duyarlı bakışımızla karşılaştırıldığında dünya yuvarlağını bir göz yuvarlağı gibi gören bir başka kutuptan gönderilmiş gibi geliyordu. Vanessa'nın değişken yüzünün güzelliği durgun sulardan yükselen ısının buğusuyla yeniden biçim buluyor, denizin kör eden aydınlığı, onda yakaladığım binlerce bakışın ocağında yeniden alevleniyordu. Maceralarla dolu bu çölde bana *öte yandan* gelen sesler tarafından, tınısı günün birinde kulağımdan eksilmiş olan mırıltıların, bir kapının ardına yığılmış kalabalığın mırıltısı gibi her birinin şimdi benliğime karıştığı bir buluşma vaat edilmişti.

Akşam oluyordu. Sıcak Sirte günlerinde gökyüzünü buğulandıran beyaz, hafif, tülü andıran o tabaka çökerek dağılıyor, havaya olağanüstü bir saydamlık kazandırıyordu. Pırpırlanan ışık demetleri, ağır ağır salınan ipeğimsi denizi parlatarak büyülü bir dinginlik suların üzerinde bir baş örtüsü gibi sürükleniyor, dalgalar arasında bize yol açıyordu. Gemi, akşamın ilerleyen saatinde, büyük bir şenlik için donatılmış izlenimi veren denizde küçücük cüssesiyle uzamın yansıttığı uçsuz bucaksız ışıkta erimiş olarak ilerliyordu. Yıllar sonra denizden bir işaret gibi yükselen o dumanın anlaşılmaz kehanetiyle kendinden geçmiş gibiydi; esnek, yumuşak ve uzun, fırtına görmüş kıvrımlarını tembel tembel düzelten bir tüydü sanki.

"Işıkları azalttıracağım" dedi Fabrizio kuşkulu bir tavırla. "Bu şatafat kışkırtmadan başka bir şey değil. Gece bastırıncaya kadar oradan olabildiğince uzakta kalmak daha doğru olacak. Tabii şayet..."

Bakışlarıyla beni açıkça sorguluyordu. Günün sonunda gelen bu gizemli görkem onu etkiliyor, uyarıyordu. Sesinde ilk kez ciddi bir içe dönüşün yansımalarını fark ettim.

"Tamam," dedim kararlı bir sesle, "ben giderim."

Birden kolumu sıkıca tutarak, yansız, neredeyse boğuk bir sesle "Bak!" dedi.

Karşımızda, kararmaya başlayan doğu yönünde ufkun üzerinden göğe yükselen ve net olarak görülen bir duman vardı. Tuhaf ve kımıltısız, Doğu göklerine yapışmış gibi duran, tabanında gergin ve ince bir ipi andıran, dümdüz, yükseldikçe genişleyen ve birden kurum rengi düz bir taçyaprağı gibi açılan, havada gevşekçe salınan ve rüzgârla belli belirsiz çevrilmiş bir duman. Bu yapış yapış ve kararlı dumanın gemi dumanı olduğu kesinlikle söylenemezdi; sakin bir akşamda sönen bir ateşin üstünde çok yükseğe çıkan incecik bir çizgiyi andırıyordu. Yine de tuhaf bir biçimde canlı bir duman olduğu anlaşılıyordu; bazı zehirli mantarlarda görülen, tersine çevrilmiş bir koninin incelen kuyruğu üzerine ters oturtulmuş şemsiye çiçeği gibi duran bu biçim bende adını koyamadığım uğursuz bir izlenim uyandırıyordu. O bitkiler gibi yerden bitip benzersiz bir çabuklukla ufka sahip çıktığı izlenimi de veriyordu; birden *orada*, karşımızda beliriverm işti. Kımıltısızlığı onu akşamın düş kırıcı boğuculuğunda gözlerden uzun süre gizlemiş olmalıydı. Dumanın kök saldığı ufuk noktasına dikkatle baktığımda, sis şeridinin üstünde, kirpik gibi belli belirsiz bir ikizinin oluşmuş olduğunu fark eder gibi oldum. Kalbim küt küt atarak tanıdım.

"Tengri! Orada, bak!"

Fabrizio'ya neredeyse bağırır gibi seslenirken ani bir heyecanla parmaklarımı omzuna batırırcasına bastırmıştım. Heyecanla haritaya göz attı, sonra kuşkulu bir ifadeyle o da gözleriyle ufku taradı. Bir an suskun kaldıktan sonra, şaşkınlığının yavaş yavaş geçtiğini gösteren bir sesle "Evet..." dedi. Gördüğüne inanmaya cesaret edememişti sanki. "Tengri. İyi de o duman neyin nesi?"

Sesinde, benim kendi sesimde boğuk bir tehlike işareti gibi tınlayan aynı huzursuzluk vardı. Evet, son derece doğal ve sıradan bir şekilde açıklanabilecek bir durum olmasına karşılık, söneli uzun zaman olmuş bir yanardağdan o anda beklenmedik bir dumanın yükselmesi, insanın kafasını karıştırıyordu. Şimdi serin hafif rüzgârda gitgide zayıflayarak dağılan sorgucu fırtınalı gecelerdeki gökyüzünden bile çok kararıyor, bu bilinmeyen denize bir uğursuzluk katıyordu sanki. Birçok püskürmeden sonra bir kez daha püskürmesi, insanın aklına kan yağmurla-

rını, heykellerin terlemesini, çok yüksek bir direğin ucunda bir veba salgınının ya da bir tufanın varlığını simgeleyen, üzerinde kara bir işaret bulunan bayrağı getiriyordu.

"Oysa sönmüş bir yanardağ..." diye mırıldanıyordu Fabrizio kendi kendine, kavrayışını aşan bir bilmeceyle karşılaşmış gibi. Bir anda tüm neşesini yitirmişti. Akşamla birlikte başlayan rüzgârın ilk zayıf esintisi bize kadar ulaştı, kaptan köprüsü birden soğudu. Batıya doğru kaçan bir kuş sürüsü, üzerimizden çığlıklar atarak geçti; boş kalan gökyüzü gizemli dumanın çevresinde kararmaya başlıyordu bile.

"Daha uzağa gitmeyelim" dedi Fabrizio, ani bir hareketle beni bileğimden yakalayarak. "Bizi karşılamaya hazıranan bu yanardağdan hiç hoşlanmıyorum..." Harikatı uzatarak ürkek bir sesle "Hangi noktada olduğumuzu biliyor musun?" diye sordu. Üzerine parmağını koyduğu nokta daha şimdiden kırmızı çizginin çok ötesindeydi; bu uğursuz sınır çizgisinin ardında, Farghestan kıyıları bir dalga gibi her yandan üzerimize geliyordu.

Gözlerinin içine baktım ve bir an kalbim duracakmış gibi oldu. Fabrizio'nun birden gölgelenen sesiyle bu kötü gecenin eşiğinde ortaya çıkan belirtiler daha kötü bir şeylerin habercisi gibi çınlıyordu; ikindinin düşen ateşi beni kararsız kılıyor, yüreğimi katılaştırıyordu. Bana bir perde yırtılmış gibi geliyordu; Fabrizio'nun geri adım atması, beni bu macerayla yüz yüze bırakıyordu.

"Ne diyecek acaba?"

Yumuşak bir sesle "Marino, değil mi?" diye cümlesini tamamladım.

İçimi birden soğuk bir öfkenin kapladığını duyumsadım. Fabrizio *zurnanın zırt dediği* noktaya dokunmuştu. Birden, kurnazlık edip gece boyunca hiç durmadan o adı büyülü hale getirmeye çalışıp durduğumu anladım.

"... İnsanın her korktuğunda Marino'nun adının arkasına sığınması tatsız bir şey oğlum" diye fısıldadım dişlerimin arasından.

Onu artık yadsımıştım; söylenecek her şey söylenmişti artık; yol açıktı, gece açıktı. Fabrizio her şeyi anladı ve tuhaf bir şey oldu: Bir an için çarkı bıraktı, orada yalnız başınaymış da bir günahı bağışlatmak istiyormuş gibi haç çıkardı.

"Marino korkmaz..." diye mırıldandı giderek sönen bir sesle.

Ben de sertleşen rüzgârda Fabrizio'nun kulağına "Aksine, rota batı! Tam yol!" diye bağırdım. "Gece bizi gizliyor. Makineleri tam yol çalıştırırsak sabah olmadan görüş alanından çıkarız..." Ne var ki sesim sanki kulağına varmadan silinip gidiyordu. Ya da Fabrizio'nun tüm refleksleri zayıflamıştı. Yarı uyurgezer gibiydi.

Korku ile sevecenliğin birbirine karıştığı çocuksu bir sesle "Sen ne yaptığını bilirsin Aldo" diye fısıldadı. "Ama bu iş başka..." diye ekledi kararlı bir şekilde yerinden kalkarak, "Gidip bazı emirler vermem gerekiyor."

Ortalık kararırken mürettebat teyakkuz durumuna geçti. Zayıf ışık veren bir fenerin titrek ışıltısı altında önümden geçen yüzler, alışık olmadıkları kuralları yerine getirirken ağırbaşlı görünmek için acemice çaba harcıyordu. Fabrizio hepsini teker teker çağırıyor, ciddi bir sesle görevlerini bildiriyordu. *Redoutable* için bu, fi tarihinden beri uygulanmamış bir şey olduğundan, nasıl davranmaları gerektiği konusunda bellekleri zayıftı.

Aşağıda duran bir gölge "Durum ciddi mi dersin Beppo?" diye sordu.

Alaycı bir ses "Takma kafanı!" diyerek araya girdi. "Ahır bakıcılığı bitti artık, ne olacağını göreceğiz."

"Bu işle ilgilenmenin zamanı gelmişti. Orada fazla kıpırdanma varmış. Deniz herkesindir, senyörlükte öyle derler. Bizim ihtiyar *Redoutable* da biraz hava alsın."

Kesin olarak inanmış insanların onay mırıltısı işitildi.

Bastırılmış gülüşmeler arasında ileride biri, anlaşılır bir şekilde "Öyle değil, önce topun kamasını açacaksın cahil şey!" diye söylendi.

Ortalığa yeniden sessizlik çöktü.

"Nasıl telaş ettiklerini gördün" diye sözü bağladı uzaktan biri. "Ortalık karışacak."

Fabrizio, kaptan köprüsünde yanımdaki yerini aldı. Cesaretini toplamak istermiş gibi karanlıkta ıslık çalıyordu, ama bu umursamaz ve çok genç varlığın yeni bir havaya büründüğünü sezdim: *Redoutable*'a olası bir tehlikeye karşı koymak için kumanda ediyordu ve mürettebatın istekli ve keyifli davranması onu sevindirmişti.

"Onların sorumluluğu bende" dedi, "Gözümü açmam gerekiyor. Neyse ki gece çok karanlık olacak, (kendine güvenini yavaş yavaş yeniden kazanıyordu) bu da tehlikeyi azaltıyor. Ayrıca her şeyi merak etme eğilimlerini de artık kaybetmiş olmaları gerekiyor ki bu bizim için daha da büyük bir şans."

Duman karanlık gökyüzünde eriyip gideli uzun zaman olmuştu. Fırtına bulutları ufkun üzerinde ağır kıvrımlar halinde, deniz düzeyinde günden arta kalmış soluk aydınlık üzerinde yükseliyordu.

"Şimdi söyle bakalım bana Aldo..." dedi, duraksayan bir sesle. "Sormak belki bana düşmez ama orada bu kadar yakından görmek istediğin şey nedir?"

Cevap vermek üzere ağzımı açtım ama sesim yarı yolda kaldı ve dalgın dalgın gülümsemeye başladım. Hemen yanı başımda duran bu kardeşime, Marino'nun ya da âşık bir kadının bir bakışta anlayabileceği şeyi anlatabilecek bir söz bulamazdım. Söylemek istediğim şeyin hiçbir dilde adı yoktu. Daha yakın olmak. Ayrı kalmamak. Kendimi o ışıkta tüketmek. Dokunmak.

"Hiç..." dedim ona. "Yalnızca basit bir keşif."

Bütün ışıklarını söndürmüş olan gemi artık karanlığa gömülüyordu. Gökyüzünde çok yükselen bulutlar ayı örtüyordu. Fabrizio yanılmamıştı; şans bize gülüyordu. Düşüncelerim bu kara duvarı delerek ilerleyen çılgın geminin önünde uçuyordu. Artık silinip gitmiş doruğun bu irkiltici karanlığın ardında olağanüstü biçimde büyüdüğünü duyumsar gibiydim. Sinirli ellerim hâkim olamadığım bir hareketle, karanlıkta bir duvarı yoklayan biri gibi her an öne atılmak istiyordu sanki.

"Daha iki saat yolumuz var" dedi Fabrizio uykulu bir sesle. "Ne yazık ki manzarayı kaçırıyoruz, gökte dolunay var."

Komutanlara özgü serinkanlılığının ardında onun da benim kadar gergin olduğunu seziyordum. Karanlığa gömülmüş, tetikte bekleyen mürettebat, altımızda derin bir sessizliğe bürünmüştü ama dört açılmış o gözler karanlıkları mıknatıs gibi kendine çekiyordu. Bilinmeyen şeyin yaklaştığı o bekleyiş içinde bütün gemi hafif bir elektrikle yüklenmiş gibiydi.

Fabrizio kaygıyla yeniden haritalarının başına çöktü. Keşif gezimizin son aşaması çözülmesi zor bir sorun çıkarıyordu. Ha-

ritaların yerini tam olarak belirleyemediği irili ufaklı kayalardan oluşan bir hat Tengri dolaylarını oldukça uzak bir mesafeden koruyordu; Orsenna'da büyük misilleme harekâtından dönen filoların burada verdiği kayıplar da belleklerden henüz silinmemişti. Mürettebattan birinin dalışa hazır olarak beklediği ön tarafta adamları takviye etmeye gittim. Pruva bodoslamasının üzerinde suya eğilmiş durumda, kar ve yıldız kokan, erişilmez doruktan buz tabakaları gibi dökülen soğuk rüzgârlarla kamçılanıp burun deliklerime yakınlarda bir kara parçası olup olmadığını sorarak dakikalarca beklediysem de gece sona erecek gibi değildi; çevremde, bodoslamadaki sonu gelmez kaynaşmadan, bir başka dünyadan esen o rüzgârdan ve insanın kulağına kar bahçelerinin gıcırtılarını taşıyan ve bir ırmak gibi akıp giden soğuktan başka bir şey yoktu. Bu başıboş seyirdeki belirsizlik bana mahmurluk veriyordu; dinginlik ve yoğun dikkatle geçen son dakikalarda birden tuhaf bir biçimde duyarlı birlikteliklere ve akıl erdirilemez rastlaşmalara açık hale gelen zihnim boşlukta sallanıyordu. Yakınlarda olabilecek bir kara parçasının aşina olduğumuz belirtileri çok uzaklara gerilemiş gibi görünüyordu ama bu berrak gecede çok önemli göstergeler birbiriyle kesişiyordu. Orsenna'dan ayrıldıktan sonraki yaşamım, ileri doğru yaptığım bu gece kaçışı içinde karanlığın dibinden bana seslenen simgeler aracılığıyla yeniden biçimlenip tümüyle yönlendirilmişti sanki. Aldobrandi sarayının odaları, o odaların kibirli bekleyişi, boşluklarının birden belirsizliğe uyanmış çürümüşlüğü gözümün önünden geçiyordu. Arkamda, bacanın kustuğu duman çağlayanı gecenin içinde kapkaranlık bir perde gibi yırtılıyordu. Kalemizin suların üzerinde oluşturduğu hareketli hayalet görüntüsünü birden yeniden görür oldum. Gizemli bir biçimde yeniden canlanan yanardağı düşünüyordum. O soğuk durulukla yıkanmış yüzümle, sınırlarını eriten gecenin içinde kendimi yeniden toparlıyor, tüm kör varlığımı kendi *zamanımla* özdeşleştirerek anlatılması olanaksız bir güvenliğe teslim oluyordum.

Saat sabah bire doğru ortalık birden yatıştı. Yanardağ rüzgârının altına girmiştik. Ağır ve durgun bir nem sardı çevremizi, gemi bir zeytinyağı denizinin üzerinde sessizce kayıyordu; gecenin derinliğine bile gölge düşürüyormuş izlenimi veren o

boğucu sessizlikte devasa kütle, gün ortasında olabileceğinden daha ezici bir biçimde üzerimize geliyordu. Gölgenin derin dinginliği içinde Fabrizio'nun gergin sesi yükseldi:

"Çevreni iyi gözle!"

Gemi hız kesiyordu, pruva bodoslamasından açık seçik gelen kaynaşma sesleri yatıştı. Birden ılık ve çok ağır bir esinti bize çöl havasından kavrulmuş bir vahanın çiğ ve balımsı kokusunu getirdi. Gece belli belirsiz aydınlanıyor, üzerimizdeki bulut kütleleri hızla dağılıyordu sanki. Ayın o sırada süt gibi bir ayla ile çevrelendiği gökyüzünde, koyu karanlığı delen birkaç yıldız sonsuz uzaklıkta parlıyordu.

"Aldo!" diye seslendi Fabrizio alçak sesle.

Yanına, kaptan köprüsüne gittim. Ağarmaya başlamış gökyüzünü göstererek "Fırtına dağılıyor..." diye fısıldadı. "Ay bulutlardan sıyrılırsa etraf gündüz gibi aydınlanacak..."

Başını kaldırdı, "Portakal ağaçlarının kokusunu aldın mı?" diye sordu. "Karaya çok yakınız. Daha da uzağa gitmek istiyor musun?"

Ani bir baş işaretiyle sözünü kestim. O anda, arzulanan bir beden karşımda, üzerindeki tülleri gölgede bir bir çıkarıyormuş gibi boğazım kurumuştu. Açlık içindeki bekleyişime tüm sinirlerimle yapışmış durumdaydım. Konuşamıyordum bile.

"Tamam!" diye bağladı Fabrizio. Onaylayan ve istemeden de olsa neşeli havasını bir ölçüde koruyan bir sesle konuşuyordu. "Ama seni uyarmak zorundaydım, çünkü bu bir intihar girişimidir. Tanrı bizi korusun..."

Biraz daha yol keserek bazı hesaplamalara ağır ağır, titizlikle son bir kez göz attı. Ara sıra yandan bakıyordum: İşine verdiği önemden ve gösterdiği dikkatten alnı kırışmıştı, küçük çocuklar gibi dilini çıkarıp duruyordu. Yorgunluğun ve uykusuzluğun alabildiğine derinleştirdiği yüz çizgilerinden olağanüstü bir çocukluk fışkırıyordu sanki. İçimi birden coşkulu bir zafer duygusu sardı. Düşümde canlandırdığım bu yüz, şimdiye kadar hiç olmadığı kadar canlıydı.

Gözlerimi geminin pruvasından öteye dikip elimi yavaşça kolunun üzerine koyarak "Şu anda geri dönmek ister miydin Fabrizio?" diye sordum.

Gırtlaktan gelen, aşırı heyecanın kattığı tırızlanma ile karışık bir gülüşle "Artık bilmiyorum..." dedi. Başını çevirerek "Şeytansın sen!" diye eklediğinde, başımı kaldırmadığım halde nasıl gülümsediğini biliyordum. Sert bir sağanağın kırbaç gibi gelen darbesiyle geminin sacları takırdadı. Sonra ansızın köprüye vurup bizi kör etti ama karanlık, bu şiddetli fırtınanın ortasında bile sanki arkasında, çok yukarılarda bir lambanın yansıtıcısı ışık demetini ince zerrecikler halinde oraya püskürtmüş gibi açılıyordu. Yağmur kesildi, gemi durgun denizin üzerinde hırıltılı bir ses çıkardı, çevresini tüy gibi hafif bir buhar sardı; pruva bodoslamasının önündeki bulutlar birden bir tiyatro perdesi gibi hızla açıldı.

"Yanardağ! Yanardağ!" diye bağırdı aynı anda otuz boğazdan birden. Gırtlakları sıkılıyormuş gibi çıkan, çarpışmaya girmiş ya da pusuya yakalanmış insan sesine benzer bir sesti.

İleride, neredeyse elle dokunulacak uzaklıkta, başını ürkütücü doruğuna doğru arkaya devirmiş bir hayalet, denizin üzerinde duvar gibi yükseliyordu. Ay artık tüm parlaklığıyla ışıldıyordu. Sağ tarafta, Rhages'ın ışık ormanı uyuyan suyu kımıltısız bir parıltıyla püskül püskül süslüyordu. Önümüzde, kıç tarafı sulara gömülmeden önce gemi direği gibi dikilmiş, ışıklarla donatılmış yolcu gemisine benzer bir yükselti denizin üstünde, gezegenin bir parçası üzerinden düşsel yüksekliklere doğru kalkmış bir kapak gibi asılı duruyordu; bu kapağın dikine duran delik deşik, kat kat, kazıklar üzerine oturtulmuş, böylelikle yayılıp yıldız hareketsizliğine bürünmüş, alev alev yanan çalılıkları ve ateş fıskiyelerini andıran bir yerleşim yerinden farkı yoktu. Bir yapının önyüzünden dinginlikle yansıyan ve bulutlara kadar yükselen ama çok yakınmış gibi görünen bu ışık yolu, duru havanın içinde o kadar net seçiliyordu ki insan oradaki gece bahçelerinin ve nemden parlamış yolların kokusunu aldığı izlenimine kapılıyor; caddelerin, villaların, sarayların, kavşakların ve lavların eğimi üzerinde dikine asılı duran daha seyrek dizilmiş küçük kasabaların kalburdan geçerek geliyormuş gibi görünen ışıkları gecenin içinde sahanlıklarla, yalıyarlarla, denizin üzerine uzanan hafif fosforlu çıkıntılarla, gökyüzünün son ışıklarını sarıya döndürüp bulanıklaştırarak yatay, yüzer gezer bir pus çizgisine kadar yükseliyor, kimi yerde ise bir an bir buzul du-

varının gizlediği bir dağcının dürbünün görüş alanına girmesi gibi, daha da yükseklere çıkarak insanda neredeyse olanaksızlık izlenimi yaratıyordu. Tanrı figürünü puslu bir görünüm içinde doruk noktasına ulaştıran, heykel oturmalığına benzeyen bu parlak, güdük piramit o eşitsiz sınırda bitiyordu. Kara boşluğun üzerinde çok yüksekte ve çok uzakta, bir yokluk köpüğünden oluşup gökyüzüne müstehcen ve arsız bir vantuz gibi yapışmış, dünyanın sonunu işaret eder gibi, kımıltısız ve sonsuzluğa kadar yabancı, havanın sanki belirli bir amaçla oluşturduğu, tuhaf bir yumruyu andıran, zıplıyormuş gibi duran, süte benzer, hafif parlak bir maddeden yapılmış bir şey, mavimsi bir boynuz gibi uzuyordu. İnsanda çığlık atma isteği uyandıran bu hayaletin çevresindeki sessizlik; hava birden ses iletmez olmuş gibi ya da o yıldız duvarı karşısında dünyanın dengesinin bozulduğu ve çığlığın üstümüzde durmadan açılan ağızdan çıkıp da bize ulaşamaz olduğu o kötü düşler pörsük ve iğrenç bir biçimde sona ermiş gibi duyanları kaygılandırıyordu.

"Tengri!" dedi Fabrizio alçak sesle. Balmumu gibi sararmış yüzüyle parmaklarını bileğime batırıyordu. Dua olarak adlandırılan, yalnızca adının söylenmesine ve varlığının kabullenilmesine izin verilen, ender rastlanan güçlerden birinin karşısındaydı sanki.

Gırtlağımdan mırıltı halinde gelen ve sertçe tınlayan bir sesle "Dosdoğru üzerine! Daha yakına!" dedim kulağına.

Ne var ki Fabrizio gemiyi o yöne çark ettirmeyi düşünmüyordu. Artık çok geçti. Yapılabilecek her şeyden daha geçti. Daha şimdiden bizi bu mıknatıslı dağa çivileyen bir güç vardı. Tanrısal esinli olağanüstü bir bekleyiş, *son örtünün* düşmesinin kesin oluşu, bu ürkütücü dakikaları havada bırakıyordu.

Elçi

Tan vaktinde sabahın ilk serinliğini daha iyi solumak için geminin burnuna yakın bir yerde dikilmiş, Sirte kıyısının giderek büyümesini izliyordum. Serinlik beni hemen ayılttığından, sürüklenen sis tabakalarının süpürdüğü ve ufukta dümdüz görünen, hâlâ sarı kumsallarıyla şafağın belli belirsiz aydınlığında somurtkan ve hüzünlü, her zamankinden daha ıssız olan kıyı, gözüme kurşun rengi görünüyordu. İçimde bir sıkıntı vardı; *Redoutable*, sintinesine sanki tonlarca su alıp ağırlaşmış gibi, durgun denizin üzerinde sürüklenerek ilerliyordu. Neyse ki onu tertemiz geri getiriyordum. Açılan yaylım ateşini Fabrizio içgüdüsel bir manevrayla savuşturmuş, o sırada üzerimizden geçen bulut da bizi gizlemişti. Topçularımızın beklenmeyen bir soğukkanlılıkla ya da uyuşukluk yüzünden o ateşe karşılık vermemesi sayesinde başımıza daha büyük bir bela açılmamıştı. Yine de bu ani çatışmadaki tutarsızlık kafamı hâlâ karıştırıyordu. Bu kıyıda Orsenna'nın ihmali sınırları aşmış olabilirdi ama karşıdakilerin bu kadar inatla ve dikkatle kıyı nöbeti tutmasında da şaşırtıcı bir durum vardı. Şaşırtıcı olan bir başka durum da daha en baştan neyle yetinileceği kararlaştırılmış gibi, o karanlık gecede beliren kuşkulu bir siluetin kimliğini saptamaya bile gerek duyulmamasıydı. Ateş açılmadan önce hiçbir keşif atışı yapılmamıştı; düşündükçe, çok yakından açılmış ateşin bu kadar etkisiz kalması bana daha da tuhaf geliyordu. İyice düşündüğümde Fabrizio'nun manevra ustalığı bana inandırıcı gelmez oldu. O *uyarı* ateşi incelikle ifade edilmiş bir küçümseme ve alay hava-

sı taşıyordu; mürettebatı rahatlatan, onların gülüşmelerine yol açan o zararsız ateş beni rahatlatmıyordu. Rhages'ın uğraşıları hakkında Maremma'da dolaşan söylentiler, açılan ateşin sonuçsuz kalmasına karşın, ister istemez benim düşünceme yakın düşüyordu. Sonuçsuz muydu? Birden, başımı salladığımın farkına vararak şaşırdım. Karşı tarafın neyin peşinde olduğunu tam olarak bilmiyordum. Döndüğümüzü önceden haber alıp dalgakıranın üzerinde oluşmuş küçük toplulukları kaygıyla süzüyordum; o anda en çok korktuğum şey, Marino ile karşı karşıya gelmekti. Orada olmadığını anladığım an rahatladım.

Halatlar verildiği sırada Giovanni piposunu ağzından çıkarıp keyifle Fabrizio'ya seslendi:

"Dümenin sığlığa mı saplandı oğlum?"

Bildik bir şakaydı. Av tüfeğini daha sabahın köründe omzuna asmıştı. Amirallikteki yaşamın tekdüzeliği o anda üzerime üzerime geldi.

"Bazı sorunlar çıktı" dedi Fabrizio. Adamlarının önünde utanıp sıkılmıştı. "Sonra anlatırız."

İnsanlar gevşek ve uyuşuk hareketlerle gerinip dalgakıran boyunca suya taş atarak dolaşmaya başladı. Bizim küçük birliğimiz en başta yürüyor, ben de elimde olmadan bizim mürettebatın da karışmış olduğu gruplardan yükselen seslere kulak veriyordum; kararsız ve sıkkın, yeni haberleri vermekte hiç aceleci davranmayan bu insanlar *çekingen tavırlarını* koruyorlardı. Dönüşümüz onları rahatsız etmişti sanki. Suskunluğumuz Giovanni ile Roberto'yu şaşırtmıştı. Onlar da suskunluklarını koruyor, sessizlik ağırlaşıyordu.

Birden, sertçe "Oraya gittik biz" dedim. "Üzerimize ateş açtılar."

Giovanni ile Roberto oldukları yerde zınk diye durdular. Ağızları açık kalmıştı. Bana uykulu gözlerle bakıyorlardı.

Sonunda Giovanni nöbet gecelerindeki o ünlü soğukkanlılığını anımsayarak doğal sayılabilecek bir sesle "Oraya mı?" dedi. Ama Fabrizio yardımıma koştu:

Uzun uzadıya açıklama yapmamak için soğuk soğuk "Aldo'nun kendine göre nedenleri vardı" dedi.

Meşin gibi esmerleşmiş o yüzlerden, yapmacıksız sayılabi-

lecek, diplomatlara özgü bir ağzı sıkılık dalgası geçti. Sirte'nin çıkarlarını gözetme kaygısı birden bu yüzlerde ifadesini bulmuştu. Senyörlüğün varoluş nedenleri, zihinlerde hazır bekleyen koruma kollama duygusunu ateşliyordu.

Giovanni piposunu ağzından çekerek dişlerinin arasından "Kahrolası köpekler!" diye homurdandı. Sesinde duruma uygun düşen bir taziye tonu vardı ama duydukları üzüntünün beklediğimden çok daha hafif olması beni hem şaşırttı, hem sevindirdi.

Roberto şüpheci bir tavırla "Demek oraya gittiniz?" dedi yine. Ardından da hınzır hınzır kolumdan tutup toplantı salonunun kapısını ani bir coşkuyla iterek "Anlat bakalım!" diye ekledi.

Anlatının da soruların da sonu gelmek bilmedi. Hiç ummadığım kadar keyifliydim. Giovanni ile Roberto'nun *nedenlerle* ilgilenmediği, hesap sormaya niyetli olmadığı apaçık ortadaydı. Bir peri masalında birlikte yol alıyorduk ve masalı bir an önce yaşamak için her şeyi başlatan ilk hareketten söz etmeyi daha başlangıçta bir kenara bırakmıştık; Roberto ile Giovanni büyüsünü bozmak bir yana, masala katılmak, oyuna girmek, bizimle buluşmak isteğiyle yanıp tutuşuyor gibiydi. *Oyunbozanlık* sayıldığı için Marino'dan söz etmek hemen yasaklanmıştı. Sanki öyle biri amiralliğe hiç adımını atmamıştı. Usulca el tutuşarak kendimizi zevk içinde, özgürce yokuş aşağı bırakmıştık. Böylelikle engellerden ve can sıkıcı imgelerden kurtuluyorduk. Tengri'den söz edildiğinde, gözlerin yepyeni bir merakla parladığını gördüm. Roberto ateş açma yöntemleri üzerinde bazı eleştirel düşünceler geliştirdi. Özellikle, hiçbir uyarı yapılmadan üzerimize ateş açılmasının o zamana kadar 'görülmemiş bir şey' olduğu konusunda hepimiz başımızı inançla sallayarak düşünce birliğine vardık. Fabrizio, insanlardan her şeyin beklenebileceğini anladı ve kimsenin kendisinden ummadığı deha ile zafere son noktayı koydu.

"Kaleyi onartmak son derece parlak bir fikirdi Roberto, sen de bir şeyler sezmiştin herhalde."

Roberto, kehanette bulunuyormuş gibi "Ben onlardan oldum olası çekinirim" dedi. Bir yandan da piposundan bir nefes çekiyormuş gibi yaparak utangaçlık yüklü bir doyuma ulaşma duygusuyla kızardı. Bana gelince, o salondan aklanmış olarak, hatta coşku içinde çıkacağını anladım.

Giovanni, kadehini belirli bir neşeyle kaldırarak "Eh, üzüm şaraba döndü, artık içmek gerek!" dedi. "O adamlar aradıkları fırsatı yakaladılar. İşi bu kadarla bırakmayacakları kesin, bu konuda sizi uyarıyorum."

Roberto, piposundan üflediği buluta benzeyen dumanın içinde kayboldu; uzaklardan gelen bir kehanet ve zekice bir kavrayış pırıltısıyla pencerenin ardından deniz ufkunu izliyordu. Marino yokken amiralliğin komutanlığını o üstleniyordu.

"... Bu gece ziyaretimize gelirlerse pek şaşırmam" diye bağladı sözü, bir sürü gizli bilgiye sahipmiş gibi. "Hava kapayacak, sürpriz yapmak için elverişli bir ortam... Yalnız ben de o zamana kadar burada bazı önlemler almış olacağım."

Oradakilerin onaylayan sessizliği içinde "Zorunlu" dedi Giovanni. "Amiralliğin dört bir yanı açık bir değirmenden farkı yok... Biz de kendimizi şu anda fena halde savunmasız hissediyoruz."

Hemen küçük bir savaş konseyi oluşturuldu. Gerçekleşen tartışmaların akışını tek söz etmeden izledim; olayların böyle sinsice ortaya çıkmasının verdiği, gittikçe artan bir gerçek dışılık duygusuyla kendimi bütünüyle uyuşmuş hissediyordum. Roberto olağanüstü önlemler almayı öneriyor, Fabrizio yönergeler kitabını karıştırıyordu. Ucunu sıkıca tuttuğum küçük yumak artık parmaklarımın arasından kaçmış, kendi başına çile oluşturmuştu. Harekete geçmeye hazır olması için *Redoutable*'ın kazanlarının gece boyunca basınçlı tutulmasına karar verildi. Kalenin tepesine gece gözcülüğü yapacak bir nöbet timi yerleştirilecekti. Roberto hemen öğleden sonra etrafa sezdirmeden kanal girişini tutan oldukça harap durumdaki kıyı bataryasına göz atacak, mühimmatı denetleyecekti. Kaledeki toplar uzun süreden beri kullanılmaz haldeydi. Son olarak da, çamur içinde çürüyen sandallardan biri yüzdürülerek geçidin kıyıları gözetim altına alınacaktı. Marino'nun geri dönmesinin arzulardaki coşkuyu belli bir ölçüde söndüreceği konusundaki kaygıya karşılık çok dikkat çekici önlemler alma yoluna gidilmemişti (kimse itiraf etmiyordu ama herkes böyle düşünüyordu): Alarm düzeneği nasıl olsa gerektiğinde kolayca devreden çıkarılabilecekti. Böylece, dördümüzün arasında bir suç ortaklığı her geçen dakika biraz daha belirginleşiyordu.

"Geri kalanını nasıl olsa komutan düşünür" diye bitirdi Roberto. "Gece devriyesini ben alacağım. Ördek gözetlemekten iyidir!"

Gün, kale, dalgakıran ve top bataryası arasındaki gidiş gelişlerle çabucak geçti. Amirallik insanlara artık sıkıntı vermiyordu. Birliklerimize artık gerilim hâkim olmuştu. İnsanlar da daha saygılı davranma kaygısıyla subaylar geçerken her zamankinden daha sakınımlı ve imalı konuşmayı yeğlediğinden, sağdan soldan kulağa gelen düşünce kırıntıları bu tekdüze yaşam içinde uzun süreden beri beklenmedik ve duyulmadık bir şeyin ortaya çıkmasına duyulan gereksinimin, abuk sabuk düşüncelere yol açan söylentiler sayesinde beyinlerde birdenbire patlayıp açılmasını sağlamıştı sanki. Roberto'nun gözlerini gizemli bir tavırla iki üç kez açıp kapayarak savuşturmak zorunda kaldığı soru yağmuruyla yolumuzu kesmeye kalkışanlar bile oldu; iyi ya da kötü niyetli bu kişiler fırtınanın yaklaşmakta olduğunu hayvansı bir koku alma duyusuyla fark ediyor, *haberlerin* üstüne, uzun süren kuraklık dönemleri sonunda yağmuru bekleyen toprak gibi atlıyorlardı. Bu arada o gece ve ardından gelen üç gün sakin geçti. Gerilim azaldı. Marino'nun hafta sonu döneceği bildirilmişti. Giovanni'nin, üstlendiği yararsız her gece nöbetinden süngüsü biraz daha düşmüş olarak döndüğünü görüyordum.

Mektuplarının açılmamış olarak geri döndüğünü gören âşıklar gibi, "Böyle olacağını tahmin etmek gerekirdi. Karşı taraftakilerin yalnızca derisi siyah değil, sırtı da kalın. O adamlara ne yapılsa yeridir" diyordu artık tiksintiyle.

İmgelem gücü bu *zorunlu kibarlıktan* öteye gidemiyordu. Amirallikteki herkes gibi, Giovanni de yalnızca içinde bulunduğu anı yaşıyordu. Orsenna'nın belirsiz bir tarihten beri süregelen uyuşukluğu, uzun süren bir sabırla sorumluluğun ve öngörü gereksemesinin bile anlamını törpüleyip bu yaşlı çocukları güçlü ve bunaklara özgü bir vesayet altında tutarak onları asla hiçbir şeyin olamayacağını, olsa bile bunun önemli bir sonuç doğuramayacağını düşünen insanlar olarak biçimlendirmişti. Eğlence fırsatlarını hiç kaçırmıyorlardı. Ne var ki iş dönüp dolaşıyor, günün birinde de kaçınılmaz olarak sadede gelmek gerektiğine geliyordu.

Bu koşuşturmalı günlerde bambaşka bir zihinsel meşguliyet

beni diken üstünde tutmuştu. Marino'nun, yokluğunda işgal ettiğim odasına yeniden girdiğimde, günlük hizmet belgelerinin her zaman oluşturduğu yığını karıştırmaya henüz başlamıştım ki son günleri kemiren ateşin düşmesiyle birlikte yaşadığım serüvenin deliliği birdenbire karşıma dikildi sandım. Marino'nun bu muhbir odaya giren yüzü kadar net, insanı kör edebilecek kadar açıkça seçilebilir bir dikilişti. Öyle ki bir an yüreğim ağzıma gelir gibi oldu. Odanın keçeleşmiş sessizliği, kulaklarımda denizden ansızın gelen bir ses etkisi bırakıyordu. Gerçekleştirdiğim eylem, çılgınca yaşanmış bir geceden sonra benden sonsuza dek ayrılmıştı; bir makine çok uzakta bir yerde çok ince, hafif bir homurtuyla çalışmaya başlamıştı ve onu artık kimse durduramazdı. Marino'nun ta uzaktan gelen sesi bu kapalı odaya giriyor, içerideki yalnız sessizliği bir arı vızıltısıyla uyandırıyor gibiydi.

Fena halde kendime gelmiş olarak, "Olmuş şarabı içmek gerek" deyip başımı sallıyordum. Gözüm masanın üzerinde duran açılmamış mektup yığınına takıldı; birden, o anda bir karar almam gerektiğini düşündüm. Senyörlüğe bu kadar kesin bir yönetmelik ihlalinin hesabını vermeye kalkmanın kendi canına kıymaktan farkı yoktu; arkası gelmediği kabul edilse bile olası olayı sessizce geçiştirmek ise kesin mahkûmiyet anlamına geliyordu. Amirallikte zaten olayı öğrenmeyen kalmamıştı. Bir an için durum gözüme öylesine umutsuz göründü ki başım döndü. Dirseklerimi masaya dayayıp başımı ellerimin arasına alarak yaşanmış o geceyi kötü bir düşe dönüştürecek uykunun ve unutuşun gelmesini çocuk gibi istedim; bir yandan da kendimi bu karabasanın dağılıp gideceğine inandırmaya çalışıyordum. Suçun bağışlanması, en azından bir uzlaşma bile söz konusu olmamakla birlikte birden bir çıkış yolu ve belli belirsiz bir umut görür gibi oldum: Gözetim Komitesi'nden toplantı talep etmeye karar verdim. Konseye önemli bir konu üzerinde sözlü açıklamalar yapmak istediğimi söyleyecektim.

O akşam yemekten hemen sonra odama döndüm. Sabaha kadar oldukça zor bir yazıyı kaleme alıp bitirmem gerekiyordu. Son kozumu oynuyordum, o gece oynayacağımı da kendimden gizleyemiyordum. Kullanacağım talihsiz bir sözcük sonumun gelmesine neden olabilirdi. Oysa hiç havamda değildim, kaleme

aldığım yazı da hiç ilerlemiyordu. Amirallik uykuya dalalı uzun zaman olmuştu; kalemimin ucundan çıkan gıcırtı, iskele kurtlarına benzeyen hafif sesiyle ağır akan saatleri, art arda yırtıp attığım kâğıtların eşliğinde ilmek ilmek dokuyordu. Gece saat on bir civarında odanın kapısı gecenin sessizliği içinde hafifçe vuruldu ve başımı kaldırmamla birinin karşıma dikilmesi bir oldu.

Aşina olmadığım oldukça müzikal bir ses "Saat bir hayli ilerledi Bay Gözlemci, sizden görüşme istenemeyecek kadar geç bir vakit" dedi.

Lambanın göz alan ışığında yüz çizgilerini pek iyi seçemiyordum. Karşımda güçlü, buna karşın oldukça ince bir siluet vardı; masaya yaklaşırken, hareketlerinde çöl yaşamının ona kazandırdığı esnek ve sessiz hafiflik seziliyordu. Üzerine giydiği son derece basit, neredeyse iğrenç giysi, pazar günleri deniz kulaklarında gezinti yapanları teknelerine bindiren kayıkçıların giysilerine benziyordu. Son derece net olarak ayırt edilen sesine gülünçlük katıyordu.

Masamın üzerinde duran saati uyuşuk bir tavır içinde tersinden inceleyerek "*Gerçekten* çok geç" diye yeniden söze başladığında profilini özellikle ışığa karşı tuttuğunu anladım. Birden anımsadım ve kalbim çarpmaya başladı: Bu esmer ten, bu keskin ve sabit bakışlar... Bu adam Sagra gemisinin muhafızıydı.

Gözlerimin içine bakıp birden ses tonunu değiştirerek "Bu, size kimin adına geldiğimi gösterecek" dedi ve hafif bir yorgunluk soluğu aldıktan sonra, davete gerek duymaksızın saygısızlığa kaçmayan soylu bir rahatlıkla karşıma oturdu. Bana uzattığı katlanmış kâğıdı açar açmaz bakışlarım donup kaldı. Sağ üst köşesinde, Diplomatlık Akademisi'ndeyken Rhages Kançılaryası'na ait yüzlerce yıllık tozlu anlaşmalarda sık sık rastladığım amblem vardı: Ağzından alev saçan, başı ve göğsü aslan, karnı keçi, ejderha kuyruklu masal yaratığına sarılmış yılan. Metinde, yazıyı getiren kişinin barışçı görevle gönderildiği, güvenilir olduğu belirtiliyor, kendisine savaş elçilerine gösterilen ilginin gösterilmesi, onlara davranıldığı gibi davranılması rica ediliyordu. Kâğıdı okur gibi yaptığım sırada sözcükler birbirine karışıyor, içimi sevinç ve harikulade bir seçilmişlik duygusu kaplıyordu; "yaşam belirtisi göstermek" deyiminin anlamı bana ilk kez açınlanıyordu sanki.

Kâğıdı katlarken, amacını belli etmeyen bir ses tonuyla "Bu durumda sizi tutuklamak zorunda kalacağım" dedim. "Bildiğim kadarıyla sizin yüklendiğiniz yeni parlamenter konumu, yaptığınız casusluk faaliyetini yok saymayı gerektirmez."

Hazırlıksız yakalanmıştım, sıkıntı içindeydim ve acemice üstünlük sağlamaya çalışıyordum.

"Unvanımı yok saymayın!"

El işaretiyle susturdum.

"Sizinle daha önce de karşılaştık... Anımsadığım kadarıyla silahlı olduğunuz halde üniforma yoktu üzerinizde."

Başını kibarca eğerek "Prenses Aldobrandi tarafından görevlendirilmiştim" diye düzeltti.

Kaşlarımı oldukça sert biçimde çattım.

Özür dilermiş gibi "Neyse, bunu bir kenara bırakalım..." diye ekledi hemen.

Beni rahatsız etmekten kaçınmak istediği açıktı.

Keyifle gülümseyerek "Bir parantez açalım mı, ne dersiniz?" dedi.

Ben hiçbir şey anlamadan bakarken de ayağa kalkıp, sakin sakin cebinden bir tabanca çıkararak masanın üzerinde, bana yakın bir yere koydu.

"Madem öyle istiyorsunuz, işte artık tutsağınızım. Rahatlayabilirsiniz. Şimdi de bunu bir yana bırakıp ciddi ciddi konuşalım."

Birden kendimi rahatsız hissetmeye başladım. Yabancı, ölçülü küstahlığı ve benim incelikten yoksun tepkilerime karşı bana çifte üstünlük sağlıyordu. Somurtarak bir an tabancayla oynadıktan sonra kötü kötü bakarak "Peki!" dedim.

Yabancı bir an düşünür gibi yaptı.

"Şunu söyleyebilirim ki yerine getirmem gereken görev hiç de kolay sayılmaz Bay Gözlemci..." diye söze başladı. Sesine kattığı duraksama tuhaf bir biçimde çekiciliğini artırıyordu. "Benim ülkemle sizin ülkeniz, bireyler arasında olduğu gibi devletler arasında da gayet *aldatıcı durumlar* yaratılabileceği konusunda örnek oluşturuyor. Bu durum, devletlerimizin çok uzun süreden beri var olmaları yüzünden sonsuza kadar sürebilir..."

Sıkıntılı biçimde hafifçe iç geçirdi.

"... İnsanlar uzun bir aradan sonra yeniden buluştuklarında, aşağı yukarı bile olsa *ne yapacaklarını* bilemedikleri olur."

"Ben diplomat değilim" dedim oldukça sert bir tavırla. "Senyörlük kendi siyasal tutumunu kuşkuya yer bırakmayacak biçimde belirlemiştir. Bu konuda da kişisel olarak bana güvenmez. Ben sizin elçilik sıfatınızdan kuşku duymuyorum. Bana gelmekle belki de yanlış adrese gelmiş oldunuz."

Amacım işini kolaylaştırmak değildi. Bu belirsiz çekingenlik havasından, konuya el yordamıyla yaklaşma tarzından gizli bir zevk alıyordum. Bana söyleyeceği şeylerde belki de daha çok ben *kendimi buluyordum.*

"Şahısla ilgili bir yanılgı söz konusu değil" dedi bakışlarını bir an yere indirerek. Sonra birden bana bakarak "Sizin bizim adamımız olduğunuz kesin" dedi. Marino'nun aşina olduğum o uzak gülüşüne benzer bir biçimde gülümsüyordu sanki.

"Hiç olmazsa özel bir konuşma tarzınız var."

Düşündüğüm kadar öfkeli olmadığımı duyumsuyordum. Özür dilediğini göstermek için yaptığı harekette belirli bir içtensizlik vardı.

"Belki dilinizi kusursuz konuşamıyorumdur. Anlatmak istediğim şuydu: O 'aldatıcı durum'la ilgili yargı ne olursa olsun, geçtiğimiz hafta yeni bir olay meydana geldi. Siz o olaya yabancı değilsiniz, herhangi biri kadar yabancı değilsiniz."

Gelmeyen bir yanıtı bekledi benden, sonra bir an sessiz kaldı. Kararını vermişti sanki.

"Öyleyse size bu görüşmenin gerekçelerini oluşturan olguları özetleyeyim. Orsenna ile Farghestan arasında savaş durumu söz konusudur..."

Sözcükleri anlamlı parmak hareketleriyle ölçüp biçmiş, sonra bana yönlendirmiş gibiydi; bana yine o anlamı belirsiz, eğlenen gözlerle baktı.

"... Aynen öyle değil mi Bay Gözlemci? Savaş durumundan savaş olgusuna geçmiş olduk. Bu durum ne de olsa çok eskiye dayanıyor. Çatışmanın başlangıcı çok eski. Zaman yüce gönüllüdür derler. Sirte Denizi engindir. Bildiğiniz gibi, iki ülke uzun süredir denizde karşı karşıya gelmekten kaçındı. Savaş ateşi yatıştı, hatta bütünüyle uykuya yattı dersek, aşırıya kaçmış olmayız."

Bakışı bir kez daha yanıtsız kaldı. Bir süre hoş bir tavır içinde bekledi.

"Güzel bir uykuyu ifade etmek için söylenen bir söz vardır: 'Deliksiz bir uyku çekmek'. Durum bu ise, bu savaşın artık uyanmasından korkmak gerekir..."

"Bunu söylemek hoşunuza gidiyor."

"Yardım etmek de sizin hoşunuza gidiyor. Perşembeyi cumaya bağlayan gece, kıyılarımıza çok yakın seyreden kuşkulu bir geminin varlığı saptandı. Orsenna'dan geliyordu. Savaş gemisiydi. O gemiye siz kumanda ediyordunuz."

"Hızlı ulaştırılmış kesin bir bilgi" dedim gücenmiş bir tavırla. Olabildiğince kırıcı bir ses tonuyla da "Gece çok karanlıktı. En azından şunu söyleyelim ki o durumun bir sürpriz gibi karşılanmaması gerekir. Sizi kişisel olarak kutlamam mı gerekiyor?" diye ekledim.

Sabırlı bir tavır takınarak yine güldü.

"Bir olgu üzerinde tartışıyoruz biz; bu olgunun varlığını yadsımamanız beni mutlu ediyor. Bunun çok kötü bir olgu olduğunu söylememeye olanak yok. Başka bir yerde bir yanılgı, kötü sonuca yol açmayacak bir.. düşüncesizlik olarak kabul edilebilecek bir şey, burada pekâlâ ölçülmüş, biçilmiş, hesaplanmış bir kışkırtma niteliğine bürünebilir. İçinde bulunduğumuz durumda ise bu davranışın anlamı açıktır."

Alaycı bir tavırla "Durummuş! O kadar uzun zaman oldu ki..." diye sözünü kestim.

"Tarihte zaman aşımı diye bir şey yoktur Bay Gözlemci. Sizin... ziyaretiniz bizde çok eski anıların uyanmasına neden oldu. Huzur veren, barışçıl anılar değiller. Yeniden... el yakar hale gelebilirler."

Israrla yüzüme baktı. Sesinde ilk kez önemli, beklenmedik bir coşku belirdiğini fark ediyordum.

Kendimden pek de emin olmayan bir tavırla "Sözü nereye getirmek istiyorsunuz?" dedim.

"Size aktarmakla görevli olduğum iletiye..." dedi yansız bir ses tonuyla. Orada yalnızca bir *sözcü* olarak bulunduğunu belirtmek istiyor gibiydi. Rhages hükümeti her iki tarafın da sürekli saygı gösterdiği gerçek bir barış döneminin zamanla kendili-

ğinden ortaya çıkan gerçek bir barış sözü oluşturduğunu kabul etmektedir. Hükümetim adına kesinlikle bildirmeliyim ki bu barış döneminin gözetilip sürdürülmesi tek taraflı kalmamıştır. Orsenna'nın gerçek bir savaş eylemi sayılacak davranışı yüzünden bu dönem sona ermiştir. Rhages da şimdiye kadar kararlı ve yansız bir tutum takınmış olması nedeniyle bu durumun sorumluluğunu haklı olarak üstlenmemektedir..."

Bir an sustuktan sonra konuşmasını sözcüklerin üstüne daha çok basarak sürdürdü:

"... Bununla birlikte artık denetlenemeyecek olaylar başlamazdan önce, düşünmeye olanak tanımış olmak için her türlü gerekçeyi sürekli olarak dikkate alan bir sağduyu içinde olduğuna da inanmaktadır. Niyetinin sarsılmaz bir biçimde barışçı kaldığını bildirmeye özellikle önem verir. Hatta, bu baskın hiçbir gerçek zarara yol açmamış olmakla birlikte, mantıklı bir düzenlemeyi sağlayacak yolun her zaman sonuna kadar açık tutulmasına bile razıdır. Yeter ki..."

Sesi bu sözcüğün üzerinde hoş bir biçimde duraksadı.

"... Yeter ki bu çılgınlığın arkasında hiçbir düşmanca niyetin yatmadığı gerektiği gibi kanıtlanabilsin."

"Ne şekilde bir 'kanıt' gerekiyor?"

"Rhages hükümeti engin ve sonsuz bir hoşgörüye sahiptir" dedi belirsiz bir gülümsemeyle. Temsil ettiği makamı ima ederken takındığı tarafsız tavır beni kuşkulandırmaya başlamıştı. Biraz zorlama bir sıcaklıkla "Sizin için kırıcı bir biçim alacak, karşı tarafa sözde *doyum* sağlayacak bir şey değil" diye açıkladı. "Hükümetim büyük bir kararsızlık yaşıyor... Bu olayın kayda değer bir anlamı yoktur. Bir anlam ifade ediyorsa da bu, üç yüz yıl sürmüş güveni yani barışı ortadan kaldırır. Daha önce de söylediğim gibi, bu biraz tatsız durum karşısında hükümetim kendisine bir tutamak noktası gösterilmesini istiyor ki bu da anlaşılır bir davranıştır Bay Gözlemci."

"Yani tam olarak ne istiyor?"

Kesin bir ses tonuyla "Olayı reddeden bir söylem" dedi sonunda. "Kıyı sularımızın ihlalinin istemeden, kazaen yapıldığını, dolayısıyla bu eyleme hiçbir *anlam* yüklenemeyeceğini kesin olarak açıklayan bir söylem. Rahat ve huzuru kaçıran benzeri

eylemlerin bir daha yinelenmeyeceği konusunda verilmiş bir söz." Umursamazca da ekledi: "Senyörlüğe baş vurmak için isteyeceğiniz sürenin size fazlasıyla sağlanacağını söylemeye bile gerek yok." Aceleyle "Yani" diye devam etti, "bu geceden başlamak üzere otuz gün."

Bir an için sıkıntılı bir sessizlik oldu. Resmi bildirinin sona erdiğini anladım.

Zaman kazanmak için "Size bir yanıt iletmek, soru sormak kadar kolay olmayabilir" dedim, "Farghestan, kolay yaklaşılır bir ülke gibi görünmüyor."

Neşeli bir alaycılıkla "Bu konuda düş gücünüzün size yardımcı olacağından kuşku yok" diye karşılık verdi. "Ben sizin kapınızı biraz kabaca zorlamak zorunda kaldım. Rhages'ın sizden alacağından kuşku duymadığı yatıştırma girişiminin biçimine ve yollarına gelince, bu konuda seçim size bırakılmıştır."

Yeniden sessizlik oldu. Yorgun bakışlı hafif çekik gözleri iştahla yanıt bekliyordu. Sıkıntılı bir görevden kurtulmuştu sanki; yüzündeki ilgisiz ve aceleci ifade ilginç bir biçimde coşkusunu yitirmeye başlamıştı. Ne var ki şimdi karşımda yeniden canlanıyordu; açıkça merakıma sunulmuş yüzü birdenbire ortaya çıkan bir yaşam pırıltısıyla parlıyor gibiydi; sözcü olarak oynadığı rol son bulmuştu ama o yerine getirdiği bu resmi görev boyunca yalnızca bir tür açılış, şimdi başlamakta olan başbaşalık için bir bahane arayışı içinde olmuştu.

Hayır, korkacağı bir şey yoktu. O anda gitmesine izin vermeyecektim. Yalnızca orada, lambamın oluşturduğu ışık dairesinin içine bir an için hapsolmuş sessiz ve büyülü bir hayalet olarak bulunması bile bana görkemli bir *kesinsizlik*, tarifsiz bir yatışmışlık duygusu veriyordu. Onu bir anda orada, bir başka dünyadan süzülmüş, masamın karşısına bırakılmış bir siluet olarak, gece ziyareti yakınlığı içinde bulmuşum gibi geliyordu bana. Üzerime diktiği gözleri tüm sözlerin ötesinden sesleniyordu; haklı çıkmış ve kendini kabul ettirmiş bir insanın duyguları içindeydim.

"Ya olmazsa?" dedim tuhaf bir biçimde sakin ve uykulu çıkan bir sesle.

"Ne olmazsa?"

"Beklediğiniz o yanıt size ulaşmazsa?"

Yabancının bakışı sabitleşti; bakışları gözlerine inen hafif bir perdenin arkasından geliyordu sanki. Ne var ki silueti kımıltısızlığını tam olarak koruyordu.

Bir anlık bir sessizlikten sonra, "Aldığım talimatlarda bu duruma ışık tutacak bir bilgi yok" diye yanıt verdi.

Gözlerini bana dikip kaşlarını hafifçe çattı:

"Benim görevim size resmi bir mesajı iletmek. Öte yandan aramızda yapacağımız nitelik açısından özel bir konuşmanın yararlı olacağı da açıkça ortada..."

Sözlerini kibarca, özür diler gibi duraksayarak sürdürdü: "Bu konuşma doğal olarak benim kişisel düşüncelerimi içerecektir. Benim kaygım şu ki sizinle bu konuşmayı yapmakta çok geç kalmış olabiliriz..."

Puro kutusunu uzattım ve hesaplanmış bir umursamazlık içinde koltuğuma yaslandım.

"Amirallikte geceler uzundur" derken neredeyse dostça bakmış olmam beni şaşırttı. "Aradan üç yüz yıl geçtikten sonra yapılan bir ziyaretin pek de aşırılık sayılamayacağı ileri sürülebilir."

Yabanıl gülüşünün ne kadar çekici olduğunu fark ettim. Onun sesindeki duraksamayı düşünmeden taklit etmiş olmam ikimizi de soluklandırıyor, birden müthiş bir keyif vermeye başlıyordu. Bu tutarsız konuşmayı bölen suskunluklar içinde bir anda karşılıklı olarak leb demeden leblebiyi anlama ortamı doğuvermişti.

Üstüne basa basa "Olmazsa?" diye yinelerken gözlerinin içine baktım.

"Maremma'da çok konuşulur Bay Gözlemci. Ortalıkta dolaşan söylentilerle ilgilenmişsinizdir kuşkusuz."

Sesi son tümcenin sonunda takıldı ve gülüşü, sesindeki bilinçli *direngenliğin* altını yeniden çizdi. Birden, Belsenza'nın polisinin gösterdiği çabaların neden sürekli boş çıktığını anladım ama bunu öfkelenmeden, daha çok bir suç ortağının merak duygusu içinde yaptım.

"O işle polis de ilgileniyor, sanıyorum sizi uyarmam boşuna olmayacaktır. Polisin gereğinden fazla saf olduğunu düşünmek

hata olur. Kendisinden kaçanları günün birinde enseleyecek ve size yemin ederim ki o işi kökünden çözecektir."

"İşte bu konuda yanılıyorsunuz Bay Gözlemci" dedi, boğazına takılan sıkıntılı bir öksürmeyle. "Sizin *basit polis* zihniyetiyle düşüneceğinize inanamam."

Soğuk soğuk "İzin verirseniz açıklayayım. Varlığı giderek kuşkusuz hale gelen bir kaynağın üzerine giden ve halkı zehirleyenleri yola getirmeyi uygun bulan polisin akıl yürütme biçimi bence hiç de fena sayılmaz" dedim. "Hükümetinizin ortaya koyduğu duygu ve düşüncelerin senyörlükçe gereği gibi değerlendirildiği konusunda kuşkum yok. Ne var ki bu konuyu biraz aydınlatmaya hakkım var sanırım; böylelikle niyet ile eylemin çok farklı olduğu ortaya çıkacaktır. Halkı galeyana getirmekte bu kadar inatçı davranılmasaydı, sizin fazlasıyla canınızı sıkmış gibi görünen bu *gerekli önlemi* düşünmezdik."

Yabancı, dalgın dalgın pencereye doğru bakmaya başladı; kibar ve cesareti kırılmış bir tavrı vardı.

Teslim olmuş bir sabırla "Gördüğüm kadarıyla anlaşmamız çok zor" dedi.

"Doğrusu kışkırtıcılar karşısında kendimi pek rahat hissedemem."

Hakarete uğramış olmaktan çok, üzüntü duymasından kaynaklanan bir sessizlik oldu; bulaşık yıkarken çok değerli bir parçanın şangırtıyla kırılmasından sonra meydana gelen *şok anına* benzer bir sessizlikti.

Acımasız bir soğukkanlılıkla konuşmaya başladı:

"İşin adının konmasına memnun oldum. Rhages, olayların şiddetlenmesinden korktuğundan, engellemek için aşırı bir çaba içine girmiş olabilir."

Kısa kesmek istediğini, aldırmazlık içinde özür dilediğini belirten bir el hareketi yaptı yeniden. Yüzünde, elindeki kâğıtları teker teker dikkatle inceleyen bir kumarbazın ifadesi gibi bir ifade belirdi, bu da beni giderek kuşkulandırıyordu.

"Bırakalım bunları..." dedi sıkıntılı bir sesle. "*Kötü bir kavgaya* doğru sürüklenmekten korkuyorum."

İçten ve saf sayılabilecek bir gülüşle baktı bana; somurtkan bir çocuğu neşelendirmek ister gibiydi.

Bakışlarını yine pencereye çevirerek sözlerini "Bana, durumun kayda değer bir özelliğini gözden kaçırıyoruz gibi geliyor" diye sürdürdü. "Birbirimizi anlamaya çaba gösterirsek ve benim *kumanda konusunda kötü niyet* olarak adlandırdığım şeyin üzerinde gereğinden fazla durmazsak, biz kazançlı çıkarız. Hayır, hayır, rica ederim bir şey söylemeyin! (Sesinde birden bir telaş belirmişti; *çarkına bir kez daha çomak sokacağımdan* korkmuş gibiydi.) Şunu demek istiyordum: Polisin ve kançılaryaların alışılmış söylemini yineleyip durursak, uygun görürseniz benim *yeni olgu* olarak adlandıracağım durumu açıklayacak sözcük bulamayacağız."

Gözleriyle beni yeniden incelerken suskuluğumu koruduğum için ifadesi birden incelikli, yatışmış ve çekici bir hal aldı. Bununla birlikte yara izi gibi katı ve sert olduğunu o anda fark ettiğim, gülüşünü belirli bir yabanıllıkla gölgeleyen bir kırışıklık ağzının köşesini bıçak gibi kesiyordu.

"... Görüyorsunuz işte Bay Gözlemci..." diye sürdürdü konuşmasını, "... resmi sözcüklere ve kabullenilmiş durumlara ters düşen konuşmalar yapmak, düşünmek zor. O sözcükler 'kışkırtma' diyor, 'casusluk' diyor; bunun adı da savaştır. Demin bana biraz öfkeli bir tavırla duygular ile eylemler arasında fark olabileceğini söylediniz..."

Gözlerimin içine keyifli bir ifadeyle bakarak "Şimdi sizi dinlerken ben de kendi hesabıma, sözcüklerle.. duygular arasında kimi zaman fark olabileceğini düşünüyorum" diye bitirdi.

"Açıklamanızı rica etsem?"

"Siz beni bu akşam burada kabul ettiniz..."

Yabancının bakışı, lamba ışığının belli belirsiz kıpırdattığı gölgeler üzerinde duraksayarak odanın içinde yavaşça dönüyordu. Çevremizi saran dinginlik, uykuya dalmış amiralliğin içinde derinlik kazanmıştı; bana öyle geliyordu ki odaya, lambanın altındaki çok yakın iki dostu son bir sigara içmek için birbirine yaklaştıran suç ortaklığının aralıklarla deldiği suskunlukların oluşturduğu o sıcak ve gecikmiş yakınlık inmekteydi. Uzakta, kalenin arkasında bir yerde, Sirte'yi aydınlığa boğan ayışığına aldanan bir horoz her zaman olduğu gibi öttü. Birden çok geç olmuş, uykulu sesler sessizliğe gömülüp yaşı belli olmayan bir karanlığın içinde kayboluyormuş, çöl gecele-

rini hafifçe titreştiren bir düşün uğultularına ulaşıyormuş gibi geldi bana.

İsteksiz isteksiz de olsa gülümseyerek "Bu durumdan kendinize övünç payı çıkarmaya kalkmayın" dedim. "Sirte'de insan konuşacak birini bulamıyor."

Birden, ağzımdan çıkan tümcenin sessizliğin içine düşüşünü kaygı verici biçimde izleyip "konuşacak birini bulmak" deyişinde kıpırdanan anlam belirsizliğine şaşırıp kaldım. Sözcükler karşımdaki yabancının huzurunda birdenbire çok şey söylemeye hazır durumda, kaygan bir yokuşun başında duraksıyormuş gibiydi.

"... 'Yeni olgu' derken neyi kastediyordunuz?"

"Sözcük aşırı kaçmış olabilir... Ülkelerimiz arasında ortaya çıkan değişiklikleri değerlendirmek istiyorsak, soruna yalnızca olgular açısından bakmak *bence* düş kırıcı olur Bay Gözlemci (sesi bu sözcüğü bir kez daha olabildiğince hoş biçimde vurgulamıştı). Konuya bu açıdan bakıldığında Rhages hükümetinin, durumun pek de haklı göstermediği bazı korunma önlemlerini dikkate almış olduğu ileri sürülebilir... Son zamanlarda amirallikte insanlar fazla düş kurmuş gibi geliyor bana..." diye bir değerlendirme yaptı gülümseyerek. "Bununla birlikte, durumu buradan değerlendirdiğimde, böyle bir şey yapmaya yetkili olduğum varsayılırsa, daha çok, bazı.. savunma düzeneklerinin tek tek ortadan kalktığını sanma eğiliminde olduğumu ileri sürebilirim."

Bakışlarını gözkapaklarının arasından bıçak ağzı gibi bana doğru kaydırdı.

Sıkıntılı bir hava ile "Orsenna, bu tanınızdan dolayı size minnet duyacaktır" diyerek sırıttım, "Sağlığının mükemmel olması nedeniyle sizden özür dileyecektir."

Yaptığım ironiyi anlamazlıktan geldi.

Karşısındakini artık kandırma amacını gütmeyen ağır ve hüzünlü bir sesle "Ülkenizde yaşadım Bay Gözlemci" dedi, "ve ülkenizi sevdim. Sevdiğim için de halkınızın yaşlılığı mutluluk içinde yaşamasını, yani kısıtlı bir düş gücüne sahip olmasını diledim. Bir halkın düş gücünün ilerlemiş yaşlılık yıllarında canlanması hayra alamet değildir."

Yine kendimi gülmeye zorlayarak "Maremma'da fazla uzun yaşamışsınız" dedim. "Güzel kentimizin ateşinin biraz yükseldiğinden haberim var. Bu söylentilere sizden başka kimsenin kanmayacağını düşünüyorum ben."

Sözcüklerin üzerine basıp bakışlarını yavaş yavaş bana çevirerek "Bu söylentilerin uzun süre amaçsız kalmama tehlikesi var: İşte sizin 'Ya olmazsa?' sorunuza vermek istediğim yanıt bu. Ateş yayılma eğilimi gösterebilir..." dedi. "İlgisiz bir gözlemci, bu.. saplantıyı yalnızca ilginç bulabilir ama aslında insan böyle bir.. seçilmişlik duygusunun nesnesi olduğunda uzun süre rahat kalamaz."

"Denetlenemeyen bu söylentilere dayanarak bizi kötü niyetli olmakla mı suçluyorsunuz?"

Yabancı, başını hafifçe salladı.

"Kimseyi suçlamıyorum" dedi, sözcüklerin üzerine özenle ve dikkatle bastırarak. "Olacakları kestirmeye çalışıyorum. Halklarımız arasında yaşanabilecek gelişmeleri, benim gibi *tutkusal* deyimiyle adlandıracağınızdan hiç kuşku duymadığım yeni ilişkileri sizinle birlikte öngörmeye çalışıyorum."

"Deli misiniz siz!" diye bağırdım. Yanaklarımın kıpkırmızı olduğunu duyumsadım.

Kendinden çok emin bir aldırmazlık içinde bakışlarını yere çevirerek "Sizin işinizi kolaylaştırmaya çalışıyorum ben" dedi. "Size karşı çok büyük sempati duyuyorum. Bazı durumlarda 'şey' yayınlamanın ne kadar zor olabileceğini biliyorum.. nasıl desem?"

Parıltılı bakışı kısık gözlerinin arasından bir kez daha bana kaydı.

"... bildiri. Rhages hükümetinin nasıl bir yanılgı içinde olduğunu biliyorum" diye ekledi. Ülkelerimizin arasına giren ve karşılıklı görüşmemize yol açan olayı değerlendirme çabası içinde benim sözümü kesmek için acele ediyordu.

Keskin ve alaycı bakışı şimdi de bir türlü uzaklaştırılamayan sinek gibi, üzerime konmuştu.

"Oysa ben bu baskının.. düşmanlık duygusu taşımadığına inanmış bulunuyorum."

Boğulup gitmesine engel olamadığım bir sesle "Hayır, taşımıyordu!" dedim.

Bakışlarını yere indirdi. Derin düşünüyormuş gibiydi. Ayışığı pencereyi aydınlatıyor, lambanın ışığını zayıflatıyordu. Gece, uykusuzluğun uzattığı solgun bir zaman üstünde orman açıklığı gibi açılıyordu; bu çok dingin yapay şafak güneşinin altında horozlar yeniden ötüyordu.

Yabancı, belli belirsiz işitilebilen bir sesle "Rhages'a söyleyecek misiniz?" dedi.

"Peki, ya öyle olsaydı?"

"Öyle mi olsaydı?"

Soruyu mekanik olarak yineledi:

"Öyle olsaydı... O zaman da... her şey mutlaka yine yoluna girerdi diye düşünüyorum. O durumda Orsenna'nın geçici olarak bir tür... uykusuzluk içine düştüğünü düşünürdük." Aşırı kibarlık ve soğukluk taşıyan sesine bu kez de küçümser bir ton katmıştı. "Zira üzeri örtülüp uyutulmuş şeylere aykırı düşen bir davranışa *haklı bir neden* bulunamaz. Trajik ölüm herkese nasip olmaz" diye ekledi, ıslık gibi tınlayan sevimsiz bir sesle.

"Ölmek mi?" dedim şaşkın şaşkın. Beynim uyuşmuştu. Sözcük kulağıma, kapıyı çalan bir parmağın çıkardığı tok sesle çarpmıştı sanki.

Koltuğundan neredeyse kalkıp ağzını kulağıma yaklaştırarak "*Siz gayet iyi biliyorsunuz*" diye fısıldadı. "Ben buraya anlamanıza yardım etmeye geldim. Bu kadar güzel bir hesapta ödeşmiş olmaya razı olmamalısınız..." Parlak ve sabit bakışlarını üzerimden ayırmadan devam etti: "Aziz Damasus'un vaazlarını çok beğeniyorum..."

Ben de o sırada büyülenmiş gibi, bir dilsizin söylediklerini okumaya çalışıyormuş gibi, adamın dudaklarının ince ve belirgin hareketlerini izliyordum. "Bence bu noktada *kararlılık konusunda* biraz eksiklik var."

Bu kez de ben ayağa kalkarak "Sözü nereye getirmek istiyorsunuz?" diye çıkıştım. Betim benzim atmıştı.

"Nereye gidiyorsanız oraya..." dedi hafiften melodili sesinin tonunu bozmadan. "Sizi hiç acele etmeden beklediğimiz yere. Burada bulunduğunuzdan beri bizimle buluşmanız gereken yere. Yalnız, yakaladığınız bu şans için bana bir gün teşekkür edeceksiniz: Oraya gözleriniz açık gideceksiniz."

Hafifçe eğildi. Gideceğini anladım.

"Söylediklerimi unutmayınız Bay Gözlemci, ayışığında yapacağınız deniz gezintileri hakkında malzeme sağlayacaklar: Halklar arasında yalnızca tek tür.. yakın ilişki olabilir."

Ansızın uykudan uyanmış gibi "İyi de size verilecek yanıtı nereye göndermek gerekiyor?" diye bağırdım. O sırada uzun ve çevik hareketlerle kapıya doğru süzülüyordu.

Gölgenin dibine gelmişti ki küçük başını bir an bana çevirdi:

"Adalete teslim olmuyorsunuz. Yanıt falan olmayacak" dedi ağır bir sesle. Kapı da yeniden gecenin sessizliğine açıldı.

Masamın başında uzun süre öylece kaldım. Gölgeden çıkarak orada buharlaşıp kaybolmak için sürüngen gibi ağır ve sessizce kıvrılarak ilerlemesi, bakışlarının ve sesinin beni büyülercesine etkilemesi ve saatin oldukça ilerlemiş olması yüzünden bir sanrı gördüğüme inanabilirdim ama altında Rhages'ın kırmızı mührünün bulunduğu, altı kanla imzalanmış o uğursuz anlaşmaları andıran *geçiş izni* masamın üzerinde duruyordu. Yabancının son sözlerinden sonra boşalmış zihnimde korkunç bir düşünce çınlamaya başlamıştı: Yaşamım boyunca hiç duymadığım kadar dolu bir canlılığın bedenimden çekilmiş olduğu o anda Sirte gecelerinin sonunda beliren kara soğuk tam olarak kapanmamış kapıdan içeri girmiş, ben de engelleyemediğim adımlarla pencerenin kenarına doğru yürümüştüm sanki. Önümde yalnızca ayışığının ağarttığı uçsuz bucaksız fundalık uzanıyordu; deniz kulaklarının üzerindeki yol boyunca uzaklaşan atın nal sesleri berrak gecenin içinde bana kadar ulaşıyordu. Yabancıyı geri çağırma isteği benliğimde o kadar ani ve şiddetli biçimde uyandı ki içimden gelen çığlığı bastırmak zorunda kaldım. Nal sesleri gecenin içinde belli belirsiz silinmeye başlamıştı; ayrılırken beni selamlayan sesi kulaklarımda yeniden donup kaldı; karanlığa hızla gömülen o gölge, arkasından koşmanın yararsız olduğu türdendi. Elimle sıvazladığım yüzüm soğuk terler içindeydi. İçine düştüğüm şaşkınlık beni bomboş bir kafayla yatağa yatırdı. İçimde kalan küçücük bir düşünce kırıntısı, yabancının o kımıltısız gecenin içinde uzaklaşan adımlarını izliyordu. Ertesi gün erken saatte Vanessa'yı bulmam gerektiğini düşündüm.

Sabah ayazında iskele boyunca denizde volta atan kayıkçı-

lardan birini çağırmak üzere arabadan inerken Maremma bana o gün her zamankinden daha erken uyanmış gibi geldi. Gözüme hiç uyku girmemişti; bu deniz sabahının çarpıcı serinliği ve oraya koşuşturma içinde gelmiş olmam, zihnimde bir an için gece yaptığım görüşmenin anısını hareketlendirmişti. Vanessa'ya duyduğum müthiş gerekseme öylesine ikimizin arasında ve doğruyu yanlıştan ayıramaz bir hal almıştı ki ondan insanın adını en çok lekeleyen kuşkudan kendini arındırmasını isteyeceğim andaki duraksamamdan duyduğum sıkıntı, belki de onca şüpheli ve paylaşılmış gize biraz daha ekleyince onun için daha da önemli olacağımı hissetmekten duyduğum sevincin verdiği sıkıntı kadar büyük değildi. O gün Maremma'nın pazarı vardı; birçok kez gün ağardığında saraydan ayrılırken sebze döküntüleriyle kirlenmiş bulanık suyun üzerinde yarı uykulu sallanırken rıhtım köşelerine piramitler halinde yığılan ve pusun içinde dumanı tüter gibi görünen Sirte karpuzlarının başdöndüren sulu kokusunu solumuş, çıplak köylü ayaklarının döşeme taşlarının üzerindeki şıpırtısını dinlemiştim; ama bu sabah, mezatın gürültü patırtısından çok önce, kesik kesik ve daha alçak çıkan uğultu halindeki sesler ciddi bir kazanın çevresinde toplaşmış bir kalabalıktan geliyordu. Rıhtımda bekleyen amirallik arabası her zamankinden daha fazla merak uyandırmış gibi geliyordu bana. Rüzgârın ortasında kendi haline bırakılmış cılız sergiler vardı, biraz ötede ise kısa sürede insanlar toplandı. Yüzleri kuşkulu bir merak ve saygıyla donmuş gibiydi. Hepsini birden yaşlanmış gibi gösteren ciddiyet havasından, yaşadığım gece macerasının haber olarak onlara kadar sızmış olduğunu anladım.

O sırada rıhtım kıyısına doluşup ısrarlı gözlerle bizi izleyen meraklı yüzleri işaret ederek kayıkçıya "Yeni bir durum mu var Beltran?" dedim.

"*Felaket* ekselansları..." dedi. Olayların altında ezilen sıradan insanlara özgü o razı olmuş eğilmeyle gözlerini yere dikerek Sirte balıkçılarının bir kordona bağlı olarak göğüslerinde taşıdıkları haçı öptü... "Böyle olacağı önceden belliydi" diye devam ederken de yaşlılara özgü bir hareketle başını kaldırdı. "Tanrı böyle istedi. Geçen haftadan bu yana gece gündüz Aziz Damasus'a dua ediyoruz."

Tahmin etmeliydim; kentte sürüp giden coşkudan Aldobrandi sarayının da kendi payına düşeni fazlasıyla almış olduğu açıkça görülüyordu. Önünden geçtiğim, çarpan kapılarla, telaşlı adımlarla, köşelerinden yükselen fısıldaşmalarla dolu koridorlar ve sıra sıra odalar insanın aklına hem sıkıyönetim altındaki kentlerin genel karargâhlarını, hem de bir ayağı çukurdaki hükümdarların kırık çıkıkçılara özgü tedavi ile naiplerin düzenbazlığı arasında bocalamalarını getiriyordu. Gruplar arasında adımlarımı sıklaştırıyor, ciğerlerimi bir kez daha, yaşamın burada başka yerlerden daha çabuk tutuşturduğu bildik bir heyecanla dolduruyordum. Ama Vanessa henüz dışarı çıkmamıştı; oda hizmetçisi de kapının önünde uyukluyordu. Gülümseyerek elimi omzuna koyarken "Çok erken geldim Viola..." dedim, "Prenses beni bu kadar erken bir saatte kabul eder mi acaba?"

Ellerime coşkuyla sarılarak "Tanrıya şükürler olsun!" dedi, "İki gündür sizi bekliyor!"

Vanessa giyinir giyinmez odaya girdim. Yüzünün solgunluğu dikkatimi çekti. Uzun süredir gözüne uyku girmediği belli olduğu halde, yorgunluktan ya da hastalıktan kaynaklanmayan, neredeyse gösteriş için oluşmuş bir solgunluktu. Yüzüne daha çok, görkemli bir anın lütfu gibi inmişti, *günün şartlarına uygun* bir giysi gibi kuşanmıştı o solgunluğu. Üstünde uzun kıvrımlı, son derece yalın siyah bir elbise vardı. Dağınık uzun saçları, giysisinin içinden fışkırır gibi çıkan bembeyaz boynu ve omuzlarıyla hem oyuncuların değişken güzelliğini, hem de bir felaketin müthiş yıkıcı çekiciliğini taşıyordu; idam sehpasının dibinde duran bir kraliçeyi andırıyordu.

Odayı bana doğru gösterişli, uzun adımlarla katederken coşkusunu denetleyen bir gülüşle "İşte günün kahramanı!" dedi. Hafif hafif nefes alıp vererek başımı ellerinin arasına alıp gözlerimi gözlerinin (bana güven veren, her şeyi itiraf eden gözler) hizasına getirirken "Ne kadar geç kaldın!" diye devam etti. "Gece gündüz bekledim seni."

Sinirli bir hareketle hafifçe geri çekildim. Vanessa sahip olduğu silahların bilincindeydi ve bedenlerimizin bu ani birleşmesi beni geriyordu.

"Yolculuğa çıktım" dedim biraz sertçe. Sonra yatağın kenarına oturdum. O da hiç konuşmadan yanıma oturdu. Gözüm ilk akşam beni çok etkilemiş olan tabloya kaydı.

Gözlerimle tabloyu işaret ederek "Rhages'lı dostlarının elinde hâlâ toplar var, biliyor muydun?" dedim patavatsız bir kendini beğenmişlikle. "Hatta öyle sanıyorum ki daha düzgün nişan alsalardı beni daha çok beklerdin."

Vanessa suskunluğunu korudu.

Belirgin bir sıkıntıyla "Öte tarafa gittim, memnun olmak için kendimce haklı bir nedenim var" dedim. "Konuklarına heyecanlı bir tartışma konusu sağladım."

"Memnun değilim, mutluyum" diyerek ellerimi yakalayıp kendinden geçercesine öptü.

Tam anlamıyla inandırıcı bulmadığım bir coşkuyla "... Orsenna silahları olduğunu anımsadı. Seninle gurur duyuyorum!" diye ekledi. Ya hareketinde her zaman rastlanmayan bir aşırılık vardı ya da ben kadın yurtseverliğinin ifade şekillerine yapışan o rahatsızlık şüphesine duyarlıydım.

Soğuk bir tavırla "Silaha sarılmaktan söz eden mi var? Bana öyle geliyor ki burada insanlar biraz senin düş gücünle yaşıyor Vanessa" diye devam ettim. "Aldobrandi sarayının salonlarının tarihe karşı küçük bir üstünlük sağladığını haber veriyorum sana. Çatışma bile olmadı. Karşılık vermeyi yasakladım çünkü."

Bu söz biraz abartılıydı belki ama ben atının ansızın gemi azıya aldığını görmüş olan bir adamdım. Vanessa bana yüzünde bir şaşkınlık ifadesiyle iki kez baktı. Gözlerine inanamıyor gibiydi.

"Elbette Aldo, bu işte çok dikkatli davrandın... Son derece sağduyulu bir insansın" dedi, bir çocuğun gururunu uysallıkla okşar gibi. "Böylesine soğukkanlı davrandığın için burada herkesin sana hayranlık duyduğunu söylemem gerekiyor."

"Herkes mi?" dedim. Şaşkınlığım sesimden belli oluyordu. Basmakalıp düşüncelere böylesine beklenmedik biçimde baş vurmak ona hiç yakışmıyordu... "Herkes ha? Sen ne demek istiyorsun Vanessa? Senin fısıldamadığın bir sözcüğü Maremma'da kimse ağzına alamaz."

Vanessa öfkeyle yerinden kalktı. Birbirimize çok yakın ol-

duğumuz anlarda ona şaka yollu söylediğim *jeton düştü* deyişini canlandırır gibi davrandı; yani birden iri, esnek aslan adımlarıyla bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Oda ansızın küçülmüş gibi oldu. İçeri girdiğimden beri bir saniye olsun *sahneden* inmemiş olduğu düşüncesi yine, bu kez daha güçlü biçimde kafama takıldı.

"Yanılıyorsun Aldo" dedi sonunda. "Söylediğini dün yapabilirdim ama bugün yapamam. Artık elimizden bir şey gelmez..." Rahat denebilecek bir tavırla konuşuyordu.

"Bana öyle geliyor ki bugüne kadar elinden hiçbir şey kaçmadı. Oraya gitmemi sen istedin. Bunu bana sezdirdin."

Vanessa pencerenin önünde durdu, düşünceli bir tavırla bir an kanala doğru baktı.

Kayıtsızca omuz silkerek "Belki de..." dedi, "Artık önemi yok."

"Artık önemi yok! Komutan iki gün sonra burada olacak. Olayların sorumluluğunu üstlenmek gerek!" dedim bozuk çıkan bir sesle. "Her şeyin üzerine bu kadar çabuk sünger çekebileceğini mi sanıyorsun?"

"Kendini çok önemsiyorsun Aldo" dedi uzak bir sesle. Açık ve kesin bir tavırla "Alçak gönüllü olamıyorsun. Bu işin içinde sen de ben de önemli değiliz" diye de ekledi.

"Ben oraya gittim Vanessa. Bunu da sen istedin" dedim ona doğru eğilerek. Uykuya dalmak üzere olan birinin dikkatini çekmek ister gibi alçak ve sabırlı bir sesle konuşmuştum.

"Hayır Aldo, oraya *biri* gitti. Çünkü başka yolu yoktu. Çünkü vakti gelmişti. Çünkü birinin artık oraya gitmesi gerekiyordu..."

Bileğimden tutarak daha alçak bir sesle "... Farkında mısın, bir şey olacağı zaman her şey nasıl birdenbire anlam değiştiriyor? Marino sana gemisiyle nasıl battığını hiç anlatmadı mı?" dedi.

Bana yan gözle baktı. Komutandan söz ederken sesine birden senli benlilik ve alaycılık egemen olmuştu.

"Düşlenmesi zor, değil mi Aldo? Tarıma bu kadar tutkun olması... Ama insanları görünüşe göre yargılamamak gerektiği anlaşılıyor. Hem belki onun önceki yaşamıyla ilgili bir şeydir. O serüvende iki parmağını yitirmiş elini gösterdiğinde insan.. nasıl anlatsam.. yaralanmış birini düşünüyor elinde olmadan."

İnci gibi gülüşüyle kahkaha attı.

"Sirte'de hiç kimse devlete hizmet bilançosunu Marino'nunkiyle karşılaştıramaz" dedim sertçe.

"Kızma Aldo..." Hafif ve acımasız bir gülümsemeyle yine alay ediyordu benimle. "Onu ne kadar sevdiğimi biliyorsun. Eski dosttur. Pekâlâ... Gemi batarken... Aldo, sen Marino'yu kaptan köprüsünün üzerinde fırtınalar adamı gibi kollarını kavuşturmuş olarak gözünde canlandırabiliyor musun, bilemiyorum..." Gülünç bir olanaksızlıktan elinde olmadan etkilenmiş gibiydi.

"'Önce kadınlarla çocuklar!' Elbette, oldukça net canlandırıyorum. Ben de gülüyorum. Oyununa katılmaktan tedirgin olmadığım için. Senin iyi bilmediğin doğal bir ağırbaşlılığı vardır onun."

"Gemide kadın yokmuş, çocuk da yokmuş, yalnızca mürettebat varmış; savaş gemisinde olmuş. Deniz yükseliyormuş, insanlar gelen suyun karşısında adım adım gerileyerek ellerini gemide bir yerlere kenetliyormuş. Kaptan diyordu ki baltayla vursan ayıramazmışsın. Su çok yavaş yükseliyormuş, gemi sulara gömülmekte acele etmiyormuş; çok sakin bir denizde, yeri pek iyi bilinmeyen bir kayaya bindirmiş. Neredeyse hiç ses çıkmıyormuş. Marino bana, durumun hiç de etkileyici olmadığını, çürümüş bir teknenin bir limanı tıkamak için batırılırken olduğu gibi sakin, gürültüsüz patırtısız bir manzarayla karşı karşıya kalındığını söyledi. Derken birdenbire müthiş bir 'cup' sesi duyulmuş. Marino birden geri dönmüş: Batmakta olan geminin içinde hiç kimse kalmamış, mürettebatın bir kısmı suda çırpınıyor bir kısmı da geminin çevresinde boğuluyormuş. O da kendini hemen denize atmış..." Sözünü tamamlarken sesinde, o anda o manzaradan etkilenmiş gibi, doymak bilmez bir gerilim vardı.

"Batan gemiyi fareler bile terk eder" dedim omuz silkerek. "Bu da yalnızca, insanın felaketin kokusunu alamadığını gösterir."

Pencereye doğru çevirdiği bakışlarını dalgın dalgın o yönde gezdirerek "Öyle olduğundan bu kadar emin misin? Neyse, o işte bana tuhaf gelen bu değil zaten. Beni şaşırtan şey..." dedi. Kendi içinde sakin bir gerçekliği izliyormuş gibi konuşuyordu. "... o işte bir davranış bozukluğu olması gerektiği. İnsanların hâlâ gemiye asıldıkları bir an, arkasından koyun sürüsü gibi

herkesi sürükleyerek denize atladığı bir başka an. Evet, insan bir an gelir atlar. Bunu yaptıran da korku değildir. Hesap kitap da değildir. Hayatta kalma isteği bile değildir. Dünyadaki bütün seslerden daha aşina olan bir iç sesin seslenmesidir. Bu da sonunda ölüm bile olsa *gemiyle birlikte sulara gömülmenin* önemsiz bir şey olmadığı, başa gelecek her şeyin bu hayatta bir kadavraya bağlanmış olmaktan daha iyi olduğu, birdenbire olup bitecek her şeyin ölüm kokan lanetli bir şeye yapışıp kalmaya yeğ tutulması gerektiği anlamına gelmektedir... Yükselen su sabırlıdır. Bekleyebilir. Ona av olanlar onun yolunu her zaman kısaltır." Bir düşü yaşıyormuş gibiydi.

Ani bir hareketle yerimden kalkarak "Senin buraya ne yapmaya geldiğin belli o halde" dedim. Kafam karışmıştı. Ağzından dökülen sözleri daha önce ben söylemiştim sanki, ama yine de beni tiksintiye ve öfkeye boğuyorlardı; Vanessa'nın bu sözlerle sergilediği hayasızlık cüretli bir el gibi üzerime bastırıyor, sonuç olarak onda sevecenliğe bürünen şey, benim içimde bir dolu tanesi gibi eriyen hoyratlığı katılaştırıyordu.

"Bence oraya sen de geldin. Hatta benden daha fazla yol kat ettin." Gururlu bir gülüşle bakışlarını bana çevirdiğinde elimde olmadan, bu ıslak gülüşün tatlı sağanağı altında açılıp serpildiğimi duyumsadım.

Vanessa'ya düşünceli düşünceli bakarak "Kim bilir bunların sonu neye varacak..." dedim. "Her ikimizin de bir çılgınlık yapmış olmamızdan korkuyorum" diyerek, beni bırakıp bırakmayacağını anlama isteği içinde bu kez ben onun elini tuttum.

Vanessa omuz silkti. Tatsız bir düşünceyi kafasından uzaklaştırmak istiyor gibiydi.

"Bana acı çektirmek mi istiyorsun?"

Bana döndü, gözleri dinginlikle parlıyordu.

"... Her şeye karşın Orsenna bizi artık tanıdı" dedi sıktığı dişlerinin arasından. "Benimkiler orada Orsenna'nın etine giren mahmuz oldu. Kentin ayakları son kez dörtnala kaldırılmak istenen bitkin bir hayvan gibi birbirine dolaşıyor. Hayvan, bedeninin tüm gücünü kullanmazsa, her an var gücüye ileri atılmazsa bir şey yapamazlar! Asla bir şey yapamazlar!"

Acımasız bir alaycılıkla ekledi:

"İster misin, varını yoğunu harcamak zorunda bıraktığı için binicisi hayvandan özür dilesin?"

"Yersiz bir benzetme" dedim soğuk bir tavırla. "Ayrıca, ölü at kamçılanmaz diye özlü bir söz vardır. Orsenna mışıl mışıl uyuyor. Onun unuttuğu şeyi bizim anımsamamız uygun düşer mi?"

"Madem öyle, git de burnunu onun yemliğine daldır!" dedi aşağılar bir gülüşle. "Marino sana yardım eder."

Kızgın bir meleği andıran yüzünü öte yana çevirdi. Uzun, savaşçı adımları döşemenin üzerinde yeniden ses vermeye başladı.

Birden durarak, kendi kendine konuşur gibi "Çılgınlık mı?" dedi. "Karabasan gören ve karanlığın içinde el yordamıyla duvarı arayan insan çılgın mıdır? Madem ki ortada bu kadar çok laf dönüyor (belli ki öyle olduğu), sonuçta kulağın geri dönen yankıyı duyamama gibi bir kusuru olmasaydı bu kadar çok söylenti çıkarılır mıydı sanıyorsun?"

"İşte, belki de orada yanılıyorsundur. Ben de konuyu ona getirecektim. Bana öyle geliyor ki duvar artık hiç yankı vermeyen bir duvar olmaktan çıktı. Merak ediyorsan söyleyeyim, bir yankı geldi bile."

Vanessa'nın bakışları sabitleşti, gözkapakları hafifçe kasıldı. Yoğun merak nedeniyle yüzünün durulması beni birden çok rahatlattı.

"Yankı mı?" diye karşılık verdi inanmaz inanmaz.

İlgisiz bir ses tonuyla "Deniz gezilerini hâlâ sürdürüyor musun?" diye sordum.

"Ne demek istiyorsun?"

"Özelllikle sormadım. Örneğin, mürettebatın hâlâ tam kadro yerinde duruyor mu, öğrenmek isterdim."

Bir an sessizlik oldu.

"Nereden biliyorsun?" dedi sonunda. Şaşırmıştı.

"Eksilen kişinin nereye gittiğini öğrenmek istersin belki. O konuda bende biraz bilgi olabilir."

Vanessa bana şaşkın ve sıkıntılı bir ifadeyle baktı.

"Gitti mi?" dedi inanmamış bir sesle. "Nereye gittiğini bana söylemeyecek misin?"

Birden, aklına aniden bir şey gelmiş gibi yerinden sıçradı.

"Oraya gitti, evet!" diyerek yüzüne merakla baktım ama beklediğim irkilme olmadı. Gözleri yine hoş ve gizemli, tehlikeli bir kurnazlık ifadesiyle kısıldı, ardından bir ışıkla parladı.

"Vanessa!" diye bağırdım. Ellerini tutup bir delinin ellerini sallarcasına salladım. "Vanessa! Bunun ne anlama geldiğini biliyor musun? Kimi koruduğunu, kolladığını anlıyor musun?"

"Bana hesap mı sormaya geldin sen?" dedi gözlerini kibirli bir soğuklukla gözlerime dikerek. Omuz silkerek "Hiçbir şeyden haberim yoktu elbette" diye ekledi. "Ağzımdan çıkan sözün senin için yeterli olması gerekir."

"Elbette haberin yoktu. Bilmiyordun. Ama kuşkulanıyordun belki."

Vanessa küçümseyen bir kahkaha attı. Sesimi küstahça taklit ederek "'Kuşkulanıyordun!'" diye yineledi. "Yemin ederim Aldo, buna sorgu denir! Oynadığın bu Engizisyon yargıcı rolüyle ne kadar hoşuma gidiyorsun bilemezsin."

"Yanıt vereceksin bana!" diyerek soğuk ve öfkeli bir hareketle yerimden kalktım ve bileğini kaba bir hareketle havada yakaladım. "Yemin ederim Vanessa, şaka yapmıyorum ben. Kuşkulanıyor muydun ondan?"

Vanessa başını bana çevirdi.

"Ne zaman kuşkulanacaktım?" dedi alçak ama iyi duyulan bir sesle. "Madem öğrenmek istiyorsun: Evet."

Gevşek duran elini birden sertçe bıraktım ve ağır bir hareketle yerime çöktüğümü duyumsadım. Başım dönüyordu. Tiksinti duymuyordum. Öfke de değildi. Daha çok, denizin üzerinde yürüyen birinin karşısında duyulan kaygılı ve sıkıntılı bir hayranlık duygusuydu.

Vanessa arkamdan belirgin bir sesle "Alışman gerekecek Aldo" dedi. "Olaylar bizim avucumuzun içine olup bitmiş, hazır olarak düşmez."

"Nasıl yapabildin?" dedim inanmamış bir ses tonuyla. Suskun kalışına şaşarak birden ona döndüm. Vanessa beni dinlemiyordu bile; başımın üzerinden duvardaki tabloya bakıyordu.

"Sık sık baktın o tabloya, değil mi?" diye sürdürdüm sözümü zehir gibi bir sesle. Ayağa kalkıp ona doğru bir adım attım ama birden beceriksizce durdum. Vanessa bana bakmıyordu,

ben de insana sessizlik esinleyen o portrenin büyüsüyle elimde olmadan yeniden canlanmıştım.

Sonunda, derin bir dalgınlık ifade eden sesiyle "Ne düşündüğünü anlayamıyorum bir türlü..." dedi. "Evet, bunu kendime sık sık sordum. Tahmininde yanılmıyorsun Aldo..." Büyülenmişçesine bir adım daha attı. "Öyle ki kimi zaman ona bakabilmek için geceleri yatağımdan kalktığım bile oldu. Seninle ikimiz şimdiye kadar hiç bu kadar yakın olmuş muyduk birbirimize, merak ediyorum" diye sürdürdü soluğumu kesen bir sesle.

"Buranın gündüzden daha sıcak geçen gecelerini bilirsin; o gecelerde Sirte'nin kendi terini emen bedenden farkı yok gibidir. Öyle gecelerde ben yataktan kalkar, üzerimde senin sevdiğin beyaz bornozla nemli döşeme taşlarının üzerinde çıplak ayakla yürürdüm..." Gözlerinde bir kışkırtma parıltısıyla bana döndü:

"Seni sık sık aldattım Aldo. Aşk buluşmalarına giderdim. O saatlerde Maremma ölü gibidir; uyuyan bir kent değildir, artık yüreği atmayan, yağmalanmış bir kenttir ve koydan bakıldığında, deniz kulağı bir kaya tuzu gibi görünür. İnsan bir ay deniziyle karşı karşıya olduğunu sanır. Herkes uyurken dünya soğumuştur sanki, insan da çağlar sonrası bir gece yarısı uykudan uyanmıştır. Bir gün artık Maremma'nın, Orsenna'nın, hatta onun yıkıntılarının bile varolmadığını, deniz kulağının, kumun ve yıldızların altındaki çöl rüzgârlarından başka bir şey kalmadığını göreceğine inanır. Yüzyılları tek başına aşmıştır. Çürümüş soluğuyla sönüp gitmiş milyonlarca ölüden çok daha derin, daha rahat soluk almaktadır sanki. Dünyanın birden yalnızca senin için döndüğünü düşlediğin geceler olmadı mı hiç Aldo? Daha hızlı döndüğünü ve o kudurmuş koşuda, ciğerleri senden daha zayıf hayvanları geride bıraktığını düşlediğin olmadı mı? Onlar geleceği sevmeyen hayvanlardır. Ne var ki bu soluk aldırmayan hız için kendisinde yürek olduğunu duyumsayan kişilerin gözlerinde ve sezgisinde cinayet ve yitim olan, onun sıçrama yapmasına engel olandır, başka da bir şey değildir. İnsanların birlikte yaşadıklarını düşünmek için onlara asla kendi *görüş mesafelerinden* bakmamış olmak gerekir. Kimi insanlar için lanetlenmiş kentler vardır; öyle olmaları bu kentlerin yalnızca, o insanların içinde yaşayabilecekleri o uzak yerlere erişebilmelerini engellemek için kurulmuş ve inşa edil-

miş gibi görünmelerinden kaynaklanmaktadır. Rahat kentlerdir bunlar; dünya oradan (kendi küçük çarkının içinden bakan sincap örneği) başka hiçbir yerden görünmediği gibi görünür. Ben yalnızca kuytu sokaklarında çöl rüzgârının esintisini duyumsadığım kentleri severim. Öyle günler vardır ki Aldo," dedi Vanessa bana dönüp keskin gözlerle bakarak, "o günlerde ben Orsenna'da ciddi savaş vermişimdir. O kentte insanın burnuna yalnızca bataklık kokusu gelir, ben de kimi zaman o bataklığın dünyanın dönmesini engellediğini düşünmüşümdür. Bir portreye gece mum ışığında uzun süre bakınca insanın kafasını karıştıran bir şeyler oluyor. Yüzü seçilebilir bir figür, kaosun dibinden, kendisini eritip silmiş olan gölgenin derinliğinden telaş içinde yukarı çıkmaya, karanlıkların ışığına gömülmüş silik küçük yaşamından bir kez daha sıyrılıp görüntüsünü umutsuzca yeniden oluşturmaya, kendini son kez tanıtmaya çabalıyor sanki. En azından bir kez olsun böyle bir düş gören biri, söylendiği gibi, gölgelerin çoğaldığını, gecenin figürlere boğulduğunu da görmüştür. Beni oraya çağıran kendi kanımdan, kendi ırkımdan biriydi. Ben de insanların toplumun *iyi düzenini* bozmamak için savaş dönemlerinde ona buna takılan rasgele madalyalar gibi dağıttığı utanç yaftasının ötesinde, onursuzluk yaftasının ötesinde, onun o kendine özgü gülüşüyle beni çok derin ve dingin bir gizi, kentin saf vicdanını hükümsüz ve gerekçesiz kılan bir gizi keşfetmeye çağırdığını duyumsuyordum. Bu noktada bir şeyi bilmeni isterdim Aldo. Babamın küçüklüğümde anlattığı, beni çok etkilemiş bir öykü vardır; kendisi de büyük Loncalar başkaldırısı sırasında San Domenico ayaklanmasını yönetmiş olan büyük amcam, *Kutsallığa Saygısız* lakaplı Giacomo'dan dinlemiş. Yüz karası ama ne yaparsın ki öyle!" diyerek sustu Vanessa. Bana biraz keyifli ve küstahça bir gülüşle bakıyordu. "Aldobrandi ailesinin soyağacı, tarih kitaplarımızın söylediği gibi, dile getirilmemiş bir hain komplolar Gotha'sıdır*. Senin de belki anımsayacağın gibi, Giacomo, silahlı çeteleriyle işgal ettiği Consulta binasında tutunabildiği birkaç saat içinde polis arşivlerine el koymayı başarmış ve senyörlüğün halk içinden parayla tuttuğu

* Gotha Almanağı olarak da bilinir. 1763-1944 yılları arasında Almanya'nın Gotha kentinde Fransızca olarak yayımlanan, Avrupa'nın yüksek soylularıyla kraliyet aileleri hakkındaki rehber. (ç.n.)

casusların tam listesini bulmuş. Hemen kurşuna dizmek üzere aramaya çıkmışlar; anımsarsan o sıcak olayda her iki taraftan da neredeyse kimsenin canı bağışlanmamıştı. Onları nerede yakalamışlar, biliyor musun? Kırk yıl düşünsen bulamazsın... Savunma barikatlarının üzerinde! Barikatlardan senyörlük kuvvetlerine karşı kahramanca ateş açıyorlarmış. O zamana kadar da birçoğu bu uğurda can vermiş, sağ kalanları sokaklarda kurşuna dizebilmek için siperlerden aşağı çekmek gerekmiş. 'Müthiş hata!' Anlaşıldığına göre büyük amcam iş işten geçtikten sonra, yüzünü elleriyle örtüp dövünmüş (ne yapalım, senin kadar dürüst ve nitelikli biri değildi). Bağcı hiç daha önce başkaları kullandı diye üzüm fıçılarını kırar mı! Umarım onu bağışlarsın Aldo... (Vanessa, küçük şeytan gözleriyle bana yan yan bakıyordu) Senin de çok iyi anladığın gibi, rezilin tekiydi. Neyse, demek istediğim şu: Bu tür sözler *dokunulmazlık* hastası birinin kişiliğini ortaya koymaya yetmez. Amcam yalnızca boş yere yok olan savaş gücünü düşünüyordu, belki kendi açısından o kadar da haksız değildi. Ne var ki olaya daha.. düşünsel açıdan bakıp elbette soyutlama da yaparak diyelim istersen, erdemlilik duygusu açısından bu tür olayları son derece kınanacak bir durum olarak kabul edenlerin gözüyle bakarsak (Vanessa bana yine gizem dolu bakışlarla göz kırptı), başkalarına hiç benzemeyen bu tür bir insana biraz farklı yaklaşabiliriz. Benzeri durumda genellikle yapıldığı gibi, bu tür insanların 'kanında hainlik taşıdığını' söylemekle aceleci davranmış oluruz."

Vanessa'nın sesi birden daha ciddi bir tona büründü:

"... Belki de yalnızca bizden daha olgun, daha kavrayışlı insanlardır; gerektiğinde *olayların çevresinde* tehlikeli biçimde dolaşmaktan hoşlanıyorlardır; insanın kendini çok yalnız duyumsamaktan korkmadığında, sabahı olmayan gecenin içinde kendi küçük isteklerine akılsızca sarılma heyecanının ötesinde neredeyse Tanrısal bir zevke ulaşma olanağı bulunduğunu çevresindekilerden daha çabuk kavramış kişilerdir. Bu da öte yana *da* geçmenin, kendi varlığında aynı anda öte yanın ağırlığını ve direncini *de* duymanın insana verdiği zevktir. Orsenna'nın yüreğinin saflığı içinde (ki o yürek her zaman saf değildi) hiç düşünmeden dönek ve hain diye adlandırdığı insanları ben kimi zaman kendimce çok önemli olayların şairleri olarak adlandırdım.

Birbirimizi anlamayı sürdürmek istiyorsak, böyle şeyleri çok iyi kavramanı istiyorum Aldo. Sahip olduğun küçük inceliklerin algılayabileceği noktaya kadar kavramanı istiyorum, daha ötesini değil. Orsenna'dan geldiğime göre, sana şunu da söyleyeyim ki bu gibi şeyleri kavramakta diretseydin, orada her şeyin tam olarak senin istediğin gibi yol almadığını ve olaylara orada belki biraz sabırsızca yaklaşılabileceğini de kavrardın."

"Babanın saygınlığına yeniden kavuştuğunu biliyorum" dedim ihtiyatlı bir tavırla. "Çok rahatlatıcı bir haber olmasına karşın, bunun üzerinde herhangi bir değerlendirme yapmadığımı söylemeliyim."

Vanessa yaptığım dokundurmayı anlamamış göründü.

Gözlerini hafifçe kısarak "Orada önemli değişikliklerin olduğunu göreceksin" diye devam etti. "Belki senin düşündüğün değişiklikler olamayacaklar..."

Bir an sessiz kaldıktan sonra "Ben, kenti beklediğimden daha canlı buldum" dedi. Söylenınesi zor bir şeyi anlatmak için sözcük arıyor olabilirdi.

"Gerçekten öyle mi?"

"Sorun bir şeyin görülebilir olması değildir, onun farkına varabilmek için insanın gözlerinin de iyi görmesi gerekir" diye sürdürdü Vanessa. "Öyle belirtiler vardır ki tüm öteki gözlerden önce olayları uzun süre gözlemiş olanlar okuyabilir."

"Orsenna tarihinde hiç işaretlerin okunduğu olmamıştır. Bizde kehanet yoktur, iyi bilirsin. Yıldönümleri vardır yalnızca."

Vanessa düşünceli bir tavırla "Söylediklerini benim gibi görememen yine de şaşırtıyor beni" dedi. "Çok kesin şeyler söylemeseler de..."

Yeniden bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı; zaman zaman birden yok olacak bir izlenimi yakalamak istermiş gibi duraklıyordu.

"... İnsanlar yaptıkları işe kendini vermiyor, sorun burada işte. Hani derler ya herkes *başka yerde* sanki, sürekli olarak başka bir şey düşünüyor. Sokakta rastladığım yüzler bende çoğu zaman hiza bozulmasın diye yıkılınayan boş evlerin cephesiymiş izlenimi uyandırıyordu. Oysa anımsarsın Aldo; ne kadar canlı, ne kadar dolu, ne kadar belirgin yaşamları vardı o insanların. İnsan orada

sabah saatlerinde bir bahçenin yollarında yürüdüğünü sanırdı. İnsan bugün Orsenna'da, içine taşınacağı evi gezer gibi geziyor."

Sonra gülümseyerek ekledi:

"Hoşuma gitmediği için söylemiyorum bunu. Öyle günler oluyordu ki daracık sokakları genişlemiş, o sokakları açıklardan gelen rüzgâr biraz olsun kat ediyormuş gibi geliyordu bana."

"Görüyorum ki Orsenna'ın sokaklarında epeyce dolaşmışsın!" diye öfkeyle sözünü kestim.

"İnsanlar içgüdüsel olarak henüz gerçekleşmemiş bir olaya içlerinde yer açıyorlardı sanki..." diye sürdürdü beni duymamış gibi. "İçten olmak gerekirse, Orsenna'daki salonlar bundan bir yarar sağlamıyor. Hiçbir yerde bu kadar can sıkıcı konuşma duymadım. Bu konuşmaların hangi konular etrafında döndüğünü bilirsin. Consulta'daki kasım balosunun ya da Saint Jude haçının kısa süre önceki tanıtımının yeterince ateşli biçimde yorumlanmaması beni şaşırttı."

"Maremma'ya yararı olacaktır. Burada kimsenin çenesinin boş durmadığını eminim onlara göstermişsindir."

Vanessa alaycı bir ifadeyle bana baktı:

"Sinirlisin sen Aldo. Orsenna kısa süre sonra konuşulacak konu bulma konusunda artık bizi kıskanmayacak. Son zamanlarda taze haberlerin ne kadar çabuk yayıldığına inanamazsın."

"'*Biliniyor*' demek istemiyorsun" dedim yerimden fırlayarak. Betim benzim atmıştı. "Raporumu daha biraz önce gönderdim."

"Çocuksun sen Aldo. Maremma'daki herkes daha ertesi gün öğrenmişti. Ben de bir gün sonra öğrendim. Havada bir şeylerin kokusu varmış gibi geliyordu, bana haber ulaştırılması için gerekli önlemi almıştım." Keskin bakışlarını bana dikerek "Ne yapayım Aldo, olup bitenden haberdar olmaktan hoşlanıyorum" dedi. "Benim açımdan, orada er geç yayılacak bir haberi saklamak için bir neden de yoktu. Bilirsin, kadınlar her şeyden haberli olduğunu göstermeye bayılır. Masum bir kaçıklık işte..." Sinsi bir neşeyle gülümsüyordu.

Elimi alnıma koydum, bir damla bile ter yoktu. Göz kamaştıran bir ışıldağın ışığı beni çıplak ve donmuş yakalamıştı sanki. Sonuçlara aldırdığım yoktu pek, o anda duyumsadığım şey, ne-

redeyse fiziksel bir dokunuşun açık iğrençliğiydi yalnızca: Orada üzerime dikilmiş binlerce göz artık *biliyordu.*

Aptal aptal "Her şeyin sonu!" dedim net bir sesle. Bunun bir saptamadan çok, dilek olduğunu da o anda anladım; içine düştüğüm o şiddetli güçsüzlük anında, yer yarılsa da içine düşsem diye düşündüm. O dakikada, evet yalnızca o dakika içinde her şeyi anlıyordum; ne yaptığımı uzakta pırıl pırıl parlayan tüm gözbebeklerinde *görüyordum* sonunda.

Vanessa, doyumsuzca tınlayan bir sesle "Beni anlamıyorsun Aldo" diye sürdürdü. "Ben onlardan daha önce davrandım. Olayı seni en iyi gösterecek şekilde aktardım. Bunu sağlamak için de seni biraz kayırdım elbette. Orada herkes senin denizde haince bir saldırıya uğramış olduğuna inanıyor şimdi."

İhanet edip etmediğinden henüz emin olmadığım için ona bir an tepkisiz bir gözle baktım.

"Oradan ciddi bir uyarı aldım" dedim alçak sesle. "Biliyordun, değil mi? Kuşkulanıyordun en azından... O kadar iyi bilgi alıyorsun ki! Orsenna'nın geri adım atmasını istemiyorsun, değil mi Vanessa?" Suskunluğu karşısında kendimden geçmiş olarak ayağa kalktım ve dişlerimi sıkıp yüzüne karşı çok yakından konuştum:

"İşte bu yüzden halkı önceden kışkırttın, bunun için kapıları ardımdan kapattın. Yalan söyleme bana!" diye bağırdım "Sen yaptın bunu, böyle olmasını sen istedin, ben değil! Tanrının huzurunda yemin ederim, sen de biliyorsun Vanessa! Ne anlama geldiğini de biliyorsun."

Bir anlık duraklamadan sonra, yansız bir sesle "Savaş mı?" diyerek bakışsız gözlerini ağır ağır bana çevirdi. "Bildiğim kadarıyla savaş hiç kesilmedi. O sözcükten neden korkuyorsun?" Son derece aşağılayıcı bir gülümsemeyle "Tanrıyı da rahat bırak, ne kadar korkaksın Aldo!" diye devam etti.

"Sen istedin! Ben değil!"

Başımdaki uğursuzluğu kovmak istermiş gibi acemice bir el hareketi yaptım ve elimde olmaksın gözyaşlarına, hızlı ve sessiz akan gözyaşlarına boğuldum. Çıplak yüzümü Vanessa'ya dönmüş, utanmadan ağlıyordum. O da akıttığım bu gözyaşlarını odanın tam karşı tarafındaki karanlık köşeden sessizce izliyordu.

"Sen... ben..." dedi sonunda, sıkıntılı bir hareketle omuzlarını kaldırarak. "Bunlardan başka sözcük çıkmaz mı senin ağzından?"

Yanıma gelip başını yere eğerek elini yavaşça omzuma koydu.

"... Ben Orsenna'ya senden daha çok bağlıyım Aldo, o benim kanımda dolaşıyor, anlayabiliyor musun? Ben ona senden daha çok boyun eğiyorum ve senden daha uysalım; her isteğini yerine getirmeye senden daha fazla hazırım. Kadın olsaydın daha az gururlu olurdun, daha iyi anlardın." Sesinde etkileyici bir yumuşaklık vardı. Sanki onun ağzından birden bir başkası, gerçekliğe ve karanlıklara egemen bir ruh konuşmuştu. "Karnında çocuk taşımış kadınlar bilir. Kendi aracılığıyla ondan istenmiş bir şeyin (bilinmeyen birinin, gerçekten bilinmeyen birinin) gelebileceğini bilir. Ürkütücüdür ama müthiş rahatlatıcıdır da..."

Elini büyülenmiş bir dikkatle kaldırarak "Dinle!" dedi ansızın.

Odanın içine bir ses sızıyordu. Hem boğuk, hem açık seçik bir ses. Uzak denizin dingin gecelerde duyulan sesi gibi her yandan aynı anda geliyordu sanki. Kapının ardında Maremma konuşuyordu. Bu pamuksu sabah uykusunda sarayın yükselme eğilimindeki sesi, sessizliğin üzerinde uzaklardaki bir hortum ya da çekirge sürüsü gibi, milyonlarca böcek bir şeyi sonu gelmez biçimde çenekleriyle kemiriyormuş gibi sağlıksız bir mırıltı oluşturuyordu.

Vanessa, elini elime sürterek "Duydun mu?" dedi. "Yaşamlarını bununla geçiriyorlar şimdi... Onlar beni bağışlıyor. Varlığıma gerek duymuyorlar artık. Hiçbir zaman da duymadılar zaten. Bir şey geldi, olan bu. Ben ne yapabilirim? Rüzgârın esintisi poleni çiçeğe rastlantıyla sürüklediğinde, meyvenin içinde bir şey şişer ve rüzgârın esintisi bu şeyin umurunda değildir. Meyve orada durduğuna göre, dünya üzerinde asla rüzgâr esmemiş olduğu karşımızda tartışmasız bir kesinlik olarak duruyor. Onlar bana hiçbir zaman gerek duymadı, ben de sana gerek duymadım Aldo. Böyle olması da iyi bir şey." Bir tür derin güvenlik duygusu içinde konuşuyordu. "Bir şey bir kez gerçekten dünyaya getirilmişse, bu şey 'rastlantısal olarak gelen' bir şey gibi değildir artık; birden, *görmek* için kendisininkinden başka göz yokmuş gibi gelir insana ve öyle olmaması da söz konusu değildir artık: Her şey iyidir."

Son Denetim

Amirallikteki odama girerken Fabrizio telaşla "Yaşlı Carlo öldü" dedi. "Öğleden sonra saat üçte gömülüyor. Askeri mezarlığa. Giovanni bu konuda kendisiyle aynı düşüncede olacağını düşündü. Burada âdettir, biliyorsun." Sesi sıkıntılıydı. "Marino da onu çok severdi zaten..."

Fabrizio'nun tümcesi, zaten beklenen bu haberin gerektirdiğinden de büyük bir sessizliğe gömülmesine neden oldu. Saraydan daha sakin dönmüştüm. Yeniden güven içinde olmanın getirdiği, Vanessa'nın o akıl almaz inancından kaynaklanan bir dinginlik kaplamıştı içimi; aldığım bu haber benim aydınlık sabahıma gölge düşürüyordu. Bunalımlı geçen o son günlerde kimi zaman Ortello'yu bir kez daha ziyaret etmeyi düşündüğümü anımsıyordum; yaşlı adamın yalnızca varlığının bile o sırada benim sıkıntımı ve kararsızlığımı dindirmiş olduğuna, kuşkularımın nedeninin bir şey söylemeksizin ve çaba göstermeksizin ona malum olduğuna inanıyor olabilirdim. Ölmüştü artık; bana söylediği son sözler tutulmamış heyecanlı bir el gibi kulağımda çınlıyordu. Birden, ölmeden önce belki de durumu *öğrenmemiş* olduğu geçti aklımdan. "Şimdi ve çok erken" demişti. Yaşlı Carlo'nun sözleri daha sonra olup bitenlerin ışığında değerlendirildiğinde peygamberce bir vurgu, bir tını kazanıyordu; haber son anda, onu anlamış olan tek kişinin bilgisinden kötü niyetle kaçırılmış, yaşlı Simeon kadar mutlu olmayan bu kişinin, yalnızca o haber için hâlâ açık tuttuğu gözleri tek *işareti* görememiş-

ti sanki. Birdenbire, birbirinden farkı olmayan sefil mezarların üzerini düzlemiş kumları gördüm ve gömeceğimiz, tabutunun içinde kısa ve sert sakalları hâlâ uzamakta olan insanın orada yüzyıllardan beri çürüyen öteki ölülerden daha da ölü olduğunu, acıma duygusu içinde, içim burkularak duyumsadım.

Sirte'de amirallik kendini askerlik hizmetinden çok, çevrede yer alan malikâne sahiplerinin hizmetine adamış gibi görünüyordu. Bu kişilerin askeri mezarlığa gömülmesi de gelenek halini almıştı. Burada adalet böyle işliyordu: Orsenna'nın yorgun barışı bu topraklara ağırlığını kesin olarak koyduğundan bu yana bunların hiçbiri çöl yağmacılarından geriye kalanlara tek bir kurşun bile sıkmamıştı. Güney'in bu uç bölgesinde, uzak yörelerde yerde bitkin yatan bir kütüğün çok uzağında toprakta bittiği görülen son yeşil dip sürgünlerini andıran güçlü bir tarımcı asker kuşağı astlarıyla dobra dobra ve kestirip atar tarzda konuşmalar yapıp onlarla anlaşarak amiralliği kendilerinden sonra Marino'ya gelinceye kadar yönetmiş olan silik saymanlardan daha askerce, uzun süreli keyfi bir yönetim kurmuştu. Orsenna'da üstün ırktan gelen aileler nasıl Hakkın rahmetine kavuşuyorsa, sözü edilen kuşak da vakit geldiğinde öteki dünyaya göç etmişti; bugün onların sonuncusunu toprağa verdiğimizi biliyorduk ve küçük, dirsek teması halindeki topluluğumuz o bildik yolda her zaman olduğundan daha sessiz ilerliyordu. Denizdeki dalgacıkların çıkardığı yatışmış sesin hafifçe bulandırdığı gri ve sakin bir ikindi vakti, süt beyazı gökyüzünden Sirte'nin üzerine dökülüyordu; kıyı boyunca uzanan soğuk su akıntısı, vaat ettiği yağmuru asla getirmeyen nemli ve düş kırıcı bulutları açıklarda koyulaştırarak kıyıyı, hastaların kas gevşeten ve beyni karanlığa gömen soluğuyla etkilenmiş gibi üşüyen, nemli bir çöle dönüştürüyordu.

Giovanni kaputuna sarınarak dalgın dalgın "Yaşlı Carlo zamanını iyi seçti" dedi. "Zira ermişlere yortu yapılan günlerdeyiz."

Boş kıyıya sıkıntıyla baktı.

"... Sirte bu mevsimde cennet gibi bir yer değil."

Dördümüz birden kül rengi toprak yolda kafalarımızın içi bomboş ilerliyorduk. Bakışsız gökyüzü bu toprakların tümünü sessiz kara parçaları haline getirmişti; önümüzdeki mezarlık,

içinde sıkıntının, yoğun yokluğun, iç karartıcı meraksızlığın yüzdüğü daha gri ve daha donuk küçük bir bataklık gibi görünüyordu.

"Yaşlı Carlo önemli biriydi" dedi Fabrizio içtenlikle. Ama ben onun, Ortello'nun geçen sonbahar bize verdiği görkemli sürek avı şölenini düşündüğünü sezerek elimde olmadan gülümsedim.

"Evet" diye onayladı Roberto başını sallayarak. Konuşmasını bambaşka bir ses tonuyla sürdürdü: "Marino burada bulunamadığı için çok üzülecek. Yakında geleceğini bildirmişti oysa. Düşünüyorum da..."

Ne düşündüğünü hepimiz biliyorduk. Döndüğümde amiralliği çok sakin bulmuştum. Devriye gemileri artık göreve çıkmıyordu, gece nöbetlerinde de hiçbir sorun çıkmamıştı. Kalede her şey hiç beklenmedik bir biçimde düzene giriyor, gelmekte olan kış için süratle yeni bir kılıfa bürünüyordu: Komutan dönecekti.

"Aileyi yemeğe alsaydık iyi olurdu" dedi Roberto. Sesinde biraz duraksama vardı. "Ortello uzakta. Komutan kesin böyle davranırdı..." Ardından çöken sessizlikte hepimiz küçük topluluğumuzun nasıl da yetim kalmış olduğunu duyumsadık.

Mezarlığın girişinde bir süre başımız açık bekledik. Kısa bir süre sonra, kumluk arazide kullanılan, tekerlekleri tuhaf bir biçimde yükseltilmiş uzun araç yolun dönemecinde belirdi. Tabut, Sirte'deki geleneğe uygun olarak aracın üzerine kapağı kapatılmadan yatırılmıştı. Yere konduğunda da kenarlarına kadar Güney'de geç biten ve verandaların kafeslerini her yönden saran kokulu salkım çiçeği demetleriyle doldurulmuş olduğunu gördüm; parşömen gibi buruşmuş oduncu bedeni o hoş kokulu çiçeklerin oluşturduğu köpüğün üzerinde yüzüyordu sanki. Aile ve uşaklar cenaze arabasının ardından at üzerinde geliyordu. Sirte'nin yitik ve küçük kiliselerinde uzun aralarla geçici din hizmetiyle görevlendirilen, beyaz giysilere bürünmüş keşişlerden biri, ailenin büyük oğlunun bindiği atın terkisinde oturuyordu. Birden çok eski bir manzarayla karşı karşıya olduğum duygusuna kapıldım: Düzlük alanın üzerinde ağır ve gevşek hareketlerle, umursamaz bir tavır içinde yol alan kafile halindeki

bu atlıları gören, çölün yaşsız ve ifadesiz kıldığı yanık yüzlerine bakınca reislerinin cesedini uzaklardaki akarsuların kıyılarındaki otlaklara götüren göçebe Berberi kabilelerinden olduklarını sanırdı. Veda etmek için hepimiz sırayla sağ elimizin parmak ucuyla yaşlı adamın alnına dokunduk. İnatçı kıvırcık saçlarıyla devi andıran büyük oğul yanından geçerken eliyle beceriksizce bir işaret yapınca bana bir şeyler söylemek istediğini anladım.

"Babam Orsenna toprağında yatacak. Bize büyük bir lütufta bulunuyorsunuz."

Av kemerinin tokasını parmaklarının arasında sıkıntıyla çevirip duruyordu. Önceleri bana karanlık gelen bir sözün anlamını şimdi anlıyordum: Orsenna'daki askeri mezarlıkların her birine vaktiyle kentten getirilmiş killi toprak karıştırıldığı söyleniyordu. Birden utangaç ve sert bir hareketle elini elimin üzerine koydu:

"Size şunu söylemek isterim ki.. biz Güney'de sayıca çok az bir topluluğuz. Tanrının dediği olur. Ama bizler sadık insanlarız. Zamanı geldiğinde hepimize güvenin."

Tabut kuma açılmış çukura indirildi. Çölün hafif esen rüzgârı tabutun eğreti omurgasını çözmeye başlamıştı bile. Omurga, sessizce akan derecikler gibi çukurun içine dağılıyordu. Üzerine avuç avuç kum atan ellerin hareketinde o anda gülünç bir şey vardı; defalarca rüzgâra karışmış olan bu toprak dünyanın hiçbir yerinde rastlanamayacak bir tozdan ibaretti ve bana, yaşlı adam, bozulma tehdidi altındaki bu yeni mekânını sevmiş gibi geliyordu. Kum kıvrımlarının altındaki kumullar gibi hareket eden bu toprak, avını sonsuza kadar içinde saklamıyordu. Toprağa bunca kökle sarılmış ve sonunda büyülü bir solukla yeniden canlanmış olan bu sabırlı ve sağır, son derece kopuk, son derece hafif yaşamda bana göre, bu göçebe kabileyle, belli belirsiz yeniden harekete geçmiş olan bu toprakla bağlantılı olağanüstü şaşırtıcı bir simge vardı. Burada *sonsuza kadar sürecek dinlenmeden* söz eden bir şey yoktu; tersine, her şeyin sonsuza kadar sürecek bir değişime adandığının ve bize iyiymiş gibi görünenin dışında bir başka yere yöneltilmiş olduğunun güçlü güvencesi vardı. Yaşlı adamın duyarlılığa prim vermeyen dalgın gülümseyişini anımsayarak kendimi onun tarafından anlaşılmış ve bağışlan-

mış hissettim; o günün ikindi vakti mezarlıkta hava güzeldi, kışın ilk sabahlarından birinde yaprakları önüne katıp götüren rüzgâr gibiydik.

Papaz son Latince duaları da bitirince çukurun çevresine eğreti ve sıkıntılı bir sessizlik çöktü. Mezarlık duvarının arkasında atlar kişniyor; uzaktan, yolun üstünden hâlâ yükünü bırakmış cenaze arabasının gıcırtılı sesi geliyor; gri ve ılık sisin içinde boğulan anlaşılmaz sesler küçücük bu toprak parçasını inanılmaz ıssız bir yere dönüştürüyordu. Arkamda kafesli kapının açıldığını duyarak gergin bir biçimde döndüm. Marino mezarlığa giriyordu.

Bu dönüşü beklemiş, ondan büyük sınava girmeyi bekleyen biri gibi korkmuştum, oysa kumlu yolun üzerinde o ağır ve yavaş adımları işittiğimde duyumsadığım şeyler korkudan çok uzaktı; insanın pınardan su içip serinlediğinde duyumsadığı serin, güç veren gevşeme, anlatılmaz hafifleme gibi bir şeydi.

Marino ölünün ailesine köylü sesiyle ağır ağır ağır avutucu sözler söylerken kaçamak bakışlarla izliyordum. Yeniden esmeye başlayan hafif deniz rüzgârı, son derece ağır bir maskeyi andıran yüzüne düşen kırlaşmış saç tutamlarını dalgalandırıyordu. Sert kıvrımlı, sararmış, uzun kaputunun içinde, topraksı bir blok halinde yerle bütünleşiyordu sanki. Bu toprak parçasının onda bitip onunla bütünleştiğini şimdiye kadar hiç bu uzun yokluğundan sonra duyumsadığım kadar duyumsamamıştım. Bu bütünleşme onda bir bakıma nesneleri el yordamıyla araştıran körlerin dehasına benzer bir biçimde, ait olduğu yurtluğun bir parçası haline gelmiş toprak köylüsü gibi değil de bir manzarayı oluşturan öğelerden her biri için geçerli olduğu gibi, daha içten, daha katıksız biçimde gerçekleşiyordu. İç karartıcı mezarlığa toplanmış gençlerin hepsinden daha diri görünüyordu. Kış koşullarına dayanıklı bitkilerin ölümsüzlüğünü anımsatan bir canlılık içindeydi; bu tükenmiş toprağın son besisularını yalnızca kendi içine akıtmış gibi, mevsimleri ve zamanı, kuraklığı ve donu kendi hesabına kurnazlıkla kullanan, onlarla bütünleşen, çatlayıp yarılan kumlara dört elle sarılan, kum rengi sapları olan o kamışlar gibi bütünleşmişti toprakla. Nesneleri ağır ağır taşlaştırıp sonunda fark edilmez toprağın üzerini kuşakların kesintisiz akışı içinde

çöl taşlarının üzerindeki buharlaşmanın bıraktığı cila gibi örten bu varoluşu, duvarın üzerine Orsenna'nın anısına dikilmiş taştan daha güçlü temsil eden bir simgeydi. Ona, uyanıklığının en zayıf anında dokunacak olsaydınız, yüzünde belleksiz ve kırışıksız çöl alanlarının, doğal açıklıkların ve geceye özgü meraksızlığın biraraya geldiğini görebilirdiniz. Ne var ki o yüz değişime uğramıştı. Olup biteceklere yabancı, neredeyse ilgisiz bir gözle bakıyordum Marino'ya. Birden, sanki kendimle ilgiliymiş gibi, aynasının kendisine kahredici ilk ipucunu yansıttığı bir kadın gibi, ne kadar *yaşlanmış* olduğunun farkına vardım. Artık genç olmadığını biliyordum ama toprağı andıran bu yüzün, bu ağır ve kımıltısız maskenin yansıttığı şey, kendi etimin bana yaptığı sakin ve düzenli bir yaşlanmanın uyarısı değildi. Daha çok, yüzyıllardır bir mağarada uyumuş da büyülü uykusundan, zaman onun bedeni içinde ritmini ve hızını değiştirmiş gibi, *sarsıntıya uğramış* tüm kitlesiyle gözümün önünde bir dakika içinde birdenbire toz haline gelip yok olmak üzere uyanmış o efsanevi krallara benziyordu. Bu kırışık yüz insanın bakışını, günün birinde yolumuzu kaybedeceğimiz sisler içindeki uzak bir yer gibi değil, bir depremin yolun ortasında bıraktığı zikzak bir çatlak gibi emiyordu.

Kalabalık sayılamayacak kadar küçük cenaze topluluğu dışarı çıkarken, mezarlıkların arasında beni bekliyormuş gibi oyalandığını gördüm. Kapının önünde bana yetiştiğinde yalnızdık, her şeye kayıtsız kalan rüzgâr arkamızdaki çitle çevrilmiş boş alanda kumları yeniden karıştırmaya başlıyordu. İçten bir tavırla koluma girerek "Kumsaldan dönelim mi Aldo?" dedi. "Bacaklarım zayıfladı biraz, biliyorsun. (Gözünden kaçmamıştır anlamında göz kırptı bana.) O kahrolası atın kazandırdığı alışkanlık kesin; ata binen denizci iflah olmaz."

Bir süre konuşmadan yürüdük. Kumlar yağmuru nasıl yutarsa, bu yalnızlıklar da gürültüleri öyle yutuyor gibiydi; cenaze topluluğu cılız otların arasında kaybolmuştu bile. Az sonra, kumsalın oluşturduğu yay neredeyse dalgaların hizasında uzayıp gider olmuştu. Belli belirsiz bir buğu tabakasını andıran sürüler halindeki deniz kuşları uzaklarda kumsalın eğimli ıslak yüzeyine konup kalkıyordu; gevşek toprak bu hafif titreşimden başka bir devinim yaşamamıştı sanki. Marino benim bu yıkan-

mış ve ıslak kumsalları ne kadar sevdiğimi biliyordu ama o ikindi vaktinde kimsesizlikleri bile beni oyalayamıyordu. Dikkatimi daha çok çeken tek bir şey vardı: Koluma yaslanmış kolun ağırlığı daha da artmıştı. Ağzımın kuruduğunu, boğazımın acı verecek kadar sıkıştığını duyumsuyordum. Marino acı çekiyordu. Bize ulaşabilmek için başka bir dünyanın uzamlarını delip geçmiş dilsiz hayvanların çektiği o tuhaf acıyı çekiyordu. Kimi zaman gevşek bırakılan, kimi zaman duyulan bir rahatsızlıkla birden fazlaca gerilen, benim koluma karşı hayvansı bir baskı uygulayan o kol, bende sıkıntı izlenimi uyandırıyordu.

Sonunda, neredeyse çekingen bir tavırla "Yolculuğun iyi geçti mi Aldo?" diye sordu.

"Öngörülenden daha uzun bir yolculuk oldu... Pek hoşunuza gitmeyecek bir haber vereyim size" dedim sert bir ses tonuyla, "Yasal güzergâha uymadık. Karşı kıyıya kadar gittik."

Marino sert bir hareketle bana döndü. Durumu zaten bildiğini o an anladım. Yine de gözlerini kuru bir sakinlikle gözlerime dikti.

"Oraya, evet, biliyorum" dedi, ağır bir sesle konuşmaya çalışarak. "Üzerinize ateş açılmış." Dudaklarımı sinirli sinirli sıkarak "Açıklama yapmak zorunda mıyım?" derken ensemin, elimde olmaksızın *hazırol* durumuna geçmesi sağlanan biri gibi gerildiğini duyumsadım. Yaptığım bu hata yüzünden konuşmanın ne denli kötü başladığını umutsuzca anlıyordum. Marino durumu kavradı ve omuz silkip formaliteleri bir yana bıraktı.

"Başkaları bunu gereksiz bulmayabilir. Ama zaten neye yarar?" dedi. Yüzü, beni bakışıyla silen tuhaf, kör bir insan yüzü gibiydi. "Ben oraya gideceğini çoktan beri biliyordum zaten..."

Bir an sessiz kaldıktan sonra, anlamsız ve biraz sıkıntılı çıkan bir sesle devam etti: "Büyük bir talihsizlik..." Bunaklara özgü bu davranışı beni yine şaşırtmıştı: Kem küm etmeden açıkça konuşan bu yaşlı adamın ağzı, söylediği sözlerin sorumluluğunu artık kabullenmiyor gibiydi.

"Bu devriye seferini almama neden izin verdiniz?"

Bir an düşünmeye çabalıyormuş gibi göründükten sona neredeyse özür diliyormuş gibi "Buralardan gitmeni söylemiştim..." dedi "Anımsamıyor musun?"

"Oraya gideceğimi anladığınıza göre, bunu ben gitmeden önce anlamış olmalısınız. Biz ortada dolaşan söylentilerin farkına vardığımızda, Orsenna'ya yazı yazmamı öğütleyen... buna izin veren siz oldunuz. Evet, öyle. Ben de inandım, eminim bundan."

Marino, büyük bir çaba içinde bir şeyler anımsamaya çalışıyormuş gibi göründü.

"Evet, belki de öyle olmuştur" dedi düşünceli bir sesle. "Bu işte büyük hatalar yaptım. Umut ediyordum ki..."

Eliyle gülünç bir hareket yaptı; çocuksu bir yılgınlık işaretiydi.

"... Güzellikle davranarak yatıştırabileceğimizi düşünüyordum seni. Yardım geleceğini umut ediyordum. Felaketin bu kadar ileri gitmiş olabileceğini düşünmüyordum."

"Ne demek istiyorsunuz?" dedim. Der demez de sustum; son sözlerdeki acı dolu vurgu beni sarsmıştı.

"Kovuyorlar beni" dedi başını yana çevirerek. "Yarından sonra amiralliği son kez terk etmiş olacağım."

Bu sözler kafamın içinde önce, boş bir kutunun içine konup sallanan önemsiz çakıl taşları gibi yankılandı. Sonra midemin altında bir boşluk oluştu ve uçurumun kenarındaki korkuluğun insanın parmaklarının altında santim santim devrilmekte olduğunu gördüğü o düşte olduğu gibi, içimi bir bulantı duygusu kapladı.

"Olamaz!" derken yüzümün sararmakta olduğunu fark ettim.

"Biraz oturmaya ne dersin? Rüzgâr diniyor..." dedi komutan. Keyfi biraz yerine gelmiş gibiydi.

İkindi vakti ilerliyor olsa da ılık kumların üzerinde hava hâlâ güzeldi. Oturur oturmaz, başımızı bir sipere sokmuşuz gibi, çevremizdeki manzara kayboldu. Suyun gelgitle yükselmesi yüzünden havalanan deniz kuşu sürüleri hep bir ağızdan kulakları sağır eden tek bir çığlık koparark üzerimizden geçiyordu. Dalgaların dört bir yanını kapattığı bu yolda insan gerçekten daha yalnız olamazdı. İlk kez, bu oldukça tuhaf gezintinin Marino'nun alışkanlıklarına pek de uymadığını düşündüm. Büyük özen göstererek yaptığı hareketlerde alışılmadık bir acemilik ve belli belirsiz bir *öykünme* olduğu giderek daha fazla gö-

züme batar olmuştu. Komutan rol yapıyordu sanki. Şapkasının kaşına kadar indirdiği siperliğinin altından boş gözlerle açıklara bakıyordu; eline aldığı bir avuç kumu parmaklarının arasından farkına varmadan yere akıtıyordu. Sonunda, öksürerek boğazını temizleyip "Sirte'deki seyrüsefer kurallarından haberinin olduğunu düşünüyorum" dedi. Aceleyle de ekledi:

"Benim uyguladığım bir formaliteydi. Ancak artık yeniden gözden geçirilmeleri gerekiyor. Bu konuda benim de bir rapor hazırlamam gerek."

"Sizi bu işteki sorumluluğunuzdan kurtarmak için olup biten her şeyi yazılı rapor halinde sunmaya hazırım" dedim saygılı bir ses tonuyla. "Her şeyi bilerek ve isteyerek yaptım."

Düşünceli bir tavırla "Bilerek mi?" dedi. Zorlukla soluk aldığını duyumsadım. "Ağzından çıkanı kulağın duymuyor senin!" Başını acı acı sallıyordu.

"Bunu vaktiyle Fabrizio'ya da söylemişsiniz. O sırada da öyle düşünüyordunuz" dedim yumuşak bir sesle. Çünkü acı hüznü bende acıma duygusu uyandırıyordu. Fabrizio çocuktu ama benimle konuşurken, söylediklerinize inanmıyorsunuz."

Yaşlı adam berrak su rengi gözlerini bana çevirdi.

"Seni çok seviyorum Aldo" dedi. Utanıyor gibiydi. "Anlamıyor musun bunu? Seni seviyorum çünkü seni sandığından daha iyi anlıyorum. Senin yaşındaki bir insan mazeret göstermekten hoşlanmaz, çünkü bir şey yaptığında kendini ne ölçüde tehlikeye attığından hiçbir zaman emin olamaz. Ciddi ciddi yargılanma tehlikesiyle karşı karşıya olduğun şu anda kendini övmekten kaçınmanı isterdim."

"Kim yargılayacak beni?" dedim kuşkulu bir tavır içinde omuz silkerek. Çünkü Marino'nun sesi birdenbire beklenmedik biçimde sertleşmişti. Başımı çevirerek devam ettim: "Yaptıklarımın hesabını başkalarına vermek durumundayım. Birbirimizden ayrılacağımız bir zamanda ilk kez de olsa böyle davranmış olmak beni rahatsız ediyor."

Marino hafifçe sararak kibirli bir sertlik pırıltısı taşıyan gözlerini gözlerime dikti.

"Senyörlükten söz etmiyorum ben. Öyle sanıyorum ki kendi işleriyle ilgili olarak seni benden daha iyi aydınlatıyor. Ondan

sana zaten söz edecektim. Bunu birazdan yapacağım. Benim sözünü ettiğim, Orsenna."

"Yani Orsenna adına konuştuğunuzu mu söylüyorsunuz?"

Yaşlı adam bir an öylesine derin düşüncelere dalmış gibi göründü. Bedeni boyunca istem dışı olarak gezdirdiği eli kumun üzerinde, suya bırakılmış kürek gibi iz yaptı.

"Kan her şey demek değildir Aldo" dedi ağır ve ciddi bir sesle. "Seninki kaynıyor. Burada doğduğunu herkes biliyor." diye sürdürdü konuşmasını. Gözlerinde uzak ve puslu bir ifade vardı. "Ben burada yaşlandım. Benim toprağım burası; yolumu gözüm kapalı bulurum, tepelerinin her birinin adını bilirim. Bugün sana söyleyecek bir şeyim varsa, bundandır. Bu toprak bir kumarbazın rasgele oynayacağı bir kâğıt değildir."

Bir an suskun kaldıktan sonra "*Redoutable*'da tek başıma değildim" dedim. Abartılı bir kuşkuyla "Siz de gayet iyi biliyorsunuz ki gelmiş olduğumuz bu noktada o olayın meydana gelmesi kaçınılmazdı. Yazgıydı. Siz de bana bu yüzden çatıyorsunuz" diye ekledim. Aynı anda da elimde olmadan kızardığımı duyumsadım.

"Öyle yazgılar vardır ki vakti geldiği halde askıya alınmalarında yarar vardır" diye sözümü kesti yaşlı adam. Sesi tuhaf bir biçimde canlı çıkmıştı. "Sözüm sana değil Aldo," diye ekledi boğuk bir tonla, "gayet iyi biliyorsun".

Özür dileyen bir el hareketiyle rahatlattı beni.

Merak yüklü, hem yoğun hem çekingen bir ifadeyle yüzüme bakarak "Burada yaşayamaz mıydın?" diye sordu. Kapalı bir kapıya ilk kez beceriksizce ve umutsuzca vurmaya karar veriyor, miyop gözünü bir başka aydınlığa açılan çatlağa dayamaya çalışıyor gibiydi.

"Hayır" dedim, "Yapamazdım. Maremma da yapamazdı, yaşlı Carlo da."

Yaşlı adamın alnının karardığını gördüm.

"Yaşlı Carlo... Evet..." dedi birden düşünceli bir tavır içinde. "İşte o gün korktum. O gün yaşamımda bir şeyler çatırdadı. Yıkım gibi. İyi de neden?" Sahibinin bir hareketine anlamadan bakan sadık köpek gibi uysal ve şaşkın gözlerindeki boş bakışlarını bana çevirdi.

"Tahmin etmek zor..."

Başımı çevirip dalgın dalgın uzaklara bakmaya başladım; bu güven ve alçakgönüllülükten anlatılmaz ölçüde rahatsızlık duymuştum.

"... Karşı tarafta bütün bunların olup bittiğini bildiğiniz halde nasıl oldu da burada hiçbir şey olmuyormuş gibi yaşayabildiniz?"

"Uzak ve kuşkulu şeylerden hoşlanmam ben" dedi Marino. Tavrı daha da sertti. "İp kopmuştu bir kere; kopmuş olması da daha iyiydi zaten. Bunlar benden önce olup bitmişti, benden sonra da sürüp gidebilirdi. Durum böyleydi. Orsenna vardı, sonra amirallik, sonra da deniz vardı. Bomboş deniz..." Yaşlı adam tuzlu rüzgârda gözlerini kırpıştırarak bunları sanki kendisi için söylemiş gibi konuşmuştu.

"Sonra? Hiçbir şey yok mu?"

"Sonra hiçbir şey yok" dedi bana dönerek. Gözlerimin içine baktı. "Sizden artık hiçbir şey istemeyeni siz neden düşünesiniz ki?"

"Amirallik, sonra deniz, sonra hiçbir şey..." diye yineleyerek şaşkın gözlerle Marino'ya baktım. "Dün, sonra bugün, sonra bu akşam... sonra da hiçbir şey demek?"

"Bu düşünceyi saçma buluyorsun çünkü çok gençsin" dedi Marino. Sesinde tuhaf bir gerginlik vardı. "Ben yaşlıyım. Kent de çok yaşlı. Bir an gelir mutluluk –dinginlik– insan için, çevresindeki birçok şeyi lime lime oluncaya kadar, onlara fazla sürtünerek –onları fazla düşünerek– yıpratmış olmaktan ibaret kalır. Yaşlıların bencilliği denen şey budur işte" derken sıkıntıyla gülümsedi. "Çevrelerindeki birçok şeyin incelmesi sayesinde kalınlaşmışlardır. Yıpranmazlar (başını inatla salladı), çevrelerinde yer alan şeyleri inceltirler yalnızca."

Tutkulu bir sesle "Orsenna sonsuza kadar başı kuma gömülü yaşayamazdı" dedim. Nefret gibi bir duyguyla "Burada boğulmadan yaşayabilmiş olan tek insan sizsiniz" diye devam ettim. "Fabrizio bile fırsat bulduğunda gitti oraya. Nedenini bilmiyordu ama gitti. Yaşlı Carlo bile aynı şeyi yapacaktı, biliyorsunuz. Dayanmaya olanak yoktu artık."

"Vardı Aldo," dedi bilgece bir dinginlikle, "olanak vardı. Sen kavrayamazsın çünkü buralı değilsin. Artık buralı değilsin. Ama damarlarındaki kanı Orsenna'dan almış olanlar için yal-

nızca var olmak; başka bir yerde olana, daha sonra olacak olana ciddi bir itirazdır. Burada, şu anda var olmak. Orsenna, bir şeylerin bitmiş olduğu yerdedir." Başını kesinlik ifade eden, taşlaşmış ve ağırlaşmış bir hareketle sallıyordu. Düşünmeyi kesmişti. Gözleri açık olarak var olmayı sürdürüyordu.

"Zar zor..." diye karşılık verdim acı acı. "Siz Orsenna'ya hâlâ gereğinden fazla güveniyorsunuz. Ölüler de öyledir, dokunmazsanız gözleri açık kalır. Orsenna gözleri açık olarak uyuyordu."

"Ama sonsuza kadar öyle kalacaktı" dedi yaşlı adam. Düşünceli bakışlarını, diler veya dua eder gibi açık denizde dolaştırarak. "Sen teslimiyetin, ötesinde hiçbir şey olmayan bir durum olduğunu bilmiyorsun."

Eliyle kumlara doğru bir hareket yaptı. Deniz yükseliyordu, salyalı köpükleri yassı kıvrımlar halinde kumun üzerinde hışırdayarak yakınımıza kadar sokulmaya başlamıştı bile.

"Uyumak için yatılan toprak..." dedi. Ağır ve neredeyse uzuvsal bir düşsellik içinde yitip gitmiş, gösterebileceği dikkatin en uç noktasına ulaşmış gibiydi. Yolunu yitirmiş gibi şunları da ekledi:

"... Beni oraya indirdiklerinde, bu toprağı avuçlarıma doldurup ağırlığından bütünüyle arındıracak, duyumsamadan yüzüme süreceğim."

Marino'ya başımla mezarlığı işaret ettim. Alçak ufkun üzerinde, kumları çevreleyen taş duvarın içinde ince ve siyah bir çizgiden ibaretmiş gibi görünüyordu.

"Orsenna orada!" dedim kolundan tutarak. "Kendi mezarlık toprağını serpiştirdiği her yerde. Sizin koruduğunuz yer orası mı?"

"Uzun yaşadı" diye sürdürdü yaşlı adam. Sesinde dinsel bir titreşim vardı.

İnsanı boğan kör bakışını bana çevirdi.

"... Burada bir beden toprağa düştüğünde, ölü bir annenin aşağı doğru inen ölmüş evladının ağırlığını duyumsaması gibi, kumun en dip noktasına kadar yüz milyon kuru kemik titreşir ve yeniden canlanır. Bundan başka sonsuz yaşam yoktur."

"Vardır" dedim sararmış yüzümle, "Bir başka sonsuz yaşam daha vardır. Ne var ki çok yaşlı bir kentte en son doğanların üzerine bir lanet çökmüş durumda."

"O kent yaşlı değil" diye sözümü kesti yaşlı adam tınısız bir sesle. "Onun yaşı yok. Benim gibi."

Dişlerinin arasından, kendi kendine konuşuyormuş gibi, kenti simgeleyen özlü sözü mırıldandı. Bir an kamaşma yaşayarak gözlerimi kırpıştırdım: Bir an için doğru söylüyormuş gibi geldi ve bu ağır siluetin gözlerimin önünde görkemli kımıltısızlığı içinde uyuşmakta, taşlaşmakta olduğunu sandım. Sinirli bir hareketle yerimden doğrularak "Sanıyorum bundan böyle birbirimize söyleyecek bir şeyimiz kalmadı!" dedim.

Suskunluk içinde yeniden yola koyulduk. Güneş açık gökyüzünde iyice alçalmış, kızıla bürünmüş ufuk kara yönünde sisle perdelenmekteydi. Bu da kimi zaman çölün soluğunu haftalarca üfleyen kuru ve cam gibi berrak günlerden birini müjdeliyordu. Yükselen gelgitin kumulların dibinde bıraktığı dar toprak şeridin üzerinde, yolu artık bir an önce bitirmek için adımlarımızı sıklaştırıyorduk.

"Kaleye uğrayacağız" dedi Marino kesin bir ifadeyle. "Yapılacak bazı düzenlemeleri göstermem gerekiyor sana; ben ayrıldıktan sonra yerime atanacak biri gelinceye kadar burada komutayı sen üstleneceksin. Bize takviye kuvvet gönderiliyor. Bana bildirdiklerine göre sekiz gün içinde iki hücumbot gelecek ve kıyı toplarının bir bölümü onarılacakmış. Bu durum karada bazı düzenlemelerin yapılmasını gerektiriyor. Depolanacak mühimmat ve onarımlar süresince burada kalacak personel için geçici lojmanlar..."

İnanmaz bakışlarla "Takviye..." dedim. "Yani.. şey mi öngörülüyor?"

Sözümü sıkıntılı bir sesle kesti:

"Bilmiyorum. Bana bir şey söylenmedi. Orsenna'da bir şeyler olmuş... Tanımadığım insanlarla konuştum orada sanki."

"Ne demek istiyorsunuz?"

Birden durdum. Marino'nun acınacak haldeki ses tonunun yüklendiği hüzün bana bir şeyin işaretini veriyor, beni bunalımının derinliklerinden uyarıyor, üstü kapalı olarak yardıma çağırıyordu.

"Orsenna'da bir şeyler değişmiş" diye yineledi yaşlı adam. Omuzlarını ağır, zavallı ve sarsak hareketlerle oynatıyordu.

"Kafalar mı?"

"Hayır, kafalar değil Aldo. Bildiğim kadarıyla değil..."

Başını eğerek çenesini ağır ağır göğsüne düşürdü.

"... yürekler. Yürek, kötü bir rüzgâr estiği zaman, fırtına olacakmış gibi tekler. Sen çölü tanımazsın. Kum fırtınası koptuğunda.. gözler yanar, kan insanı kör eder, artık hiçbir şey net görülemez. Damarların düğümlenir, boğazın kurur, ufku delersin, fırtınanın bir an önce üzerine gelmesini istersin."

Yaşlı adam, puslu ufku gözlemek için rüzgâra karşı gözlerini mekanik olarak kısıyordu.

"... Zaman kötü..." diye sürdürdü. "Adamlarımız çalışmak üzere Sirte çiftliklerine kiralandıkları dönemde bu duruma *kum telaşı* adını verirdi."

İç geçiren Marino bir an sessiz kaldı.

"Ama belki sen anlarsın..." dedi sonunda, pek az fark edilen saygılı bir çekingenlikle. "Anlatman için seni senyörlüğe çağrıyorlar. Posta ile birlikte seni ilgilendiren bir davetiye getirdim."

"Konu neymiş?"

"Bildiğin konu. Gözetim Konseyi seni çağırıyor."

Bu sözcükler Marino'nun ağzından hemen hiç şaşmaz biçimde Orsenna'da var olduğu düşünülen korkunç ve bilinmez bir gücün anımsanmasına bağlanabilecek belirsiz ve karanlık bir ses tonuyla döküldü.

Onu bakışlarımla sorgulayarak "Öyleyse önemli" dedim sıkıntılı bir sesle.

"Evet." Marino durup yüzümün çizgilerini bir lambanın ışığında tek tek inceliyormuş gibi bakışlarını ağır ağır bana çevirerek. "Hatta senin kim olduğunu bildiğim için, seni çağırmaları beni şaşırttı. Konsey genellikle incelediği belgeler üzerinden karar verir. Bu konudaki tüm kararlar o gün belli olacak."

Marino'nun gözlerinden, içinde bulunduğu tüm karmaşık duyguları ele veren daha ciddi bir parıltının geçtiğini gördüm: Bilinmeyen bir güç karşısında duyulan korku, panik, aynı zamanda kendisiyle yüz yüze gelecek kişiye karşı duyulan bunaltıcı hayranlık. Benim aracılığımla kör bir hayranlık içinde kentin yüksek makamlarıyla temas etmiş, o makamların kararmış yüreğine dokunmuş gibi oluyordu.

"... Onlara da mı daha başka söyleyecek bir şeyin olmayacak?" diye sordu. Sesi istem dışı olarak boğuk çıkmıştı. Sonra da gözlerini yere dikerek "Her şey söylenmedi henüz ... Rica ediyorum..." dedi.

"Ne söylememi istiyorsunuz?"

Elimde olmadan omuz silktim.

"... Zaman olur insan olaylara karışır, zaman olur kendi akışlarına bırakır. Şimdiye kadar olanlar gerçekleşmek için beni kullandı, şimdiyse terk ediyorlar. Bundan böyle her şey kendi başına olgunlaşacak."

Yeniden yola koyulduk. Komutan yeniden suskunluğa gömülmüştü. Söylemiş olduğu şeylerden dolayı sorumlu tutulacakmış gibi...

Kış gününün o geç saatinde kalenin dehlizleri çoktan karanlığa gömülmüştü. Suskunluğunu koruyan Marino, nöbetçi odasında asılı feneri yaktı. Fenerin sarıya çalan buğuyu zar zor delen ışığında yüzünde ve çakmağı çakan elinin heyecanlı hareketinde alışılmamış bir sinirliliğin belirtilerini okur gibi oldum. Fabrizio'nun yaptırttığı onarımlara karşın, her kış olduğu gibi, duvarlardan oluk oluk nem süzülüyordu. Marino'nun omuzlarının ağır kaputunun altında bir iki kez titrediğini fark ettim.

"Yarın gelelim" dedim. "Telaş etmemize gerek yok. Bu gece burası buz gibi."

Komutan, başını bile çevirmeden "Hayır!" dedi dişlerinin arasından. "Hemen biter."

Fenerin ışığı süt rengi karanlığı ancak deliyordu, ne var ki cam şangırtısını andıran seslerin boşlukta yankılanmasıyla yüksek tonozlar birden üzerimize yıkılıyormuş gibi oldu.

"... Burası bu akşam bizi özellikle dostça karşılamıyor..." diye ekledi, gönül almak istermiş gibi çınlayan bir sesle. Odaları turistlerin ziyaretine açmıştı sanki... Açık yürekli, neredeyse kaygı uyandıran keyifli hali yerine gelmiş gibi görünüyordu... "Ama bu benim yaptığım son denetleme." Bir yandan fenerinin ışığını ayarlayıp bir yandan da bana yan gözle bakarak "Sonra," diye ekledi, "bana öyle geliyor ki buradan hoşlanıyordun sen."

Birden durdu. Yukarı kaldırdığı fenerin zayıf ışığı, tonozun üzerine kazılmış çerçeveli bir yazıyı aydınlattı.

"... *Kanda yaşıyorum...*" diye heceledi, heceleri tek tek sökermiş gibi. Gerisi, uzayıp giden karışık gevelemeler içinde kayboldu. Bu kez mimiklerinde o kadar olağandışı bir şeyler vardı ki kendimi öfkenin sınırında hissettim.

Kibar olduğu söylenemeyecek bir sabırsızlık içinde "Yani?" dedim.

Kolumu yakalayıp gırtlaktan çıkan bir sesle "Anlam belirgin değil Aldo" dedi. "Fark etmedin mi hiç? Bu sözden çıkan anlama göre kent, yaşamını halkın damarlarında dolaşan kanda sürdürüyor ya da koşullar zorladığında soyun kurban edilmesi gerekiyor."

Giderek artan bir sabırsızlık içinde "Bence zaman böyle yorumlar yapmak için pek uygun değil, siz ne dersiniz?" diye sözünü kestim. Her geçen dakika kendimi daha da rahatsız hissediyordum. Marino'nun bakışlarında kaba güldürü havası taşıyan bu konuşmayı yalanlayan sabit ve iç karartıcı bir şeyler vardı; yoksa o gizemli ışık onun gözlerinde böyle bir yansımayla mı parlıyordu? Yere, ikimizin arasına konmuş olan fener, buğunun halesi içinde yüzlerimizi belli belirsiz aydınlatıyor; uzayan gölgelerimiz tonozların üzerinde çok yüksekte eğilip bükülerek kayboluyordu. Soğuk su damlaları tonozların terleyen taşlarından kaputumun yakasıyla boynumun arasına birer birer damlıyordu.

"Nasıl istersen" dedi yaşlı adam üstelemeden. Feneri yeniden eline alarak uzun, paytak adımlarla yürümeye başladı. Eskiden aldığı bir yara nemli havalarda komutana kendini anımsatırdı; gölgelerimiz yeniden sallanmaya başladı. Marino hiç konuşmadan kapıları tek tek açıyor, zorladığı paslı kilitlerden yüksek tonda madeni tıkırtılar yükseliyordu. Yüzyıllar sonra içine girilen bu dehlizlerde yoğunlaşmış, küflü köpüklerin ve paslı demir kırıntılarının oluşturduğu çok yoğun bir koku fışkırır gibi yayılıp insanın yüzüne çarpıyordu. Yüzyıllarca süren zehirli çürümeyle keskinleşmiş, insanın içini kaldıran soğuk ve mayasız bir kokuydu bu. Çizmelerimiz leş gibi kokan, tabanı süngerleşmiş döşeme taşlarını ezerken dehlizden dehlize tek kelime etmeden Marino'yu izliyordum. Sessizlik giderek ağırlaşıyordu. Fenerin titrek alevi insanın içini bulandıran o havanın içinde is çıkarıyor, kirli tonozların yüzeyinde ürkütücü gölgeler

oynaşıyordu. Ağır yatağında kımıldayan bu devin yoğun tabut kokusunu insanın burun deliklerine böylesine bir saldırganlıkla doldurmasında ölümü anımsatan bir şeyler vardı.

"Orsenna'nın kokusu" diye hınzırca laf attım Marino'ya.

Marino, bir şey söylemeden fenerini salladı ve birden dudaklarında, harita odasındaki gülüşünü andıran tuhaf bir gülümseme belirdi.

"Son olarak tabyadaki bataryalara bakacağız yalnızca..." dedi uykulu bir sesle. "Oradaki topları değiştirmek istiyorlar."

Yapı bloğunun içine girildiğinde rampaların ve merdivenlerin oluşturduğu o labirentte insanın hangi katta bulunduğunu tam olarak kestirmesi zordu. Ancak kaputlarımızın birden deniz rüzgârıyla yalpalandığını şaşkınlıkla fark ettim; koyu karanlık girişlerin beni yanıltması yüzünden sol tarafımda dehlizlerin ağzı olarak düşündüğüm yer, kullanımda olmayan bir dizi mazgaldan oluşuyordu. Marino, fenerini, gölgede kaldığı için ne olduğu belli olmayan blok halinde bir yığının üzerine yerleştirdi; açıktan gelen rüzgâr fenerin alevini sertçe titretti, oluşan ışık çizgisi uzayan bir madenin üzerinden hızla kayıp gitti. Topun namlusunu ve tabyayı net olarak kestirmeden önce, Marino'nun beni döndüre dolaştıra nereye getirdiğini anlamıştım.

Marino mekanik olarak kestirip atan tavrıyla ve başını mazgaldan aşağı uzatıp ister istemez havayı soluyarak "Gece sakin geçecek ama rüzgâr yarın iyice kendini gösterecek" dedi. Ne var ki o anda içinde bulunduğumuz mekân ve zaman, içimden gelen gülümseme isteğini bastırdı.

Artık tam olarak çökmüş gece koyu karanlıktı ama altımızda, mavimsi sis tabakasının içinden nemli ve keskin bir rüzgâr eserken yel altındaki kavakların hışırtısını andıran hafif ve tembel bir su hışırtısı geliyordu. Mazgaldan uzandığımda, sağ tarafta kalan dalgakıranın kımıltısız ışığını görebiliyordum. Kömür yığınına aralıklarla vuran parlak bir ışık o aylak geceyi delip geçiyordu. Sonu gelmeyecek bir geceydi sanki. Her şey karanlığın içinde yatan bir çanın gizliliğinde dinleniyordu; uykuya dalmış ışıklar, sisin içinde bir yıldız dinginliği ve kımıltısızlığı içinde yüzüyordu. Hiçbir şey olmamıştı; amirallik, demir atan şeylerin

anlatılmaz rahatlığına, elin bir karabasandan uyanmak için dokunduğu duvarın dinginliğine yeniden kavuşuyordu.

Marino, alçak ve seçilebilir bir sesle "Seni harita odasına götürdüğüm o akşamı anımsıyor musun?" diye sordu.

"Beni buraya getirdiğiniz gün gibi..."

Marino'ya döndüm. Yarı karanlıkta onu zorlukla seçebiliyordum.

"Kendime sürekli sorduğum bir şey var: Sizi o akşam o kadar çok şaşırtan şey ne idi?"

"Bakışın" dedi Marino kendinden emin bir sesle. "İçimde birçok şeyi depreştiren bir bakışın vardı. Hoşuma gitmiyordu..." Birden, alışılmadık bir ciddiyetle, bir şeyi kanıtlamak istercesine "Oysa seni çok sevmiştim Aldo" dedi.

Tuhaf biçimde irkilerek gözlerimi kaçırdım ve denize doğru bakmaya başladım.

"Haklısınız" dedim. "Burada ikimize birden yer yoktu."

"Öyle" dedi bastırılmış bir sesle. "Yoktu."

Etrafa birkaç saniye süren bir sessizlik çöktü. Birden ensemde bir sertleşme olduğunu duyumsadım; sertlik omuzlarıma doğru iniyordu, enseme bir silah namlusu dayanmıştı sanki. Aynı anda ani ve yakın bir 'tehlike'nin varlığı da göğsümü daraltıyordu. Birdenbire gevşedim ve kendimi yere atarak boşluğun hemen kenarındaki alçak duvara yapıştım. Tam o anda ayaklarıma ağır soluklu bir şey takıldı, üzerimde sendeleyip tepetaklak oldu ve mazgal deliğini yalayarak üzerimden uçtu. Yere büzülmüş, başımı omuzlarıma gömmüş durumda, kalbim bir an olağandışı bir sessizliğe gömüldü. Sonra, bir beden tüm ağırlığıyla ve pörsük bir kütlenin çıkarabileceği bir sesle dingin sularda şaklayan bir tokat gibi indi.

Birkaç saniye hiç kımıldamadan öylece kaldım. Bir yandan uçurumun üzerine sarkan bir kapan gibi kapanmış o boşluğun mutlak sessizliği, öte yandan beynimi durduran uyuşukluk, elimi bir an kumaş geçirilmiş izlenimine kapıldığım başıma götürmeme neden oldu. Sonra acele etmeden ayağa kalkarak inanmamışlık ifade eden saçma bir hareketle feneri ağır ağır başımın üzerine kaldırdım. Fenerin sarı ışığı ıslak taşların üzerin-

de kaydı. Birden, boş kalan mazgal deliğini gecenin ortasından koparıp çıkardı ve ben delinmiş bir çerçevenin önünde kalmış gibi oldum. Öyle ki deliği kör bir hareketle elimle yokladım. Hiç kimse yoktu artık.

Arama tarama işi gece geç vakte kadar sürdürüldü. Küçük iskele kayıkları ve kıyıdan yapılan çağrılarla haber ulaştırılan güvenlik ekibinin kendiliğinden denize indirdiği *Redoutable*'ın tahliye sandallarına varıncaya kadar, amirallikte kullanılabilecek teknelerin hepsi araştırma için seferber edilmişti. Teknenin önünde dimdik ayakta duran bir adamın elinde tuttuğu meşalenin çok rutubetli havaya yaydığı parlak ışıkta, sisin içinde ara sıra sakin ve yağlı suların üzerine bir adamın çıktığı ve hayalet gibi kayıp gittiği görülüyordu; uzun süre devam eden boğuk seslenmeler havada kesişip durdu, duyulan sıkıntı daha sonra yerini giderek inanmazlığın ağır bastığı bir boyun eğişe bıraktı. Ceset suyun üzerine bir daha çıkmadı; Giovanni'ye –ve araştırmalar giderek boşa çıktıkça neredeyse herkese– göre, ağır giysileri ile botları komutanı, bilincini yitirdikten sonra, deniz kulağının yapışkan çamurlu tabanına kadar sürüklemişti; herkesin anımsadığına göre de o zamana kadar oradan kimse bir daha yukarı çıkamamıştı. Benim *kaza* ile ilgili olarak hemen yaptığım, komutanın topun çevresini dolaşmak isterken nemli taşlarda kayıp aşağı düştüğü yolundaki açıklamamdan kimse kuşkulanmış gibi görünmedi. Kurbanın iz bırakmadan yok oluşu benim için daha örtük bir anlam taşıyordu; benim gözümde amirallikte tam anlamıyla hiçbir zaman yaşamamış, buna karşılık toprak düşüncesiyle zihni uyuşmuş bir deha olan komutan bu karanlık gecenin ve uyuyan deniz kulağının içinden çok kuşkulu biçimde *geçip gitmişti*. Bu özelliğiyle de amirallikteki yaşamın bana kapısını araladığı işaretlerden biri olarak değer kazanamazdı. Öyle ki kafasını bu ağır sulara ve küf tutmuş taşlara takması, zamanın bile kalp atışlarını yavaşlatmış gibi göründüğü bu düşünce, komutanın önceden saptanmış olan saatte ve yerde o karanlık derinliklere kaçmasına, bunu yapmaya razı olup kendini uykuya bırakmasına neden olmuştu.

Kentin Gizli Mahkemeleri

Orsenna'ya iç karartıcı bir gecenin sabahında vardım. Suya batmış yollarda hoplayıp zıplayarak ilerlemek sinirimi bozmuştu; arabanın bu kez gündüz gözüyle saatlerce kat ettiği boş alanların bakımsızlığı ve ıssızlığı da içimde kötü önsezilerin doğmasına neden olmuştu: Orsenna belki de sonuna yaklaşıyordu. Yağmur grisine boğulmuş ıssız yollarından, arazi kovuklarına sığınmış yoksul ve harap ağıllarının görünümünden onun ne kadar donanımsız ve zayıf olduğunu okuyabilirmişim gibi geliyordu bana. Tıpkı soğuktan titreyen bozkırlarını süpüren rüzgârın aslında *yıkımın* kanadının ta kendisi olduğunu duyumsayabildiğim gibi. Bakışımın bile değiştiği söylenebilirdi: Kenti bu manzaralar aracılığıyla vuran şey, onun yumuşak toprağa her yandan var gücüyle kenetlenmiş hareketsiz pençeleri olmadığı gibi, toprağın yıpranmış yüzeyinin burada kendisini, rastlantısal ve yanıltıcı olan öğeleri doğanın her yanda sabırla silip ortadan kaldırması sonucu arazinin sonsuzluk düşüncesini anımsatır bir görüntüye bürünmüş olması da değildi artık. Bu toprak bugün kötü bulutlarla yüklü gökyüzünün altında korkakça yok oluyordu. Ansızın her tarafa birden dağılmış gibiydi. Bu ıssızlıkların çok eski zamanları anımsayan bitkin yaşamı da, sonunda onun boş bakışının uyuklayan merakını bu dağınık biçimlere, rüzgârla birlikte üzerine üşüşen belirtilere çeviriyordu. Postayı almak için durduğumuz sefil posta noktalarının yakınında kimi zaman küçük gruplar oluyordu; bozkır çobanlarına özgü davranışla oldukları yerde hiç konuşmadan heykel gibi öylece duran bu insanlar bel-

ki de geceyi orada, palto görevi gören ağır örtülere sarınmış olarak durmadan yağan sağanağın altında geçirmişlerdi. Konuşmuyorlardı, çevrelerine bakmıyorlardı, şapkalarından burunlarının üzerine, çeşmenin mermerine akan su gibi çizgi halinde su sızıyordu. Boş gözbebeklerini, yalnızca araba hafifçe sarsıldığında bize çeviriyorlardı. Yüzlerine kadar çamura batmış olduklarına bakılırsa, kimilerinin çok uzaklardan yola kadar gelmiş olduğu anlaşılıyordu. Adamlar arabanın etrafında iş görürken onların nöbet bekler gibi orada sessiz durmaları benim huzurumu kaçırıyordu; insan, o gözbebeklerinin ardında tüm çevrenin pusuya yatmış olduğu duygusuna kapılıyordu.

Bir defasında torbalar arabaya yüklenirken, neredeyse onlar kadar çamura batmış posta şeflerinden birine "Orada ne yapıyorlar?" diye sordum.

Posta şefi omuzlarını sinirli bir tavırla kaldırdı:

"Dedikodu!" Ardından, ellerini beline dayayıp sesini yükselterek ve kalabalığı öfkeli bakışlarla süzerek "Dedikodu! Budalaca sözler!" diye ekledi.

"Bu zavallıların kafasından ne geçirdiğini kestirmek kimi zaman çok zor oluyor" diye fısıldadı kulağıma, sır verir gibi. "Burada toplumdan neredeyse bütünüyle yalıtılmış durumda yaşıyorlar... Gördüğünüz gibi, bu herifler dünyanın sonunun gelmesini bekliyor işte. Ya da ona benzer bir şeyi. İkisi de aynı kapıya çıkar. Çalışmaya hiç niyetli olmadıkları söylenebilir. Ayın üzerinde birtakım işaretler görmüşler, inanılacak şey mi bu? Değil mi Fausto?"

Bir yandan bana hınzırca göz kırparken, bir yandan da çobanlardan birinin sırtına hafifçe vuruyordu. Çoban utangaç bir tavırla başını öne eğerek paslı bir kilitten çıkan sese benzeyen sesiyle "Evet, işaretler..." dedi, "Kötü işaretler..." Başını sallayarak, daha da yükselttiği yaşlılara özgü mırıltılı bir sesle "Ölüm..." diye devam etti, "*Su üzerine çıkacak alevde ölüm*... O işaretler yedi gün içinde yedi kez Orsenna'yı gösterdi."

Posta şefi kendini tutamayarak "Haydi defolun buradan rezil herifler!" diye bağırdı. Adamlara taş atmaya başladı. Topluluk, yağmur hızını arttırmış gibi ölü adımlarla biraz uzaklaştıktan sonra yeniden ahmakça bir bekleyiş içinde hareketsiz kaldı.

"Onları yoldan uzaklaştırmaya olanak yok."

Yüzü kıpkırmızı kesilen posta şefi alnını siliyordu:

"Kocamış kargalar!" diye bağırdı büyük bir öfkeyle.

Sonunda, birden huzursuzlanarak "Su üzerine çıkacak alevde ölüm. Bunlar benim tüylerimi diken diken ediyor!" dedi. "Burada hiç kimsenin olmadığını, buradan hiç kimsenin geçmediğini biliyorum ben. Ne var ki kimi zaman benim bile elimde olmadan yolun dönemecini gözlediğim oluyor."

Araba hareket etti. Arkamda, posta şefinin, her zaman yaptığı bir hareketi yinelercesine eliyle onlara iş olsun diye birkaç taş daha attığını gördüm. Geniş kaftanlı adamlar şöyle bir sallanırken bunun dün başlamış bir oyun olmadığını anladım. Her iki taraf da kendi uyuşturucusunu bulmuştu.

Orsenna'ya gecenin geç vaktinde vardım. Geniş caddeler, üzerini tonoz gibi örten ağaçların altında ıssızdı, soğuğa da dayanıklı görünüyordu; kentte el ayak her zamankinden daha erken çekilmiş gibiydi. Aşağı semtlerde bataklıklardan erken saatte yükselen sis tabakaları daha şimdiden sokakları boğmaya başlamıştı. Alışılmış çürük kokusu, kör bir adamın eli gibi yüzüme dokunarak yüreğimi sıkıştırdı; oraya yine dönmüştüm. Araba evin önünde henüz durmuştu ki babamla Orlando çitin ardında belirdi. O arada da komşu evlerden bazılarının panjurları açıldı. Beni merak içinde beklemişlerdi; babamın sert bakışlarından ve kapıyı açarken telaş etmesinden anladım. Anımsadığım kadarıyla babamın bir konuğu karşılamak için kapılara kadar geldiği o zamana kadar hiç görülmemişti. Bastıramadığı bir heyecanla elimi sıkarken "İşte geldin! Sonunda görebildik seni!" dedi ve beni uzun adımlarla, sürükler gibi eve götürdü. Orlando, birden geri çekilmiş ve *bir başrol oyuncusuna* öncelik tanıyormuş gibi arkada kalmıştı; bakışlarının ağırlığını kaygı ve sıkıntı içinde ensemde duyumsuyordum.

Kente yaklaştıkça, babamla yapacağımız görüşmeden daha da çekinmeye başlamıştım; ateşli mizacını ve kentin resmi tarafsızlık siyasetine bağlılığını bildiğimden, benim tutum ve davranışlarımdaki sapmalardan habersiz olmasına olanak bulunmayan ihtiyarın bana öfkeli eleştiriler yöneltmesinden korkmuştum. Beni uyarırken çok iyi taklit ettiği tiyatrocular özgü

o coşkulu havayı düşündüğümde dişlerimi hemen gıcırdatmaya başlıyordum; benimle ilişkilerinde *tiyatro oynamayı* her zaman sevmişti (bu da beni onunla yakın olmaktan geri durmaya iten en etkili davranıştı) ve ben müsrif oğlunu hoş karşılayan baba rolünün onun için ne ölçüde çekici olabileceğini çok iyi kestirebiliyordum. Sinirlerim biraz gerilmiş durumda fırtınanın patlamasını bekliyordum. Bana çıkarılan akşam yemeğini çabucak yedim, sonra üçümüz birlikte ateşin karşısına oturduk. Biraz ağır bir sessizlik oldu, babam puro yaktı. Ondan pek beklemediğim bir şeyin işaretiydi bu; zorlukla zapt edilen kabarmış bir öfkenin varlığına işaret ediyordu. Mavi gözlerindeki neredeyse rahatsız edici canlılığın babamı gençleştirdiğini fark ettim. Her an yapabileceği ani ve çılgınca sayılabilecek bir hareketi engelleyebilmek için büyük çaba harcıyormuş gibi görünüyordu. Sabırsızlığı konusunda yanılmış olduğumu duyumsadım; beni görmek onu hoşnut ediyordu. Zaman zaman üzerimde gezdirdiği kıskanç bakışlarda tadını ağır ağır çıkardığı bir doyumun ifadesi vardı. Koleksiyonlarının değerli bir parçası vitrindeki yerini yeniden almıştı sanki.

Sonunda "Bugünlerde senden çok söz ediliyormuş gibi geliyor bana Aldo" dedi. Gözleri kısıldı. İçindeki çocuksu sevinci güçlükle bastırdı. "Burada düş kurmayı seven kafaları bir hayli karıştırdın. Değil mi Orlando?" Purosunu ağzından çıkardı. Gözlerinin içi gülüyordu. Orlando ciddiyetle onayladı. Bir bakıma sokaktaki insanlar gibi düşünen ve bas tonunda çıkan güzel sesi, *günün notasına* sanki org sesinin tınısını vermek için yaratılmış olan babamın da durumu hoşgörüyle karşılaması düşündürücüydü. Vanessa'nın kentin üzerinde esen rüzgâr hakkında söylediği şeyler geldi aklıma.

Oyuna katılmaya niyetli olarak "Bu konuda burada insanlar tam olarak ne düşünüyor?" dedim biraz daha net bir ses tonuyla. Uykusuz gecelerimi anlamlı biçimde vurgulamak amacıyla iç geçirdim. "Babam insanların doğal olarak kendisinden daha iyi bilmeleri gereken şeyler üzerinde onlara açıklama yapmaktan hiç hoşlanmazdı... Burada olup bitenlerden amirallikte hiç kimsenin haberi yoktu."

İhtiyar, sesini berraklaştırmak için öksürerek kendine *falcı*

süsü verdi. Yani bizden utangaçlıkla kaçırdığı bakışlarını ağırbaşlı bir ifadeyle ve diplomat inceliğiyle tavandaki bir kornişe dikti. Her şeyi yerli yerine oturtan bağışlayıcı bir nükteyle "Amirallik, kimsenin ondan bir şey düşünmesini istemediği bir yürütme organıdır" dedi. "Öte yandan, benim oradaki çok önemsiz görevlerim son bulduğundan beri Gözetim'in girdi çıktısından da artık haberim yok (ses tonundan ve yaptığı aşırı senlibenli kısaltmalardan, aslında hiç de öyle olmadığı seziliyordu). Seni sorunlardan biraz kopmuş ve çalkantılar içinde yüzmüş birinin bağımsız ve özgür, kesinlikle özgür, iyi anla beni, ayrıca kimseyi bağlamayan bir zihnin tepkisiyle yanıtlayabilirim ancak." Sesinde, ununu elemiş, eleğini asmış birinin enerjik ve acı tınısı vardı. Yeni dinleyicisinden henüz pek emin olmadığı için Orlando'ya döndü; onun boyun eğişinden, bana çektiği bu söylev için sekiz gündür istemeden deneme tahtası rolü oynamanın kendisi için artık bir zevk olmaktan çıktığını anladım.

"Günün birinde senyörlüğümüzün yıldızı olacak olan ama ara sıra da yaşlı birinin deneyimlerinden yararlanmayı çok isteyen dostun Orlando benim bu konuda ne düşündüğümü biliyor. Kör kayalar arasında yol alırken kaygı duyan senyörlük için seçilecek bir orta yol vardır." Konuşmasını, kuşkulu bir açıkyüreklilik havası uyandıran bir hareketle "Evet Aldo," diyerek sürdürdü, "ben bugünlerde senyörlüğün bağlı olduğu gelenekler yüzünden (ki bunlar tartışma götürmez olarak saygıdeğer geleneklerdir) tedbirlilik ile uyuşukluğu çok sık birbirine karıştırmasından yakınmıyorum. Orsenna'nın yaşamında yeni bir dönem yaklaşıyor..." Sesi, geleceği açık bir kitaptan okuyormuş havası veriyordu. "Gelmekte olan o dönemi yararsız bir coşkuyla değil, onun gerektirdiği girişkenliği (tedbiri de elden bırakmamak koşuluyla, buna karşı çıkmıyorum) göstererek karşılamak gerekiyor. Ona taze ama deneyimli bir kan gerek. Kendimizi aldatmayalım: Durum ciddi olmakla birlikte ağır da sayılmaz. Ben de başka bir dönemin gereklerine göre yetişmiş bir memurun, yeni durumun tartışma götürmez gerçeklikle dayattığı bir görevin gereğini hakkıyla yerine getiremeyeceğinden, yani *or-ta-ya çık-mış ol-gu-nun ışı-ğın-da ye-ni-den bir du-rum de-ğer-len-dir-mesi ya-pa-ma-ya-ca-ğın-dan* korkuyorum. Sonuçta, dostun Orlando'ya

da defalarca söylediğim gibi, bu yeni olgunun sonsuza kadar öyle kalacağını düşünmek ve başını kuma gömmek çocukça bir davranıştı. Bunu zamanında anlamak istemediler" diye sürdürdü sözünü, alaycı bir sırıtmayla. "Yani *ateşin bacayı saracağını*. Ben kendi hesabıma işin bu noktaya varacağını hep düşündüm. Bir karar almak gerekiyordu. Olgu orada, karşımızda duruyor, oysa biz ne görüyoruz?"

Biraz soluklandı. "Bahçemizin ortasına bir taş düştü, kurbağalarımız bataklıktaymış gibi vıraklayıp duruyor. Nerede kaldı diplomasinin 'öngörmek için bilmek, gereğini yapmak için de öngörmek' kuralı? Hareketsizliğin hafiflikten bir farkı var mı?"

Bu söz dalgasının uzayıp gideceğini sezdiğimden, yorgunluğumu bahane edip fazla nezakete de gerek görmeyerek ayağa kalktım. Hemen arkamdan Orlando da kalktı. İhtiyar bir an durakladıktan sonra çekingen bir hareketle kolumdan tuttu. Orlando, varlığının onu rahatsız ettiğini anlayarak benden önce koridora doğru seğirtti.

"Sana celp kâğıdı geldi. Gözetim Konseyi yarından sonra ifadeni alacak" dedi babam alelacele. Sıkıntılı bir tavırla öksürdü. Bakışlarını benden kaçırıyordu. Sesi birden yine aceleci bir hal aldı ve kem küm etmeye başladı.

"... Sana şunu söylemek istiyordum Aldo... Orada benim eski dostum Danielo'yu görme fırsatı bulacağına göre... Otuz yıllık bir dost... Gerçi son zamanlarda pek sık görüşmedik ama... Senin onunla görüşmene... yani yumuşatmalar yaparak... ağız sıkılığını gereğince koruyarak... bu akşam seninle yaptığımız konuşmayı kendisine aktarmana izin veriyorum. Onu bilgilendir... Yani... senyörlüğün çevresinde kenetlenmiş olan tüm yürekli insanların... Demek istediğim şu ki... benim bu ciddi ama ağır olmayan koşullarda kentin hizmetinde olduğumu anımsat. Koşullar ciddi ama ağır değil, unutma bunu. Durum yüreklilik, soğukkanlılık, ağırbaşlılık gerektiriyor..." Hemen ardından ekledi: "Bir de deneyim ve gözüpeklik..."

Koridorda Orlando'yu yakaladım.

"Süngüsünü iyice düşürmeye başladı" dedi yansız bir ses tonuyla. "Ama görüyorsun, rüzgâr alır almaz fırıldağı yine dönmeye başlıyor."

"O noktaya geldik mi?" derken eski bir alışkanlıkla koluna girdim çünkü babamda gördüğüm, yaşlılığın getirdiği bu çarpıcı çöküş hali içime müthiş bir sıkıntı vermişti.

"Evet" dedi Orlando. "Orsenna için yeni bir dönem yaklaşıyor. Babanın gözünde bu, kendisi için kariyerine ikinci kez başlama anlamına geliyor, ne var ki ben burada bir şeylerin rayından çıkmakta olduğunu düşünüyorum."

"Bu durumla ilgili ciddi gelişmeler beklendiğini mi söylüyorsun?"

Kalbimin daha hızlı atmaya başladığını duyumsadım. Orlando bir an durup düşünceli gözlerle baktı bana. Hava bütünüyle kararmıştı; tembel bir rüzgâr bahçedeki ağaçları hışırdatıyor, dallar her yandan üstümüze ağır damlacıklar yağdırıyordu. Orlando'nun kibar ve dost sesinde bir soğukluk vardı, konuşmakta duraksadığını anladım.

"Bu olay karşısında takınacağın tutum hakkında senin kulağına bir şey fısıldanıp fısıldanmadığını bilmiyorum ama" diye sürdürdü konuşmasını ağırbaşlılıkla, "bana göre bu çekişme soğukkanlılıkla ele alındığında bizi uzağa götüremeyecek önemsiz bir şey. Doğrusunu istersen burada herkes senyörlüğe bir şeyleri mal etmekten geri durmuyor ama benim onun niyetleri hakkında hiçbir fikrim yok. Gördüğüm o ki ortam kötü... İlginç ve oldukça kaygı verici olan..." Gözlerini yere indirip saatinin zinciriyle oynayarak devam etti: "... haberler ilk kez buraya ulaştığında, bu olayı serinkanlılıkla ele alan çok az kişinin ortaya çıkmış olması."

Ciddiye almıyormuşum gibi bir tavırla, omuz silkerek "Orsenna'nın canı çok sıkılıyor, biliyorum" dedim.

"Evet, söylemesi tuhaf ama haberler onlara göre iyiydi" dedi Orlando düşünceli bir ses tonuyla. Gülümsemeye çalışarak "Biliyor musun," diye devam etti, "amirallikte gözde bir kişilik haline geldin. Baban, senyörlüğe orayı tanıyan biri olarak bilgi verebilecek kişi olarak seni ileri sürmekle yanlış bir şey yapmış olmadı."

Alaycı bir tavırla, "Sen eskiden sokaktakilerin düşüncelerine bu kadar önem vermezdin sanki" dedim. "Kuramlarını anımsadığımı sanıyorum. Sızdırmaz bölmeler... Doruklara yerleşmiş çok duyarlı bir vicdan..."

"Beni kaygılandıran da onlar" dedi Orlando düşünceli bir tavırla. "Senyörlükte olup bitenlerle ilgili dedikodular genellikle hemen dışarı sızdırılıyor, ben de bu haberleri toplamada ötekilerden daha elverişli bir konumda bulunduğumu sanıyorum. Devlet sırları bizde giderek oldukça önemsiz ve anlamsız bulunmaya başlanmıştı, bunu itiraf edelim. Akademi'de bunları nasıl alaya aldırdık, biliyorsun. Bu davranışların hepsi değişti. Bir süredir yalnız kalmak, kendi köşesine çekilmek moda oldu... Danielo'ya yaklaşamamak babanı derinden yaralamış, fark etmişsindir."

"Onu yarından sonra göreceğim."

Orlando beni düşünceli bir tavırla süzdü.

"Doğrusunu istersen, o görüşmeye gereğinden fazla önem vermemek gerektiğini düşünüyorum. Öte yandan o işi yaptığın için de seni kıskanmıyor değilim. Birçok kişinin de kıskandığından eminim."

"İdolleri yeniden yüceltmeye başlayan bir Orlando mu var karşımda?"

"Tam olarak değil" dedi kaşlarını çatarak. "Hep aynı şakalar sürüp gidiyor ama o şakalar hâlâ aynı anlamı taşımıyor. İnsan kimi zaman gücünün bilincinde olarak şaka yapar, kimi zaman da karanlıkta kendine güven vermek için. Önemden söz ediyordum. Biz belki de burada iktidar denen şeyin ne olduğunu yeniden öğrenmekle meşgulüz."

Orlando konuşmayı keserek elini omzuma koydu. Konuyu orada kapatıp birbirimizden ayrılacağımızı sezdim.

"Birkaç gün kentte kalacağına göre çevrene alıcı gözle bir bak. Hiçbir şey değişmedi ama aydınlatma eskisi gibi değilmiş izlenimi veriyor insana. Bazı tepelerde, fırtına yaklaştığında paratonerlerin ucunda fark edilen, o zamana kadar hiç görülmemiş bir ışık parlıyor. Şimşeğin çakabilmesi için toprak sanki enerjisinde uçucu olan öğelerin hepsini bünyesinde topluyor. İnsanlar ve nesneler hep aynı ama her şey değişti. Çevreni iyi gözle."

Ertesi gün ve daha sonraki günlerde zamanımın neredeyse tümünü kentte geçirdim. Dönüş haberim çok çabuk yayılmıştı; dostlarımdan ısrarlı davetler alıyordum, hatta geleneksel olarak aileme kapalı çevrelerden bile davet aldığım oluyordu ki bu beni

çok şaşırttı. Anlaşılan Orsenna'da bazı toplumsal *yasaklar* kısmen ortadan kalkıyordu. Hepsinin en çok merak ettiği şey, uzaklara yaptığım o seferdi. Önce senyörlüğe rapor vermem gerektiğini bahane ederek fazla konuşmuyordum. Ben içeri girer girmez salonlarda ortalığa genellikle ani bir sessizlik çöküyor, yüzlerde okuyabildiğim görülmemiş heyecandan çıkarabildiğime göre, taze bir rüzgâr gibi esen bu küçük ölüm sessizliği "hoşgeldin" anlamına geliyordu. Ben de o salondan konuklarımı anlaşılmaz biçimde rahatlatmış olarak ayrılıyordum. Kimi zaman beni dinlemekte olan insanların yüzünde o zamana kadar hiç görmediğim bir ifade yakalıyordum: Alışılmamış bir *uyum* çabasıyla gerilmiş, çok aşırı yorgunluk hallerinde olduğu gibi normal gözlem alanının çok uzağına odaklanmış o gözbebekleri yüzlerine bir tükenmişlik ve yadırgatıcı bir yokluk ifadesi kazandırıyordu. Özellikle kadınlar o duruma kendilerini direnç göstermeden bırakıyordu; konuşmamın akışı sırasında onların büyülenmiş gözlerindeki kıvılcımı izlerken, öte yandan erkeklerin gözlerinde bana karşı duydukları hınç ifadesini gördüğümde, kadınlarda sıradan bir yaşamın ortaya çıkmasına izin vermediği, yürekleri alt üst eden, sanki ana rahminin kör sıcaklığında uzun süre yıkanıp gün yüzüne çıkmayı bekleme gereğini duymuş güçlü heyecanların her an patlamaya hazır müthiş bir coşku birikimi oluşturduğunu kavrıyordum. Bu yüzden tarihteki soylu kişiliklerin başının üzerinde duran *aylanın* öncelikle kadınların yazgısı önceden belirlenmiş gözbebeklerinde okunması gerekiyordu. Vanessa'nın neden bana rehber olarak verildiğini ve onun gölgesine girdiğimde zihnimin aydınlık bölgesinin bana neden çok az değerliymiş gibi göründüğünü şimdi anlıyordum: O, bunalımın kapıları üzerine tüm ağırlığıyla çöken bir cinsiyetin, gizemli bir biçimde uysal ve felaketin ve gecenin ötesinde gelmekte olduğunu sezdiren şeylere önceden uyum sağlayan bir cinsiyetin bireyi idi.

Sağda solda yapılan konuşmalarda Sirte deniziyle ilgili olayların bilinen bölümüne, ki bu bilgiler çok yanlış ve çok eksikti, getirilen eleştirilerde eleştirel zihniyete pek az yer verilmesi ve olaylara sebep olanların sorumluluklarını tarafsız olarak paylaştırmak için ne kadar az çaba harcandığını görmek

beni çok şaşırtmıştı. Öyle anlaşılıyordu ki olayların Vanessa'nın marifetiyle yayılan biçimi insanları etkilemişti. Bizde siyasal düşüncelerin ortak temelini oluşturan, önceliklerin ve geçmiş saygınlıkların mızmızca ve kılı kırk yararcasına ağızlarda gevelenmesi olmuştu. Art arda gelen yüzyılların zenginlikler ve deneyim açısından eşi görülmemiş bir bütünlüğün birikimine adanmış olması ve elde edilmiş olan zenginliğin oluşturduğu ağırlığın her bir birey tarafından neredeyse maddesel olarak duyumsanması, içgüdüsel olarak herkesin kendini bu zenginliğin mirasçısı olarak görmesine ve öyle davranmasına yol açıyordu. Başka yerlerden daha güçlü biçimde duyumsanan senlibenlilik ve uzun bir soy zincirine neredeyse suç ortaklığı ölçüsüne varan bir bağlılık, insanların bakışını kendiliğinden gelişen her türlü değişiklik karşısında taşlaştırıyor, söz konusu sarsılmaz ve verimli, yalnızca ilerleyişinin bile her bireye gerçek ağırlığını kazandırdığı izlemini uyandıran süreye katkıda bulunmayacak her türlü akıl yürütmeyi geçersizliğe mahkûm ediyordu. Orsenna'daki tüm siyasal partiler istisnasız *tarihsel haklar* düşüncesi çerçevesinde oluşmuştu. Kentten uzun süre uzak kaldığım için, şimdiki durumunda görülen aldatıcı farklılık daha fazla şaşırmama neden olmuştu. Devir, titiz hesaplaşmalardan çok, açılmış krediler devriydi. Kentin en kapalı çevrelerinde yürekli konuşmalar yapan kimi zaman kuşku uyandıran yeni yüzler beliriyor, hiçbiri bu soylu çevrelerde boy göstermelerine izin verilip verilmeyeceği konusunda kendini sorgulamıyordu. Senyörlük için uygun buldukları gülünç derecede yanlış, buna karşın hayal gücü için çarpıcı olan çözümleri hiç sıkılmadan açıklayıp tartışırken dinleyiciler tarafından ne büyük bir güvenle karşılandıklarına tanık olmak insanı neredeyse ürkütüyordu. Beyinleri birdenbire o zamana kadar hiç duyulmamış bir gerekseme sarmış, bu gerekseme kuşkucu ve yaşlanmış kentte, Maremma'yı o heyecanlı met dalgası kuşattığında duyumsanan çok kuru ve çok çıplak yankının benzeri bir yankı uyandırıyordu. Sanki herkes yüksek bir dağ iklimine girdiğinde dirseklerini daha serbest, düş gücünü de inanamadığı kadar dinç bulmanın tadını çıkarıyordu. Bu duygunun kökenindeyse, kenti neredeyse saat saat kat eden son olağanüstü haberler var-

dı. Haberlerin yüzlerce ağız tarafından çok seri olarak anında yayılması bile insanların her birine algıladığını fark etmediği sarsılmaz bir direnç veriyor gibiydi; buz tutmuş, üzerinde yürünebilecek bir gölün buzlarının durumu konusunda dakikası dakikasına *bilgilendiriliyorlardı* sanki. Bu haberlerin beklemedikleri bir ısı değişikliğini yansıttığı da gerçekti. Zehirlenmiş kafalar Orsenna'dan, söz konusu *gündelik değişikliğin* alışılmış dozunu, her gün soluduğu hava gibi talep ediyordu. Dozu alamadığındaysa, kendisini bunalıma kadar götürecek bir eksiklik duygusuna kapılmıyordu, çünkü uyuşturucu sağlayıcılar hiç eksik olmuyordu. Bu kişiler özellikle, toplum içindeki konumu o sıralarda doruk noktasına varan yaşlı Aldobrandi'nin çevresinde bulunuyordu, buysa beni şaşırtamazdı. Aldobrandi'nin sürgün yaşamını ve entrikalarla dolu geçmişini artık kimse anımsamıyordu. Düzenin yeniden kurulmakta olduğu bu toplumda, demir alan geminin palamarlarını çözmesi gibi, yalnızca geçiş dönemini canlandıracağı umulan kişilere karşı ölçüsüz bir beklenti içine giriliyor, onlara sonsuz güven duyuluyor, böylelikle kuşkulu denizlerin korsanının karanlık ve sakat geçmişi sonunda kendisine, herkesin o ortama dalmak gerektiğini düşündüğü sırada, ileri gelen köklü ve soylu kişilerden daha fazla saygınlık kazandırıyordu. Orlando'nun, kısa bir ziyaret yapmak için gittiğim annesinin salonunda onunla birkaç dakika görüşmüştüm ve başarı rüzgârının esintisini ahmakça taşıyan birinden çok, kendi zamanının (saatin kadranında önceden saptanmış yere) geldiğinin bilincinde bir insanın coşkulu ve aceleci havası içinde olması beni etkilemişti. Olağanüstü gençleşmiş görünüyor, siyah kısa sakalını eliyle sık sık sıvazlıyordu. Kıvılcımlar saçan kara, kurt gözlerinde konuşma sırasında bir eskrimcinin canlı ataklığı ve hesaplı hareketliliği vardı. Kısa, baştan savma, kaba ve savruk tümcelerle, savurduğu kırıntıları bundan böyle toplayan insanlar bulunduğunu bilen birinin edasıyla konuşuyordu. Çevresinde sürekli salona girip çıkan insanlar vardı, kimi zaman kâğıt üzerine bir şeyler karalayıp bunların eline sıkıştırıyordu. Saray dalkavuklarını andıran küçük bir grubun ortasında yaptığı, içlerinden birine yönelen her harekette, büyü sonucu filizlenmiş bir çiçek gibi ortalarında dikiliyor, böylelikle bedeni

birden uzamış gibi oluyordu. Kent onun çevresinde, duvarların ötesinde, canlı noktalarının her biriyle birdenbire dolaysız bir ilişkiye girmiş gibi sıkışıp küçülüyordu sanki. Mimiklerinin ve sözlerinin tuhaf karşılanmasının nedeni, Orsenna toplumunun genelinde kabul görmüş düşünceye bütünüyle yabancı olması ve horgörü, umut ve kaygı duyguları temelinde biçimlenmesiydi. Yalnızca bakışı ve sesinin tınısı bile *yeniydi.* Bu sayede, duruma Roma imparatorluk ordusunda görevli bir barbarın gözüyle bakan bu insana göre, hiçbir şeyine dokunulamayan, köhnemiş bir yurtluktan başlayıp (örneğin bazı kentler yok edilerek, bazı tarlalar otlağa çevrilerek kabileye yerleşebileceği bir alan yaratılarak) yepyeni ve hiç kimseyi kaygılandırmayacak genel bir görünüm yaratılması gerekiyordu. Onun gözünde yeni bir toplumsal düzenleme yaşama geçiyordu; bu haliyle de bir falcıdan, eylem yapan bir grup şefinden, borsayı dikkate almayan bir *sarraftan* farkı yoktu. Artık kentin en kibirli mahallelerini ev ev işgal eden bir fauna idi.

İktidarın görünür merkezine oranla Orsenna'ya daha yakın durulduğunda, Farghestan'a ait Maremma'nın o çevrede insanların kafasını daha az meşgul ettiği görülüyordu. O kesimde ateşli ateşli tartışılan konu şuydu: Senyörlük askeri bir gösteriye mi girişecek, yoksa geleneksel siyaset mi ağır basacaktı? Ya da bu olaydan yararlanılarak karşılıklı ilişkiler yeniden başlatılıp eski kavga mı bitirilecekti? Vaktiyle Orta Çin İmparatorluğu'nda uygulanan düzeni andıran bu davranış biçimine göre (çölün ortasında surlarla çevrilip yalıtılmış olan kent kendisini kendisine karşı temsil eder hale gelmişti), insanlar ancak rakip özerk biçimde davranarak kendi adına, kentin oluşturabileceği kendine özgü kararlardan, ki kent uzun süreden beri hiçbir konuda hiçbir karar almamıştı, bağımsız bir düşünce ürettiğinde harekete geçip bir düşünce üretebiliyormuş izlenimi uyanıyordu. Böylece, Maremma'da insanların soluduğu panik havasının dışına çıkıldığında, burada zihinler çelişkili olarak gerçek dışı ve neredeyse saçma bir güven duygusu içinde hareket ediyormuş izlenimi uyanıyordu. İnsanların henüz el değmemiş ama içten içe kurtların kemirdiği kent ile senlibenli oluşunun kafalarda yarattığı *örtücü kıvrım*, göze görünenin otoriteyi koruduğu, gö-

rünenin ardında var olanı bastırdığı duygusuna kapılmalarına yol açıyordu. Bana öyle geliyordu ki çevremde işittiğim, beni şaşkınlığa iten akıl yürütmeler, görünüşte inandırıcı olan erdemini çözüm anahtarını yitirmiş olduğum bir cebir denkleminden alıyordu: Kulağıma aşina gelen sözcüklerin ardında, durmaksızın bir *yabancının* izini sürüyordum; insanların benimsediği ortak kabulün kendime karşın bana dayattığı düşünceye göre, örneğin "Sirte donanması" ile limanımızda çürümekte olan çamura batmış kayıklar arasında; yola getirilmesi gereken insanlar için küçümseyen bir tavırla ileri sürülen "yabanıllar" sıfatı ile gece beni ziyarete gelen ürkütücü, alaycı ve kendinden çok emin gölge arasında çok büyük bir fark vardı. Kentin başına çökmüş karışıklık ateşi *ortadan kalkmak* için kendi dışında bir dayanak noktası bulamıyordu (insanların kısırlaşmış düşgücü bunu sağlamaktan yoksundu) ve salonlarda yaşanan coşkuda insana çocuksu gibi gelen şey, Orsenna'nın içine düştüğü bu sıkıntıyı dağıtmak için başka bir yol bulamayıp kendi kendini korkutuyor gibi görünmesiydi. Bir harekât ya da savaş olasılığının ortaya çıkması herkesin kafasında soyut ve renksiz, hatta belli belirsiz de olsa fantastik bir sahnenin canlanmasına yol açıyor, insanlar o olasılığı keyifle kurcalamaya başlıyordu. Sınırlarında sürekli yoğunlaşan pamuksu sis tabakalarını o zamana kadar güçlü biçimde dağıtan "Orsenna'nın yumruğu" imgesine sahip çıkacak, onu yaşatacak göz kalmamıştı artık kimsede. Tersine, olayın etkileri içeride her yerde olabildiğince büyük bir coşkuyla değerlendirilip şişirilmişti; ciddi bir dış bunalım yaşama olasılığı aslında neredeyse personel değişikliği konusunda verilmiş bir vaat olarak algılanıyor, böylelikle, yüz yaşına basmış beli bükük bir ihtiyarın, dünyadaki yaşamının akışıyla bile paylaşacak bir kozu olduğunu unutup karaciğer hastalığı tedavisinde uygulanan yeni bir yöntemi açıklayan bir tanıtım yazısına birden gülünç bir dikkatle yoğunlaşmasını andıran bir manzara çıkıyordu. Oysa bu davranışın, topraklarının dörtte üçü istila edilmiş, batmakta olan bir imparatorluğun (devletlerin her zaman ayakta öldüğü düşünüldüğü için) içine düştüğü mali krize maliye bakanının yol açtığını ileri sürerek tepki göstermesinden farkı yoktu. Kısacası, ben Orsenna'da hiçbir olay karşısında hiçbir zaman tra-

jik bir biçimde düşünmeye zorlanmamış bir halk buluyordum. Orsenna, alıştığı düşünme tarzına çok aykırı düşen, elindeki verilerde bilinmeyenin ağır bastığı bir sorun karşısında, aşırı çökmüşlüğün verdiği inatçı bir dar görüşlülükle davranıyordu. Kent, yaşı ilerledikçe ölüm ve sonsuzluk gibi ivedi ve önemli sorunları giderek *parantez içine* almayı başaran, onur sorununu ise "normal bir insan" gibi kendi akışına bırakan ihtiyarlar gibi kendini "paranteze almış olduğundan" kuşkulanmaksızın, çok iyi tanıdığı, hep aynı kalan, kendine özgü katı güvenlik duygusu içinde, onu ilgilendirecek her şeyin asla kendisine uygun biçimde yer almadığı, bıkıncaya kadar karıp durduğu aynı kâğıtları yeniden eline aldığında parmaklarının neden titrediğini ve çölün öte yanından hangi kötü rüzgârın kalkıp gelmiş olduğunu merak etmeyi uzun süreden beri akıl bile edememişti. Uzun süre akıllıca oynanan bir oyunun, kurallarıyla insanın hüküm verme ve değerlendirme becerilerini ellerinden alması, uğruna çok şey feda etmiş oldukları için katılıklarının bir daha sorgulanmayacağına bilinç altında inandırması gibi, o kuralların, insanları karşılarına çıkan ağaç ya da taş gibi yollarından çıkardıklarına göre *gerçek anlamda* var olduklarına ikna etmesi gibi Orsenna'da da kombinasyonlar değişebiliyorken kombinasyonları yöneten kuralları değiştirme düşüncesi uzun süreden beri akla getirilmiyordu. Hâlâ insanların, onların yalnızca birer kural olduğunu kavraması gerekiyordu.

Ne var ki tepeden tırnağa sosyetik havaya bürünmüş salonları ve oralarda konuşulanları bir kenara bırakarak sokaklarda rasgele dolaşıp insanların soluduğu yeni havayı ciğerlerime doldurmaya çalışırken, Orsenna'da düşüncelerin dışa yansıyan ve tek düşünce o imiş havası veren yanının onlar için en anlamlı düşünce olmaktan artık çıktığını, günlük yaşamın hiçbir sözlüğün henüz dikkate almadığı bir dili hecelemeye başladığını duyumsuyordum. Bu sıcak topraklar kentinde sokaktaki yaşantı belki de onu besleyip büyütmüş olan eski askeri disiplinin yansımasıyla her zaman sertlik ve soğukluk olarak belirlenmiş özelliğini korumuştur. Giysilerde sadeliğin ve koyu renklerin yeğlenmesi, kadınların kibirli sakınımlılığı, dışarıda konuşmaktan ya da sokakta kalabalık topluluklar oluşturmaktan nefret etme-

leri, bu mesafeli ağırbaşlılıktan etkilenmiş olan güneyin coşkulu halklarının gözünde Orsenna'nın öteden beri senyörlüğün "katı kalbi" olarak algılanmasına yol açıyordu. Bu kentte oturan biri olmaktan öte bir vatandaş olan herkesin başka hiçbir başkentte rastlanamayacak biçimde, bir parçasının da kendinde bulunduğunu duyumsatmaya özen gösterdiği yüce bir gücün varlığını, o güce saygı duyulması gerektiğini insan neredeyse onların yalnızca gözünden okuyabiliyordu. Orsenna'da canlanmakta olan sokaklar beni şaşırtıyordu. Kent her zamankinden daha büyük bir çekicilik kazanmıştı sanki; hiç tanışmayan insanlar artık birbirine sesleniyordu ve içlerinden biri sesini hafifçe yükselttiğinde, gidiş gelişlerin kayıtsız düzensizliğinde bir mıknatıslanma olmuş izlenimi doğuyordu. Kara siluetler, ağızdan çıkan o sesin sanki daha uzaklardan gelmiş bir kehanet mırıltısı olmasını dilemiş gibi ya da belki nasıl ifade edeceklerini bilemedikleri bir çıkış yolu sezdirmeden onlara fısıldanmış gibi kulak kabartarak birbirine yaklaşıyordu. O durumda topluluk hemen dağılıyor, uzaklaşan yüzlerde somurtuk ve düş kırıklığına uğramış bir ifade beliriyordu. Akşam olduğunda sokaklara doğrudan bakan bir göz için orada kaynaşan küçük siyah noktaların hareketi artık alaca karanlıkta böceklerin dağınık ve tutarsız kaynaşmasından çok, üzerinden göze görünmez mıknatısların durmaksızın geçişiyle moleküllerinin taraklanıp yeniden düzene girmiş olduğu ince bir maden parçasını anımsatıyordu. Yaklaşmakta olan yazgının havayı daha da ağırlaştırdığı bir anda, Orsenna'nın toprağına kendi tarihiyle kazıdığı büyük kuvvet çizgileri yeniden etkin bir elektrik yüküyle doluyor, uzun süre çok uzakta kalmış, şimdiyse onlar istememiş de olsa daha önce gelmiş düşüncelerin oluşturduğu sınırın çok ötesinden gelmiş bir mırıltıya kulak kabartıp o gölgelere bir düzen getirme gücüne yeniden kavuşuyordu sanki. Böylece artık, Orsenna'nın ilk çekirdeğini oluşturmuş olan bataklıkların ortasında, Saint-Jude Katedrali ve oturaklı bir saray olan Feodal Gözetim Konseyi çevresinde dik bir tepeye sıkışmış yukarı kentte, vaktiyle varlıklı işadamlarının yerleşmiş olduğu bağlık bahçelik alanların daha geniş ve daha hareketli mahallelerine gitmiş olan insanlar akşamları yeniden dolambaçlı küçük sokaklarda kaynaşmaya başlamıştı; kentin yüzyıllar sü-

ren uyuşukluktan sonra sanki yeniden canlanıp harekete geçmiş yüreği paydos saatlerinden sonra yeniden atmaya başlıyor gibiydi. Ses yansıtan kör cepheleriyle bu sokaklarda akşam geç saatlere kadar dolanıp duran kenar mahallelerin aşağı tabaka insanları burayı haber borsası, talimhane ve dinleyicilerin toplandığı bir açıkhava tiyatrosu haline getiriyordu. Kavşak noktalarından ve bir zamanlar loncalara çekilen bayrakların ayaklanma işareti verdiği binaların girişlerinden savaş çığlıkları ve şovence kışkırtmalar yükseliyor, bağırırken açılan ağızlar ansızın gölgelenmiş gibi görünüyordu. Öyle ki insan zaman zaman bu ağızlardan kentin mezarlarına gömülmüş bütün karanlık geçmişinin ortaya döküldüğünü sanıyordu. Tapınakların gölgesine büzüşüp sığınan fuhuş yuvaları gibi, ihtiyar Aldobrandi'nin sığınağı, uğruna tekinsiz Borgo Sarayı'nı terk ettiği kent evi de buradaydı. Taşkın kalabalığın kaynaşmasındaki özel bir nitelik de küçük sokaklardaki rastlantısal buluşmaların gizini açığa vuruyordu: Konuşmalar o sokaklarda daha kaba, diller daha keskindi. Sokak hatiplerinin yorumladıkları talimatların çoğu buradan çıkıyor, kavga hiç eksik olmuyordu. Söylentilere göre geceleri pek o kadar yüce olmayan gerekçeler de devreye giriyor, para ve şarap su gibi akıyordu ama polisin devriye sırasında sarayın yakınlarında riske girmekten ısrarla kaçınması kuşkulu bir belirtiydi benim için. Burada, otoritenin gevşemiş olduğu her dönemde görüldüğü gibi karmaşık bir kaygı, hesap ve pasif direnme oyunlarıyla it uğursuz takımının kendiliğinden akın ettiği ve sınırları, yerdeki yağ damlası gibi kendiliğinden yayılıp büyüyen bir tür *ayrıcalıklı* serbest bölge yaratılmıştı. Orsenna'da daha şimdiden, böyle bir sonuca varılmasını hiç kimsenin istememesine karşın, yer yer eskimiş, gerildiğinde neresinden yırtılacağı daha belirgin biçimde belli olan tuval gibi, yasa tanımayan başkaldırmış adacıklar ortaya çıkıyordu. Burada gündüzleri senyörlüğün kışkırtmalar karşısında gözle görülür biçimde zayıf bir tutum takınmasına karşı bağırıp çağırıyorlar, gece olduğunda da tepkilerini küçük dükkânlara girip saat çalarak gösteriyorlardı. Resmi makamlarca alınan önlemlerin hiçbiri tam anlamıyla etkin olamıyordu.

İlginç olan, yine de kimsenin bu durumdan kaygılanmayı aklına getirmemesi, hatta kentin güvenlik görevlileri arasında bu

göstergelerin aynı iyimserlikle kabullenilmesi, ayrıca kışkırtıcıların da bu işte onlarla en azından yarı yarıya suç ortağı olma olasılığıydı. Kent kendini bir tür ivmeye kaptırmıştı; insanlar artık hep önde, hep daha hızlı gidiyormuş gibi görünen şeylere karşı gizli bir istek, her zaman itiraf edilmeyen bir hayranlık duyuyordu. Aldobrandi'nin istediği gibi at oynatabildiği, dışa kapalı en seçkin topluluklarda bile yeni bir önyargı hüküm sürer olmuştu. Buysa onun tutum ve davranışını usta bir alaycılıkla gizlemesine olanak sağlıyordu. Kendi adamlarının davranışlarına karşı yapılacak en küçük bir eleştiri, kötü yapılmış bir değerlendirmenin, iflah olmaz bir *geri zekâlılığın* belirtisi olarak görülüyor, "zamanın artık değişmiş olduğu" düşüncesinin moda haline geldiği o ortamda mahkûm ediliyordu. Zaman neden değişmişti, kimse tam olarak açıklayamıyordu; bu olguyu belki de havada kalmış bir sözün, olayların düzeninde meydana gelmiş bir bozulmanın açıkça saptanmasına değil, örneğin rüzgârın çıkmasıyla ya da havada belli belirsiz artan ağırlaşmayla aramızda bağlantı kuran ve maddesel hiçbir kanıt bulunmasa da gerçekleşen bir "zaman değişikliği" konusunda bizi hiç duraksamadan uyaran o olağanüstü dokunma isteğine bağlamak gerekiyordu. Yeni gibi görünen (belli belirsiz kasırgayı anımsatan ve isli camlardan geleceği okuyup onu karartmak için gelmiş gibi herkesin zihnindeki tablonun ateşini yükselten) de yalnızca o renk değildi, Orsenna'da zamanın ritmi bile değişmişti sanki. Kentte akşamla birlikte gelen o sağlıksız rüzgâr, yollara saçılmış son yaprakları süpürdüğünde ve yoldan geçmekte olan aşağı mahallenin son insanları ağır kapılardan aralıklarla gelen tıkırtılar içinde hızla uzaklaşırken (süpürülmüş gibi görünen ve yeni kalabalıkların dolaşması ve yeni doğacak günün güneşi için hazırlanmış, gecenin daha geniş gösterdiği o caddelere baktığımda) kimi zaman ortaçağa özgü çıplaklığın üzerini örtmüş, kimi zaman da bolluk ve keyifli ganimet yıllarının cephelerini bir çılgınlık gecesinin süslemelerini andıran olağanüstü kıvrımlı süslerle donattığı yüksek duvarların arasında zaman zaman hiç duyumsamadığım bir duyguya kapılıyor, *zamanın* da kan gibi aktığı, şimdi sokaklarda sel olup aktığı izlenimine kapılıyordum. Açık denizlerden esmeye başlayan ilk rüzgârda herkes umudunu ve gücünü buradan

içiyor gibiydi. Bir bakıma sınıf ve zenginlik farklarının ötesinde kendiliğinden gelişen bu sokak kardeşliği, aynı gemiye binmiş, yola çıkıldığında mürettebatın sergilediği dayanışma refleksleri sayesinde yolcuların zihnindeki "hastalık" ve "ölüm" sözcüklerinin silinip yerlerini "tayfun" ve "kaza" sözcüklerine bıraktığı kardeşliğe benziyordu. Paylaşılmış büyük bir ayrıcalık kıskançlığın ve çekemezliğin yaylarını geriyor, safları belirgin kılıyor ve eriyecek kadar kızışmış bir kitlenin burgacını döndürüyordu. Bu ayrıcalık, toprağa dört elle sarılmış, şimdi de duyarlı kulağı sayesinde uyarılmış olan, ortamını bulduğunda sokağa dökülen, arapsaçı gibi karışık ve daracık sokaklarını ve mahzenlerini terk ederek uğrunda yanmaya değecek tek güne, o *büyük güne* doğru karmaşa ve telaş içinde hiç düşünmeden yürüyen tüm bir halkın ayrıcalığıydı.

Kısa süren kış akşamının çoktan koyulaştırdığı alacakaranlıkta yukarı semtin dar sokaklarını izleyerek eski Konsey Sarayı'na doğru ilerlerken kafamı meşgul eden düşünceler işte bunlardı... İçimde birdenbire uyanan yürüme isteği yüzünden, uygun görüp eşiğini aşmasına izin verdiği ender gölgelerin meraklı gözlerce araştırılıp incelenmesinden pek hoşlanmadığı için sakıntılı davranan Gözetim Konseyi'nin yaptığı çağrıya uyulması için gönderdiği her zamanki kapalı arabayı geri çevirdim. Açık ve soğuk bir hava vardı; kuru bir kuzey rüzgârı bataklıklara çökmüş sisleri süpürüyor, dar sokakların döne döne uzayıp giden labirenti kimi zaman dizgininden boşanan bir çağlayan gibi, çok yakındaki ormanların siyah gölgelerinin üzerine parça parça düştüğü bulutlu bir gökyüzünün ilk parlak yıldızlarını ve açık havada kışlalardan yükselerek araya giren mesafe yüzünden uzayıp giden berrak boru seslerini hendeğe boşaltır gibi, mavimsi ve dümdüz olan aşağı kentin dar perspektifi üzerine boşaltıyordu. Böylelikle kent, eski çağların kartal yuvaları üzerine tünemiş beyleri için, toprağın üzerine tüm ağırlığıyla yayılan her bakışın ufkunda pusuya yatarak, her düşüncenin uzağında yer alarak daha da ağırlaşmıştı bile. Ormanların sınırında uzaklarda kaybolmuş küçük evlerden tek tek dumanlar yükseliyor, gökyüzünde biraraya gelen bu dumanlar, kulelerle ve çan kuleleriyle kaplı kent merkezini hoş bir buğu ile kaplıyordu. Kuzeye

doğru belirsizleşmeye başlayan ufuk çizgisi, kıvrım yaptığı noktada yüksek ağaçların oluşturduğu ormanlık alanlarla son buluyor, güney yönünde gömülüp giden dar sokakların sonundaki uzaklıklarda belirmiş aydınlık izler daha da sarı bir renge bürünüyordu. Mercanza'nın ötesinde başlayan çıplak güney bozkırları üzerinde yer alan ve ıslak kaldırımlarıyla hâlâ belli belirsiz parlayan eski ticaret yolları, uykuya yatmış köylerin kaçıp giden ufkunu yer yer derinlemesine kesiyordu; pazar yerleri, kaleler, ambarlar, dövüş yerleri, yıldızlı bir gökyüzünün capcanlı ve dingin açıklığında ölgün ayın üzerindeki çizgiler gibi sıralanıyordu; görmesini bilenler için Orsenna bu saatte, açılmış bir avuç gibi yüzünü gökyüzüne dönüyordu. Bu saatte rüzgârlı ve sert dönemeçli sokaklarda, yapıların önyüzlerinin arasına yerleştirilmiş kuyuları andıran, tabanına zırh gibi sert taş döşenmiş küçük meydanlarda ve keskin çizgili sert taş bloklarla yapılandırılmış yukarı kentte, manastır ile kalenin çok yakınında yürürken soğuk bir gücün ve hüzünlü bir sertliğin içimde uyandırdığı duyguları yaşıyordum. Gözlemevlerine benzeyen, tavanı camlaşmış gibi sert, kuru ve yalın bir gökyüzü ile örtülü bu mekândan, aşağıdaki buruşuk topraklar üzerinde yer yer koşuşturan yumuşak gölgeler bir savaş gemisinin köprüsünden izlenir gibi izleniyordu. Bu mekânda yüksek, çıplak taş kümelerini yıkayan, tadı ve kokusu olmayan hava ile beslenmiş, yükseklik ve kuruluk öğelerine aşina, gizlere ve duyarlı ölçüm aygıtlarına sabit olarak dikilmiş kuru ve kırpışmasız gözkapakları, noktaların ve çizgilerin oluşturduğu tayfın gizlerini çözmek için yaratılmış gözbebekleri olan insanların oturuyor olması gerekirdi. Orsenna toprakları, bu noktadan bakıldığında, ölçekli bir resme dönüşüyordu.

Gözetim'e çağrılma nedenimin göndermiş olduğum raporla ilgili ek bilgiler vermekten ibaret olduğunu düşünmem, benim gibi ast konumundaki biri için gizliliği olan herhangi bir sorunla ilgilenmenin söz konusu olamayacağını anımsamam boşunaydı; saraya yaklaştıkça içimi müthiş bir coşku ve merak sarıyordu. Bir gün öncesinde yönetimin üst düzey oturumlarında baş gösteren eski çekişmelerden ve denge değişimlerinden her zaman olabildiğince haberli olan Orlando ile önceki görüşmelerimden daha açık ve seçik bir görüşme yapmıştım. Orlando'nun, ikti-

darın sınırlarında sezdirmeden duran ve kimi yansımaların kendilerine kadar ulaşmasını sağlayarak şans ve şöhretini hiç düşünmeden abartmak isteyen insanlar gibi, siyasal sorunlara içgüdüsel olarak sürekli renk katıp ilginç hale soktuğu gizemli romantizm halesini hesaba katmakla birlikte, konuşmalarından açık seçik olarak ortaya çıkan şuydu ki son günlerde kentte hiç kimsenin dikkat etmemesine karşın Gözetim Konseyi'ne yeni bir gölgenin neredeyse bütün ağırlığıyla yerleşmiş olduğu açık seçik anlaşılıyordu. Bu, babamın vaktiyle çok yakın dostu olan ihtiyar Danielo'nun gölgesiydi. Orlando'nun kanıtlarıyla birlikte ortaya koyduğu düşünceye göre, onu egemen komplocuların önüne atmanın getireceği yarar, bu son aylarda Konsey'in yenilenmesi için yapılmış olan ve herkesin dikkatini göze batar bir değişikliğe çekmeksizin doğrudan doğruya konumunu güçlendirme amacını gütmüş olduğu bazı "düzeltilmiş" kura çekmeleri yapboz parçaları gibi yan yana getirildiğinde durum açıkça görülüyordu. Kârlı çıkan tarafın (senyörlükte bunu sağlamak için sonsuz olanak vardı) kendisine önce bütünüyle önemsemez gibi görünen öğeleri siyasal topluluğa son derece küçük parçalarla kattığı, mutfak sanatından daha incelikli bu "dozaj" işini çok eskiden babamdan öğrenmiştim ve Orlando'yla birlikte ben de inanıyordum ki harekât olabildiğince sakıntılı yürütülmüş olduğundan çok daha olumlu sonuç vermişti. Ona göre Aldobrandi'nin çevresinde oluşan çalkantı bu çalışmayı son derece bilinçli olarak maskelemeye yaramış ve beklenen direnmeleri sınırlandırmıştı ki bu direnişler başka yerlerde daha güçlü biçimde uygulanabilmişti: Başlatılmış olan bu harekât çok büyük ölçüde bitmiş ve yalnızca verdiği belirtiler dikkate alındığında "kesinlikle başarıya ulaşmış" gibi görünüyordu. Orlando, yaşlı Danielo'nun görüşünün Gözetim Konseyi'nde "ivedi çoğunluğu" oluşturan ve azınlığın çekincelerini tüm pratik sonuçlarıyla ellerinden alan yedi oy sayısını son seçimlerde otomatik olarak topladığını düşünüyordu. Yaşlı Danielo'nun yüz ifadesi önceki günden beri tuhaf bir biçimde zihnimi meşgul ediyordu; şimdi amirallikten almış olduğum ve senyörlüğün anlamsız kırtasiyeciliğiyle belirgin biçimde çelişen yönergeyle olan ilgisini anlamaya çalışıyordum ve bana hoş gelen belki de kendisini görmeye gitme düşüncesini

doğal bulabilmem için babamın o yaşlılığa özgü gevezeliklerini o kadar da hafife almamaktan yanaydım. Şimdi, babamla yaptığım konuşmalarda edindiğim bilgileri kafamda toparlamaya çalışırken onu pek de aldırış etmeden dinlediğim için kızıyordum kendime; o bilgilerden aklımda çok az şey kalmıştı ama bunlar kesik kesik olmalarına karşın kafamın içinde büyük bir canlılık kazanıyordu. Yine de çocukluğun sislerinin ötesinden bazı şeylerin akla bölük pörçük gelmesi gibi, bu bilgilerdeki göz alıcı ayrıntılar belleğimde pek yer almıyordu. Kariyerinin en ilgi çekici özelliği, kendini daha gençliğinde bütünüyle yararsız ve kurgusal araştırmalara vermiş olmasıydı (Orsenna'nın kuruluş dönemiyle ilgili en yetkin yapıt olarak kabul edilen *Kökenlerin Tarihi* başlıklı çalışmayı kaleme almıştı), altmışını geçtiğinde de kentin siyasal entrikalarına karışmaya başlamıştı ki bu yaş, devlet adamlarının Agathokles'in ya da Marcus-Antonius'un yaşam öyküleri aracılığı ile geçmişteki eylemlerini doğrulamaya yöneldiği yaştı. Ancak bu bilim adamına karşı uygulanan zamanlama ve eylemsizlik önyargısı bir hayli uzun sürmüştü, öyle ki bu ikinci kariyerinde gösterdiği direngenliğin ve keskin iradenin ortaya koyduğu kanıtlar Orsenna'yı bile frenleyecek kadar baskın çıkmıştı. Alıngan karakteri yüzünden fazla dostu yoktu; devlet hizmeti nedeniyle kentte bulunmak zorunda olduğu saatler dışında neredeyse bütün vaktini tek başına Bordegha köyündeki kitaplığında geçiren biri olarak tanınırdı. Babamın bana aktardığı bazı anekdotlardan ya da kentte dolaşan söylentilerden anlaşılan; kendisinin insanlardan kaçma, onları hor görme davranışıyla karşı karşıya kalanlara ilişkin şaşırtıcı, neredeyse deliliğe varan bazı durumların ortaya çıktığından söz ediliyor olmakla birlikte onda "bir karakter" bulma söz konusu olduğunda, seçkinlerin salonlarında oldukça kaba gülüşmelerden sonra, koyun sürüsünün üzerinden güçlü pençeleri olan bir hayvanın gölgesi geçmiş gibi, insanlara ansızın çekingenlik ve kuşku havası çöküyordu. Orsenna'da (burada iktidara aday olanlardan istenen asgari şey, aile ilişkileriyle, az ya da çok gizli kusurlarıyla ve kabilelerle yapmış oldukları anlaşmalarla yönetime her türlü güvenceyi vermekti) iktidarın son basamaklarına tırmanma olanağı, yaşamında tutunabilecek çok az şey bırakmış birine

sağlanmıştı; buysa o zamana kadar eşine fazla rastlanmış bir durum değildi. Orlando "Karısız, metressiz, dostsuz, bilinen kötü bir alışkanlığı ve karanlık bir geçmişi olmayan; siyaset adamlarının çok hoşlandığı, biraz yakışıksız dokundurmalarla kaygı ve tasalarından kurtulup insanlarla senli benli, sıradan tutumlarını güçlendirdiği o yaralı bereli görünümden onda hiçbir iz yoktu sanki. Çıplak ve kaygan, buna karşılık uzun süre korunmuş bu güç, daha çok, kınındaki bir kılıcı anımsatıyordu insana" diyordu. Ne var ki Danielo yaşlıydı, kentin lanetini üzerinde taşıyordu ve Orsenna'da yaşlanmıştı. Kafamın içinde onun cılız siluetini, gevrek ve kuru ellerini, siyah ve uzun konsey kıyafeti altında soğuğa son derece duyarlı yürüyüşünü canlandırıyordum. Orsenna şimdiye kadar onun gibi birçok kişiyi eskitip atmıştı. Ben de insanın o yüce ve kadidi çıkmış gölge haline gelebilmek için *hiyerarşinin basamaklarında* bağımsızlığını, iradesini ve umutlarını bıraktıktan sonra geriye ondan ne kalabileceğini biliyordum.

Konsey'in çevresinde bile hiçbir çalkantı izine, bunalım dönemi yaşayan bir kentin duyarlı merkezlerini belli eden koşuşturmalara rastlanmıyordu. Alt kademelerdeki tüm personelin ve yüksek memurların mesailerini bitirmiş olduğu o saatte saray neredeyse ıssızdı, koridor köşelerinde rastladığım birkaç siluet de normal mesaiden sonra, mülk sahibiyle aralarında çok uzun süre önce yapılmış sözleşmenin yol açtığı masonluğa özgü ilişkinin boş vermişliğiyle ve ürkütücü bir laubalilikle hareket ediyordu. Birçoğuna ünlü bir soyadı yakıştırabileceğim, birbirlerine bildik ünlemlerle, parolalarla ve benim anlayamadığım kısa adlarla seslenen bu siluetler keyfimin daha fazla kaçmasına katkıda bulunuyordu; kendi içine kapalı bir dünyaya girdiğimi güçlü biçimde duyumsuyordum. Bu açık ve kaskatı (baklava dilimi, çapraz bağlamalı ve saydamsız pencereleri yüzünden içine erkenden karanlık basan ve insanın ayağının uykuya dalmış mekânlarda elinde olmadan rasgele hareket etmekten çekindiği) salonlarda solunan hava bile başka yerlerdekinden birazcık daha değişken gibiydi; hani şu *izi var kendi yok* dedikleri, varlığını belli ettikten sonra dikkatlerden kaçan ve insanın, *zamanı* (burada kendini tüketmek yerine eski bir şarap gibi durulaşıp kıvamını bulan, bazı çok soylu şişelerin içerdiği yıllanmışlığı neredeyse dil

üstünde patlattığı o manevi tatlılığa erişmiş gibi görünen bir zaman) ince ince damıtırken neredeyse her şeyi tarttığını duyumsadığı türden bir hava. Onlara o kadar yakın olmayan bu hava, eski duvarları, kazık temellere taşın sonsuzluğunu kazandıran o çürümüş bataklıklar gibi *koruyordu* adeta. Bu maddi olmayan, yaşlanmış tavanların özü sönmüş altınları da duvarlarda kabukları kalkan ağır deriler, kare masaların yapıldığı kalın madde, ham meşeden yapılmış yabanıl iskemleler kirli parlaklıklarını belli etmeden beslemeyi, parlatmayı sürdürüyor, gülünç gölgelerin oynaşmasını bırakıp giden bir yaşantı, kışın zayıf atan nabzının hâlâ hafifçe atmasını sağlıyordu. Bedende oluşan bazı ur öbeklerinden daha fazla örselenmiş ve yüzyıllar içinde organik olarak daha fazla kabuk bağlamış, halkın çok eski bazı kentlere somut olarak yaşam kattığına inandığı kimi heykeller gibi, burada da Orsenna'nın *zengin kaynaklarından* ve katmanlarının neredeyse maddesel olarak kesintisiz diziler oluşturmasından söz ediliyor; besleyici bir katman, varlığını yüzyıllardan beri belli etmeden sürdüren, bu devasa kitleyi su kesimine kadar yükselten bir sığ kayalık orada hâlâ tek başına besleniyordu.

Sarayda bana teşrifatçılık yapmakla görevlendirilmiş kapıcı (Gözetim'in koridorlarında kimse yalnız başına dolaşamazdı) beni en üst kattaki karanlık ve basık bir salona aldı. Köşelerden birini eski moda, ağır ve uzun bir masa işgal ediyordu. Tuhaf denecek derecede büyük, değerli kaplamalarla bezenmiş bu üzeri işli masanın insana, çökmekte olan bu sarayda Orsenna'nın barbarlık yüzyıllarını, işlenmemiş değerli taşlardan yapılmış çivili demir taçları, Lombardlar döneminin şatafatlı ve yeni yeşermeye başlamış yabanıllığını anımsatması ilginçti. Sarayın her yanında olduğu gibi burada da duvarlar kıtıkla doldurulup üzeri koyu renk deriyle kaplanmıştı. Dar çapraz bağlamalı, ışık geçirmez camlı pencerelerden birinin dikdörtgen biçimli daracık aralığından berrak gökyüzünün geceye döndüğü görülüyordu ve mahkûm gözü kadar susamış göz, birden aşağı inen kentin üstünden uzak ormanların ufkuna dalıyordu. Masanın yanındaki konsolun üzerine konmuş lambanın zayıf ışığı günden geriye kalanı yavaş yavaş söndürüyor ve salona ancak küçük kiliselerde solunabilecek bir hava ve neden kaynaklandığı bilinemeyen

bir hoşluk vererek insanı canlandırıyordu; salona girerken belli belirsiz bir güven duygusu içindeydim ama girdikten sonra, birisi tarafından beklenmiş olmak bana birden sonsuz bir güven verdi. Yakınlardan ayak sesleri geldi; kaygan ve boğulmuş, sert ama yine de tarif edilemeyecek kadar hafif, ayin bittikten sonra kiliseyi baştan başa geçen papazların adımlarına benzeyen hafif adımlardı. Omzuma bir el değdi, daha doğrusu hafifçe dokundu ama bu dokunuşta sakıntılı ve iyicil bir rahatlık fark ediliyordu. Ancak bir müzik aletinin klavyesinin başında yapılabilecek kadar nazik bir hareketti. Daha dönmeden, arkamdaki yüzde ne tür bir gülümseme belirdiğini anladım.

Çekiciliği anlatılmaz bir *rahatlık* içinde söylenmiş olmasından kaynaklanan bir ses "Sizsiniz demek..." dedi. Heceler insanın kulağına açık seçik, taptaze, tertemiz ve saydam bir sıvı içinde tek tek yıkanmış gibi ulaşıyordu.

Yaşlı Danielo elini omzumdan aşağı doğru kaydırıp sandalyenin çevresinde hiç acele etmeden dönerek karşımda bir süre sessiz kaldı. O tatlı gülümsemenin üzerinden bir an için bir sivrilik geçmişti sanki. Tam ayağa kalkmaya davranmıştım ki yumuşak bir hareketle ve yalnızca kendisine herkesin *harfiyen itaat ettiği* birinde görülebilecek rahatlıkla elini yeniden omzuma koydu. Oturmak için hiç acele etmiyormuş gibiydi. Geriden, pencereden vuran artık bütünüyle solmuş ışıkta karşımda dikilmiş, üstünlüklerini saklamaya asla niyetli olmayan bir tavır içinde bana yukarıdan bakan adamı oynamanın hafifçe zevkini çıkarıyor gibiydi. Yüz çizgileri neredeyse saydamsız bir gölgenin içinde kayboluyordu ama Konsey üyelerinin giydiği uzun cüppenin içinde uysal ve hoş olduğu söylenebilecek yüzünün kımıltısızlığı arkasında gizlenen gerilimde insanı bunaltan bir şey vardı. Konuya giriş *sahnesinin* yaptığı bu dokundurma bana, önemli sorunların gizli kapaklı yanına polisin ince geleneklerinin karıştığı bu yerlerde (Gözetim'in Orsenna'da eskiden yaptığı sorgulamaların yalnızca anımsanmasının bile insanların yüzünün sararmasına yetiyordu) oyunun insana daha yakın biçimde, içinde suçlama ve savunmaların yer almadığı, somut bir anlama bürünen bir baş başa görüşme içinde oynandığını duyumsattı.

"Babanızı pek sevdim Aldo. Sizi de uzun zamandır tanımak istiyordum..."

Lambanın ışığı, oturmakta olan adamın yüzüne yandan vurdu ve Danieli Ailesi'nin ünlü ve buyurgan burnunu parlak bir çizgi halinde yakalayıp öylesine küstahça ve saygısızca belirgin kıldı ki ben, profili demir paraların üzerine kazılmış bir kralın yerinden kalkıp sokakta dolaştığını sanarak şok geçirdim. Gri, donuk ama derin uykusu içinde gözleri kapalı duran ama yırtıcı avcısı ve uyanık bir düşçü gibi pusuya yatmış izlenimi uyandıran gözlerinin çevresinde buğulanmayı andıran bir şeyler vardı. O yüz, ağır kanlı, içi kaba tutkularla ve ağır dünyevi açlıklarla dolu bir insanın yüzüydü. Bu arada da güçlü bir ateş tüm bir soyun bu bunaltıcı izlerini içeriden kemiriyordu sanki. Görünür biçimde kısa kesilen "hoş geldin" faslından sonra bu inceliğin, acımasız savaş yıllarından sonra bu inançlı döneğin suratına kapının uzun süre kapatılmış olmasının yol açtığı çarpık, acemi ve sevimsiz yumuşaklığın daha da olağan dışı olduğu ileri sürülebilirdi.

"... Ama görüşmenin bu kadar tatsız koşullarda gerçekleşmesi de beni üzüyor."

Gri gözlerini sert bir baş hareketiyle üzerime çevirdiğinde koltuğumda gerildiğimi duyumsadım. Ne var ki arkasından gelen sözler beni bir ölçüde şaşırttı:

"... Komutan Marino'nun cesedinin hâlâ bulunamamış olduğu söylendi bana. Bizim için büyük bir üzüntü kaynağı oldu. Seçkin bir subay ve sadık bir hizmetkârdı..."

Sesi, bir çatlaktan tırnak geçirilmiş gibi düzelip inceldi.

"... Kendisiyle dostluk kurmuş olduğunuzu biliyorum."

"Komutan dobra, eleştirilecek yanı olmayan bir insandı. Gerçekten seviyordum. Kendisine, amirallikteki görevimi oldukça hafiflettiği için de minnet borçluyum."

"Komutanın Orsenna toprağına gömülmeyi çok istemiş olacağını biliyorum" diye sürdürdü konuşmasını. Sesine birdenbire bir ciddiyet gelmişti. "Herkesten daha çok hak etmişti. Amiralliğe döndüğünüzde bu konudaki araştırmaların yavaşlatılmamasına özen göstermenizi rica ediyorum sizden."

Parmaklarını masanın üzerinde kararsız ve sıkıntılı biçimde tıkırdatmaya başlayınca, bir an görüşmenin kısa süreceğini san-

dım. Gri gözlerinden uykulu ve yorgun bir ifade geçti. Birden büyük bir huzursuzluğa kapıldım.

"Düş görmeden uyuyabiliyor musunuz Bay Gözlemci?"

Soru, dokundurmasız bir incelikle sorulmuştu. Bir an için şaşkın kaldım, sonra yüzümden kanımın çekildiğini duyumsadım ve parmaklarımı koltuğun kolluklarına sıkıca bastırdım.

"Bana öyle gelmişti ki..." diye başladım söze, kesik kesik çıkan bir sesle... Ağzımın kuruduğunu duyumsuyordum... "Tanrı şahidim olsun, bana öyle gelmişti ki..."

Ani bir panik havası içinde yerimden kalkar gibi oldum.

"... Almış olduğum talimatlardan anladığıma göre... yani o talimatlar beni şuna inandırmıştı ki... Benim oraya gidip görmemi istediklerini ama söylemeye cesaret edemediklerini düşündüm..." dedim boğazım sıkışarak.

Gri gözlerini kırpmadı ama ışığın yarım aydınlattığı yüzünde gülümsemeyi andıran bir mimik belirdi:

"Heyecanlanmayın. Oturun. Kanınız kaynıyor sizin. Delikanlı kanı tabii. Hey gidi hey!" Alaycı bir tavırla ve kibarca denilebilecek bir yumuşaklıkla üzerime eğilmişti. "Ben size iyi uyuduğumu söylemedim ki!"

Birden göğsümden tonlarca yük kalktı ve günlerdir gerçek anlamda soluk alamadığımı anladım. Karşımda duran adamda bağlama ve çözme gücü vardı. Çılgınca bir istek kapladı içimi: Önümde, koltuğun kenarında sarkık duran uzun ve kuru eli öpmek istedim. Yaşlı Danielo birden başını kaldırarak, kesin ve belirgin bir ses tonuyla "Amirallik çevresinde şu anda karada kaç adam var?" diye sordu. Elindeki kalemin ucuyla masanın üzerine hafifçe vuruyordu.

"Kıyı bataryalarının yeniden etkin hale getirilmesi için alınanlar dışında iki yüz."

"Marino size yakında iki hücumbotun geleceğini de söylemiştir umarım. Yeniden hizmete sokulan iki küçük savaş gemisi size eksik mürettebatla gelecek, eksiği orada tamamlayacaksınız."

"Ama..."

"Biliyorum" diye kesti sözümü kara gölge. Gevşek ve oldukça alçak bir sesle, gizliden gizliye yorgun bir tavır içinde konu-

şuyordu. "Bu işler sizin yetkiniz dahilinde değil kuşkusuz. Ne var ki koşullar bizi buna zorluyor. Komutan Marino'nun yerini alacak belirli bir insan yok şu anda. Ayrıca oradaki deneyimli subaylar da size yardımcı olur."

Gönül alan ses tonundan uzun süre yeni bir atamanın yapılmayacağı belli oluyordu. Biraz sert kaçan bir saygı hareketiyle eğildim:

"Senyörlüğün güvenini hak edebilmişsem elimden geleni yaparım."

"'Bizim' güvenimize sahip değilsiniz" dedi bu kez öldürücü bir alayın egemen olduğu ses. "O güveni hak etmiyorsunuz, hiçbir zaman da hak etmediniz. Bizim... yetkimiz var sizde. Karmaşık ve rastlantılara bırakılmış bir devlet ancak bu kadarını yapabilir..."

Yorgunluğun neden olduğu bir kızgınlık belirtisi gösterdi. Ansızın çok yaşlanmış gibi göründü. Başını kaldırıp belli belirsiz gülümseyerek "... Size bir devlet sırrı vereceğim. İcracılara verilmesi pek doğru olmayan bir sır..." diye sürdürdü. "Bir zaaf sırrı. Kötü bir duruma yol açan beklenmedik bir olay baş gösterdiğinde, her şeyin kendisiyle başlamış olduğu kişi *önce* yerinde tutulur her zaman." Birden, benimle göz göze gelmeye çalışarak "Size tuhaf gelmiyor mu?" diye sordu.

Sıkıntılı ve ihtiyatlı bir tavırla "Bu işte benim bilemediğim nedenler vardır belki" dedim.

"Ben birçok neden görüyorum" dedi açık seçik ve ağır bir sesle. "İyi hükümetlerde zihin tembelliği olması doğaldır. 'Her şey oluruna bırakıldığında', dizginler çok çabuk çekilip işler gerçekten ters gitmeye başladığında, her zaman düşünmeye hazır kamuoyuna sığınma içgüdüsüyle kapkara bir günah keçisi yaratmak gerekir..." Alnının tatsız bir şekilde kırıştığını görerek "Hayır, sizi kastetmiyorum... " diyerek gülümsedi.

Güçlü çeneli yüzünde zaman zaman beni çok çarpan o dalgın ve neredeyse var olmadığı söylenebilecek hava ile bir an düşünüyormuş gibi göründü.

"... Belki de daha karmaşık ve aydınlatılması daha zor bir neden vardır. Bir kimse boyundan büyük, kendisini aşan bazı eylemlere bir kez gerçekten karışmışsa, ortaya çıkan durumlar ken-

disinden kaynaklanmış olduğuna göre, kendisinin bir parçasının anlaşılmamış olarak kaldığına inanılır, zira olayın birleştirdiği şeyi ayırmak günah sayılabilir. Aradaki merdiven alınmış olduğu için ve oraya geçmek için bir başka merdiven bulunmadığından, özellikle zor ve anlaşılmaz bir nedenle bazı eylemlere ait olan insanlar bulunduğunu düşünmüyor musunuz Bay Gözlemci?"

"Ben o eyleme aitsem, ona kuşkusuz tek başıma ait olamam" dedim kişiliksiz bir sesle. "Senyörlükten gelecek açık seçik bir söz tüm olup bitenleri engellerdi. Öyle bir şeyi sezme fırsatını bulmuş olduğumu sanmıyorum."

Yaşlı Danielo sanki engelleyemediği ani bir hareketle koltuğundan kalkıp ağır adımlarla odada gezinmeye başladı. Çok sessiz yürüyordu. Geriye dönüşlerinde kara cüppesinden hafif bir ipek hışırtısı geliyor, lambanın alevi de hafifçe titriyordu. Gecenin bir yarısı yatağından kalkıp çok ağır bir düşüncenin altında ezilmiş olarak odasında dolaşan birine benziyordu; benim orada olduğumu unutmuş gibiydi.

"Hayır, siz yanılmadınız" dedi sonunda boğuk bir sesle. "Tersini söylemek boşuna olur. Hak size verildi, izin verildi. Oraya gidip gitmeyeceğinizi bilmiyordum. Ne var ki böyle bir olasılığın olduğunu biliyordum. Açık kapı bıraktığımı biliyordum."

Başımı hafifçe ona doğru eğerek "Neden izin verdiniz?" dedim.

Kuşkulu ve kibir dolu gözlerle baktı bana. Ansızın tedbirsiz yakalanan güçlü bir adamın şaşkınlığıydı bu. Sorular soruyordum. *Majesteleri* olarak bir an yanıt vermekte duraksadığını fark ettim. Ama başını hafifçe eğdi.

"Bazı sorular burada pek sorulmaz. Ne var ki ben sizi buraya tanıksız getirttim."

Ona başka yerdeymiş havası veren gülümsemeyi yeniden yüzüne kondurdu; tartışmayı kibarca sürdürüyormuş gibi yaparken bir yandan da yeninin altında silah saklayan birinden farkı yoktu. Aklımdan bir an Gözetim'in tutukevleri ve infazları geçtiyse de o anda meşgul olmam gereken başka şeyler vardı. İçimdeki keskin, neredeyse canımı yakan merak her türlü korkunun üzerini örtüyordu.

Birden, aşırıya kaçan bir içtenlikle gülerek "Açıklama, onu

anlayabilecek olandan başka kime gidebilirdi ki?" dedi. "Şimdi söyleyeceklerimi burada senden başka kimse duymayacak" diye ekledi sert ve seri bir ifadeyle. "Buranın efendisi benim, sakın aklından çıkarma Aldo. Bu bilgileri ağzından kaçırırsan, bedelini ödeyeceğini de bil. Bu akşam seninle erkek erkeğe konuşmak istedim çünkü bana yakınsın, çünkü seni saat saat izledim, çünkü ben seni tutan ve iten gücüm. Çünkü gemide seninle birlikteydim... "

Odayı ağır adımlarla yeniden arşınlamaya başladı. Sonra, konuşmasını oldukça yüksek bir sesle "... İktidarı sevdim" diye sürdürdü. Sesi uykusunun arasında konuşan, odanın ses titreştirme tarzına ve boyutlarına uyum sağlamayan birinin sesi gibi çıkıyor, insanın o konuşmaya kulak kabartmasına yol açıyordu. Keyfime karşı çıkmayacağım... Çünkü beni yıllarca eğlendirdi. İktidar çok şey demektir Aldo; madem ki senin de burada önemli biri olduğunu ileri sürme olanağın var, iğrenç göstermek isteyenlere kulak asma. Bazı filozoflar vardır ki likenler gibi yıkıntıların üzerinde biter, havanın özsularını yüceltip yağlı toprakta biten şeyleri eleştirirler. Seni deneyimin gururuna karşı uyaracak, kuru ortamlarda doğmamış olan her şeye dikkatini çekeceklerdir ama inan bana, bir şeye kök salmak o uğurda gösterilecek zahmete değer. Hatta çökmekte olan bir devleti yönetmek bile zahmete değer. Ezilmiş insanlardan oluşmuş iki sıra arasında ilerlersiniz. İnsan sever biriyseniz, ezilmiş insanı incelemek de zahmete değer. Zaman kazandırır. Ezilmişler yalnızca kendilerine ait bir koku salar, bir özün kendine ait kokusunu kısa yoldan öğrenmek için örneğin bir dalı iki parçaya bölmek gibi bir şeydir bu. Babanı bundan kısa süre önce böyle tanımış oldum Aldo, hakkında hiçbir şey bilmiyormuşum. Tam yirmi yıl boyunca dostum olmuştu ama onu tanımam için gelip benden bir görev istemesi yeterli oldu. Çok eğlenceli. Ayrıca bir şey daha istedi... Otuz yıl boyunca kitaplar arasında yaşadım, her şeyi tarihin zaman içinde yol alışıyla ortaya çıkan tablodan anlıyordum. Birbirine zincirlenen olaylar, gereklilik, o olayların mekanizması; büyük gizemi (çocuksu bir gizemdir) oluşturan bir şey dışında her şeyi böyle kavradım. Büyük gizem ise insanın elini hamurun içine sokmasını gerektirmiş olan nedendi:

Kolaylık. İşlerin kotarılmasını sağlayan şaşırtıcı kolaylık. Benim gözümde ayrıca, neredeyse hiç tükenmeyen şu eğlence de vardı: Tek düğmeye basıldığında makinenin çalıştığını, binlerce çarkın harekete geçtiğini gözlemlemek. Başta benim için inanılır gibi değildi. Dönüp duran düğmelerin önünde bulunmak, insanın biraz başını döndürüyor, ardından da bir başka zevk geliyor: Birçok devreyi harekete geçirerek hep aynı amaca ulaşmanın zevki. İnsan bundan hiç bıkmıyor. Çarkların insanı nasıl kemirdiğini uzun süre izlemek insanı bıktırmıyor. Yoğrulup yumuşatılmış insan maddesinden çıkan koku (insanın burun deliklerine yapışan bir kokudur), değirmenin nasıl çalıştığını kavramaktan çok farklı bir şey. Sonuçta, boşa dönen çarkların sürtüşmesinden çıkan gıcırtıyı yansıtmayan bu mekanizma bana keyif verdi, bol bol zamanım oldu, bundan pişmanlık duymuyorum. Ne var ki başka bir şey oldu...

Bir an durdu, kendisine sıkıntı veren bir düşünceyi alnının kırışıklıkları arasında bulmaya çalışır gibiydi.

"... Ha deyince olmuyor Aldo. Varlığını sana çok uzaktan belli ediyor ama yalnızca belirli aralıklar içinde. Çünkü bunun ne de olsa dolu bir yaşam olduğu söylenebilir. Bir bakıma kısa süreli göz kırpmalarla yapıyor. Bir yaz günü sonunda kendini biraz daha açıklıkla belli eden ve şimşek gibi çakan ilk sıcak dalgaları gibi bir şey. Acele etmeyen, yalnız başına semiren, bekleyebilen, her şeyden yararlanacağını bilen bir şeydir bu. Meşguliyet gibi olmayan bir meşguliyet ya da henüz meşguliyet olmamış bir meşguliyet, insana uzun uzun soluk aldıran, öteki şeylerden daha uzun soluk aldıran, buna karşılık öteki şeylere karışmaya inatla karşı çıkan, onlardan iğrenerek kendini çeken, birleşmek yerine kaçıp saklanan ama onun da kendine göre bir vakti olduğunu, o an geldiğinde yapacağını yapmak için hiçbir şeyi umursamayacağını insanın sezdiği bir an. Üstünüze atlayıp sizi her şeyinizle kavrayacak olan bir an. Bir yaşamı yıkmaya niyetlenen kadın çoğu zaman bu tasasız sıvışmalarla belli eder kendini. Cama vurulmuş hafif bir darbe, zaman zaman, neredeyse fark edilmeyen ama net, kısa, sizi hafifçe irkilten ve sesler arasında boğulup gitmeyen, vurmalı çalgı sesini andıran hafif bir vuruş önünüzden bir kez daha geçmiştir; kendi derinliklerindedir, öyle

olduğunu bilirsiniz. İşte o kadar. Beklemek, daha uzun süre beklemek gerekir belki ama insanda pusuya yatmış, yalnızca o sesi bekleyen, başka hiçbir şeyin kendisine ulaşamayacağı bir sinir ucu vardır. Bense camın üzerine eğilmiş, Farghestan'dan gelecek tıkırtıyı bekliyordum. Çevremdeki işlerin gürültü patırtısının oluşturduğu uğultunun arasına birden tuhaf bir sessizlik giriveriyordu. Neredeyse patavatsız denebilecek bir sessizlik. Canlı bir konuşma sırasında uyumunuzu bozan, kendinizi kaptıracak olursanız sizi oyduğu boşluğa çeken, açılmış ve sizi, farkına varmadan, hiçbir şey söylemeden öylece bakan iki gözün (çevresinde sessizlik yaratmayı başarmış iki gözün) karşısına götüren bir delik. İşte o sessizlikle işim vardı benim. O sessizliğin ardında bin bir dolambaçla ilerleyen şey bana işaret ediyor, kimi zaman uzaklaşır gibi oluyor ama gözünü benden hiç ayırmıyordu. Onunla ürkütücü bir baş başa konuşma yapmak üzere verilmiş sözüm vardı. Buluşma saati yaklaştıkça da içimde tuhaf bir güçlülük duygusu beliriyordu; yapabileceğim tüm eylemler içinde sezinler gibi olduğum, artık kimsenin düşünmediği, benim yapabileceğim bir eylemdi o. Dünyayı vaftiz ediyordu. Bir şeyin sonucu, son noktası olmak yerine, her şeyin yeniden başlayıp harekete geçtiği noktaydı... Korkutucuydu, gözüpekti; insanların bilgeliği, kentin güvenliği onu caydırıyordu... Dünya, bazı insanlardan bazı anlarda gençliğini kendisine geri vermesini bekliyor Aldo; açılmak için, içinde ruhun bütünüyle yıkandığı bir izin bekleyen kapıya insanlar heyecanlı bir kaynaşma içinde yükleniyor. Yıpranmış ve çürümüş bir kentin güvenliğini bir an olsun düşünebilir miydim ben? O kent, mezarının içinde kaskatı kesilip kımıltısız taşlarının içine gömülmüştü. Kımıltısız bir taş da yeniden bir selin yatağı olmaktan başka neye sevinebilirdi ki..."

Yaşlı Danielo yorgun bir tavırla dirseklerine dayandı ve ellerini alnına koyup bir süre sessiz kaldı. Sessizlik bana bir an derinleşmiş gibi geldi; ıssızlaşmış sarayın derinlerden gelen uğultusu kesileli uzun zaman olmuştu. Salınan bir sarkacın işitilmeye başlayan tiktakları, böcek ayakları gibi kaygan, bu sessizliğe ağır hareketlerle tırmanıyordu. Pencereden görünen, artık iyice kararmış kare gökyüzüne bakıyordum. O gökyüzü parçasında hafifçe parlayan birkaç yıldızın ışığı, boğulmuş oda-

da, kuyu dibinde kayarmış gibi kayıyordu. Birden şimdiye kadar bu odada hiçbir şeyin bu akşam olduğu kadar dinlenmemiş olduğu duygusuna kapıldım. Ilık odanın etrafa eşit yayılan zayıf ışığı, uykuya dalmış kenti büyülü bir sessizlikle yumuşatıyordu.

"Neden birden bütün bunları sana anlatmaya gerek duyuyorum? Özellikle sana" diye sözünü sürdürdü Danielo. Sesi düşünceli ve yansızdı. "Öyle bir an gelir ki bize özel bir eylemin, yaşamımızın en önemli eyleminin anlamının bizimle birlikte sonsuza kadar yitip gitmesini kaldıramayız..." Hemen ardından tuhaf bir gülümsemeyle ekledi:

"Sanıyorum tanıklık etme zamanım geldi..."

Suskunluğumu korudum. Verilebilecek bir yanıt yoktu. Yaşlı adam da yanıt beklemiyordu zaten. Birkaç dakikadan beri benim oradaki varlığımın, gözünde daha da belirsiz hale geldiğini duyumsuyordum. Tavırlarımı ve hareketlerimi özellikle dikkate almadan, bir bakıma kendi ölüm döşeğinden *kendi kendine* konuşuyordu sanki.

"... Kent... " diye devam ederken yüzünden güçlü bir ışığın uzaktan gelen yansımasını andıran bir gölge geçti. "Kentten söz edebilirim sanıyorum. Kent onların gözünde, kendilerine tertemiz teslim edilmiş bir miras, yönetilen ve ayrılmış bir toprak parçası; oysa bana göre, meşaleni tutuşturmak için hazırlanmış odun yığınıydı. Kendi anlamını ve tüketilmeyi benden bekleyen bir nesne. Onunla işim vardı ve bu işi daha yakından yapmam gerekiyordu sanırım... Seni uzaktan izledim Aldo. Aklından neler geçtiğini de onları gerçekleştirmek için yalnızca dizginleri gevşetmenin yeteceğini de biliyordum. Benim önümde de bu eylem vardı (aslında eylem bile değil, olsa olsa izin, onamaydı), bir de çağlayan gibi akıp giden olasılıklar. Onun dışında da gerçekleştirmezsem dünyayı oluşturan her şeyin yeterince dolu olamayacağı şey vardı. Gerçekleştirmezsem sonsuza kadar eksik kalacak olan şey. Arkalarında ise hiçbir şey yoktu; kendini belli belirsiz gösteren hayaletin mumyasının uykusundan, edepsizce esnemeden ve tabutun belli belirsiz çıtırtılarına dikilmiş kulakların toprağın içinde keskinleştirdiği boşluktan başka hiçbir şey... İnsanın engel oluşturması, boşluğu doldurması, akıntının içine kendi isteği ile atılmış taş olması korkunç bir şeydir. Ben ciddileşmeye zaman

bulmuştum, kazanma isteğinden vazgeçmiştim. Zaman, yalnızca gelişi çabuklaştırma zamanıydı... Dünyayı şeytana uyanlar çiçeklendirir Aldo. Dünyanın varlığını yalnızca sonsuz güvenliğine zarar verenler doğrular. Tek istediğim, sana işlerin nasıl yürüdüğünü anlatmaktı..." Ses tonu hafiften, belki de o akşam oradaki buluşmamızı niteleyen o ana kadar kullandığı kibar üsluptan hiç ayrılmamış olan tonlamadan daha keyifliydi.

"Peki, ya şimdi?" dedim kuşkulu bir tavır içinde; bu sözü aslında daha çok, yaşlı adamın konuşmasının başından beri beni bir başkasının yerine koymuş gibi yaptığı rahat ve edepli itirafı hoş karşılayıp derin sessizlik içinde kalmış olmanın verdiği sıkıntıyla söylemiştim.

"Şimdi mi?" dedi Danielo hafif bir şaşkınlıkla kaşlarını kaldırarak... "O.. sefere çıktığında, onun arkasında ne olduğunu kendine hiç sormadın değil mi Aldo? Bunu burada kimse sorgulamıyor. Onlar için daha acil olan şeyler var."

"Daha acilden kastınız nedir?"

Danielo gözlerini kıstı. Yüzü keskin, neredeyse acıklı bir ifadeye büründü.

"Orsenna'nın hâlâ yaşadığını varsaysak bile, bir yaşamı konuşmaktan daha acil şeyler vardır, değil mi Aldo? Onun kurtuluşu vardır örneğin. Her şey yalnızca senin tasarladığın *eşikte* bitmez."

Yaşlı adamın gözleri bir an için, masanın üzerinde leke gibi duran geçiş izninin kırmızı mührüne takıldı. Bakışlarında nefret de yoktu, korku da; gözleri daha çok, dalgın ve arı bir pırıltıyla ışıldıyordu. Kafamın içinde birden tuhaf bir ilişkilendirme oluştu: Rhages'ı şimdi Maremma'nın çıkarları için kullanan o "sosyeteyi" düşündüm, Orlando'nun, Orsenna'ya egemen olan yeni düşüncenin "dozajı" hakkında ileri sürdüğü öneriler aklıma geldi. Böylelikle, beni ziyarete gelen elçinin yüzü bu büyüyen, gölge dolu güçler arasında beklenmedik bir bağlantı çizgisi oluşturuyordu sanki. O akşam bir dayanak noktası olmadığı için gerektiği gibi izleyemediğim ve beni şaşırtmış olan konuşmanın gerçekleşmesini sağlayan yaşlı Danielo ipi yeniden germiş, konunun gizli anlamını kendisine saklamış gibiydi.

"Sizin istediğiniz anlaşma bu muydu?" dedim, aklıma bir-

den gelen bir anıdan etkilenerek. "Kenti bağlayacak olan bu anlaşmayı mı istemiştiniz? Bu sözlerinizden, onun paylaşılmasına karar verdiğinizi, hatta daha da kötüsünü seçtiğinizi mi anlamam gerekiyor?"

Yaşlı adam omuz silkti.

"Seçmek... Karar vermek... Bunları yapmak benim elimde olabilir miydi? Kent, şu anda içinde bulunduğu durumu kendine kendi elleriyle sağlamıştır. Yalnızca bu anlaşmayla güçlenebilirdi. Böyle olduğuna inanmaya başlaması gerekirdi, bunu da tek başına ona kimse sağlayamazdı."

"Şu andaki durum mu dediniz?"

"Yazgı" dedi Danielo. Hastadan umut kestiğini bildiren tanıyı ağzından kaçıran bir hekim gibi başını yana çevirmişti. "Belirtileri fark etmedin mi? Burada her şeyin mucizevi biçimde nasıl yenilenip gençleştiğini görmedin mi?" diye sürdürdü sözünü düşsel bir alaycılıkla.

"Olamaz!" dedim coşkulu bir sesle, "Hayatta kalmaya karşı çıkan bir yazgı yoktur!"

"Yanılıyorsun Aldo, söz konusu olan hayatta kalmak değil" dedi yaşlı adam soğukça. "Ben siyasetçi değilim. Siyasetçilerin de zamanı vardır. Kör kayalar arasında yalpalayıp durma zamanı başka, ipi parmaklarının arasında sıkma zamanı başkadır. Tuttuğun, seni gittiğin yere götürmüş olan ipi."

"Ben görevimi yerine getiriyordum" dedim sert bir tonlamayla, "Ya da öyle yaptığımı sanıyordum. Kentten sorumlu değildim ben. Kentin sorumluluğunu taşıyan sizdiniz."

Danielo yorgunluk ve sıkıntı içinde omuz silkti.

"Sen buna gerçekten inanıyor musun?"

Bir an derin düşünüyormuş gibi göründüyse de alnındaki kırışıklıklar yeniden saplantılı bir düşüncenin peşine düştüğünü belli ediyordu.

"Yöneten biri için en kötü şey, bir konuda *ipin ucunun kaçmasıdır*, oysa bu olay başıma ilk kez geldiğinde, Orsenna'nın ancak bu sayede ipin ucunu yakalayabildiğini fark etmek benim için şaşırtıcı bir bulgu oldu. İnsanların dikkatini Sirte üzerine çeken, olayın dal budak salmasına yol açan her şey, eski çarkları neredeyse olağan dışı bir kolaylıkla harekete geçiriyor, o konuyla il-

gili olmayan her şey de ince bir biçimde kımıltısızlık ve ilgisizlik duvarına çarpıyordu. Kent her şeyi (olayı hızlandıran ya da yavaşlatan her hareketi), çatının üzerinden aşağıya kayan biri gibi kendi yararına kullanıyordu. Olay söz konusu edilir edilmez... Nasıl söyleyeyim sana?.. Her şey kendiliğinden *harekete geçiyordu.* Konsey tartışmalarında birden, ortada hiçbir neden yokken, bir tümceden bir başkasına geçerken, bin dereden su getiren bir sözcük oyunu kullanıldığında, söz konusu olay dönüp dolaşıp ölü ağızlara konuyor ve rüzgârlı havada bir türlü sönmeyen kibrit alevini andırır biçimde, elle boşuna kovalandığı halde uçup gitmeyen sinek gibi o ağızlara yapışıp kalıyordu. Yönetimde her zaman en acil olanın üzerine gitmek gerekir ve burada *en acil olan* (ister inan ister inanma) tiz bir ses gibi çıktığından her türlü gürültüyü bastıran, yerini önceden saptayan, her şeyi çarpıtan sessiz çığlıklar atan o var olmayan şeydi. Kenti kuşatan ve rahminde müthiş bir gelecek çukuru açan, uykuya dalmış şeydi. Hepimiz içimizde taşıyorduk onu..."

"Evet..." diye devam ederken bana, önüne yeniden boş boş bakıyormuş gibi geldi. "Evet, bu olayda herkes suç ortağıydı, herkes yardımcı oldu. Tersini düşünenler bile öyle davrandı."

"Bana, Yaşlı Aldobrandi ile birkaç kişi daha hiç de öyle düşünmüyormuş gibi geldi."

Danielo yeniden omuz silkti.

"Gün oldu Aldobrandi ile hık deyicilerinin kendiliğinden türemiş bir kuşağın temsilcileri olduğunu düşündüm. Böyle bir kuşak var olmasaydı bile Orsenna onu yaratırdı..." Bakışsız gözleriyle bana bakarak "Seni de..." dedi, "O sırada orada olmasaydın kent seni de yaratırdı."

Kısa ve düşünceli bir suskunluktan sonra "Belki..." dedim. "Ama burada! Bu.. tehlikeyi kimse gerçekten tartmadı mı? Hesabını hiç yapmadı mı?"

"Hiç yapmadı Aldo. Herkes öyle yapıyormuş havasına girdi. Ya da çarpıtılmış verilerle, hatalı rakamlarla yaptılar hesaplarını. Kimsenin yutmadığı ama görüntüyü kurtaran verilerle. Çünkü hesap yapmak onu göze almalarını engellerdi, o ise insanlara çekici gelen bir tehlikeydi..."

"Tehlike bile değil..." diye ekledi zayıf bir sesle. "İnsanların geleceğe bir yangına koşar gibi, bozguna uğramış gibi koştuğu anlar vardır; işte o anlarda, uyuşturucu almış gibi güçten düşen beden o isteğe direnemez."

Güçlü bir sesle "Biliyorum" dedim. "Maremma'nın o hastalığa yakalandığını gözlerimle gördüm. Belki ben de yakalanmışımdır... Neyse ki vakit henüz geç değil... Her şeyi yeniden uykuya yatırmak sizin elinizde, biliyorsunuz."

Yaşlı adam yavaşça yerinden doğruldu ve gözlerini buz gibi, neredeyse insana özgü olmayan bir kararlılıkla gözlerime dikti:

"Yanılıyorsun Aldo. Artık çok geç."

"Çok mu geç?"

Elimde olmadan, çok solgun bir yüzle ayağa kalkmıştım.

"Çok geç Aldo, karar veren ben değilim artık. Sahneye artık Orsenna çıktı. Orsenna geri adım atmayacaktır."

"Yani sizin istediğiniz..."

"Ne olacaksa olsun, evet. Tanrı bize yardım etsin, çünkü O'na çok gerek duyacağız."

"Çıldırmışsınız siz!"

Danielo hiçbir şaşkınlık ve kin belirtisi göstermedi. Gözkapaklarının tek bir atışında bilinmez, derin ve buzlu bir denize dalmış izlenimi veren ve bana çok uzaklardan bakmaya başlayan gözlerini yeniden yavaşça üstüme çevirdi.

"Benim işgal ettiğim bu mevkideki varlığım konusunda tuhaf biçimde yanıldığını düşünüyorum Aldo" dedi soğuk ve dingin bir sesle. "Burada bulunmam rastlantı değil. Sen hâlâ Orsenna'nın küçük oynadığını mı düşünüyorsun?"

"Ben, sizin oynadığınız oyunun insanları götüreceği yeri artık açık seçik görebildiğimi düşünüyorum. Dünyada da bu oyunu oynayabilecek tek insan vardır."

"Onun kim olduğunu söyle öyleyse... " dedi yaşlı adam aynı tuhaf ve dingin tavrıyla. "Cesaret edemiyor musun?"

Masanın üzerindeki bazı kâğıtları sert bir hareketle uzağa itti.

"Beni iyi anla Aldo. Burada sana söylediklerimi kimse duymayacak. İnsanın zaman zaman yalnızlık duyması korkunç bir şey. Zaten karşımda bana herhangi birinden daha yakın olan,

oraya gitmiş bir insan varken başka kime açılabilirim ki! Her şey dile getirilecek, her şey eksiksizce, su götürmez biçimde şekillenecek. Hatta hazırladığım raporun senatoda okunmasından sonra, ahşap üzerine yapılmış resimlere benzeyen perukalı yaşlı soylular, yaşamlarında artık yapacak başka bir şey kalmamış gibi tek tek gelip o rapora onay vereceklerdir. *Vatanın bağrından gelen sese* kim sırtını dönebilir? Vatanın çağrısına? İnsanların acil bir gereklilik olmadan kendilerini tehlikeye atmaları söz konusu olmadan vatan asla yüksek sesle konuşmaz. O insanlara hangi dille hitap edeceği konusunda sana fikir vermek de benim için hiç zor değil. Yönetme sanatının ABC'si, ölüleri ayırt edici biçimde, akla uygun olarak konuşturmaktır, buysa, kendisine *şimdiki zaman* ile hitap edilmesini oldum olası biraz kaba bulan Orsenna'nın küçük kusurudur. Orsenna'nın gururu... İnançsızların küstahça diklenmesi... Tanrı'nın yüzyıllar önce kestirip attığı ve bizden depreştirilmesini beklemediği bir dava... Sirte öncülerinin giderek artan güvensizliği... Bizim, haklı olmalarının verdiği huzurlu güvenle (ki bu onlar için gereklidir) gücü artan kuvvetlerimiz. Çok uzaklarda yer alan güney eyaletlerindeki ayrılıkçılık tehlikesi, ki bu da ancak ondan önce gelen öteki on neden öncelik kazanırsa bizi sertliğe itebilir... "

Gırtlaktan çıkan sesiyle yeniden tuhaf biçimde güldü ama o katı ve hüzünlü gülüşü birden kesildi.

"... Hayır, o kadar da hayasız davranabileceğimi sanma. Söylenmiş ve söylenecek şeylerin ancak yarısı gerçektir. Her zaman olduğu gibi. Hiçbir savaş önceden bütünüyle yitirilmez, kötü duruma düşen bir devletin teslim olması da kuşkusuz daha kaygı vericidir. Bunlar, kançılaryaların dillerine doladığı yarı doğru düşüncelerdir: Onlardan istenen, yalnızca gösterişi elden bırakmamak, boşlukları doldurmaktır. Yanlış olabilir ama burada daha çok, *başka bir davranışın yerine* kullanıldığı için yanlıştır."

"Kabul edilebilir olmayanlar mı?"

"Kabul edilmemiş olanlar. Tökezleyen bir devletin iç sıkıntılarını, hastanın kendi hekimine anlattığı gibi anlatabileceği bir dil yoktur. Öyle bir dil yoktur, olmaması da üzücü bir durumdur. Yıllanmış devletlerin başındaki yöneticilerin doğuştan dalavereci ve ikiyüzlü olduğu ileri sürülür. Yöneticinin çevresine

ikiyüzlülük duvarı örülmüyormuş, o kişiler bir iflas ortamının ortasında bırakılmıyormuş gibi. Sonra da ondan *dürüst tutum ve davranış* beklenir. Bir süre sonra ölüme götürecek *küçük rahatsızlıklardan* söz etmesine engel olmak için kendi yandaşları başta gelmek üzere herkes ona karşı cephe oluşturmuyormuş gibi! Oysa o bunu yapmaya gerek duyar. Zaman zaman bunu yapması gerekir. Çevresindeki herkes konuşur, onunla ortada hiçbir şey yokmuş gibi konuşurlar; miraslar, aile sorunları, alacaklıların hak ettiği paylar, düğünler, görülmekte olan davalar, olağan biçimde sürüp giden her zamanki işler... Sanki işler istediği gibi akıp gidebilirmiş, o da onları istediği yerde yakalamayı düşünebilirmiş gibi! Kimi zaman, giderek artan sıklıkta, hayhuy arasında bir dinginlik oluşur ve o anlarda yalnızca onun kulak kabarttığı bir ses gelir kulağına: Açık denize yönelmiş geminin ardında son hızla uzaklaşan kıyılara çarpan dalgaların sesi. Bunları sana söylüyorum, çünkü ben yaşlı bir insanım ve söylediğim her şey deneyime dayanıyor, çünkü tek başıma yaşlanmadım."

Farkında olmadan omuz silkerek "Demek kaçınılmaz sonun geldiği düşüncesi?" dedim. "Budalalık!"

"Düşünce değil bu Aldo. Sen birçok şeyi kavradın ama bunu anlayabilmek için henüz çok gençsin. Sabit fikir bile değil bu. *Son istek.*"

"Açıklamak hoşunuza gidiyor..."

Kendinden emin tavrı beni beklediğimden daha çok rahatsız etmişti.

"... İnanın, Orsenna'da hiç kimse kendi canına kıymaktan hoşlanmaz. Bildiğim kadarıyla hiç kimse. Bütün bunlar zırva şeyler."

"Yeterince düşünmeden konuşuyorsun Aldo. 'Cana kıyma', öylesine söylenmiş bir söz. Devletler ölmez, bozulan yalnızca biçimdir. Çözülen bir ışık demeti. Bağlı duran şey, bir an gelir çözülmek ister, içinde barındırdığı çok belirgin bir biçim belirsizleşmek için can atar. Ben de bunun, zamanı gelmişse arzulanır ve iyi bir şey olduğunu düşünüyorum. Buna *iyi bir ölümle ölmek* denir."

"Orsenna'nın çözülmesi mi dediniz? Onu bu sona kim zorlayabilir ki?"

"Yalnızlık..." dedi Danielo, düşünceli. "Kendinden bezmek ki bu uzun süre kendini belirli bir düzen içine tıkılmış gibi duyumsamış olanların başına gelen bir şeydir. Sınırlarında oluşan boşluk (uyuşmuş yüzeylerinde, dokunma duyusunu yitirmiş gibi oluşan duyarsızlık) yüzünden teması yitirmiş olma duygusu. Orsenna kendi çevresinde çöller oluşturdu. Dünya onun için, kendi görüntüsünü aradığı ve artık bulamadığı bir ayna. Yıllar var ki kulağını kalbime yapıştırmış olarak yaşıyorum ben Aldo. Oysa kalbim, dörtnala gelen ölümden, üzerini örtecek kara bir dalgadan başka bir şey gözlemiyor. Orsenna çok uzun süreden beri rastlantılara teslim edilmedi. Çok uzun süreden beri oyuna katılmaktan alıkondu. Canlı bir bedenin çevresini, dokunma ve soluma duyuları olan deri kaplar. Ne var ki bir devlet yüzyıllardır yaşıyorsa, kalın deri bir duvara dönüşür, bir *büyük sur* oluşturur. İşte o zaman, vakit gelmiş demektir; o durumda boruların çalma, duvarların yıkılma, yüzyılların tükenme zamanı gelmiş, atlıların, yaban otlarının ve serin gecelerin kokusunu taşıyan atlıların, öte yerlere ait gözleriyle ve rüzgârın uçurduğu pelerinleriyle açılan gedikten içeri girme zamanı gelmiş demektir."

"Olabilir..." dedim sinirli bir hava içinde. "Bir süre sonra da mızrakların ucuna geçirilmiş kelleler çiçek açmaya başlar. Bunlar, insanın biraz sakınarak yaklaşması gereken şeylerdir."

Danielo bir süre suskunluğunu koruyarak bana kibirli gözlerle baktı. Sonra, soğuk bir kararlılıkla ama titreyen bir sesle "Benim kanım bu kente ait" dedi. "Kendime bile itiraf etmeden, tek yaptığım ona hizmet etmek oldu. Olaylar bu noktaya kadar gelirse yaşayabileceğimi mi sanıyorsun?"

Bir bakıma umutsuz bir öfkeyle "Bu noktaya kadar mı? İyi de sizi buna kim zorluyor?" dedim. "Bir hareket, tek bir hareket, gurur sorunu bile yapamayacağınız bir hareket yaparsınız ve her şey yatışır. Yapabileceğiniz bir harekettir bu. Sizin *bile* yapabileceğiniz bir hareket, çünkü burada herkes size itaat ediyor."

Yaşlı adam bir an için duraksar gibi oldu. Çekmeceyi çekerek bana bir kâğıt rulosu uzattı.

"Oku şunu" dedi kestirip atar gibi bir tavırla.

Belge, güneyin en uç noktasından gelen kervancılara erzak sağlayan, Sirte içlerindeki sefil bir kasaba olan Engaddi'den

gelmiş polis raporuydu. Kısa ve açıktı. Engaddi'ye henüz gelmiş olan bir kervanın, Sarepta suyunun çıktığı yerde, o yörelerde (kâğıt üzerinde kalan sınır çizgisi orada dönüş yapıyordu) yaz mevsiminden önce çok ender olarak yaya dolaşan göçebe ve yağmacı Gazani sürüsüne rastladığını bildiriyordu. Farghestan'a ait silahlı birlikler bunların at sürülerini, doğu yönünde uzakta bulunan kendi kış otlaklarından sürmüş, kendi süvari birliklerine katmak üzere aygırlara el koymuştu. Görgü tanıklarının birbirini doğrulayan çok sayıda haberine göre, asker sayısı belli olmayan "kalabalık" bir Farghestan ordusu da Sirte Denizi'nin sınır yönünde doğudan dolaşarak birkaç menzil uzaktan onları izliyordu. Gazanilerin otlaklarını bir daha ne zaman işgal edebileceği konusunda ağzı aranan öncü birlik komutanı gülümseyerek sürü hayvanlarıyla araba çeken atların orada çok kısa bir süre kalacağını ve "verimli kışlık otlakların sınırın öte yanında bulunduğunu herkesin bildiğini" söylemişti. Bu haberler ortalığa yayılınca Engaddi halkı korkuya kapılınca polis heyecanı yatıştırmak için kadınlarla çocukları alelacele Maremma'ya doğru yola çıkarmak zorunda kalmış, eli silah tutanlara da silah dağıtmıştı. Polis şefi, "bu durum karşısında" izlenmesi gereken yol konusundaki talimatların ivedi gönderilmesini istiyordu.

"İşte geliyorlar!" dedim. İçimi saran öfke bir anda kaybolup yerini olağanüstü bir güven ve rahatlık duygusuna bıraktı. Kumların uyuşukluğunu binlerce çeşmenin sesi bir anda delmişti sanki, gizemli bir ordunun ayak seslerinin uyandırdığı şokun etkisiyle çevremi saran sonsuz çöl çiçekleniyordu.

"Evet" dedi yaşlı Danielo. Yüzüne ansızın nur inmiş gibi geldi bana. Dalgın dalgın yerinden kalkıp pencereye doğru yürüdü. Aynı siyah gökyüzü parçası karanlık dikdörtgene yansıyor, içinde aynı yıldızlar dinginlik içinde parlıyordu. Bu dingin gecenin kararsızlığı öylesine içtendi ki insan yürüyen birinin ayak seslerini duyuyordu sanki.

Konsey Sarayı'ndan çok geç saatte ayrıldım. Yaşlı Danielo, Gözetim'in servislerine bağlı irtibat subayını odasına çağırtmıştı. Amirallikte alınması ivedilik kazanan askeri önlemleri uzun uzun tartıştık. Her gün devriye gemisi çıkarılmasına, bu gemi-

lerin açık denizde güzergâhını sınırlayan, yönetmeliklerle belirlenmiş "hattın" bundan böyle hiç dikkate alınmamasına karar verildi. Saatler ilerledikçe daha da gerginleşiyormuş izlenimi veren durumda, amiralliğe pahalıya patlayacak bir sürprize yol açabilecek bir ihtiyat kuralına uymanın gülünç olacağı ortadaydı. Vezzano bölgesinin özellikle yakından denetlenmesi gerekiyordu. Kente egemen olan aşırı gerginlik ortamında Engaddi sığınmacılarının gelişinin tehlikeli çalkantılara yol açma riski taşıyan Maremma'da sıkıyönetim ilan edilecek, düzeni sağlamak için oraya amirallikten bir birlik gönderilecekti. Savaş gemilerinin dışında hiçbir geminin limandan ayrılmasına izin verilmeyecekti. Amirallikte şu anda hizmet gören tüm bataryalar kadrolarını acil olarak tamamlayacaktı. Savaşa hazır gemiler, takviye sayısının dörde çıkarıldığı göz önünde bulundurularak, iki saat içinde yola çıkmaya hazır duruma getirilecekti. Sıkıyönetimin ilanıyla ilgili kararname kaleme alınıp mühürlendi. Danielo subayı başından savdıktan sonra bir an benimle yalnız kaldı.

"İşte böyle Aldo, yollarımız ayrılıyor. Yarın sabahın ilk saatlerinde Sirte'ye dönmek üzere yola çıkacaksın. Bir daha ne zaman, nasıl görüşürüz kim bilir."

"Kim bilir..." dedim elini sertçe sıkarak. Hafifçe titriyordu. Gecenin ayazı pencereden birdenbire içeri dolmuştu sanki... "İlan edilmiş bir savaş durumu yok henüz" diye ekledim pek de inanmadan, "Ordu henüz sınırları aşmadı, harekâtı belki de durdururlar..."

"Hayır Aldo..."

Yaşlı adam başını ağır hareketlerle salladı.

"... Bu yıldızlar bundan böyle gökyüzünde dönüp durmayı bırakmayacak. Aşk oyunları yapmaya başlayan bedenlerin hedefe yönelmekten vazgeçmeyeceği gibi. Şimdi kendisine bakan açık gözlere teslim edilmiş, o gözlere vaat edilmiş şey olan Orsenna'yı artık ne korku, ne öfke, ne sevgi, ne de kaçış kurtarabilir. O da zaten kendi yazgısından kaçmak istemeyecektir. Belleğim lanetlenecektir belki... Belleğim varsa tabii..."

Danielo şiddetle omuz silkti.

"... Kumsalda çürüyen bir kayık ve o kayığı yeniden dalgalara terk eden biri... O kişi kayığın yitirilmesinin kendisini ilgilen-

dirmediğini söyleyebilir belki ama kayığın *gittiği yönle* ilgilenmediğini söyleyemez."

Ani bir heyecanla elimi yeniden sıkarak "... Hiçbir şeyden pişmanlık duyma" dedi, "Ben hiçbir şeyden pişman değilim. Yargılanmak değil benim için söz konusu olan. İyi ya da kötü siyaset yapmış olmak da değildi. Benim için sorun, bir sorunun yanıtını vermekti, ürkütücü bir sorunun, şimdiye kadar dünyada kimsenin son nefesine kadar yanıtsız bırakamadığı bir sorunun yanıtını vermekti."

"Hangi sorunun?"

"'Ölü olan kim, yaşayan kim?' sorusunun" dedi yaşlı adam sabit bakışlı gözlerini birden gözlerime dikerek.

Boş saraydan ayrıldığımda dışarıda berrak ve cıvıl cıvıl bir gece vardı. Madensel bir soğuk ışık, sert taşların köşe çizgilerini parlatıyor, yukarı kentin küçük alanlarında yer hizasında açılmış eski kuyuların karmaşık biçimli demirlerini insanın gözüne kafesli bir kara gölge olarak yansıtıyordu. Gecenin sessizliği içinde, çıplak duvarların ötesindeki aşağı kentten aralıklı olarak belli belirsiz gürültüler geliyordu. Akan suyun sesi, uzaklarda geç vakte kalmış bir arabanın gürültüsü belirgin ama sıkıntılı bir uykudaki iç çekmeler ve kasılmalar gibi ya da çöllerde gece ayazının büzüştürdüğü kayaların çıkardığı düzensiz çıtırtılar gibi kuşku veriyordu ama bu yüksek ve kurak yukarı semtlerde ışığın mavimsi bir süt gibi sertçe kestiği yüzeyler taşa bir resim gibi kırışıksız yapışıyordu. Yürürken kalbim çarpıyor, boğazım kuruyordu. Çevremdeki taşların sessizliği öylesine kusursuz, mavi gecenin yavan ve çın çın öten donu öylesine yoğun, sokağın tabanına sanki belli belirsiz basan ayaklarım öylesine şaşırtıcıydı ki boş bir tiyatronun tuhaf düzeninin ve şaşırtıcı ışık yansımalarının ortasında yürüdüğümü sanıyordum. Ne var ki sert bir yankı yolumu uzaklara doğru aydınlatıyor, yüzeylerin üzerinde zıplıyordu ve o yolun sonuna doğru atılmış bir adım bu boş gecenin beklentisini karşılıyordu. Ben de bu dekorun ne için kurulmuş olduğunu artık biliyordum.

Orsenna'nın tanınmış ailelerinden birine mensup genç Aldo, kendi ülkesiyle düşman ülke Farghestan'ı ayıran denizi kontrol etmek üzere kurulmuş Sirte Kalesi'ne gözlemci olarak atanır. İki hayali ülke uzun yıllardır sakin ve huzurlu görünmekle birlikte tamamen rehavetten kaynaklanan bu barış her an bozulma tehlikesiyle karşı karşıyadır. "Bay Gözlemci"nin gördükleri, duydukları, tahmin ettikleri görünürde diğerlerini endişelendirmez. Ancak derinlerde kıpırdanan bir şeyler de her gün biraz daha hissedilir hale gelmektedir...

Julien Gracq'ın en tanınmış romanı olan *Sirte Kıyısı*, felaket beklentisi içinde gelişen durgun bir macera.

Kapak fotoğrafı: Nahide Dikel

ISBN 978-975-08-2310-7

22 TL

9 789750 823107